

2010-cu il

MÜNDƏRİCAT

- PREZİDENT İLHAM ƏLİYEV HUMANİTAR ƏMƏKDAŞLIQ ÜZRƏ BİRİNCİ AZƏRBAYCAN-RUSİYA FORUMUNUN İŞTİRAKÇILARINI QƏBUL ETMİŞDİR (*Bakı şəhəri, 22 yanvar 2010-cu il*)4
- DAVOSDA “BLOOMBERG” AGENTLİYİNƏ MÜSAHİBƏ (*Davos şəhəri, 27 yanvar 2010-cu il*)..7
- DAVOSDA DÜNYA İQTİSADI FORUMUNUN “QLOBAL ENERJİ MƏNZƏRƏSİ” MÖVZUSUNDA İCLASINDA İŞTİRAK ETMİŞDİR (*Davos şəhəri, 28 yanvar 2010-cu il*).....9
- ALMANİYA FEDERATİV RESPUBLİKASI KANSLERİNİN İQAMƏTGAHINDA KANSLER XANIM ANGELA MERKELLƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT (*Berlin şəhəri, 4 fevral 2010-cu il*)11
- MÜNXYEN TƏHLÜKƏSİZLİK KONFRANSINDA “TƏBİİ SƏRVƏTLƏRİN TƏHLÜKƏSİZLİYİ VƏ DƏYİŞƏN QLOBAL GÜC” MÖVZUSUNDA MÜZAKİRƏLƏRDƏ ÇIXIŞ (*Münxən şəhəri, 5 fevral 2010-cu il*).....12
- “EURONEWS” TELEKANALINA MÜSAHİBƏSİNİN GENİŞ VERSİYASININ ŞƏRHİ (*Bakı şəhəri, 7 fevral 2010-cu il*)16
- GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏN SONRA ESTONİYA PREZİDENTİ TOOMAS HENDRİK İLVESLƏ BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANAT (*Tallinn şəhəri, 7 aprel 2010-cu il*).....22
- ESTONİYANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRLİYİNDƏ MÜHAZİRƏ İLƏ ÇIXIŞ (*Tallinn şəhəri, 8 aprel 2010-cu il*)23
- “AZƏRBAYCANDA 2010-CU İL PARLAMENT SEÇKİLƏRİ: DAHA DEMOKRATİK, DAHA ŞƏFFAF” MÖVZUSUNDA KEÇİRİLƏN BEYNƏLXALQ KONFRANSIN İŞTİRAKÇILARINI QƏBUL ETMİŞDİR (*Bakı şəhəri, 16 aprel 2010-cu il*)27
- “GÜLÜSTAN” SARAYINDA DÜNYA DİNİ LİDERLƏRİNİN BAKI SAMMİTİNDƏ ÇIXIŞ (*Bakı şəhəri, 26 aprel 2010-cu il*)32
- AZƏRBAYCAN-SERBİYA SƏNƏDLƏRİNİN İMZALANMA MƏRASİMİ BAŞA ÇATDIQDAN SONRA SERBİYA PREZİDENTİ BORİS TADIÇLƏ BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANATI (*Bakı şəhəri, 13 may 2010-cu il*).....34
- İORDANİYA KRALI II ABDULLAHLA BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANAT (*Bakı şəhəri, 16 may 2010-cu il*).....36
- TÜRKiYƏNİN BAŞ NAZİRİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANLA BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT (*Bakı şəhəri, 17 may 2010-cu il*)37
- BAKIDA TÜRKiYƏ RESPUBLİKASININ BANİSİ MUSTAFA KAMAL ATATÜRKÜN ABİDƏSİNİN AÇILMIŞ MƏRASİMİNDƏ NİTQ (*Bakı şəhəri, 17 may 2010-cu il*)40

- BAKIDA XVII BEYNƏLXALQ XƏZƏR NEFT, QAZ, NEFTAYIRMA, NEFT KİMYASI SƏRĞİ VƏ KONFRANSINDA NİTQ (*Bakı şəhəri, 1 iyun 2010-cu il*)42
- BELARUS PREZİDENTİ ALEKSANDR LUKAŞENKONUN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİNİN İŞTİRAKI İLƏ GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ (*Bakı şəhəri, 3 iyun 2010-cu il*)45
- İSTANBULDA ASİYADA QARŞILIQLI FƏALİYYƏT VƏ ETİMAD TƏDBİRLƏRİ ÜZRƏ MÜŞAVİRƏNİN ÜÇÜNCÜ ZİRVƏ TOPLANTISINDA ÇIXIŞ (*İstanbul şəhəri, 8 iyun \ 2010-cu il*)46
- TÜRKiYƏYƏ İŞGÜZAR SƏFƏRİ ZAMANI İSTANBULDA AZƏRBAYCAN JURNALİSTLƏRİNƏ MÜSAHİBƏ (*İstanbul şəhəri, 8 iyun 2010-cu il*)48
- BAKIDA İSLAM İNKİŞAF BANKI QRUPUNUN 35-Cİ İLLİK TOPLANTISININ AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ NİTQ (*Bakı şəhəri, 23 iyun 2010-cu il*).....52
- GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏN SONRA GEORĞİ PIRVANOVLA BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANAT (*Bakı şəhəri, 30 iyun 2010-cu il*).....56
- BATUMİDƏ GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏN SONRA GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ MİXEİL SAAKAŞVİLİ İLƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT (*Batumi şəhəri, 18 iyul 2010-cu il*)58
- SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏN SONRA TÜRKiYƏ PREZİDENTİ ABDULLAH GÜLLƏ BİRLİKDƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT (*Bakı şəhəri, 16 avqust 2010-cu il*).....61
- “GÜLÜSTAN” SARAYINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ADINDAN TÜRKiYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ABDULLAH GÜLÜN ŞƏRƏFİNƏ RƏSMİ ZİYAFƏTDƏ NİTQ (*Bakı şəhəri, 16 avqust 2010-cu il*)64
- SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏN SONRA RUSİYA PREZİDENTİ DMİTRİ MEDVEDEV LƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT (*Bakı şəhəri, 3 sentyabr 2010-cu il*)66
- RUSİYA FEDERASİYASININ PREZİDENTİ DMİTRİ MEDVEDEVİN ŞƏRƏFİNƏ RƏSMİ ZİYAFƏTDƏ NİTQ (*Bakı şəhəri, 3 sentyabr 2010-cu il*)70
- “AZƏRBAYCAN-GÜRCÜSTAN-RUMİNİYA İNTERCONNECTOR” (AGRİ) LAYİHƏSİNƏ HƏSR OLUNMUŞ DÖRDTƏRƏFLİ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞ (*Bakı şəhəri, 14 sentyabr 2010-cu il*)71
- AGRİ LAYİHƏSİNƏ DAİR BAKI BƏYANNAMƏSİ İMZALANANDAN SONRA BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT (*Bakı şəhəri, 14 sentyabr 2010-cu il*).....74
- AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI VƏ TÜRKiYƏ RESPUBLİKASI ARASINDA “YÜKSƏK SƏVİYYƏLİ STRATEJİ ƏMƏKDAŞLIQ ŞURASININ QURULMASI HAQQINDA BİRGƏ BƏYANNAMƏ”NİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏ BƏYANAT (*İstanbul şəhəri, 15 sentyabr 2010-cu il*)77
- İSTANBULDA TÜRKiDİLLİ ÖLKƏLƏRİN DÖVLƏT BAŞÇILARININ X ZİRVƏ TOPLANTISINDA ÇIXIŞ (*İstanbul şəhəri, 16 sentyabr 2010-cu il*)80

- NYU-YORKDA BMT BAŞ MƏCLİSİNİN 65-Cİ SESSİYASINDA ÇIXIŞ (*Nyu-York şəhəri, 23 sentyabr 2010-cu il*).....82
- DAŞKƏNDƏ SƏNƏDLƏRİN İMZALANMA MƏRASİMİ BAŞA ÇATDIQDAN SONRA ÖZBƏKİSTAN PREZİDENTİ İSLAM KƏRİMOVLA BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANAT (*Daşkənd şəhəri, 27 sentyabr 2010-cu il*).....85
- UKRAYNA MİLLİ TELEKOMPANIYASINA, BU ÖLKƏNİN “PROFİL-UKRAYNA” JURNALINA VƏ “DEN” QƏZETİNƏ MÜSAHİBƏ (*Bakı şəhəri, 25 oktyabr 2010-cu il*).....86
- HƏŞTƏRXANDA AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ABİDƏSİNİN AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ ÇIXIŞ (*Həştərxan şəhəri, 27 oktyabr 2010-cu il*)92
- KİYEVDƏ AZƏRBAYCAN-UKRAYNA SƏNƏDLƏRİNİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏN SONRA UKRAYNA PREZİDENTİ VİKTOR YANUKOVIÇLƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT (*Kiyev şəhəri, 28 oktyabr 2010-cu il*)94
- AZƏRBAYCAN VƏ UKRAYNA PREZİDENTLƏRİ ŞURASININ İKİNCİ İCLASINDA ÇIXIŞ (*Kiyev şəhəri, 28 oktyabr 2010-cu il*)97
- İRAN PREZİDENTİ MAHMUD ƏHMƏDİNEJADLA BİRGƏ MƏTBUATA BƏYANATI (*Bakı şəhəri, 17 noyabr 2010-cu il*)98
- BAKIDA XƏZƏRYANI ÖLKƏLƏRİN DÖVLƏT BAŞÇILARININ ÜÇÜNCÜ ZİRVƏ GÖRÜŞÜNDƏ NİTQ (*Bakı şəhəri, 18 noyabr 2010-cu il*)100
- BAKIDA XƏZƏRYANI ÖLKƏLƏRİN DÖVLƏT BAŞÇILARININ ÜÇÜNCÜ ZİRVƏ GÖRÜŞÜNÜN SƏNƏDLƏRİNİN İMZALANMASINDAN SONRA MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANAT (*Bakı şəhəri, 18 noyabr 2010-cu il*).....102
- ASTANADA ATƏT-İN VII SAMMİTİNDƏ ÇIXIŞ (*Astana şəhəri, 1 dekabr 2010-cu il*)104
- İSTANBULDA İQTİSADİ ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ XI SAMMİTİNDƏ ÇIXIŞ (*İstanbul şəhəri, 23 dekabr 2010-cu il*).....105

**PREZİDENT İLHAM ƏLİYEV HUMANİTAR ƏMƏKDAŞLIQ ÜZRƏ
BİRİNCİ AZƏRBAYCAN-RUSİYA FORUMUNUN İŞTİRAKÇILARINI
QƏBUL ETMİŞDİR**

Bakı şəhəri,

22 yanvar 2010-cu il

- Əziz dostlar!

Sizi görməyə çox şadam. Azərbaycanda sizi ürəkdən salamlamaq istəyirəm. Bu gün Humanitar Əməkdaşlıq üzrə Rusiya-Azərbaycan Forumu işə başlamışdır. Mən bu təşəbbüsü tamamilə dəstəkləyirəm. Eşitdiyimə görə, sizin proqramınızın birinci hissəsi çox uğurlu olmuşdur. Ümid edirəm ki, Azərbaycanda olduğunuz bütün günlər sizin üçün həm faydalı, həm də xoş və yadda qalan olacaqdır.

Mən burada çoxdan münasibətim olan xeyli tanışlarımı, dostlarımı, nisbətən yaxın vaxtlarda tanış olduğum adamları gördüm. Bəzilərini isə bu gün ilk dəfədir ki, görürəm. Hesab edirəm ki, bu cür format - sizin nümayəndə heyətinin tərkibində həm köhnə tanışlarımızın, həm də Azərbaycanı yaxın vaxtlarda tanımağa başlamış insanların olması, əlbəttə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Çünki bu, ölkəmizin həyatı ilə, burada mövcud olan problemlər və nailiyyətlərlə daha yaxşı tanış olmağa imkan verəcəkdir. Bu cür ünsiyyət forması bütövlükdə çox müsbətdir, çünki ölkələrimiz arasında münasibətlər çox dinamik və səmərəli inkişaf edir. Təbii ki, ölkələrimizin ictimaiyyətinin də, - siz isə Rusiya cəmiyyətinin bütün sahələrini təmsil edirsiniz, - Rusiya ilə Azərbaycan arasında cərəyan edən müsbət proseslərə fəal qoşulmasını istərdik.

Sizin nümayəndə heyətinin tərkibində icra və qanunverici hakimiyyətlərin nümayəndələri, mətbuatın və vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri vardır. Buna görə də güman edirəm ki, hamı üçün maraqlı olacaqdır. Humanitar əməkdaşlıq sahəsində bizim fəal qarşılıqlı əlaqələrimiz vardır. Yəqin ki, bugünkü çıxışlarda, şəxsi söhbətlərdə və sabahkı proqramda bu istiqamətdə görülmüş işlərin hamısı ətraflı şərh olunacaqdır. Əlbəttə, bu çox vacibdir. Bunu bilmək və bu cür müsbət təcrübə bazasında əməkdaşlığı daha da inkişaf etdirmək lazımdır. Lakin mənim fikrimcə, ən əsası odur ki, bu Forum ölkələrimiz arasında münasibətlərin gələcək inkişafına, çoxşaxəli münasibətlərin inkişafına güclü təkan verməlidir. Ona görə ki, əməkdaşlığın potensialı çox yüksəkdir, əldə edilmiş nəticələr bizi qane edir. Lakin heç şübhəsiz, əməkdaşlığı genişləndirməli olduğumuz sahələr də çoxdur – iqtisadi sahə, qarşılıqlı siyasi əlaqələr məsələsi, vətəndaş cəmiyyəti və mətbuat səviyyəsində, yəni ictimai fikri formalaşdırın və dövlətin siyasi xəttini müəyyən dərəcədə təyin edən strukturlar səviyyəsində əlaqələr bu qəbildəndir.

Ölkələrimiz arasında çox sıx münasibətlər vardır, biz qonşuyuq, dostuq. İqtisadi münasibətlərin statistikasına nəzər salsaq görürük ki, keçən ilki böhran ili istisna olmaqla həm əmtəə dövriyyəsinin həcmində, həm də onun keyfiyyətinə və strukturuna görə daim artım müşahidə olunmuşdur. Əvvəlki illərdə müzakirə prosesində olan əsas məsələlər praktiki olaraq həll edilmişdir. Biz qarşılıqlı anlaşmanı genişləndiririk. Zənnimcə, humanitar sahədə qazandığımız nailiyyətlərlə tanış olmağa imkanınız olacaqdır. Biz MDB məkanında bütün humanitar proseslərdə də fəal iştirak edirik.

Bu il hamımız İkinci Dünya müharibəsində Qələbənin 65 illiyini qeyd edəcəyik. Bu faktın qiymətləndirilməsində Rusiya ilə Azərbaycan arasında tam qarşılıqlı anlaşma mövcuddur. Rusiyada olduğu kimi, biz də veteranlara böyük qayğı ilə yanaşırıq və hesab edirəm ki, İkinci Dünya müharibəsinin tarixinin təftiş və təhrif edilməməsi üçün hamı səy göstərməlidir. Bugünkü nəslin bir qismi müharibənin bütün çətinliklərini öz üzərində hiss etmişdir, bir qismi bu barədə öz valideynlərinin söhbətlərinə əsasən məlumata malikdir. Lakin elə etmək lazımdır ki, 20 ildən və 50 ildən sonra bizim orta qəhrəmanlıq tariximizi təftiş etməyə hətta cüzi imkan olmasın.

Humanitar sahədə bizi birləşdirən istiqamətlər çoxdur. Əlbəttə ki, biz əlaqələrimizi bu müsbət təcrübə əsasında genişləndirməyə çalışmalıyıq. Hesab edirəm ki, ölkələrimiz arasında qarşılıqlı siyasi fəaliyyətin, iqtisadi kooperasiyanın və müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın səviyyəsi ictimai şüurda tam əks olunur. Əlbəttə, burada səmərəli iş üçün geniş məkan mövcuddur. Çünki düzgün nəticə çıxarmaq üçün vəziyyətə bələd olmaq lazımdır. Vəziyyətə bələd olmaq üçün insanlar ünsiyyət saxlamalı, bir-birinin yanına gedib-gəlmək və daim ünsiyyətdə olmalıdırlar. Yadımdadır, bir neçə il bundan əvvəl biz Azərbaycanda Rusiya ili və Rusiyada Azərbaycan ili keçirirdik. Bu tədbirlər çərçivəsində daim əlaqə saxlayırdıq, nümayəndə heyəti mübadiləsi aparırıdık və əlbəttə, bütün bunlar münasibətlərimizə çox böyük dinamizm gətirmişdir. Hesab edirəm ki, sizin nümayəndə heyəti və bu Forumun keçirilməsi ölkələrimizin nümayəndələri arasında qarşılıqlı münasibətlərin daha da genişlənməsinə şərait yaradacaqdır.

Artıq qeyd etdiyim kimi, sizin nümayəndə heyətində Rusiya cəmiyyətinin bütün təbəqələri təmsil olunmuşdur. Bu insanlar həm sizin ölkənin inkişafını, həm də ictimai rəyi çox cəhətdən müəyyən edir. Əlbəttə, buna görə də biz istərdik ki, siz Azərbaycanda olduğunuz günlərdə Azərbaycanla tanış olasınız, ölkəmizin inkişafını bir daha, bəziləriniz isə ilk dəfə görəsınız. Ölkəmiz dinamik inkişaf edir. Son vaxtlar sosial-iqtisadi inkişafın bir sıra problemləri həll edilmişdir. Hətta böhran ilində də biz yaxşı artım sürəti nümayiş etdirmişik. Ölkədə vətəndaş həmrəyliyi, siyasi sabitlik, hər bir vətəndaş üçün sərbəstlik mövcuddur. Azərbaycanın inkişafı haqqında bu gün yəqin ki, müxtəlif məlumatlar səslənmişdir. Lakin ən yaxşı göstərici əlbəttə sizin şəxsi təəssüratınız olacaqdır. Ümid edirəm ki, sizin təkcə iclaslarda iştirak etmək deyil, sadəcə şəhərdə gəzmək, Azərbaycanın həyatı ilə tanış olmaq, ölkəmizin həyat tərzini hiss etmək üçün də imkanınız olacaqdır. Mən bu cür, deyərdim ki, nadir bir tədbirin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürənlərin hamısına ürəkdən təşəkkür etmək istəyirəm. Çünki mən indiyə qədər istər formasına, istər tərkibinə, istərsə də proqramına və başlıcası, öz ruhuna görə buna oxşar bir tədbir xatırlamıram. Biz hamımız bu tədbiri dəstəkləyirik. Lakin təbii ki, hər bir yenilik təşəbbüs qrupunun sayəsində həyata keçirilir. İndiki halda bu təşəbbüs qrupuna Azərbaycanın böyük dostları, ölkəmizi sevən və qəlblərində Azərbaycana olan bu münasibətin onların dostluq etdiyi, sevdiyi, özlərinə həmməslək saydığı adamlara da sirayət etməsini istəyən insanlar daxildir. Buna görə də mən bütün təşəbbüscülərə, təşkilatçılara və əlbəttə, qonaqlara təşəkkür etmək istəyirəm. Mən bilirəm ki, siz hamınız çox məşhur və məşğul adamlarsınız. Hamınızın işi çoxdur və yəqin ki, bir neçə günlüyə bu işlərdən uzaqlaşmaq heç də həmişə asan olmur. Vaxt tapıb ölkəmizə gəldiyinizə görə sizə təşəkkür etmək istəyirəm. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk. Ümid edirəm ki, siz buna təəssüflənməyəcəksiniz.

Mən öz şərhlərimi çox mühüm sözlərlə tamamlamaq istərdim. Sabah biz böyük dostumuz Mixail Solomonoviç Qusmanın yubileyini qeyd edəcəyik. Onun bütün həyatı Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin, dostlar arasında münasibətlərin, Vətəninə, yaxınlarına, dostlarına münasibətin parlaq nümunəsidir. Onu Moskva ilə Bakı arasında bölmək çox çətindir. Zənnimcə, bu, heç lazım da deyildir. O, hətta fiziki mənada burada olmadığı vaxtda belə permanent şəkildə burada mövcuddur. Mən sizin qarşınızda onu bu gözəl yubiley münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istərdim.

Dövlətimizin başçısı İTAR-TASS agentliyinin baş direktorunun birinci müavini Mixail Qusmanın ölkələrimiz və xalqlarımız arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsinə töhfələrini yüksək qiymətləndirərək ona cansağlığı, gələcək fəaliyyətində uğurlar diləmiş və ən xoş arzularını bildirmişdir. Prezident İlham ƏLİYEV demişdir: Mən bu gün sizin xidmətlərinizi sizə “Dostluq” ordeni təqdim etməklə qeyd etmək istəyirəm. Siz bu ordenlə dövlətlərimiz arasında münasibətlərin inkişafına verdiyiniz böyük töhfəyə görə təltif olunursunuz. Bu, Azərbaycan dövlətinin sizə verdiyi ilk mükafat deyildir. Beş il bundan əvvəl siz “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilmişdiniz. “Dostluq” ordeni nisbətən təzədir. Bu orden rəsmi dövlət təltifi kimi nisbətən yaxın vaxtlarda qəbul edilmişdir və bu ordenlə təltif olunan insanların sayı o qədər də çox deyildir.

Prezident İlham Əliyev İTAR-TASS-ın Baş direktorunun birinci müavini Mixail Qusmana “Dostluq” ordeni təqdim etdi.

X X X

Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Sağ olun. Mən əminəm ki, bu günlər həqiqətən münasibətlərin coşqun inkişafı üçün möhkəm baza olacaqdır. Ona görə ki, ölkələrimiz arasında münasibətlər, əlbəttə, inkişaf edir. Bu münasibətlər çox cəhətdən rəhbərliyin siyasi iradəsindən asılıdır. Lakin indiki halda həmin münasibətlər həm də xalqlarımız arasında münasibətlərin çoxəsrlik tarixinə əsaslanır. Təbii ki, Rusiya ilə Azərbaycan münasibətlərinin dərin kökləri vardır. Bizim ikitərəfli münasibətləri indi necə qurmağımız, zənnimcə, bütövlükdə həm regionda, həm də daha geniş mənada nümunə ola bilər. Bizim bu münasibətləri necə qurmağımız onu göstərir ki, siyasi əzm və həqiqi arzu olduqda çox şeyə nail olmaq mümkündür. Münasibətlərimiz çox möhkəmdir, onların gələcəyini öncədən görmək mümkündür, onlar qarşılıqlı maraqlara, ortaq tarixə, ölkələrimizin sülh və təhlükəsizlik şəraitində yaşamaq, əməkdaşlığı möhkəmlətmək, öz xalqları üçün nemətlər yaratmaq və özlərinin inkişafı ilə qonşu dövlətlərin də inkişafına şərait yaratmaq istəyinə əsaslanır.

Mən hesab edirəm ki, bugünkü format ikitərəfli Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin çox güclü amilidir. Çünki humanitar komponent olmadan, həmin münasibətlər təmdəyərli olmayacaqdır. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan ilə Rusiya arasında ikitərəfli münasibətlərə toxunaraq siyasi, iqtisadi və başqa sahələrdə qarşılıqlı anlaşma olduğunu vurğuladı, Azərbaycanda rus dilinə diqqət göstərilməsi barədə danışdı:

-Azərbaycanda iyirmi ilə yaxın müstəqillik dövründə rus dili itirilməmişdir. O, mövcuddur və biz çalışırıq, səy göstəririk ki, vətəndaşlarımız mümkün qədər çox xarici dil bilsinlər. Bu, rus məktəblərinə də, ali məktəblərdə təhsilə də, Rusiyanın mədəni həyatına da aiddir.

**DAVOSDA “BLOOMBERG” AGENTLİYİNƏ
MÜSAHİBƏ**

Davos şəhəri,

27 yanvar 2010-cu il

-Azərbaycan olduqca böyük neft hasilatçısıdır. Neftin qiyməti barədə nə düşünürsünüz?

-Hesab edirəm ki, hazırda qiymət ədalətlidir. Bu qiymət hasilatçıların və istehlakçıların tələbatlarına cavab verir və eyni zamanda, şirkətlərə sərmayə qoymaq imkanı yaradır. Çünki hazırkı səviyyədən aşağı olan qiymət şirkətlərə yeni işlənmə, kəşfiyyat və hasilat işlərinə sərmayə yatırmaqda çətinlik yaradır. Zənnimcə, bu qiymət tarazlıdır.

-Hazırda qiymətlər qalxmaqda davam edir, lap yüz dolları ötsün, məgər Siz bundan məmnun olmayacaqsınız?

-Neftin qiymətinin kəskin şəkildə qalxması büdcəmizə əlavə vəsaitlər verdi. Lakin, eyni zamanda, bu, ölkəmizdə olduqca yüksək inflyasiya yaratdı və istehlak qiymətləri də qalxdı. Ölkənin tarazlı şəkildə inkişafını təmin etmək və əhalinin sosial vəziyyətini daha da möhkəmləndirmək məqsədi ilə əlavə imkanlar əldə etmək üçün hesab edirəm ki, qiymət təxminən 90 və ya 100 dollar səviyyəsində olmalıdır. 70 dollar da yaxşı qiymətdir.

-Bilirik ki, təbii qaz Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün çox önəmli amildir. “Qazprom” Azərbaycan qazını almaq təklifi ilə çıxış etmişdir. Onlar bu gün nə qədər həcmdə qazı almağı təklif ediblər və ölkəniz hazırda istismar olunan boru kəmərləri şəbəkəsi ilə nə qədər qazı ixrac etmək imkanındadır?

-Biz qazımızı müxtəlif istiqamətlərdə ixrac etməkdəyik. Bu, bizim üçün çox vacibdir, çünki biz qazın nəqli sahəsində maksimal şaxələndirməyə nail olmuşuq. Bildiyiniz kimi, şaxələndirmə nəinki istehlakçılar, o cümlədən hasilatçılar üçün də çox vacibdir. Beləliklə, biz qazı qonşu ölkələrə ixrac edirik və əlbəttə, hər hansı ölkə üçün yeni bazara çıxış şübhəsiz ki, çox vacibdir. Bizim “Qazprom”la sazişdə ixracın yuxarı həddi nəzərdə tutulmayıb. Biz belə razılığa gəldik ki, hansı həcmdə qaz təklif etsək, “Qazprom” bir o qədər də alacaqdır.

-Yəni istənilən qədər?

-Bəli.

-Ümumiyyətlə, sizdə olan mövcud boru kəmərləri şəbəkəsi ilə nə qədər qaz ixrac edə bilərsiniz?

Yəni, nə qədər qazınız olarsa, bir o qədər?..

-Bu məsələdə ən mühüm amil hasilatın həcmidir. Bu gün biz bu həcmi elə bir səviyyədə saxlarıq ki, ixrac etmək imkanımız olsun. Əgər bizim yeni ixrac imkanlarımız və bazarlar olarsa, əlbəttə ki, hasilatın artırılmasına böyük sərmayələr qoyacağıq. Biz qazı satmaq imkanımız olmadan hasilatı artırmaq üçün on milyardlarla dollar sərmayə qoya bilmərik.

-Rusiya da elə bunu edir. Rusiya tərəfi təklif edə biləcəyiniz qədər həcmi almağa hazır olduğunu bildirmişdir. Bu, əlavə sərmayələrin qoyulmasına imkan yaratdırmı, yəni sizin üçün bir növ “kart blans” deyilmi?

-Bizim böyük ehtiyatlarımız vardır. Təbii qaz ehtiyatlarımızın təsdiqlənmiş həcmi 2 trilyon kubmetrdir. Bu həcm 5 trilyon kubmetr də ola bilər. Beləliklə, bizim özümüzü və eləcə də, dünyanın müxtəlif yerlərində tərəfdaşlarımızı ən azı yüz il qazla təchiz edə bilərik. Beləliklə, bununla bağlı bütün lazımı işlər görülməlidir. Bizim “Qazprom”la münasibətlərə gəldikdə, burada üstünlük ondan ibarətdir ki, aramızda heç bir tranzit ölkə yoxdur. Biz sadəcə həmsərhədik, infrastrukturumuz da vardır.

-Sizdən ən böyük qaz yatağı haqqında soruşmaq istərdim. Söhbət “Şahdəniz”dən gedir. Hazırda Azərbaycandan uzanan boru kəmərlərinin mövcud şəbəkəsi bu ən böyük qaz yatağının işlənilməsinin məhdudlaşdırılması və ya yubadılmasına səbəb ola bilərmi?

-Bu gün buna səbəb kimi təkcə mövcud infrastrukturun nəql etmə qabiliyyəti deyil, tranzitlə və qazımızın qiyməti ilə bağlı məsələləri də göstərmək olar. “Şahdəniz” yatağı dünyada ən böyük yataqlardan biridir. Bu yataq 1,2 trilyon kubmetr qaz ehtiyatına malikdir. Biz infrastrukturunu genişləndirə bilərik və bunun üçün ya yeni qaz boru kəmərinin çəkilməsini, ya da mövcud boru kəməri şəbəkəsini genişləndirməyi planlaşdırırıq. Buna görə, bu gün mövcud boru kəmərləri şəbəkəsi məsələsi əsas maneə kimi qəbul edilməməlidir. Tranzit məsələsini həll etdikdən, ədalətli qiymətə nail olduqdan sonra Azərbaycan və onun tərəfdaşları olan xarici şirkətlər yeni infrastrukturun qurulması üçün milyardlarla dollar sərmayə qoyacaqlar.

-Siz tranzit və qiymət məsələlərinə toxundunuz. Siz bu amilləri Nabukko layihəsi üzrə razılaşma üçün və ya bu layihənin real bir layihəyə çevrilməsi üçün zəruri şərtlər kimi göstərirsinizmi?

-Əslində, Nabukko layihəsi “Cənub dəhlizi”nin əsas elementlərindən biridir. Bu layihə qazımızı Qərbi bazarlarına çıxarmaq imkanı verə bilər. Buraya, Nabukko, TGI (Türkiyə-Yunanistan-İtaliya) və TAP (Transadriatik boru kəməri) layihələri daxildir.

-Yəni, Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Qərbi Avropa ölkələrinə çıxış?..

-Bəli. Buna görə tranzit məsələləri həll olunmadan infrastrukturun genişləndirilməsi haqqında danışmaq tezdir.

-Nabukko haqqında danışdıq. Siz bunu “Cənub dəhlizi” adlandırdınız, lakin mahiyyətcə bunlar eynidir. “Cənub dəhlizi” Azərbaycanda hasil olunan enerjidaşıyıcıların Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Qərbi bazarlarına nəqlini nəzərdə tutur. Sizin fikrinizcə, bu, həqiqətən baş tutacaqmı? Bu haqda müəyyən müddətdə söhbətlər gedir.

-Bunu demək çətindir. Çünki sizin də qeyd etdiyiniz kimi, bu haqda artıq uzun müddətdir ki, kifayət qədər söhbətlər gedir. Bu istiqamətdə bir sıra mühüm addımlar atılıb. Birincisi, 2009-cu ilin may ayında siyasi bəyannamə imzalanıb. Azərbaycan da bu siyasi bəyannaməyə qoşulmuşdur. Bundan əlavə, Nabukko üzvləri arasında bu layihənin hansı formada irəliyə aparılması ilə bağlı razılaşma əldə edilmişdir. Bu layihəni irəli aparmaq üçün bir sıra elementlər mövcud olmalıdır. Birincisi, bunu etmək üçün güclü siyasi iradə olmalıdır. İkincisi, maliyyə vəsaiti olmalıdır. Öncə qeyd etdiyim kimi, tranzit məsələlərinin həll olunmaması ən əsas maneədir. Eyni zamanda, qazımız üçün bazar qiyməti razılaşdırılmalıdır.

-Siz qeyd etdiniz ki, əsas maneə qazın qiyməti və tranzit məsələsidir. Aydınır ki, Azərbaycan üçün tranzitlə əlaqədar ən böyük məsələ Türkiyə ilə bağlıdır. Türkiyəyə qazın satışı ilə bağlı razılaşma üzərində müəyyən müddətdir ki, iş gedir. Bu prosesi ləngidən nədir?

-Biz qazı Türkiyəyə ixrac edirik. “Şahdəniz” yatağının birinci fazasından ixrac edirik. Bu baxımdan, heç bir problemimiz yoxdur. Yeganə problem ondan ibarətdir ki, bu gün mövcud olan qiymət bazar qiymətinə uyğun deyildir və iqtisadi baxımdan bizim üçün sərfəli deyildir. Türkiyəli həmkarlarımız da qiymətin ədalətli olmadığını deyirlər. Beləliklə, qiymətlərə yenidən baxılmalıdır.

-Siz, Azərbaycanın Prezidenti kimi enerji müharibələri, alternativ enerji təchizatı marşrutları konsepsiyasından yaxşı xəbərdarsınız. Bununla bağlı Azərbaycanın siyasi mövqeyi necədir? Yəni, tutaq ki, Rusiya sizə deyir, bəli, bütün qazınızı verin, mən alıram. Bu, bizneslə bağlı məsələdir? Nəzəri baxımdan, əgər onlar sizin bütün qazınızı alsalar, onda sual yaranır - boru xətləri nəyə gərəkdir? Siz siyasi baxımdan Qərbi Avropa istehlakçısı üçün alternativ enerji təchizatı marşrutuna həqiqətən sadıqsınızmi, yoxsa, bu, Azərbaycanın milli maraqlarına cavab vermir?

-Bizə gəldikdə, bu, yüz faiz kommersiya xarakterli məsələdir. Mən sizə əvvəlki təcrübəmizdən söyləyə bilərəm ki, biz neft marşrutlarımızı şaxələndirəndə də, bu, kommersiya məsələsi idi, yəni bizə neftimizi Aralıq dənizinə çıxarmaq üçün əsas boru kəməri lazım idi. Bakı-Tbilisi-Ceyhan bu cür baş tutdu. Eyni zamanda, bizim iki digər boru kəmərimiz də vardır. Onlardan biri neftimizi Rusiyanın, digəri isə Gürcüstanın Qara dənizdəki sahillərinə çıxarır. Eyni vəziyyət qaz sahəsinə də aiddir. Bu, sırf kommersiya məsələsi olmalıdır. Nabukko layihəsinin problemlərindən biri ondan ibarətdir ki, məsələ həddindən artıq siyasiləşdirilir. Biz diqqətimizi kommersiya məsələlərinə cəmləşdirməliyik. Onlar cəlbədicə, əsaslandırılmış və ədalətli olmalıdır. Həsətləşmə, istehlakçılar və tranzit ölkələr arasında maraqlar tarazlığı qorunmalıdır.

-Hər halda, bu gün Azərbaycanın çalışdığı qiymət məsələsi ən mühüm məsələdir?

-Bu, mühüm məsələlərdən biridir. Digər mühüm məsələ şaxələndirmədir. Biz yalnız bir marşrutdan asılılığa yol verə bilmərik.

-Sonuncu sual. Ermənistan ilə Azərbaycan arasında nə vaxt sülh olacaq?

-Ermənistan öz işğalçı qüvvələrini Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış ərazilərindən çıxardığı andan etibarən sülh bərqərar oluna bilər.

-Çox sağ olun.

**DAVOSDA DÜNYA İQTİSADI FORUMUNUN “QLOBAL ENERJİ MƏNZƏRƏSİ”
MÖVZUSUNDA İCLASINDA İŞTİRAK ETMİŞDİR**

*Davos şəhəri,
28 yanvar 2010-cu il*

APARICI: İlk sualımı Prezident Əliyevə ünvanlamaq istərdim. Qlobal enerji sistemini nəzərdən keçirdikdə enerji təhlükəsizliyi Azərbaycan üçün nə deməkdir?

Prezident İlham ƏLİYEV: İlk növbədə onu demək istərdim ki, enerji təhlükəsizliyi baxımından bizim üçün ən əsas məsələ təchizat marşrutlarının şaxələndirilməsidir. Biz buna nail ola bilmişik. Bu gün bizim təbii ehtiyatlarımızı müxtəlif istiqamətlərə nəql edən şaxələndirilmiş boru kəmərləri sistemimiz vardır. Eyni zamanda, enerji sahəsində davamlı və uzunmüddətli əməkdaşlığın həyata keçirilməsi üçün istehsalçı, tranzit və istehlakçı ölkələr arasında maraqlar balansının olması da vacibdir. Əgər maraqlar balansı pozularsa, bu, müəyyən problemlər yarada bilər. Bizdən ötrü digər vacib məsələ isə təbii ehtiyatlarımız, xüsusilə də qaz üçün ədalətli bazar qiyməti və müqavilələri imzalayan bütün tərəflərin tam sadıqlığıdır. Hesab edirəm ki, enerji təhlükəsizliyi baxımından bu elementlər bütövlükdə istehlakçı və istehsalçılar üçün daha böyük etimad yarada bilər.

APARICI: Cənab Prezident, Azərbaycanın müstəqillik dövrünün ilk on ilində daha çox diqqət neft sahəsinə ayrılırdı. İndi isə diqqət təbii qaza artır. Növbəti 5-10 il ərzində qlobal qaz bazarında Azərbaycanın rolu nədən ibarət ola bilər və bu bazara çıxışı əngəlləyən hansı maneələr vardır?

Prezident İlham ƏLİYEV: Düşünürəm ki, qlobal qaz bazarında Azərbaycanın rolu mütləq artacaqdır. Çünki, nəhəng qaz ehtiyatlarının aşkar olunması Azərbaycanın əsas qaz ixracatçılarından birinə çevrilməsinə imkan yaradacaqdır. Bildiyiniz kimi, hesablamalara görə, Azərbaycanın təsdiq olunmuş minimal qaz ehtiyatları 2 trilyon kubmetrdən artıqdır. Bu, bundan sonrakı on illər ərzində həm bizim, həm də ixracat həcmi üçün kifayətdir. Hazırda isə ən mühüm məsələ təbii qazımız üçün etibarlı və uzunmüddətli bazarın təmin edilməsidir. Qeyd etdim ki, artıq şaxələndirilmiş qaz təchizatı sistemimiz vardır. Lakin həmin sistem yalnız bugünkü hasilat həcmi üçün nəql edə bilər. Biz qaz hasilatını iki, üç dəfə, bəlkə də daha çox artırmağı planlaşdırırıq. Onun üçün bizim daha böyük həcmli boru kəmərləri infrastrukturumuz olmalıdır. Əlbəttə, böyük sərmayələri yeni işlənilmə və boru kəmərləri infrastrukturuna yatırmaq üçün biz aydın şəkildə bilməliyik ki, istehlakçılarımız kimlərdir. Həmin ölkələrdə bazarın tənzimlənməsi necə qurulub. Həmin bazarlar bizim üçün etibarlı və uzunmüddətlidir, ya yox. Beləliklə, əminəm ki, bütün bu məsələlər öz həllini tapandan sonra Azərbaycan neft sahəsində olduğu kimi, qaz potensialından da uğurla istifadə edəcəkdir.

APARICI: Yəqin ki, alıcılardan söhbət gedir.

Prezident İlham ƏLİYEV: Bəli, alıcılarımız vardır. Ətrafımızda da alıcılar vardır. Azərbaycan hazırda qonşu ölkələrə qaz ixrac edir. Baxmayaraq ki, bu ölkələrdən bəziləri bizdən daha çox qaz hasil edir. Lakin məqsədimiz şaxələndirməni davam etdirmək, yeni bazarlar tapmaqdır, xüsusilə də Avropada. Biz bilirik ki, Avropadan olan alıcılar da şaxələndirmə, yeni qaz təchizatı mənbələri axtarışındadırlar. Hələlik isə Xəzər dənizinin qazı, xüsusilə də Azərbaycanın mavi yanacağı Avropa üçün yeganə qaz mənbəyi ola bilər.

X X X

İclasda bp şirkətinin baş icraçı direktoru Toni Heyvord, “Saudi Aramco” şirkətinin prezidenti Xalid Al-Falih, “Royal Dutch Shell” şirkətinin idarə heyətinin sədri Peter Vozer, “The Dow Chemical” şirkətinin idarə heyətinin sədri Endrü Liveris, “Total” şirkətinin direktorlar şurasının sədri Tyerri Desmartes mövzu ilə bağlı fikirlərini bildirdilər. Onlar şirkətlərin qlobal maliyyə böhranından xilas olması üçün daha mühüm addımların atılmasının, bu istiqamətdə səmərəli tədbirlərin görülməsinin vacibliyini diqqətə çatdırdılar.

APARICI: Cənab Prezident, biz böhranın şirkətlərə təsirindən danışdıq. Gəlirlərin artdığı və ya azaldığı bir dövrdə Siz ölkə Prezidenti kimi sabitliyi və inflyasiyanı necə qoruyub saxlaya bilərsiniz və çətinlikləri necə dəf edirsiniz?

Prezident İlham ƏLİYEV: Onu deyə bilərəm ki, son bir neçə il ərzində ölkəmizdə apardığımız islahatlar bizə dayanıqlı və şaxələndirilmiş iqtisadiyyat yaratmağa imkan verdi. İyirmi il bundan öncə Azərbaycan Sovet İttifaqının bir hissəsi idi. O zaman iqtisadiyyatımızın bazar iqtisadiyyatı seqmenti sıfıra bərabər idi. Bu gün ümumi daxili məhsulumuzun (ÜDM) 85 faizi özəl sektorun payına düşür. Biz neft və qazdan əldə etdiyimiz gəlirləri qeyri-enerji sektoruna, ilk növbədə isə sənaye istehsalına yönəlttik. Beləliklə bu

gün böhranla və neftin qiymətinin dəyişməsi ilə bağlı yaranan bütün çətinlikləri minimum itkilərlə dəf etməyə nail olmuşuq.

Mən 2009-cu ildə Azərbaycanda iqtisadi inkişafı aydın şəkildə əks etdirən bəzi rəqəmləri söyləyə bilərəm. ÜDM-in artımı 9,3 faiz, sənaye istehsalının artımı 8,6 faiz, inflyasiya dərəcəsi isə yalnız 1,5 faiz olmuşdur. 2009-cu ildə neftin qiymətinin kəskin şəkildə aşağı düşməsinə baxmayaraq, müstəqil neft fondumuz daha çox vəsait toplaya bilmişdir. Bu rəqəmlər aydın şəkildə göstərir ki, iqtisadiyyatımız hadisələrin gözlənilməz inkişafına tab gətirə bilir. Təbii ki, biz də iqtisadi böhrandan əziyyət çəkmişik. Lakin biz bütün ehtiyatlarımızı səfərbər etməyə nail olmuşuq.

Onu da deyə bilərəm ki, 2009-cu ilin ən mühüm elementlərindən biri də odur ki, regionumuzdakı digər ölkələrdən fərqli olaraq milli valyutamız dəyərini itirmədi, sabit qaldı. Bu isə insanların sosial müdafiəsi üçün böyük bir dəstək idi. Neftin bugünkü qiymətləri isə şirkətlər, istehlakçılar və ölkələr üçün münasibdir. Bu cür qiymətlər bizə daha çox sərmayə yatırmağa, daha çox neft və qaz hasil etməyə imkan verir, eyni zamanda, bu, istehlakçılar üçün də məqbuldur. Artıq maraqlar balansı müşahidə olunmaqdadır.

Ümid edirəm ki, biz 2010-cu ildə nəzərdə tutduğumuz bütün əsas layihələri həyata keçirəcəyik. Qeyd etmək istəyirəm ki, 2009-cu ildə Azərbaycandakı sərmayələrin ümumi məbləği 10 milyard dollara yaxın olub. Bu, iqtisadiyyatımız üçün kifayət qədər böyük məbləğdir. Hesab edirəm ki, neftin tarazlaşdırılmış qiyməti bizə gələcəkdə inkişafı davam etdirməyə imkan verəcəkdir. Yeri gəlmişkən, son altı il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyada ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyat olub. Altı il ərzində iqtisadiyyatımızın ümumi artımı 300 faiz təşkil edib. Beləliklə, indiyədək nail olduqlarımız, topladığımız vəsait və neft sahəsində əldə edilmiş gəlirlərin qeyri-neft sektoruna yönəldilməsi istiqamətində gördüyümüz işlər bizə uğurlu inkişafı davam etdirməyə imkan verəcəkdir.

**ALMANİYA FEDERATİV RESPUBLİKASI KANSLERİNİN İQAMƏTGAHINDA
KANSLER XANIM ANGELA MERKELLƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA
BƏYANAT**

Berlin şəhəri,

4 fevral 2010-cu il

-Çox sağ olun, xanım Kansler.

İlk növbədə, məni Almaniya dövlət etdiyinizə görə Sizə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Siz qeyd etdiniz ki, üç il bundan əvvəl biz Sizinlə burada - Berlində görüşmüşük. O görüşdən sonra bu günə qədər Almaniya ilə Azərbaycan arasında mövcud olan münasibətlər çox sürətlə inkişaf etmişdir. Siyasi əlaqələr çox yüksək səviyyədədir. İqtisadi sahədə qarşılıqlı maraq böyüyür və bu gün 100-ə yaxın alman şirkəti Azərbaycanda uğurla fəaliyyət göstərir. Biz çox istəyirik ki, iqtisadi sahədə əməkdaşlıq daha da dərinləşsin. Çünki bunu etmək üçün çox gözəl imkanlar vardır. Azərbaycan bu gün müasirləşmə dövrünü yaşayır. Əlbəttə ki, ölkəmizi hərtərəfli inkişaf etdirmək üçün bizə qabaqcıl texnologiya lazımdır. Onlar da əlbəttə ki, Almaniya da çox yüksək səviyyədədir.

Azərbaycan isə, öz növbəsində Avropanın enerji təhlükəsizliyi məsələlərinin uğurla həll edilməsi üçün töhfəsini verməyə hazırdır. Siz bu gün Nabukko layihəsi haqqında fikirlərinizi söylədiniz. Biz bu layihəni dəstəkləyirik. Qeyd etmək istəyirəm ki, Nabukko layihəsinin müzakirəsi bu gün daha da intensiv xarakter daşıyır. Hesab edirəm ki, bu, çox müsbət amildir. Azərbaycanda əvvəlki illərdə yaradılan nəqliyyat infrastrukturunu, xüsusilə qaz kəmərləri Nabukko və "Cənub dəhlizi"nin digər layihələrinin həyata keçirilməsi üçün gözəl zəmin yaradır.

Bu yaxınlarda Azərbaycan Avropa İttifaqının "Şərq tərəfdaşlığı" Proqramına qoşulub. Bu proqramın icrası nəticəsində ölkəmizdə siyasi, iqtisadi islahatlar, demokratikləşmə prosesləri daha da sürətlə gedəcəkdir.

Beləliklə, ikitərəfli münasibətlərin məzmunu çox dəyərlidir və gündəlik çox genişdir. Əminəm ki, bugünkü görüşdən sonra münasibətlərimiz daha da sürətlə inkişaf etməyə davam edəcəkdir.

**MÜNXYEN TƏHLÜKƏSİZLİK KONFRANSINDA
“TƏBİİ SƏRVƏTLƏRİN TƏHLÜKƏSİZLİYİ VƏ DƏYİŞƏN QLOBAL GÜC”
MÖVZUSUNDA MÜZAKİRƏLƏRDƏ
ÇIXIŞ**

*Münxen şəhəri,
5 fevral 2010-cu il*

-Hörmətli xanımlar və cənablar.

Mən əvvəlcə konfrans təşkilatçlarına dəvətə görə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Burada olmaq və bugünkü tədbirdə iştirak etmək böyük şərəfdir.

Hazırda global təhlükəsizlikdə enerji təhlükəsizliyi məsələlərinin əhəmiyyəti daha da artır. Tarixən neft hasil edən ölkə kimi Azərbaycan regionumuzda enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində öz rolunu oynayır.

Qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan dünyada ilk dəfə neft hasil etmiş məkandır. Buna görə, biz neft hasilatı sahəsində zəngin tarixə malikik. Uzun illər və onilliklər ərzində Azərbaycan neftindən dünya tələbatlarını təmin etməkdə istifadə olunmuşdur.

Lakin 1990-cı illərin əvvəlində ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, neft ehtiyatlarımızın əksər hissəsi tükənmişdi. Bizə çirklənmiş ərazilər miras qalmışdı. Neft hasilatının sürətlə azalması ölkə üçün bir çox problemlər yaratdı. Biz neft işinin yeni inkişaf mərhələsini yaratmalı idik. Lakin bunu necə etməli idik? Sovet İttifaqı dağıldıqda yenidən yaranmış bütün ölkələr bir çox iqtisadi və siyasi problemlərdən əziyyət çəkdi. Buna görə, qururumuzu bərpa etmək üçün bizim yeganə yolumuz beynəlxalq neft şirkətlərinin Xəzərin Azərbaycan sektoruna dəvət edilməsindən ibarət idi. Beynəlxalq neft şirkətləri ilə əməkdaşlığımız bu cür başladı. 1994-cü ildə dünyada ən böyük yataqlardan biri – “Azəri-Çıraq” yatağı kəşfiyyat işləri üçün hazır idi. Elə həmin ildə, “Əsrin müqaviləsi” imzalandı və o, Azərbaycana, neft və qaz ehtiyatlarımıza bir çox milyardlıq sərmayələr üçün qapını açdı.

Həmin vaxtdan etibarən, biz uğurlu enerji strategiyamızı davam etdirməyə müvəffəq olduq. Hökumət ilə sərmayədarlarımız arasında çox yaxşı və dost münasibətləri qurduq. Münbit sərmayə mühitini yaratdıq və neft irsimizi bərpa etməyə nail olduq.

Bu gün ölkə əsas enerji mənbələri ilə tam şəkildə təmin olunub. Neft hasilatımızın həcmi bir neçə dəfə artıb və indi biz artıq hər gün bir milyon barrel neftdən söhbət aparırıq. Hasilata və infraquruktura qoyduğumuz sərmayələr bizə enerji təchizatı mənbələrini şaxələndirmək imkanını yaratdı.

Biz Azərbaycan neftini Qara və Aralıq dənizlərinə nəql edən üç boru kəməri çəkdi. Ümid edirik ki, hasilatın bugünkü həcmi gələcək onilliklər ərzində də davam edəcəkdir. Bu, bizə xeyli maliyyə vəsaitlərini toplamağa və neftdən əldə edilən gəlirləri iqtisadiyyatımızın qeyri-neft sektoruna - təhsil, sosial və səhiyyə sektorlarına, eləcə də infraquruktura yönəltmək imkanını yaratdı. Məhz buna görə, iqtisadi böhran və neft qiymətlərinin kəskin azalması ilə səciyyələnən 2009-cu ildə də Azərbaycan iqtisadiyyatı uğurlu inkişafını davam etdirdi və həmin ildə iqtisadiyyatımız 9 faizdən çox artmışdır.

Şaxələndirmə bizim üçün prioritetlərdən biri idi. Çünki biz yalnız bir təchizat marşrutundan asılı ola bilməzdik. Hazırda biz üç neft təchizatı marşrutuna malikik və bu, regionda tamamilə yeni vəziyyət yaratdı. Çünki dünyada ilk dəfə olaraq Xəzər dənizi, əgər belə demək olarsa, xarici şirkətlər üçün açıq elan edildi. İlk dəfə olaraq, Xəzərdə hasil edilən neft boru kəmərləri ilə beynəlxalq bazarlara çıxarılmaya başlandı. Bu gün həmin boru kəmərləri Xəzərin şərq sahillərində yerləşən digər təchizatçılar tərəfindən də istifadə edilir. Beləliklə, ölkəmizdə görülən işlər tamamilə yeni vəziyyət yaratmışdır. Bu gün biz təbii qazın nəqli üçün “Cənub dəhlizi”, Nabukko və digər layihələr haqqında danışıq. Lakin aydındır ki, son illər ərzində Azərbaycanda qurulmuş infraqurukturlardan bütün bu müzakirələr əsassız olardı.

Biz qapıları açdıq və çox münbit sərmayə mühiti yaratdıq. Hazırda sərmayədarlar ilə hökumət arasında çox böyük etimad olan bir vəziyyətdəyik. Qeyd etmək istədiyim digər mühüm elementlərdən biri isə ondan ibarətdir ki, bütün neft müqavilələri ölkəmizdə parlament tərəfindən ratifikasiya olunur və qanuna çevrilir ki, heç kəs heç bir sözü dəyişə bilməsin. Bu, sərmayədarlar arasında əlavə etimad yaradır. Onlar tamamilə əmindirlər ki, hökumət hətta əgər şərtləri yenidən razılaşdırmaq və güclü mövqeyindən irəli gələrək, əlavə üstünlükləri əldə etmək istəsə belə, bunu etmək hüququna malik deyildir.

Enerji şaxələndirilməsi sahəsində görülən işlər bu gün sonrakı inkişaf üçün yaxşı imkanlar yaradır. 2007-ci ildən əvvəl Azərbaycan təbii qaz idxal edirdi. Lakin bizim işlənilməsinə başladığımız böyük qaz yataqlarımız vardır. Hazırda isə, Azərbaycan nəinki öz daxili tələbatını təmin edir, o cümlədən qazı müxtəlif istiqamətlərdə ixrac edir. Ölkəmizdə qaz hasilatının həcmi artır. Ümid edirik ki, bu il qaz hasilatının həcmi 30

milyard kubmetrə yaxın olacaqdır. Daxili tələbatın həcmi isə, hasil olunacaq həcmın təxminən üçdə birinə bərabərdir.

Bu, o deməkdir ki, bizdə ixrac üçün böyük həcmdə təbii qazımız olacaqdır. Bilirik ki, Avropanın bizim təbii qaza ehtiyacı vardır. Avropa tərəfdaşlarımızla enerji təhlükəsizliyi və enerji şaxələndirilməsi məsələləri üzərində çalışırıq.

Əvvəlcə qeyd etdiyim kimi, neft və qaz üçün bizim artıq gözəl infrastrukturumuz vardır. Biz hasilatın artırılması üçün gələcəkdə istifadə oluna biləcək dəhliz yaratmışıq. Çünki hesablamalara görə, Azərbaycanda minimal qaz ehtiyatları 2 trilyon kubmetrdir. Lakin bu, 5 trilyon kubmetr də təşkil edə bilər. Bu, nəinki bizim və regional istehlakçılar üçün, o cümlədən Avropa istehlakçıları üçün ən azı yüz ilə kifayətdir. Biz bu məsələlər üzərində işləyirik və Azərbaycan hər zaman konstruktiv olub. Biz bütün şaxələndirmə təşəbbüslərini dəstəkləmişik.

Bu gün biz təchizat marşrutlarımızı tam şaxələndirmişik. Bizim istənilən istiqamətə gedən üç neft və dörd qaz boru kəmərlərimiz vardır. Hər bir istiqamətə gedən boru kəməri genişləndirilə bilər. Biz sadəcə, istehlakçılar, tranzit ölkələr və hasilatçılar arasında sazişlərə aid bütün zəruri məsələlərin həllini və əlavə olaraq, 20 milyard kubmetr qazı hasil etmək məqsədi ilə məbləği təxminən 20 milyard dollar olacaq sərmayələrin yeni mərhələsinin başlanmasını gözləyirik.

Əlbəttə ki, bu, istehlakçılarımızın istifadəsinə veriləcəkdir. Hesab edirəm ki, daxil olmağa çalışdığımız yeni mərhələyə nail olmaq üçün biz bir sıra mühüm məsələləri həll etməliyik.

Birincisi, hasilatçılar, tranzit ölkələr və istehlakçılar arasında maraqlar tarazlığı olmalıdır. Əgər tarazlıq təmin olunmasa, bu layihələri irəliyə doğru aparmaq çətin olacaqdır.

İkinci mühüm məsələ böyük maliyyə paketinin olmasıdır. Hər hansı əlavə boru kəməri layihəsi üçün çox böyük sərmayələr qoyulmalıdır. Azərbaycan öz tərəfdaşları, xarici neft şirkətləri ilə milyardlarla dolları təbii qazımızın hasilatına yatırmağa hazırdır. Lakin onu Avropa bazarlarına çıxarmaq üçün boru kəməri infrastrukturuna böyük sərmayələr qoyulmalıdır. Biz texniki yardımı təmin edə bilərik. Təcrübəmizdən, texniki təcrübəmizdən və tranzit ölkələrlə tranzit sazişlərin razılaşdırılması təcrübəmizdən istifadə oluna bilər. Eyni zamanda, ehtiyatlarımız üçün ədalətli bazar qiyməti olmalıdır.

Bugünkü vəziyyət bizi qane edir. Çünki hazırda ölkəmizin bütün əsas maliyyə problemlərinin həllinə nail olmuşuq. Enerji təchizatı sahəsində tam şaxələndirməyə malikik. Biz iqtisadiyyatı şaxələndirə bildik. Qeyd etdiyim kimi, 2009-cu ildə iqtisadi artım 9 faizdən çox olmuşdur. Sənaye artımı 8,6 faiz, inflyasiya dərəcəsi isə 1,5 faiz olmuşdur.

Azərbaycan iqtisadi və siyasi islahatları davam etdirir. Dünya Bankı 2008-ci ildə Azərbaycanı dünyada birinci islahatçı ölkə elan etmişdir. Liberal iqtisadiyyat, bazar iqtisadiyyatı və siyasi islahatlar birlikdə ölkəmizdə çox yaxşı mühit yaratmışdır. Biz xeyli maliyyə vəsaitlərini toplaya bildik. 2009-cu ildə neftin qiymətlərinin aşağı düşməsinə baxmayaraq, maliyyə vəsaitlərimiz artmışdır. Bu gün onların həcmi 20 milyard dollardan artıqdır. Bu, doqquz milyon əhalisi olan ölkə üçün kifayətdir. Gələn onilliklər ərzində neft hasilatı göstəricisinin gündə ən azı 1 milyon barrel səviyyəsində olacağını nəzərə alsaq, bu, o deməkdir ki, gələcəkdə bizim hər hansı maliyyə yardımına ehtiyacımız olmayacaqdır.

Nəzərdə tutduğumuz bütün layihələrin həyata keçirilməsi üçün qarşılaşdığımız həlli vacib olan əsas problemlərdən biri əlbəttə ki, regionda sülhün bərqərar olmasıdır. Uzun illər ərzində Azərbaycan əraziləri Ermənistanın işğalı altında qalır. Bu işğal demək olar ki, iyirmi ildir davam edir. Bu işğal və etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyon azərbaycanlı hələ də qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətində yaşayır. Biz Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll yolunu mümkün qədər tez tapmaq və Azərbaycanın bütün dünya, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən tanınan ərazi bütövlüyünün bərpasını istəyirik. Beynəlxalq təşkilatların bütün qərarlarında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə tam dəstək verilir.

Bu məsələ regional sabitliyə və inkişafa böyük təhlükə yaradır. Əlbəttə ki, o, tammiqyaslı regional əməkdaşlığa maneədir və bütün planlarımıza xələl gətirə bilər. Biz tərəfdaşlarımızla apardığımız əməkdaşlığa tam sadıq. Biz bütün enerji layihələrinə kommersiya nöqtəyi-nəzərindən yanaşırıq. Bu layihələrdə mühüm kommersiya elementi olmalıdır. Eyni zamanda, şaxələndirməyə nail olmaq lazımdır. Çünki yalnız bir təchizat mənbəyindən asılılıq bizim üçün gələcəkdə problemlər yarada bilər.

Hesab edirəm ki, enerji təhlükəsizliyinə dünyada, xüsusən də bu konfransda yetirilən diqqət həmin məsələlərin nə dərəcədə vacib olduğunu göstərir. Bu məsələlərə böyük sadıqlıq, güclü siyasi iradə ilə və regional problemləri tam şəkildə anlayaraq yanaşmaq lazımdır. Çünki bizim regionda, Qafqazda və Xəzər regionunda siyasi inkişaf və iqtisadi əməkdaşlıq məsələləri bir-biri ilə sıx bağlıdır.

Çox sağ olun.

X X X

Sonra dövlətimizin başçısı iştirakçıların suallarına cavab verdi.

SUAL: Sualım Prezident Əliyevədir. Xəzər regionunun inkişafında və onun dünyaya açılmasında Azərbaycanın rolunu etiraf edirəm. Mən Sizin iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi ilə bağlı söylədiyiniz sözləri yüksək qiymətləndirirəm. Lakin sual onunla bağlıdır ki, Azərbaycan daxildə enerji təhlükəsizliyinin şaxələndirilməsi üçün hansı işləri görür? Sizin çox zəngin neft və qaz ehtiyatlarınız vardır. Azərbaycan külək enerjisi, bərpa olunan enerji mənbələri, hətta nüvə enerjisi sahəsində nə edir? Sağ olun.

CAVAB: Əvvəlcə qeyd etdiyim kimi, enerji strategiyamız nisbətən yaxınlarda başladı, çünki biz müstəqillik baxımından gənc ölkəyik. Buna görə, bizim üçün ən üstün prioritet enerji təhlükəsizliyimizin təmin edilməsi idi. Birincisi, biz neft hasilatını artırmalı, sonra isə xaricdən idxal edilən qazdan asılılığı azaltmalı idik. Buna nail olundu. Bundan dərhal sonra bu gün biz özümüzü tam təmin etdiyimiz, neft və qazımızın müxtəlif istiqamətlərdə ixracına başladığımız bir vaxtda yeni prioritetimiz bərpa olunan enerji mənbələridir. Əfsuslar olsun ki, biz su ehtiyatlarına görə zəngin deyilik. Lakin bununla belə, biz Azərbaycanda su elektrik enerjisinin inkişafı üzrə böyük plan tərtib etdik. Biz ucuz başa gələn enerjini əldə etmək məqsədi ilə hər çayda kiçik elektrik stansiyası tikməyi planlaşdırırıq. Eyni zamanda, bu yaxınlarda Bərpa Olunan Enerji üzrə Dövlət Agentliyi yaradılmışdır və əsas prioritet günəş və külək enerjisi olacaqdır. Bizdə günəşli və küləkli günlər çoxdur və bu cür iqlim üstünlüklərindən niyə də istifadə etməyək. Bəzən külək çox darıxdırıcıdır, lakin fikrimcə, bu baxımdan biz üstünlük qazanmışıq. Biz enerji balansımızda bərpa olunan enerji mənbələrindən ibarət böyük seqment yaratmaq məqsədi ilə dövlət və özəl sektor tərəfindən böyük sərmayələr qoymağı planlaşdırırıq. Bu, bizə neft və qazımıza gələcək nəsillər və ixrac üçün qənaət etməyə, neftdən əldə etdiyimiz vəsaitləri bərpa olunan mənbələrə yönəltməyə imkan yaradacaqdır. Planlarımız belədir və hesab edirəm ki, bu planların həyata keçirilməsinə nail olacağıq.

SUAL: Cənab Prezident, Siz Nabukkonun çəkilməsini yubadan bəzi məsələləri Davosda qeyd etdiniz. Nabukko Sizin üçün hələ də prioritetdirmi?

CAVAB: Bir qədər əvvəl qeyd etdiyim kimi, biz böyük qaz ehtiyatları aşkar etmişik və artıq mükəmməl nəqləmə infrastrukturunu yaratmışıq. Biz hazırda qazı dörd ölkəyə nəql edirik: Türkiyə, Gürcüstan, İran və Rusiya. Həmin istiqamətlərdən hər birində nəqləmə həcmi artırmaq məqsədi ilə bizim imkanlarımız və əgər lazım gələrsə, maliyyə ehtiyatlarımız vardır. Hazırda biz daxildə istifadə edəcəyimiz və sata biləcəyimiz qədər qaz hasil edirik.

Əlbəttə, istənilən digər ölkədə olduğu kimi, şaxələndirmə bizim üçün də çox vacibdir. Buna görə də, gündəliyimizin birinci mərhələsində biz təchizatın tam şaxələndirilməsinə nail olmuşuq. Lakin hazırda biz hasilatı, ola bilsin, 40 milyard kubmetr və ya ondan da yüksək səviyyəyə artırmaq məqsədi ilə qaz yataqlarımıza 20 milyard dollara yaxın böyük sərmayələrin qoyulması ərəfəsindəyik. Buna nail olmaq üçün bizə bazarlar lazımdır. Bizə qazımızı qəbul edəcək və ədalətli satılacaq bazarlar lazımdır. Eyni zamanda, biz əmin olmalıyıq ki, bu əməkdaşlıq uzunmüddətli olacaqdır. Çünki qaz biznesi neft biznesindən fərqlənir.

Sərmayə qoymazdan əvvəl siz istehlakçılarınızın kim olduğunu, tranzit haqlarını, qazınıza qoyulan qiyməti, bazarın sizin üçün etibarlı olub-olmamasını və boru kəmərinin digər hissəsində olan tərəfdaşlarınızın nə dərəcədə ciddi və sadıq olduğunu öncədən bilməlisiniz. Başqa sözlə desək, bütün bu məsələlər həll olunmadan daha çox qaz hasil etmək üçün bu qədər böyük maliyyə sərmayələri paketini hazırlamaq bizim üçün çətin olardı.

Siz mənim Davosda Nabukko layihəsi ilə bağlı suala verdiyim şərhlərə istinad etdiniz. Biz “Cənub dəhlizi”nin bir hissəsi olan bu və digər layihələri qəti şəkildə dəstəkləyirik. Ötən ilin mayında Azərbaycan Nabukkonu dəstəkləyən siyasi bəyannaməyə qoşuldu. Biz bu variantı ciddi şəkildə nəzərdən keçirməyə hazırıq. Lakin bunu etmək üçün biz bütün səyləri gücləndirməliyik. Biz nə vaxt maliyyə vəsaitlərinin ayrılacağını, kimin maliyyələşdirəcəyini, bu layihənin həyata keçirilməsinə aid cədvəli və əgər belə demək olarsa, kəmərin digər hissəsində olan tərəfdaşlarımızın bu layihədə nə dərəcədə ciddi olduğunu bilməliyik. Çünki hamımız bilir ki, hazırda tikilən və ya nəzərdən keçirilən bir çox layihələr vardır. Onlar aşağıdakı kimidir: “Mavi axın”, “Cənub axını”, “Şimal axını” və Nabukko. Nabukko layihəsində iştirak edən ölkələr, eyni zamanda, “Cənub axını” və “Şimal axını” layihələrində də iştirak edirlər. Buna görə, həm hasilatçı və həm də sərmayələrin əsas ağırlığını öz üzərinə götürəcək bir ölkə kimi bizim üçün Nabukko cədvəlini, boru kəmərinə nə vaxt sərmayələrin qoyulacağını, vəsaitin haradan gələcəyini bilmək çox vacibdir. Bu məsələlər həll olunan kimi, əlbəttə ki, biz sərmayə qoymağa çox şad olarıq. Çünki bizim yataqlarımız mövcuddur və onlar bizim üçün yüz il və ondan artıq müddətə də kifayətdir. Biz qazımızı ehtiyac duyulan bazarlara çıxarmalıyıq.

SUAL: Cənab Prezident, Azərbaycanın etibarlı qaz və neft təchizatçısı kimi qalmasını istəyiriksə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll olunmasının zəruriliyini bizə bir daha haqlı olaraq xatırlatdınız. Dağlıq Qarabağ məsələsinin birdəfəlik həlli üçün Sizin strategiyanızı bilmək istədim. Daha dəqiq olaraq, bilmək istədim, Türkiyə-Ermənistan yaxınlaşması bu strategiyaya hansı şəkildə uyğun gəlir? Ermənistan bu məsələdə irəliləyişə nail olarsa və sərhədin hər iki tərəfində qarşılıqlı ticarət və mümkün iqtisadi tərəqqi məqsədi ilə sərhədlər açılsa, bu, faydalı olardı mı? Bu, Sizin Dağlıq Qarabağ strategiyanızın bir hissəsi ola bilər mi? Sizin fikrinizcə, bu, faydalı ola bilər mi?

CAVAB: Öncə qeyd etdiyim kimi, demək olar ki, artıq 20 ildir torpaqlarımız işğal altındadır. Azərbaycana qarşı həyata keçirilən təcavüz və etnik təmizləmə siyasəti humanitar faciə ilə nəticələndi. Ölkəmizdə bir milyon insan qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətində yaşayır. Nəinki Dağlıq Qarabağ, o cümlədən keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin inzibati sərhədlərinin ətrafında yerləşən yeddi rayon da işğal altındadır. Bütün infrastruktur dağıdılıb, bütün insanlar qovulub, hər bir şey yerlə-yeksan olunub. Bu işğal təxminən iyirmi ildir ki, davam edir. Dünyada ən yüksək beynəlxalq qurum - Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası işğalçı erməni qüvvələrinin Azərbaycanın zəbt edilmiş ərazilərdən dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnaməni qəbul edib. Lakin onlar yerinə yetirilməyib. ATƏT, Avropa Şurası və digər beynəlxalq təşkilatların qərarları Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qəti şəkildə dəstəkləyir.

Münaqişə ölkələrin ərazi bütövlüyü və xalqların özünü idarəetmə prinsipləri əsasında həll olunmalıdır. Bu prinsiplər bir-biri ilə ziddiyyət təşkil etmir. Xalqların özünü idarəetmə prinsipi ölkələrin ərazi bütövlüyü çərçivəsində uğurla həyata keçirilə bilər. Biz dünyada, xüsusən də Avropada mövcud olan muxtariyyətlərin yaxşı nümunələrini bilirik. Biz bu münaqişəni mümkün qədər tez həll etmək istəyirik. Çünki bizim xalq bu münaqişədən əziyyət çəkir və torpaqlarımız işğal altında qalmaqda davam edir. Buna görə, Azərbaycan danışıqlar prosesinin sürətləndirilməsinə qəti şəkildə sadıqdır. Ümid edirik ki, erməni tərəfi də məsələnin tezliklə həlli üçün öz səylərini göstərəcəkdir. Biz bu münaqişənin dondurulmuş vəziyyətdə qalmasına, həll prosesinin yubadılmasına və yaxud sonu olmayan danışıqlarda iştirakımıza imkan verə bilmərik. Bu gün müzakirə etdiyimiz məsələlər qərar və həll üçün ciddi əsas ola bilər. Hesab edirəm ki, biz məsələnin qeyd etdiyim prinsiplər əsasında həllini mümkün qədər tez tapmalıyıq.

Biz iki suveren ölkə arasındakı münasibətlərə heç vaxt müdaxilə etmirik və etməyi də planlaşdırmırıq. Türkiyə və Ermənistan iki suveren ölkədir və həmin iki ölkə arasındakı münasibətlər yalnız onlar tərəfindən nəzərdən keçirilməlidir. Bilirik ki, beynəlxalq səviyyədə diqqət yetirilir və şərtlər verilir ki, bu məsələlər tezliklə və ya mümkün qədər tez həll olunmalıdır. Hesab edirəm ki, gəlin Ermənistan ilə Türkiyəyə öz aralarında razılaşmaq imkanı verək və bu prosesə müdaxilə etməyək. Bu, bizim mövqeyimizdir.

Eyni zamanda, aydındır ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi həll edilmədən regionda tammiqyaslı regional əməkdaşlığa nail oluna bilməz. Çünki bu, regionda əsas problemdir və regional sabitliyə əsas təhlükədir. Əgər biz Ermənistan ilə Türkiyə arasında sərhədin bağlandığı 1993-cü ilə qayıtsaq, görərik ki, sərhəd Azərbaycan rayonlarından birinin, yəni Kəlbəcərin işğalı səbəbindən bağlanmışdır. Türk dostlarımız həmin addımı bu səbəbdən atmışdılar. Bu addımın səbəbi hələ də göz qabağındadır, o aradan qaldırılmayıb. Dağlıq Qarabağın inzibati sərhədlərindən kənarında yerləşən Kəlbəcər və Azərbaycanın digər altı rayonu hələ də işğal altındadır.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm, biz türk dostlarımızın beynəlxalq və regional əməkdaşlığın qurulmasında göstərdiyi səylərinə tam etimad göstəririk. Əgər Türkiyə-Ermənistan yaxınlaşması və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli kimi iki proses paralel şəkildə bir paket kimi həll olunarsa, biz regionda tezliklə sülhə nail ola bilərik.

**“EURONEWS” TELEKANALINA MÜSAHİBƏSİNİN GENİŞ VERSİYASININ
ŞƏRHİ**

*Bakı şəhəri,
7 fevral 2010-cu il*

Prezident sülh danışıqlarının iki mühüm şərtədən asılı olduğunu bildirərək demişdir ki, bunlar:

- **Ermənistanın beynəlxalq normaları əsas götürməsi;**
- **Ermənistan qoşunlarının Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazilərindən çıxarılmasıdır.**

Prezident İlham Əliyev: Bu münaqişənin həlli ilə bağlı ümidlərimiz vardır. Çünki siz qeyd etdiyiniz kimi, uzun illər ərzində davam edən proses münaqişənin sülh yolu ilə həllinə aparmalıdır. Artıq iyirmi ilə yaxındır ki, torpaqlarımız işğal altındadır. Ermənistan beynəlxalq hüququn təməl prinsiplərini pozmuşdur. Bildiyiniz kimi, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası erməni qoşunlarının işğal olunmuş ərazilərdən dərhal və qeyd-şərtsiz çıxmasını tələb edən dörd qətnamə qəbul etmişdir. Lakin əfsuslar olsun ki, bu qətnamələr yerinə yetirilməyib. Hazırda, danışıqlar yekun mərhələdədir. Çünki danışıqların bütün dövrü ərzində müxtəlif variantların hamısı nəzərdən keçirilmiş və qəbul edilməmişdir. İndi isə, biz, necə deyərlər, nizamlanma üçün əsas ola biləcək Madrid prinsiplərini müzakirə edirik. Lakin əlbəttə ki, bu, Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazilərindən Ermənistanın öz qoşunlarını çıxararaq, beynəlxalq hüquq normalarına riayət etmək istəyindən asılı olacaqdır. Bundan sonra isə, sülh bərqərar oluna bilər. Gec və ya tez bu münaqişə bitməlidir. Vətəndaşlarımız öz doğma yurdlarına qayıtmalıdır. Lakin biz buna gec yox, daha tez nail olmaq istəyirik, çünki insanlarımız artıq uzun illərdir ki, bunu gözləyir.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident vasitəçilərin təkliflərinin əsaslandığı əsas prinsipin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü olduğunu demiş və başqa prinsiplər haqqında da danışmışdır. Bunlar:

- **ərazi bütövlüyü;**
- **güc tətbiq etməmək;**
- **Xalqların öz müqəddəratını təyin etməsidir.**

Prezident ərazi bütövlüyü ilə müqəddəratı təyinin bir-birinə zidd olmadığını demişdir.

Prezident İlham Əliyev: Mən 2010-cu ildə dünyanın aparıcı ölkələrinin təmsil olunduğu ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələrinin münaqişəni həll etmək istiqamətində fəaliyyətlərinə nikbin baxıram. Bu, nikbinliyə əsas verir. Eyni zamanda, qeyd etdiyim kimi, hazırda nəzərdən keçirdiyimiz təkliflər beynəlxalq hüququn təməl prinsiplərinə əsaslanır. Onlar ölkələrin ərazi bütövlüyü, güc tətbiq etməmək və xalqların özünü idarə etmə prinsiplərinə əsaslanır. Bu prinsiplər bir-biri ilə ziddiyyət təşkil etmir. Çünki özünü idarə etmə prinsipi ölkənin ərazi bütövlüyü çərçivəsində təmin edilə bilər. Bu baxımdan biz nikbinik. Lakin bu nikbinliyi real nəticələrə çevirmək üçün Ermənistan tərəfi realizm və konstruktivlik nümayiş etdirməli, uzun illər Azərbaycan torpaqlarını qeyri-qanuni işğal etmiş qoşunlarını ərazilərimizdən çıxarmalıdır.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident İlham Əliyev aparıcının Ermənistanın işğal olunmuş torpaqları qaytarmağa hazır olması haqda sualını cavablandırmayıb.

Sual –«Euronews»: Bəzi məlumatlar var ki, Ermənistan işğal olunmuş torpaqları qaytarmağa hazırlaşır. Görünür, Siz və prezident Sarkisyan ümumilikdə bu məsələdə razılığa gəlmisiniz. Siz bunu təsdiqləyə bilərsinizmi?

Prezident İlham Əliyev: Danışıqlarımızın prinsiplərindən biri də ondan ibarətdir ki, hər bir şey razılaşdırılmayana qədər, heç nə razılaşdırılmamış hesab olunacaqdır. Buna görə, hesab edirəm ki, danışıqlar prosesi başa çatmamış, bəzi razılaşdırılmış hesab edilə bilən elementləri açıqlamaq tez olardı. **İbrahim Məmmədov (AzTV):** Ancaq bununla belə Prezident vasitəçilərin nizamlama üçün etdikləri təkliflərin əsas prinsiplərini açıqlayıb:

- **Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin edilməlidir;**
- **Ermənistan qoşunları işğal olunmuş ərazilərdən, o cümlədən Dağlıq Qarabağın hüduqlarından kənarında olan ərazilərdən çıxarılır;**
- **azərbaycanlı məcburi köçkünlər həmin torpaqlara qayıdır;**
- **Dağlıq Qarabağın hər iki icması üçün sülhə zəmanət verilir;**
- **bütün kommunikasiyalar açılır.**

Prezident İlham Əliyev: Deyə bilərəm ki, vasitəçilərin verdiyi təkliflər Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa, Dağlıq Qarabağın inzibati hüduqlarından kənarında olan bütün işğal edilmiş torpaqlardan Ermənistan qoşunlarının çıxarılması, azərbaycanlı məcburi köçkünlərin öz torpaqlarına qayıtması, bütün

kommunikasiyaların açılması, Dağlıq Qarabağın hər iki icması - erməni və Azərbaycan icmaları üçün sülh zamanəti prinsipinə əsaslanır.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Bu prinsiplər hazırda masa üzərində olan təkliflərin əsasını təşkil edir. Prezident nizamlaşmanın ən mühüm məqamlarından olan dəhliz məsələsinə də aydınlıq gətirib və Azərbaycanın mövqeyini ifadə edib.

Prezident İlham Əliyev: Biz bütün kommunikasiyaların açılmasının tərəfdarıyıq. Təkcə Dağlıq Qarabağı Ermənistanla birləşdirən dəhlizin deyil, eləcə də Azərbaycanı ölkəmizin ayrılmaz hissəsi olan Naxçıvanla birləşdirəcək dəhlizin də açılmasının tərəfdarıyıq. Burada, həmçinin iki ölkə arasında olan sərhədlərin digər yerlərində də kommunikasiyaların açılması nəzərdə tutulur. Dağlıq Qarabağ ilə Ermənistan arasında dəhlizə gəldikdə, əgər siz xəritəyə nəzər yetirsiniz görərsiniz ki, Dağlıq Qarabağın Ermənistanla heç bir sərhədi və ya quru əlaqəsi yoxdur. Buna görə, sülh razılaşmasının bir hissəsi kimi, dinc şəraitdə dəhlizin təmin edilməsi Azərbaycanın getdiyi böyük güzəştlərdən biridir. Lakin biz hesab edirik ki, gələcəkdə bu dəhliz təkcə bu gün Dağlıq Qarabağda və ya Ermənistanda yaşayan insanlar tərəfindən deyil, eləcə də hamımız tərəfindən istifadə oluna bilər. Biz bu əlaqəni Ermənistan və Azərbaycanın müxtəlif bölgələri arasında birbaşa keçid kimi də istifadə edə bilərik. Əgər nə vaxtsa sülh razılaşmasına gəlsək, əminəm ki, biz tezliklə təmasları qura bilərik, bütün kommunikasiyaları açarıq və regionda sülh bərqərar oluna bilər. Lakin buna nail olmaq üçün əsas şərt Ermənistan qoşunlarının işğal olunmuş torpaqlarımızdan çıxmasıdır.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Bununla da Laçın dəhlizinin məntiqi davamı kimi dəhlizin Naxçıvana qədər uzanması və dəhlizin hamının maraqlarına xidmət etməsi fikri gündəlikdədir. Dağlıq Qarabağın yekun statusuna gəldikdə isə Prezident iki mühüm məsələyə toxunub və Azərbaycanın prinsiplial mövqeyini səsləndirib:

- **birincisi, Dağlıq Qarabağ müstəqil ola bilməz;**
- **və ikincisi, Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılmasına aparıb çıxara biləcək mexanizm və prosedurlar yaradıla bilməz.**

Bu ikinci məqam indi ən mühüm prinsip kimi müzakirə edilməkdədir. Ona görə ki, birinci məqam, yəni hazırda Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılmasının artıq mümkünsüz olduğunu hamı birmənalı olaraq anlayıb. Əsas məsələ Ermənistanın Qarabağın gələcək üçün perspektivlərinin hüquqi əsaslarının yaradılmasından gedir.

Prezident İlham Əliyev: Erməni xalqının öz müqəddəratını təyin etmə məsələsinə gəldikdə, deyə biləm ki, ermənilər öz müqəddəratını artıq təyin ediblər. Onlar Ermənistan dövlətinə malikdirlər. Təxminən iki yüz il bundan əvvəl regionun müxtəlif yerlərindən ermənilərin Dağlıq Qarabağa köçürülməsi faktı o demək deyil ki, onlar Azərbaycanın tarixi ərazilərində ikinci erməni dövlətini yarada bilər. Əgər biz bu məntiqə getsək, belə çıxır ki, dünyada 10 və ya ondan da artıq erməni dövləti yarana bilər. Çünki ermənilər dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayırlar. Buna görə, ikinci erməni dövlətinin Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış tarixi ərazilərində yaradılmasından söhbət belə gedə bilməz. Azərbaycan Dağlıq Qarabağın müstəqilliyinə və ya onun Azərbaycanın tərkibindən çıxmasına apara biləcək hər hansı mexanizm və ya prosedurla heç vaxt razılaşmayacaqdır. Bu, müzakirə mövzusu deyildir.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Göründüyü kimi Prezident status məsələsində müstəqilliyin müzakirə mövzusu kimi ortaya çıxacağını belə istisna edir və Avropadakı muxtariyyət variantlarına, yəni vahid dövlətlərin tərkibində muxtariyyət variantlarına üstünlük verməyin mümkünlüyünü deyib. Siyasi və mədəni azadlıqların ən yaxşı nümunələri Avropa təcrübəsi sayılırsa, Azərbaycan da Avropa təcrübəsini təklif edir.

Prezident İlham Əliyev: Fikrimcə, torpaqlarımızın azad edilməsindən sonra kommunikasiyaların açılması və təmasların qurulması ermənilər ilə azərbaycanlılar arasında daha çox anlaşmaya aparacaqdır. Biz qonşuyuq. Barişiq baş verərsə, onda hər şey normallaşar. Avropada yaxşı muxtariyyət təcrübəsini görürük. Vahid dövlətlərin tərkibində muxtariyyət variantları vardır. Hesab edirəm ki, bu, münasib həll yolu olmalıdır.

İbrahim Məmmədov (AzTV): İşğal olunmuş ərazilərin hərbi yolla azad edilməsi perspektivi haqda aparıcının sualına cavabında isə Prezident İlham Əliyev bu məsələyə daxili və beynəlxalq hüquqi aspektdən yanaşıb. Belə ki, Azərbaycanın öz ərazisini azad etməsi Azərbaycanın daxili işidir və beynəlxalq münaqişə kimi sayıla bilməz. Ona görə ki, əgər hərbi yol məcburiyyəti ortaya çıxarsa Azərbaycan məhz öz ərazilərində azad etmə əməliyyatı keçirəcəkdir. Azərbaycanın öz daxilində qayda-qanunu, konstitusion normaları bərpa etməsi haqda hüququ ona Azərbaycanın Konstitusiyası ilə yanaşı, həm də BMT-nin nizamnaməsi verir. Bununla da Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın öz ərazilərini işğaldan azad etməyin mümkün hərbi yolu ilə bağlı hüquqi aspektləri istər daxili, istərsə də beynəlxalq hüquq aspektindən ifadə edib.

Eyni zamanda, Prezident vurğulayıb ki, Azərbaycan münaqişənin sülh yolu ilə həllinə çalışır. Amma, eyni zamanda, dözümlü də bir hüdudu vardır.

Prezident İlham Əliyev: Heç kəs bu regionda müharibə istəmir. Danışıqlar prosesində olduğumuz və konstruktiv yanaşmamız, o cümlədən danışıqlar prosesinin yekun mərhələsində Minsk qrupu həmsədrlərinin apardığı fəaliyyətə dəstək verməyimiz faktı niyyətlərimizi nümayiş etdirir. Eyni zamanda, qeyd etdiyim kimi, müharibə hələ bitməyib. Bu gün, biz münaqişənin sülh yolu ilə həlli barədə danışıqları çox eşidirik. Artıq qeyd etdiyim kimi, biz bunun tərəfdarıyıq. Lakin, eyni zamanda, yaddan çıxarmalı deyilik ki, Ermənistan ərazilərimizi güc yolu ilə işğal edib. Azərbaycanın isə, dünyanın istənilən ölkəsi kimi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə uyğun olaraq, özünü müdafiə etmək üçün bütün vasitələrdən qanuni istifadə etmək hüququ vardır. Bu, özünü müdafiə etmək, öz torpaqlarını işğaldan azad etmək hüququdur. Bizim hər hansı digər ölkəyə heç bir ərazi iddiamız yoxdur. Lakin Azərbaycanın işğal olunmuş əraziləri və Dağlıq Qarabağın özü bizim beynəlxalq səviyyədə tanınmış torpaqlarımızdır. Əgər orada hər hansı hadisə baş verərsə, bu, beynəlxalq münaqişə kimi deyil, Azərbaycanın daxili işi hesab edilməlidir.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident sürətlə silahlanma ilə bağlı suala aydınlıq gətirərkən Ermənistan ilə Azərbaycan arasında bütün sahələrdə tarazlığın Azərbaycanın xeyrinə pozulduğunu deyib.

Prezident İlham Əliyev: Biz ölkəmizi müasirləşdiririk. Söhbət təkcə hərbi xərclərdən getmir. Biz təhsil, səhiyyə, infrastruktur sahələrinə də xeyli vəsait ayırırıq. Son beş il ərzində Azərbaycan öz dövlət xərclərini 12 dəfədən çox artırmışdır. Hərbi xərclər isə, bütün digər sahələrdə olan xərclərə müvafiq olaraq artır. Əgər siz bizim ümumi daxili məhsul daxilində hərbi xərclərin faiz nisbətində baxsanız, görürsünüz ki, onlar Ermənistanla müqayisədə daha azdır. Buna görə, Azərbaycanın guya silahlanma yarışına rəvac verməsi barədə səslənən ittihamlar həqiqətə uyğun deyildir. Bu gün iqtisadiyyatımız Ermənistan iqtisadiyyatından təxminən on dəfə böyükdür. Buna görə, bizim istədiyimiz qədər vəsait xərcləməyə imkanımız vardır. Ermənistanın isə, yalnız digər ölkələrdən nə qədər yardım almaq imkanı varsa, bir o qədər vəsait xərcləmək imkanı vardır. Bu, reallıqdır. Bu gün Ermənistan ilə Azərbaycan arasında güc tarazlığı artıq mövcud deyildir.

Sual-«Euronews»: Hərbi nöqtəyi-nəzərdənmi?

Prezident İlham Əliyev: Bu, istənilən sahədə belədir. Əgər iqtisadiyyatımız Ermənistan iqtisadiyyatından təxminən on dəfə artıqdırsa və büdcə xərclərimiz təxminən səkkiz dəfə çoxdursa, təbii ki, ordumuz da daha güclüdür və hərbi məqsədlərimiz və müdafiə infrastrukturunu üçün çəkilən xərclərimizin həcmi də böyükdür. Bu, təbiidir. Bir daha demək istəyirəm, bu, o demək deyil ki, biz vəsaitləri yalnız hərbi məqsədlər üçün xərcləyirik. Biz bütün digər sahələrə də vəsaitlər ayırırıq.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Türkiyə ilə Ermənistan münasibətlərinin qurulmasına gəldikdə isə Prezident bu prosesin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması ilə paralelliyinin daha çox səmərə verə biləcəyini, artıq verməyə başladığını və məhz bu prosesin paralelliyi əsasında danışıqların yekun mərhələyə qədəm qoyduğunu deyib.

Prezident İlham Əliyev: Biz bütün region ölkələri arasında müsbət münasibətlərin olmasının tərəfdarıyıq, çünki bu, regionda daha yaxşı mühit və ab-hava yarada bilər. Lakin, əvvəlcə qeyd etdiyim kimi, biz yaddan çıxarmalı deyilik ki, regionda ən böyük problem Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalıdır. Buna görə, fikrimizcə, Türkiyənin Prezidenti və Baş naziri, eləcə də digər rəsmilərin verdiyi bəyanatlardan irəli gələrək, bu ölkənin məsələ ilə bağlı mövqeyi çox aydındır.

Bu proseslər paralel şəkildə həll olunmalıdır. Onlar bir-birini tamamlamalıdır. Bu proseslər paralel şəkildə getməli və eyni vaxtda həll olunmalıdır. Bu halda regionda hərtərəfli sülh bərqərar ola bilər. Əgər bu paralelliyə əməl olunmasa, bu, gözlənilməz nəticələr verə bilər. Bir halda ki, bu sualı verdiniz, bir şərh də əlavə edim. Hesab edirəm ki, dünyada heç bir ölkə iki suveren ölkə arasındakı münasibətlərə müdaxilə etməli deyildir. Biz heç vaxt bu prosesə müdaxilə etməmişik, baxmayaraq ki, məsələ ilə bağlı öz mövqeyimiz vardır. Bu, məlum olan mövqedir və biz bunu gizlətmirik. Lakin, zənnimcə, əgər bu proseslərə kənardan müdaxilə edilməsə və ya təzyiq göstərməyə cəhdlər edilməsə, daha yaxşı olar. İki ölkə arasında olan münasibətlər elə iki ölkə arasında olan münasibətlər kimi də qalmalıdır. Nə etmək, necə etmək və nə vaxt etmək qərarını Türkiyə ilə Ermənistan özləri verməlidirlər.

Sual - «Euronews»: Lakin Sizin Xarici İşlər Nazirliyi bu yaxınlarda bildirmişdir ki, mən sitat gətirirəm, “Ermənistan ilə Türkiyə arasında sərhədlərin açılması regionda gərginliyə səbəb ola bilər və Azərbaycanın maraqlarına ziddir”. Siz bu mövqedə durursunuzmu?

Prezident İlham Əliyev: Bəli, çünki aydındır ki, əgər Dağlıq Qarabağ məsələsinin həllində hər hansı gözəçarpan, praktiki irəliləyişdən asılı olmayaraq, bu baş verərsə, yalnız Dağlıq Qarabağla bağlı sülh prosesində durğunluğun yaranmasına gətirib çıxaracaqdır. Fikrimizcə, beynəlxalq hüquq normalarına riayət edərək, Ermənistanı öz qoşunlarını çıxarmağa vadar etməyin əsas yollarından biri onun təcrid edilməsidir. Ermənistanın nə Azərbaycan, nə Türkiyə ilə açıq sərhədləri vardır. Eyni zamanda, Ermənistanda böyük iqtisadi problemlər yaşanır. Ötən il onların iqtisadiyyatı təxminən iyirmi faiz azalmışdır. Sərhədlərin açılması bu ölkənin

iqtisadiyyatına təkan verəcəkdir. Biz narahatıq ki, əgər bu, Dağlıq Qarabağ probleminin həllində hər hansı irəliləyişdən asılı olmayaraq, baş verərsə, həmin sahədə sülh perspektivləri çox zəif olacaqdır. Sonra nə olacaq? Əgər biz görsək ki, sülh perspektivləri tükənib, onda hansı variantlar qalacaq? Oturub, növbəti on beş ili gözləməliyik və ya öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək üçün imkanlarımızdan istifadə etməliyik. Buna görə də, barışıq prosesinə kənardan kömək etməyə çalışan və hətta nə Türkiyə, nə də ki, Ermənistanla ümumi sərhədə malik olmayan ölkələrdə ola bilsin regionun tarixi və bu gün baş verən hadisələr haqqında kifayət qədər məlumat yoxdur. Yaxşı olardı ki, bu hadisənin mümkün ola biləcək mənfi nəticələri qiymətləndirilsin. Bizim fikrimizcə, bu, regionda əlavə çətinliklər yaradacaqdır. Buna görə, hesab edirəm ki, indi bəlkə də nadir fürsət yaranıb: bir tərəfdən, Türkiyə-Ermənistan prosesi gedir, digər tərəfdən isə, biz Ermənistan ilə Azərbaycan arasında danışıqların yekun mərhələsinə çatmışıq. Bu iki prosesin gücünü birləşdirmək lazımdır ki, regionun heç bir ölkəsi özünü təklənmiş və onun milli maraqlarına məhəl qoyulmadığını hiss etməsin.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident aparıcının yekun mərhələ haqda sualını da cavablandırıb. Söhbət vaxt baxımından deyil, müzakirə edilən təkliflərin mahiyyəti etibarilə yekun mərhələdən gedir.

Prezident İlham Əliyev: Yekun mərhələ dedikdə, mən vaxt çərçivəsini deyil, mahiyyəti nəzərdə tuturam, çünki on altı il ərzində və hətta ondan da çox müddət ərzində bir çox variantlar müzakirə edilib. Bir çox variantlar irəli sürülüb və qəbul edilməyib. Bəzən, Ermənistanda baş vermiş faciəli terror aktları bizi həll yolunu tapmaq imkanından məhrum etdi. 1999-cu ildə Ermənistanın bəzi liderlərinə qarşı terror aktları törədildi və bu hadisə danışıqlar prosesinin dondurulmasına gətirib çıxardı. Yekun mərhələ haqqında danışıqda, mən məhz onu nəzərdə tuturam. Yəni, bütün variantlar artıq qiymətləndirilib.

Əgər sülh prosesinin indiki mərhələsi uğursuz olarsa, onda biz heç nə haqqında danışa bilməyəcəyik. Bu, müzakirə etdiyimiz məsələlər baxımından sonuncu şansıdır. Minsk qrupunun həmsədrləri tərəfindən təqdim olunan və tərəflərin hazırda müzakirə etdiyi həll variantı yeganə mümkün həll yoludur. Əgər bu, bir nəticə verməsə, onda belə çıxır ki, danışıqlar uğursuzluğa uğrayacaqdır. Yekun mərhələ dedikdə məhz bunlar nəzərdə tutulur. Mən yekun mərhələni vaxt çərçivəsi baxımından da görmək istərdim. Hesab edirəm ki, 2010-cu il həlledici il ola bilər və Azərbaycan məsələni sülh yolu ilə həll etməkdə öz söylərini artırmağa hazırdır.

İbrahim Məmmədov (AzTV): «Euronews» telekanalının aparıcısı Prezident İlham Əliyevin enerji sahəsindəki siyasətini Qərbi yönümlü və mürəkkəb mühitdə aparılan siyasət kimi xarakterizə edərək belə mühitdə işləməyin yolları haqda soruşub. Prezident enerji siyasətinin iqtisadi əsaslarla qurulduğunu və bunun siyasiləşdirilmədiyini əsas prinsiplər kimi qeyd edib.

Prezident İlham Əliyev: Bizim enerji strategiyamız kimisə kənar qoymaq prinsipinə əsaslanmır. Ölkəmizin açıq dənizlərə və dünyanın neft bazarlarına birbaşa çıxışı yoxdur. Buna görə, bizə boru kəmərləri lazım idi. Boru kəmərlərinin çəkilməsi üçün tranzit ölkələrə ehtiyac duyurduq. Biz neft təchizatı yollarını şaxələndirmək istəyirdik. Əslində, biz on beş il öncə bu işlərə neft hasilatı ilə başladıq və buna nail olduq. Hazırda neftimizi müxtəlif istiqamətdə nəql edən üç boru kəmərimiz vardır. Onlardan ikisi Qara dənizə, biri isə Aralıq dənizinə çıxır. Biz heç bir tranzit ölkədən asılı deyilik. Bu, ən mühüm məsələdir. Tranzit ölkələrdən asılılıq heç də təchizatçı ölkələrdən asılılıqdan az əhəmiyyətli məsələ deyildir. Eyni üsulu biz qaz yataqlarının işlənilməsi layihələrində də tətbiq etdik. Hazırda fəaliyyət göstərən boru kəmərləri qazımızı dörd ölkəyə çatdırır. Biz qazı Türkiyə, Gürcüstan, Rusiya və İrana nəql edirik. Beləliklə, neft və qaz təchizatı tam şəkildə şaxələndirilib. Biz yalnız bir marşrutdan asılı deyilik.

Hazırda hasilat və ixrac həcmi bizi qane edir. Əlbəttə ki, biz gələcəkdə hasilatın həcmi artırmağı planlaşdırırıq. Bilirik ki, Avropada alternativ qaz mənbələrinə artan tələbat vardır. Hazırda Avropada müzakirə olunan və Nabukko, TGI, TAP kimi bir neçə layihələri və digərlərini əhatə edən «Cənub dəhlizi» adlandırılan layihə burada son dövrdə əldə etdiyimiz nailiyyətlərə əsaslanır.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Nəhayət, Prezident «Cənub dəhlizi»nin yalnız Azərbaycanın imkanlarına əsaslandığını, Azərbaycanın məlum olan qaz ehtiyatlarının 2 trilyon, potensialının 5 trilyon kubmetrə yaxın olduğunu deyib. Bununla da dolayısı ilə Avropanın Azərbaycana ehtiyacının miqyasını və müddətini diqqətə çatdırıb.

Prezident İlham Əliyev: «Cənub dəhlizi» bizim söylərimizə əsaslanır. Biz bu istiqamətdə fəaliyyətimizi davam etdirməyə hazırıq.

Qazın təchizatı ilə bağlı uzunmüddətli sazişlərin bağlanması məqsədi ilə müxtəlif ölkələrlə danışıqlar aparırıq. Bütün variantlar mümkündür. Əlbəttə, hasilatçı kimi biz ədalətli qiymətdə, ədalətli tranzit haqlarında maraqlıyıq ki, təbii sərvətlərimizdən maksimum iqtisadi faydanı götürə bilək. Ehtiyatlara gəldikdə, Azərbaycanda təsdiq olunmuş təbii qaz ehtiyatlarının minimal həcmi 2 trilyon kubmetrdir. Amma hesablamalara görə bu rəqəm hətta 5 trilyon kubmetr ola bilər. Bu həcm əsas istehlakçıları ən azı yüz il qazla təchiz etmək üçün kifayətdir.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident İlham Əliyev enerji resursları uğrunda mübarizə və rəqabət aparan tərəflərlə münasibətləri siyasiləşdirmədən sırf iqtisadi-kommersiya prinsipləri əsasında əməkdaşlığa, heç kimdən asılı olmamaq strategiyasına üstünlük verməyin enerji siyasətini uğurla yürütməyə imkan verdiyini deyib.

Prezident İlham Əliyev: Bilirsiniz, digər ölkələr arasında olan münasibətlər barədə şərh vermək istəməzdim. Öncə qeyd etdiyim kimi, enerji siyasətimiz lap əvvəlcədən siyasiləşdirilməmişdir. Bu həqiqətdir ki, beynəlxalq mətbuatda bu məsələ xüsusilə indi lazım olduğundan bir qədər artıq siyasiləşdirilir. Eyni zamanda, aydındır ki, enerjidən, xüsusilə böyük enerji resurslarına və bu resursları nəql etmək üçün artıq lazım olandan daha çox infrastruktur imkanına sahib olan və daşınma, tranzit və digər məsələlərdə Asiya və Avropa arasında körpü rolunu oynaya biləcək ən yaxşı mümkün mövqelərdən birində olan ölkədən söhbət gedəndə siyasi məsləhətləşmələr, müzakirələr və bəzən də rəqabət qaçılmazdır. Buna görə də, biz regionda daha çox əməkdaşlıq görmək istəyirik və ölkəmizin təbii ehtiyatlarımızdan faydalanmaq istəyənlər arasında rəqabət meydanına çevrilməsini istəmirik. Biz istəyirik ki, təbii ehtiyatlarımızdan ilk növbədə xalqımız bəhrələnsin. Daha sonra, enerji strategiyamızı elə qurmaq istəyirik ki, biz heç bir marşrutdan, heç bir qonşudan və heç bir istehlakçıdan asılı olmayaq. Eyni zamanda, bu resurslardan istifadə edərək, daha çox etimad və əməkdaşlıq yaratmaq istəyirik. Hesab edirəm ki, regionda marağı olan tərəflər arasında daha çox əməkdaşlıq olmalıdır. Azərbaycan əməli addımları ilə öz maraqlarını tam müdafiə etməyin, hətta bəzən başqalarının bunun əleyhinə olmasına baxmayaraq, boru kəmərlərini istədiyimiz istiqamətdə çəkməyin və eyni zamanda, bütün qonşularla və dostlarla yaxşı əlaqələr saxlamağın mümkün olduğunu sübut etmişdir.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident İlham Əliyev aparıcının Azərbaycanda demokratiyanın perspektivləri ilə bağlı sualını cavablandırarkən bu istiqamətdə mühüm bir məsələyə – Azərbaycanda real vəziyyətə və bəzi beynəlxalq KİV-lərin və insan haqları ilə məşğul olduqlarını elan etmiş QHT-lərin təqdimatlarına ayrılıqda baxmağı və təhlil etməyi məsləhət görüb. Ona görə ki, real vəziyyətlə adı çəkilən qurumların məlumatları bir-birindən fərqlənir. Bu fərqlənmənin siyasi səbəbləri vardır.

Prezident demokratiya şüarı ilə Azərbaycana siyasi məqsədlərlə təzyiq etməyin səmərəsiz olduğunu bəyan etmişdir:

«Azərbaycanın əhəmiyyəti artdıqca dünyanın müxtəlif yerlərindən Azərbaycana təsiretmə cəhdləri də artır. Ancaq sizə deyə bilərəm ki, əgər biz müstəqil siyasətimizi müstəqilliyimizin ağır illərində qoruya bildiksə, bu gün istənilən tərəfin dırnaqarası demokratiya amilindən istifadə edərək, Azərbaycanın mövqeyini zəiflətmək və heç vaxt razı olmayacağımız məsələlərə bizi razı salmaq məqsədi daşıyan hər hansı cəhdlərinə müqavimət göstərmək bizim üçün daha asandır».

Prezident İlham Əliyev: Biz müstəqil siyasət həyata keçiririk. Ola bilsin ki, bu, kiminsə xoşuna gəlmir. Burada, Azərbaycanda Azərbaycan xalqının istədiyini edirik. Biz başqa ölkələrin yox, öz ölkəmizin milli maraqlarını qoruyuruq. Buna görə də, bəzən beynəlxalq mətbuatda və bəzi dırnaqarası beynəlxalq insan hüquqları qruplarının hesabatlarında biz çox əsassız və qərəzli tənqidlərə məruz qalırıq. Həmin insan hüquqları qrupları öz hesabatlarında bizim qonşuluqda vətəndaş hüquqları və demokratiya ilə bağlı baş verən böyük pozuntuları görmürlər. Sanki heç nə baş vermir. Ancaq Azərbaycanda kiçik bir hadisə baş verən kimi bu, şişirdilir və dərhal biz tənqid olunuruq.

Biz bunu ölkəmizə təsir göstərmək siyasəti kimi qəbul edirik. Başa düşürük ki, Azərbaycanın əhəmiyyəti artdıqca dünyanın müxtəlif yerlərindən Azərbaycana təsiretmə cəhdləri də artır. Ancaq sizə deyə bilərəm ki, əgər biz müstəqil siyasətimizi müstəqilliyimizin ağır illərində qoruya bildiksə, bu gün istənilən tərəfin dırnaqarası demokratiya amilindən istifadə edərək, Azərbaycanın mövqeyini zəiflətmək və heç vaxt razı olmayacağımız məsələlərə bizi razı salmaq məqsədi daşıyan hər hansı cəhdlərinə müqavimət göstərmək bizim üçün daha asandır. Biz Azərbaycan xalqının iradəsinə əsaslanan demokratik, suveren, müstəqil dövlət qururuq və kimin nə deməsindən asılı olmayaraq bu siyasəti davam etdirəcəyik.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident müxalifətin zəif olmasını ölkədəki sosial-iqtisadi vəziyyətlə izah edib. Belə ki, sosial rifahın yüksəlməsi müxalif fikrin daşıyıcılarını, elektoratını azaldaraq Prezidentin mövqeyini gücləndirib.

Prezident İlham Əliyev: Əgər Azərbaycanda müxalifət zəifdirsə, bu, bizim günahımız deyildir. Mən sizə deyə bilərəm nə üçün müxalifət indi bu cür ağır vəziyyətdədir. Çünki son beş il ərzində Azərbaycanın iqtisadiyyatı 2,6 dəfə artmışdır. Son beş il ərzində biz demək olar ki, işsizliyin böyük hissəsini aradan qaldırmışıq. Biz 840 min yeni iş yeri yaratmışıq. Bütçə xərcləri 12 dəfə artmış, yoxsulluq səviyyəsi 49 faizdən 11 faizə düşmüşdür. Azərbaycan xalqı getdikcə daha yaxşı yaşayır. 2009-cu ildə -böhran ilində iqtisadiyyatımız 9,3 faiz, sənaye isə 8,6 faiz artmış, inflyasiya 1,5 faiz təşkil etmiş, xarici valyuta ehtiyatları 20,4 milyard dollar

olmuşdur. Əgər siz mənə dünyada 2009-cu ildə bu nəticələri əldə etmiş hər hansı başqa bir ölkə göstərə bilsəniz, sizə minnətdar olaram. Budur nəticələr.

Belə bir şəraitdə müxalifət nə təqdim edə bilər? Sadəcə tənqid edə bilərlər. Onlar bunu hər gün edirlər və biz buna etiraz etmirik. Əgər qəzetlərə baxsanız görə bilərsiniz, hər gün tənqidi məqalələr, hücumlar olur – bu, demokratiyadır. Lakin xalq kiminsə söylədiyi sözlərə yox, real işlərə qiymət verir. Yeri gəlmişkən, qeyd edim ki, bu gün müxalifətdə olanlar 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda rəhbərlikdə olan və ölkədə xaos və anarxiya yaradan, ölkəni vətəndaş müharibəsinə sürükləyən insanlardır. Xalq bunu unutmamışdır.

İbrahim Məmmədov (AzTV): Prezident Azərbaycanda 1993-cü il hadisələri və Heydər Əliyevin hakimiyyətə necə gəlməsi haqda da danışsın.

Prezident İlham Əliyev: İyirmi il bundan əvvəl sovet ordusu vəhşilik göstərərək, şəhərimizi işğal etdi, yüzlərlə günahsız insanı qətlə yetirdi və yaraladı. Bundan bir gün sonra, həmin dövrdə fəal siyasətçi yox, təqaüdcü olan Heydər Əliyev bizim Moskvadakı daimi nümayəndəliyimizə gedərək, ictimaiyyət qarşısında açıq şəkildə kommunist-sovet rəhbərliyini bu vəhşi hərəkətlərinə görə pislədi. Həmin dövrdə, Sovet İttifaqının süqutuna hələ iki il qalırdı və bu çox cəsarətli bir addım idi. Bundan sonra o, açıq şəkildə Kommunist Partiyasının üzvlüyündən çıxmasını bəyan etdi və bu da asan bir addım deyildi. Bundan dərhal sonra sovet hökuməti ona qarşı hücumlara başladı, onu Moskvada həbs etmək istədi. O, buraya – Bakıya qayıtmalı oldu. Ancaq burada, Azərbaycanın həmin dövrdəki kommunist rəhbərliyi də onu həbs etmək istəyirdi. Beləliklə, o, doğma şəhəri olan Naxçıvana getdi. Bundan sonra heç kim ona toxuna bilmədi, çünki xalq onu dəstəkləyirdi və qoruyurdu.

Heydər Əliyev Bakıda vətəndaş müharibəsi başlayanda Azərbaycanın Prezidenti seçilmişdir. Həmin dövrdəki, belə demək mümkünsə, prezident və bütün hökumət ölkədən qaçmışdı. Çünki hərbi birləşmələr hakimiyyəti ələ keçirmək üçün Bakıya gəlirdilər. Həmin dövrdə o vaxtkı Azərbaycan Prezidenti ondan dövlətçiliyi qorumağa kömək etmək üçün Naxçıvandan Bakıya gəlməsini xahiş edirdi. Bax, bu şəraitdə o, Bakıya gəldi.

Onun və ya mənəim tərəfindən atılmış heç bir addım heç vaxt kiminsə dəstəyini qazanmaq məqsədi daşmamışdır. Bizim etdiyimiz budur - xalqın iradəsinə əsaslanan suveren Azərbaycan dövlətini qurmaq.

**GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏN SONRA ESTONİYA PREZİDENTİ
TOOMAS HENDRİK İLVESLƏ BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN
BƏYANAT**

*Tallinn şəhəri,
7 aprel 2010-cu il*

- Cənab Prezident, əvvəlcə, gözəl ölkənizə səfər etmək məqsədi ilə dəvətinizə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Burada olduğumdan və Sizinlə olduqca fəal dialoqumuzu davam etdirməkdən çox şadam. Bu dialoq bir il öncə Azərbaycana etdiyiniz səfər zamanı başlanmışdır. Bu, Estoniya Prezidentinin Azərbaycana ilk səfəri idi. Bu gün isə Azərbaycan Prezidentinin Estoniyaya ilk səfəridir. Münasibətlərimizin dinamikası və görüşlərimizin mütəmadi olması qarşılıqlı marağı nümayiş etdirir. Eyni zamanda, bu, onu göstərir ki, ölkələrimiz arasında geniş münasibətlərin olmasında hər iki tərəfin iradəsi vardır. Bizim çox güclü siyasi dialoqumuz mövcuddur. Ümidvaram ki, bu səfər və səfərim zamanı imzalanmış sənədlər iqtisadi münasibətlərin güclü inkişafına xidmət edəcək.

Humanitar sahədəki əlaqələr hər zaman mühüm olmuşdur. Biz ikitərəfli münasibətlərimizin bu aspektini də geniş şəkildə müzakirə etdik. İnsanlarımız bir-birini daha yaxşı tanımalıdır, - bir-biri ilə daha çox ünsiyyətdə olmalıdır. Birgə iqtisadi və sərmayə layihələrini həyata keçirməlidirlər. Başqa sözlə desək, bu münasibətlərin inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə fikrimcə, biz bu cür qarşılıqlı, möhkəm iradənin olmasından istifadə etməliyik. Öminəm ki, ölkələrimizdəki biznes dairələri siyasi liderlərin yolunu davam etdirəcəklər və münasibətlərimizi gələcəkdə fəal şəkildə inkişaf etdirmək məqsədi ilə güclü iqtisadi əlaqələr quracaqlar.

Cənab Prezidentin qeyd etdiyi kimi, biz bu gün gündəlikdə duran bir çox ikitərəfli və beynəlxalq məsələləri geniş şəkildə müzakirə etdik. Mən Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münaqişənin nizamlanması sahəsində baş vermiş son hadisələr barədə cənab Prezidentə məlumat verdim. Təxminən 20 il ərzində torpaqlarımızın işğal altında olması faktı onu göstərir ki, məsələnin beynəlxalq səviyyədə tanınmış normalara və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə əsasən, sülh yolu ilə həllinə yönəlmiş bütün səylərimizə baxmayaraq, Ermənistanın hələ də qeyri-konstruktiv mövqedə olması və sülh prosesini yubatmaq siyasəti münaqişənin həllinə böyük maneə yaradır.

Prosesdə vasitəçi kimi çıxış edən tərəflər, yəni Minsk qrupunun həmsədrləri hər iki tərəfə münaqişənin həlli ilə bağlı təklif veriblər. Bu təklif beynəlxalq səviyyədə tanınmış normalara, beynəlxalq təşkilatların qətnamə və qərarlarına əsaslanır. Ümumən, həmin təklif çox kiçik istisnalarla üç ay bundan əvvəl Azərbaycan tərəfindən rəsmən və açıq şəkildə qəbul edilib. Lakin əfsuslar olsun ki, biz Ermənistan tərəfindən eyni yanaşmanı görmədik. Beləliklə, Azərbaycan həmin təkliflə irəliyə doğru getməyə hazırdır. Lakin biz Ermənistan tərəfindən adekvat cavabı görmədik. Bu, bizim şübhələrimizi daha da artırır ki, Ermənistan sadəcə status-kvonu saxlamaq fikrindədir, öz qoşunlarını işğal edilmiş ərazilərdən çıxarmaq istəmir, prosesi yubatmaq arzusundadır və müəyyən mərhələdə qaçmağı üstün tutur. Hesab edirəm ki, beynəlxalq ictimaiyyət və bu məsələ ilə birbaşa məşğul olan dairələr, o cümlədən Avropa təsisatları Azərbaycana qarşı aparılmış etnik təmizləmə siyasətinin nəticələrini aradan qaldırmaq, 1 milyon azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünün öz doğma yerlərinə qayıtmağına imkan vermək və işğala son qoymaq məqsədi ilə suveren ölkənin 20 faiz ərazisini qeyri-qanuni olaraq işğal altında saxlayan Ermənistanı inandırmaq üçün səylərini artırmalıdırlar. Bundan sonra regionda sülh bərqərar oluna bilər.

Bu məsələdən başqa, biz enerji əməkdaşlığını müzakirə etdik. Bu əməkdaşlığın güclü potensialı və artıq yaxşı nəticələri vardır. Regional vəziyyəti müzakirə etdik. Deyə bilərəm ki, ölkələrimiz arasında çox yüksək qarşılıqlı anlaşma vardır. Fikrimcə, Estoniya və Azərbaycan kimi ölkələr arasındakı əməkdaşlıq Xəzər, Qara və Baltik dənizləri regionlarında da daha yaxşı anlaşmanın yaranmasına xidmət edəcəkdir.

Hesab edirəm ki, mən bu sözlərlə öz şərhlərimi yekunlaşdırma bilərəm və münasibətlərimizi irəliyə doğru aparmaqda səmimi arzularımızı bildirirəm. Cənab Prezidentlə dost münasibətlərimizi nəzərə alaraq, mən nümayəndə heyətinin bütün üzvlərindən xahiş edərdim ki, bu müsbət nümunədən istifadə etsinlər və öz aralarında yaxşı münasibətlər yaratsınlar. Eyni zamanda, Azərbaycandakı eston cəmiyyətinin 100 illiyi münasibətilə azərbaycanlıları və estonları təbrik edirəm. Bu, onu göstərir ki, xalqlarımız arasında ünsiyyətin qədim tarixi vardır. Bu gün biz inkişafın bu mərhələsində belə müsbət tarixi nümunədən istifadə etməliyik. Sağ olun!

ESTONİYANIN XARİCİ İŞLƏR NAZİRLİYİNDƏ MÜHAZİRƏ İLƏ ÇIXIŞ

*Tallinn şəhəri,
8 aprel 2010-cu il*

- Çox sağ olun. Hörmətli xanımlar və cənablar! Bu gün burada olmağıma və ikitərəfli münasibətlərlə, eləcə də regional məsələlərlə bağlı fikirlərimi sizinlə bölüşməkdən çox şadam. Elə burada indicə qeyd olundu ki, bu, mənim Estoniyaya ilk dövlət və münasibətlərimizin tarixində ilk səfərimdir. Demək istəyirəm ki, ölkələrimiz arasında əlaqələrimizin uzun tarixi vardır. Bu gün Estoniya Prezidenti ilə birgə mətbuat konfransımız zamanı o qeyd etdi ki, sabah Azərbaycanda eston cəmiyyətinin yaradılmasının 100 illiyi qeyd olunacaqdır. Beləliklə, sözün əsl mənasında, bu, xalqlarımız arasında münasibətlərin qədim tarixindən xəbər verir. Biz bir ölkədə yaşayırdıq və bu səbəbdən, əlbəttə ki, xalqlar arasında əlaqələr və ünsiyyət təbii xarakter daşıyırdı. Lakin mühüm amil ondan ibarətdir ki, hazırda müstəqil dövlətlər, suveren ölkələr kimi Estoniya və Azərbaycan qarşılıqlı hörmətə, maraqlara əsaslanan əlaqələr qurmuşlar. Bu münasibətlərin çox güclü dinamikası vardır.

Ötən il tariximizdə digər mühüm hadisə baş verdi. Estoniya Prezidentinin Azərbaycana ilk rəsmi səfəri baş tutdu. Bir ildən sonra mən ölkənizə səfər edirəm. 2008-ci ildə Estoniyanın Baş naziri ölkəmizə səfər etmişdir. Beləliklə, bu səfərlər münasibətlərimizin dinamik inkişafının yaxşı göstəricisidir. Əminəm ki, bu səfər nəticəsində əlaqələrimiz daha da güclənəcəkdir. Bu gün biz Prezident və Baş nazir ilə ikitərəfli münasibətlərə, regional məsələlərə, o cümlədən beynəlxalq münasibətlərə dair müxtəlif mövzuları müzakirə etdik. Biz ikitərəfli əlaqələrimizi irəliyə aparmaqda güclü mövqedə dururuq. Artıq mövcud güclü siyasi əlaqələri nəzərə alsaq, biz iqtisadi sahəyə diqqət yetirməli və hər iki ölkədə birgə iqtisadi təşəbbüslərin həyata keçirilməsi yolları haqqında düşünməliyik.

Ölkələrimiz sürətlə inkişaf edir. Estoniyada və Azərbaycanda iqtisadi göstəricilər, ölkələrimizdə həyata keçirilmiş islahatların səmərəliliyi göstərir ki, biz irəliyə doğru çox uğurla addımlayırıq. Biz ölkələrimiz arasında ikitərəfli əlaqələri gücləndirmək üçün Azərbaycanın Estoniyada səfirliyinin açılması qərarına gəldik. Ümidvaram ki, səfirlik bu yaxınlarda burada fəaliyyətə başlayacaqdır. Bu gün regional əməkdaşlıq, Baltik, Xəzər və Qara dəniz regionlarının ölkələri arasında əməkdaşlıq məsələlərinin əhəmiyyəti get-gedə artır. Çünki həyata keçirilməsi planlaşdırılan və artıq həyata keçirilən layihələrimizə güclü beynəlxalq dəstək lazımdır. Regionumuzdakı vəziyyət, əlbəttə ki, sizin regionunuzdakı vəziyyətdən fərqlənir. Lakin eyni zamanda, regional məsələlərlə bağlı çox ətraflı fikir mübadiləsi aparmaq, regionumuzda daha sabit, proqnozlaşdırılan və çiçəklənən mühitin yaradılması üzərində düşünmək kimi məsələlər xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Hazırda Azərbaycan olduqca yüksək iqtisadi inkişaf səviyyəsi ilə seçilən ölkədir. Lakin müstəqilliyimizi bərpa etdiyimiz dövrdə biz ola bilsin ki, keçmiş sovet respublikaları arasında ən ağır vəziyyətdə idik. Çünki ölkədə iqtisadi böhran, siyasi qeyri-sabitlik, vətəndaş müharibəsi kimi hadisələr baş vermişdi. Eyni zamanda, Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzü və torpaqlarımızı işğal etməsi, əlbəttə ki, bizim üçün çox ciddi problemlər yaratdı. Bununla belə, siyasi və iqtisadi islahatlar sayəsində və özünü təmin etmə siyasəti nəticəsində biz əsas iqtisadi və sosial problemləri aradan qaldırmağa müvəffəq olduq. Hazırda Azərbaycan sürətlə inkişaf edən ölkədir.

Mən bir sıra rəqəmləri sizin nəzərinizə çatdırı bilərəm ki, onlar Azərbaycanın cari inkişaf səviyyəsini əks etdirir. Son altı il ərzində iqtisadiyyatımız demək olar ki, üç dəfə artıb. Bizim iqtisadiyyat son bir neçə ildə dünyada ən sürətlə artan iqtisadiyyatdır. Ölkəmizdə bir sıra əsas infrastruktur layihələrini həyata keçirməyə nail olduq. İşsizliyin və yoxsulluğun azaldılması sahəsində bir çox nailiyyətləri əldə etdik. Azərbaycanda yaşayış şəraiti yaxşılaşır. Son altı ildə büdcə xərclərimiz 10 dəfədən çox artmışdır. Bu, sosial problemlərə və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə daha çox vəsait sərf etməyə imkan verir.

Siyasi və iqtisadi islahatlar siyasətini həyata keçiririk. Azərbaycanın gördüyü işlər aparıcı beynəlxalq maliyyə təşkilatları tərəfindən qiymətləndirilir. 2008-ci ildə Dünya Bankı Azərbaycanı özünün "Doing Business" hesabatında ən islahatçı ölkə kimi tanımışdır. Ötən il Dünya İqtisadi Forumu iqtisadiyyatımızın rəqabətliliyi baxımından Azərbaycanı MDB ölkələri arasında birinci ölkə elan etdi.

Keçmiş sovet respublikaları arasında bizi qabaqlayan yeganə ölkə Estoniyadır. Mən sizi bu nailiyyət münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Lakin 20 ildən az bir müddət əvvəl bazar iqtisadiyyatı sıfır səviyyəsində

olan ölkə üçün dünya miqyasında iqtisadi rəqabətlik üzrə siyahıda 51-ci yerdə olmaq artıq yaxşı nəticədir. Biz özümüzü təmin edən ölkəyik.

Əlbəttə ki, bizim təbii sərvətlərimiz var, lakin onların əhəmiyyəti yalnız hasil edilib daşınanda göz qabağına gəlir. Ölkəmizin açıq dənizlərə çıxışı yoxdur.

Bu səbəbdən bizim boru kəmərlərinə ehtiyacımız vardır. Açıq qapı və xarici sərmayələrin təşviqi siyasəti sayəsində milyardlarla, on milyardlarla dolları ölkə iqtisadiyyatına, xüsusən də enerji sektoruna cəlb edə bildik. Eyni zamanda, neft və qaz hasilatını gözəçarpan dərəcədə artırmaq və nəinki artırmaq, o cümlədən etibarlı, şaxələndirilmiş daşıma vasitələrini də yaratmağa nail olduq.

Azərbaycan xarici sərmayələrin qanunvericilik əsasında güclü şəkildə qorunduğu ölkədir. Əminəm ki, xarici şirkətlər özlərini ölkəmizdə çox rahat hiss edirlər. İqtisadiyyatımızın enerji sektoru, əlbəttə ki, növbəti bir çox illər ərzində də əsas yeri tutacaqdır. Lakin bu, onunla bağlı deyil ki, digər sektorlarda inkişaf zəifdir. Bunun səbəbi onunla bağlıdır ki, neft və qaz hasilatı artmaqdadır. Bu il neft hasilatı 50 milyon tondan, qaz hasilatı isə 25-26 milyard kubmetrdən artıq olacaqdır. Aydın ki, qeyri-enerji sektorunun genişləndirilməsinə yönəlmiş ciddi səylərimizə baxmayaraq, həmin iki sektor arasında balans saxlamaq çox çətin olacaqdır. Lakin eyni zamanda, iqtisadiyyatımız özünü sabit iqtisadiyyat kimi göstərdi. Çünki 2009-cu il böhran ili idi. Bizim üçün bu, daha çətin ola bilərdi. Çünki neftin qiymətləri sürətlə aşağı düşdü. Ancaq buna baxmayaraq, Azərbaycan iqtisadiyyatı 2009-cu ildə 9,3 faiz artmışdır, sənaye istehsalındakı artım 8,4 faiz təşkil etmişdir. İnflyasiya səviyyəsi 1,5 faiz olmuşdur. Milli valyuta öz dəyərini itirmədi. Bu, onu göstərir ki, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi Azərbaycanda artıq reallıqdır.

Enerji sektoru, neft və qaz hasilatı, sadəcə özümüzü rahat hiss etməyə, kiminsə yardımından asılı olmamağa, özünü təmin etməyə imkanlar yaradır. Siz özünüzü təmin edəndə və iqtisadi baxımdan müstəqil olanda, təbii ki, siyasi müstəqilliyiniz də daha güclü olacaqdır. Onilliklər, əsrlər boyu biz, əgər belə demək olarsa, digər ölkələrin tərkibində yaşamışıq. Azərbaycan digər ölkələrin hissəsi idi, müstəqil deyildi. Bu gün isə, bizim üçün, xalqımız və gələcək nəsillərimiz üçün bu, nadir şansıdır. Bizdən öncəki nəsillər müstəqil olmaq məqsədi ilə yaşamışlar. Biz xoşbəxtik və bəxtimiz gətirib ki, bunun şahidiyik və nəinki şahidi, həmçinin müstəqilliyin gücləndirilməsinə, inkişaf etmiş müasir dövlətin qurulmasına töhfəmizi veririk. İqtisadi müstəqillik və özünü təmin etmə hər bir ölkə üçün əhəmiyyətli olan iki elementdir.

Eyni zamanda, Azərbaycanda siyasi islahatlar olduqca düzgün istiqamətdə aparılır. Azərbaycan artıq on ildir ki, Avropa Şurasının üzvüdür. Biz bu quruma qəbul olunduğumuz dövrdə götürdüyümüz bütün öhdəlikləri yerinə yetirirdik. Həmçinin biz bu sahədə gözəçarpan tərəqqini görə bilərik. Bu gün Azərbaycanda müasir, inkişaf etmiş və intellektual səviyyəyə malik olan cəmiyyət qurulub. Cəmiyyətimiz tolerantdır. Azərbaycan cəmiyyəti olduqca dünyəvidir. Bu müsbət keyfiyyətlər bizə dövlətçiliyimizi və iqtisadi potensialımızı gücləndirməyə imkan verir.

2010-cu il üçün nəzərdə tutulan bütün planlar həyata keçirilir. Xarici sərmayələrə gəldikdə şirkətlərimiz artıq çox fəaldırlar. Biz xaricdə böyük sərmayələr yatırırıq. Digər ölkələrin nəqliyyat və enerji sektoruna yatırdığımız sərmayələr artıq 7 milyard dollar səviyyəsindədir. Biz bu siyasəti genişləndirməyi planlaşdırırıq, çünki maliyyə vəsaitlərimiz, enerji resurslarımız və artıq qeyd etdiyimiz kimi, şaxələndirilmiş boru kəmərləri sistemimiz vardır. Bizim neft və qazımızı müxtəlif istiqamətlərdə nəql etmək üçün yeddi boru kəmərimiz vardır. Biz bir marşrutdan asılı deyilik. Bizim üç neft və dörd qaz boru kəmərimiz vardır. Bunlar bizə enerji resurslarımızın xalis dəyərindən maksimal dərəcədə bəhrələnmək imkanı yaradır.

Eyni zamanda, biz enerji siyasətimizdə olduqca çeviklik. Enerji siyasətimiz hər zaman çox açıq və səmimi olmuşdur. Biz hər zaman çalışmışıq ki, enerji resurslarımızdan istifadə edərək digər ölkələrlə, qonşularla apardığımız əməkdaşlığı gücləndirək. Azərbaycan qonşu ölkələrin enerji təhlükəsizliyində artıq mühüm rol oynayır. Bu gün şaxələndirmənin inkişafı ilə bağlı irəli sürülmüş yeni təkliflər üzərində düşünürük. Amma açıq desək, resurslarımızın enerji şaxələndirilməsinə gəldikdə, biz əldə oluna biləcək nailiyyətlərin maksimal həddinə nail olmuşuq. Çünki biz nefti, qazı, elektrik enerjisini bütün qonşu ölkələrə ixrac edirik. Baxmayaraq ki, həmin qonşu ölkələrdən bəziləri enerjini Azərbaycandan daha çox həcmdə istehsal edir.

Azərbaycan Avropa təsisatları ilə geniş məsələlər ətrafında çox sıx işləyir. Enerji gündəlikdə duran məsələlərdən biridir. Enerji təhlükəsizliyi məsələsi, “Cənub dəhlizi” layihəsi sahəsində biz çox səmərəli şəkildə əməkdaşlıq edirik. Eyni zamanda, Avropa İttifaqının “Şərq tərəfdaşlığı” Proqramının yeni üzvü kimi Azərbaycan, həmçinin öz tərəfindən Avropa qitəsinin ümumi enerji təhlükəsizliyinə töhfə verə bilər. Biz “Şərq tərəfdaşlığı” Proqramına Avropa İttifaqından nəyisə almaq və ya müəyyən yardımı xahiş etmək məqsədi ilə qoşulmamışıq. Baxmayaraq ki, hər hansı dəstək bizim tərəfimizdən çox yüksək dəyərləndirilir. Lakin bu, bizi bir-birimizə yaxınlaşdırır, biz qonşuyuq. Əsl qonşu olmaq üçün aramızda daha çox əlaqələndirmə olmalıdır. Eyni zamanda, Avropa İttifaqının bütün müsbət təcrübəsi Azərbaycanda tətbiq edilməlidir. Çünki biz ölkəmizi

müasirləşdiririk, yüksək təhsilə, sosial müdafiəyə və iqtisadi azadlıqlara malik olan müasir dövlət qururuq. Hazırda ümumi daxili məhsulumuzun 85 faizi özəl sektorda yaradılır. Baxmayaraq ki, əsas resursumuz neft dövlət tərəfindən idarə edilir. Bu, onu göstərir ki, özəlləşdirmə proqramı və bazar iqtisadiyyatı prinsipləri Azərbaycanda tam şəkildə tətbiq edilir.

Mən bunu təfərrüfatlarla ona görə deyirəm ki, ölkəmizdəki real vəziyyət haqqında sizdə məlumat olsun. Eyni zamanda, biz bütün problemləri, o cümlədən sosial problemləri həll etmək istiqamətində ürəkdən çalışırıq. Burada Ermənistanın torpaqlarımıza təcavüzü və işğalı nəticəsində yaranmış qaçqın və məcburi köçkünlərin problemləri bizim üçün əsas problemdir.

Əhalimiz 9 milyondur, onun bir milyonu qaçqın və məcburi köçkündür. Bu, ola bilsin ki, adambaşına düşən ən yüksək göstəricidir. Belə ağır problemin olması ilə yanaşı, Azərbaycanda bu cür sürətli iqtisadi inkişafa nail olmaq müəyyən göstəricidir. Torpaqların işğalı tək-cə Azərbaycan üçün deyil, regional sabitliyə və proqnozlaşdırmaya da problemdir. Çünki Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazilərinin iyirmi faizi demək olar ki, artıq 20 ildir Ermənistanın silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır. Onlar azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparmışlar. Onlar Xocalıda soyqırımı törətmişlər. Həmin hadisədə 600-dən artıq vətəndaş, o cümlədən qadın və uşaq erməni müharibə cinayətkarları tərəfindən qətlə yetirilmişdir.

Əfsuslar olsun ki, müharibə cinayətkarları hələ də məsuliyyətə cəlb olunmayıblar. Lakin ümidvaram ki, vaxt gələcək və onlar öz əməllərinə görə mühakimə olunacaqlar. Etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində nəinki Dağlıq Qarabağda, o cümlədən ətraf rayonlarda yaşamış azərbaycanlılar, yəni ümumi hesabla 750 mindən artıq insan həmin ərazilərdən qovulmuş, onların evləri yerlə-yeksan olunmuşdur. Həmin yerlərdə bütün tarixi abidələr, məscidlər və qəbirlər dağıdılmışdır. Bu, Ermənistanın təcavüzünün nəticəsidir.

Bu təcavüzün nəticələri hələ də aradan qaldırılmayıb. Artıq iyirmi ildir ki, biz danışıqlar prosesindəyik. Lakin hər hansı nəticə yoxdur. Hələ 1990-cı illərin əvvəlində BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən erməni silahlı birləşmələrinin işğal edilmiş torpaqlardan dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamənin qəbul olunması faktına baxmayaraq, Ermənistanın silahlı qüvvələri ərazilərimizdə işğalı yenə də davam etdirir. Bu, nə deməkdir? Bu, o deməkdir ki, beynəlxalq hüquq normaları işləmir. Bu, o deməkdir ki, ən yüksək səviyyədə beynəlxalq qərarları qəbul edən qurumun, yəni BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri yerinə yetirilmir. Həmin beynəlxalq normaları pozan və qətnamələrə məhəl qoymayan təcavüzkar isə cəzalandırılmır. Əfsuslar olsun ki, bəzən biz hətta təcavüzkarın nəinki cəzalandırılmamasını, hətta müxtəlif güzəştli razılaşmalarla, maliyyə dəstəyi və sair vasitələrlə təqdir olunmasını görürük.

Azərbaycan ərazisinin erməni qüvvələri tərəfindən işğalı artıq 20 ildir ki, davam edir. Buna son qoyulmalıdır. Onların qoşunları Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazilərindən çıxarılmalıdır. Hazırda Dağlıq Qarabağda yaşayanlar və birmənalı olaraq ora qayıdacaq azərbaycanlılar təhlükəsizlik zəmanəti əsasında suveren Azərbaycan dövlətinin hüduqlarında dünyada mövcud olan yüksək muxtariyyət statusu ilə birgə yaşamaladırlar. Bu mövqe beynəlxalq hüquq normalarına tam uyğundur. Eyni zamanda, vasitəçilərin fəaliyyəti və əslində iki tərəfə irəli sürdükləri təkliflər bu mövqeni əks etdirir.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozulmasına son qoyulmalıdır. Dağlıq Qarabağın müstəqil olması heç müzakirə predmeti belə deyildir. Vasitəçilərin təkliflərində həmin müstəqilliyin verilməsi mexanizmi yoxdur. Ermənilər bir çox hallarda öz müqəddəratını təyinetmə prinsipinə istinad edirlər. Bu, əlbəttə ki, beynəlxalq hüququn mühüm prinsipidir. Lakin ermənilər öz müqəddəratını artıq təyin ediblər. Onlar müstəqil Ermənistan dövlətinə malikdirlər. Əgər bu məntiqlə getsək, belə çıxır ki, ermənilər yaşadıkları istənilən yerdə öz müqəddəratını təyin edəcəklər?! Onda neçə erməni dövləti yaranacaq?! Çünki onlar bir çox yerlərdə yaşayırlar və xüsusən də, münaqişənin həllinə görə məsuliyyət daşıyan Minsk qrupunun həmsədr ölkələrində də yaşayırlar. Onlar Amerika, Fransa və Rusiyada yaşayırlar. Əgər onlar həmin yerlərdə öz müqəddəratını təyin etmək fikrinə gəlsələr, onda nələr baş verər? Həmin ölkələrin reaksiyası necə olar? Ermənilər öz müqəddəratını artıq təyin ediblər. Onlar Ermənistan dövlətinə malikdirlər, baxmayaraq ki, bu dövlət də tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaradılıb. Bu, hamıya aydındır. 1918-ci ildə Azərbaycan müstəqilliyini elan etdikdən sonra, növbəti gün Azərbaycan Demokratik Respublikası qərar qəbul etmişdir ki, İrəvan şəhəri paytaxt məqsədi ilə Ermənistanla verilsin. İrəvan şəhəri azərbaycanlıların yaşadığı İrəvan xanlığının şəhəri idi.

Tarixə gəldikdə, bu belədir. Onlar artıq Azərbaycan torpaqlarında öz dövlətini yaradıblar. Bizim torpaqlarda yenidən digər erməni dövləti yaradıla bilməz. Azərbaycan bununla heç vaxt razılaşmayacaq və bu, heç vaxt baş verməyəcəkdir. Erməni tərəfi bunu nə qədər tez başa düşsə, bu, həm onlar və həm də bizim üçün bir o qədər yaxşı olar. Beləliklə, məsələ tezliklə həll olunar. Sonra isə Qafqazda sülh qurula bilər. Çünki Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli olmadan, regionda hər hansı digər təşəbbüs və ya siyasi məzmunlu layihə həyata keçirilə bilməz. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə regionda ümumi inkişaf və ya yeni münasibətlərin yaradılması mövzusunda kənara çıxarmaq məqsədi ilə edilən bütün cəhdlər əbəsdir. Bu, baş

tutmayacaqdır. Çünki bu, əsas problemdir və əsas maneə aradan qaldırılmalıdır. Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə tam hüququ vardır.

Ümidvaram ki, vasitəçilərin fəaliyyətinin praktiki nəticələrini yaxın vaxtlarda görəcəyik. Çünki dünyanın aparıcı dövlətləri və Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləri olan həmin həmsədr ölkələr üçün də artıq iyirmi il ərzində danışıqlar prosesini nəticəsiz aparmaq qeyri-məqbuldur. Xüsusən də indi növbə Ermənistanındır – vasitəçilərin son təklifini qəbul edirlər, yoxsa yox?! Əgər onlar təklifi qəbul etməsələr, onda hesab edirəm ki, danışıqlar prosesi yenidən nəzərdən keçirilməli və yeni mərhələ başlanmalıdır.

Beləliklə, vaxtınızı çox almaq istəmirəm. Bir daha istərdim qeyd edəm ki, ölkələrimiz arasında münasibətlərin səviyyəsindən məmnunam. Fikrimcə, münasib vaxtdır. Uğurlu əməkdaşlıq aparacağımız yeni sahələri müəyyən etmək üçün bütün səylərimizi göstərməliyik. Bunun üçün güclü qarşılıqlı iradəmiz, potensialımız vardır. Bu gün Estoniya Prezidenti ilə görüşüm zamanı qeyd etdiyim kimi, iqtisadiyyatlarımız rəqabət aparmır. Əksinə, biz bir-birimizə dəstək verə bilərik. İqtisadiyyatlarımız bir-birini tamamlaya bilər. Hesab edirəm ki, biz bu cür möhkəm siyasi əsaslarla və xalqlarımız arasındakı münasibətlərin böyük tarixi irsi ilə və qarşılıqlı hörmətlə, ölkələrimiz arasında çox güclü tərəfdaşlıq münasibətlərini qura bilərik. Həmin əlaqələr ölkələrimiz, regional əməkdaşlıq, Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasındakı əməkdaşlıq üçün yaxşı olacaq və vəziyyəti daha proqnozlaşdıran və sabit edəcəkdir.

Mən Xarici İşlər Nazirliyinə və sizin institutunuza burada çıxış etmək fürsətini yaratdığınıza görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Sizə böyük uğurlar arzulayıram.

Diqqətinizə görə minnətdaram.

**“AZƏRBAYCANDA 2010-CU İL PARLAMENT SEÇKİLƏRİ: DAHA DEMOKRATİK,
DAHA ŞƏFFAF” MÖVZUSUNDA KEÇİRİLƏN BEYNƏLXALQ KONFRANSIN
İŞTİRAKÇILARINI QƏBUL ETMİŞDİR**

*Bakı şəhəri,
16 aprel 2010-cu il*

Prezident İlham ƏLİYEV konfrans iştirakçılarını salamlayaraq dedi:

-Mən sizi bir daha salamlamaq istəyirəm. Bilirəm ki, Bakıda mühüm görüşlər keçirmisiniz. Sizin hamınızı görməkdən çox şadam. Bu, dostlarımızdan ibarət böyük bir qrupdur. Əminəm ki, ölkəmizə səfəriniz, apardığınız müzakirələr və keçirdiyiniz görüşlər Azərbaycan haqqında sizdə yeni təəssüratlar yaradacaqdır. Burada əyləşən insanların bir çoxu ilə tanışam. Onlar əvvəllər də ölkəmizdə olublar. Eyni zamanda, bir çox nümayəndələr də var ki, Azərbaycana ilk dəfə səfər edirlər. Beləliklə, ölkəmizlə, paytaxtımızla tanış olmaq və təbii ki, Azərbaycan və onun inkişafı haqqında təəssüratlar əldə etmək üçün yaxşı fürsətdir.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan ilə Avropa təsisatları arasında münasibətlər çox uğurla inkişaf edir. Konfrans iştirakçıları arasında Avropa Parlamenti, Avropa Şurası və ATƏT-in Parlament assambleyalarının üzvləri vardır. Azərbaycan uzun illər ərzində bütün bu təsisatlarla uğurla əməkdaşlıq edir. Hazırda, biz Avropa İttifaqının “Şərq tərəfdaşlığı” Proqramında iştirak edirik. Bu, çox perspektivli bir proqramdır. Bizim həmin proqramın həyata keçirilməsi ilə bağlı ideyalarımız və gözləntilərimiz çoxdur. Ümidvaram ki, həmin proqramın həyata keçirilməsinin ən böyük nəticələrindən biri Azərbaycan ilə Avropa ailəsi arasında daha sıx əməkdaşlıq olacaqdır.

Bu yaxınlarda Avropa İttifaqının iki komissarı ölkəmizdə səfərdə olmuşdur. Bu, əməkdaşlığımızın müsbət göstəricisidir. Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlığımızın gündəliyi çox əhatəlidir. Nəzərdən keçirdiyimiz məsələlər demək olar ki, həyatımızın bir çox sahələrini əhatə edir. Burada beynəlxalq məsələləri, təhlükəsizliyi, enerji təhlükəsizliyini, siyasi islahatları, demokratik prosesləri, iqtisadi əməkdaşlığı qeyd etmək istərdim. Bir sözlə, əməkdaşlığımızın formatı genişdir.

Azərbaycan Avropa Şurası ilə təxminən son on il ərzində fəal şəkildə əməkdaşlıq edir. Biz bu təşkilatın üzvüyük. Həmin dövrdə, bir çox mühüm qərarlar qəbul edilmişdir və hesab edirəm ki, bu üzvlük bizə Avropa ailəsinə daha yaxın olmaq imkanını yaratdı. Həmçinin Azərbaycan ATƏT çərçivəsində müxtəlif formatlarda fəaliyyət göstərir.

Mən sizi burada görməkdən şadam. Ümidvaram ki, bu görüş, səfəriniz, konfrans və apardığınız müzakirələr planlarımıza uyğun uzunmüddətli səmərəli tərəfdaşlığımızı inkişaf etdirmək imkanını yaradacaqdır. Azərbaycan bütün sahələrdə uğurla inkişaf edir. Biz müxtəlif siyasi və iqtisadi islahatları həyata keçiririk. Ölkənin müasirləşmə prosesi çox uğurla gedir. Biz beynəlxalq əhəmiyyətli, olduqca mühüm beynəlxalq layihələri həyata keçiririk. Eyni zamanda, Azərbaycandakı müasirləşmə, infrastrukturun inkişaf etdirilməsi və sərmayə imkanları bizə artıq güclü və şaxələndirilmiş iqtisadiyyatı qurmaq imkanını yaratmışdır. Biz beynəlxalq maliyyə böhranının ən az təsir göstərdiyi ölkə olduq. Ötən il iqtisadiyyatımız 9 faizdən çox artmışdır. İnflyasiya yalnız 1,5 faiz olmuşdur. Biz özümüzü təmin edən ölkəyə və əlbəttə ki, iqtisadiyyatımızı gücləndirən bir çox layihələri həyata keçiririk.

Eyni zamanda, iqtisadi inkişaf, siyasi islahatlar siyasətimizi davam etdirməsək kifayət olmayacaqdır. Bu baxımdan, qeyd etdiyim kimi, biz beynəlxalq qurumlar və təşkilatlarla əməkdaşlıq edirik. Azərbaycanın bu formatda üzərinə götürdüyü öhdəliklər yerinə yetirilir. Fikrimcə, siyasi sistemin gücləndirilməsi prosesi çox uğurla gedir. İyirmi ildən bir qədər az müddət öncə, ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdi. O zaman bizim nə siyasi sistemimiz, nə də bazar iqtisadiyyatımız var idi. Hesab edirəm ki, başa çatdırdığımız, eləcə də həyata keçirilməsini davam etdirdiyimiz islahatlar bizə inkişafımızda əsas çətinlikləri aradan qaldırmaq imkanını yaratdı. Bu gün, ümumi daxili məhsulumuzun 85 faizini özəl sektor təmin edir. Bazar iqtisadiyyatı prinsipləri Azərbaycanda çox güclüdür. Dünya İqtisadi Forumunun verdiyi qiymətə görə, Azərbaycan iqtisadiyyatı rəqabət qabiliyyətinə görə MDB ölkələri arasında birinci yerdədir. Qlobal rəqabət qabiliyyəti reytingi üzrə Azərbaycan iqtisadiyyatı 51-ci yerdədir. Bu isə, bazar iqtisadiyyatı sahəsində qısamüddətli təcrübəyə malik olan ölkə üçün mühüm göstəricidir.

Eyni zamanda, siyasi islahatlara və beynəlxalq təşkilatlarda iştirakımıza sadıq olduğumuz bizim üçün əhəmiyyətlidir. Fikrimcə, siyasi və iqtisadi islahatlar bir-biri ilə yanaşı həyata keçirilməlidir. Bir islahat digərini dəstəkləməlidir. Bu, bizə uzun müddət üçün, müasir, güclü və çiçəklənən ölkəni qurmaq imkanını yaradacaqdır. Hesab edirəm ki, bunun üçün yaxşı imkanlarımız vardır. Əsas sosial və iqtisadi problemlərimiz artıq arxada qalıb. Atdığımız addımlar, yürütdüyümüz siyasət də regional vəziyyət və inkişafa müəyyən dərəcədə təsir

göstərir. Azərbaycan regional məsələlərə yaxşı səviyyədə inteqrasiya edib. Xarici siyasətimiz hər zaman açıq və səmimi olmuşdur. Biz bir çox ölkələrlə yaxşı münasibətlər qurmuşuq və onların bir çoxu tərəfdaşlarımız sırasındadır.

Qeyd etməliyəm ki, sosial problemlərin həlli hər bir ölkə üçün olduqca vacibdir. Biz bu sahədə də yaxşı nailiyyətlər əldə etmişik. Bir neçə rəqəmi qeyd etmək istərdim. Altı il əvvəl Azərbaycanda yoxsulluq səviyyəsi 49 faiz olmuşdur. Bu, əhalinin yarısı deməkdir. Hazırda isə, bu, on bir faiz təşkil edir. Ölkəmiz üçün mühüm sosial problem olan işsizlik artıq mövcud deyildir. Hazırda əks proses gedir. Azərbaycana işçi qüvvəsinin miqrasiyası prosesi müşahidə olunur və biz bu prosesi beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə tənzimləməyə çalışırıq. Biz çalışırıq ki, Avropa təsisatları ilə münasibətlərimizdə ən yaxşı nümunələrdən istifadə edək və buradakı meyarları Avropa İttifaqının inkişaf etmiş ölkələrindəki meyarlara yaxınlaşdıraq. Hesab edirəm ki, bu tərəfdaşlıq qarşılıqlı surətdə faydalıdır. Bizim bununla bağlı gözləntilərimiz çoxdur.

Eyni zamanda, Azərbaycan Avropa İttifaqının regionumuzda Şərq siyasətinin inkişaf etdirilməsinə ciddi töhfə verə bilər. Biz Avropa qitəsinin sərhədində yerləşirik. Xəzərin digər sahilində Mərkəzi Asiyadakı tərəfdaşlarımız yerləşir. Fikrimcə, Azərbaycan ilə Avropa təsisatları arasında əlaqələrin uğurlu inkişafı, həmçinin bu regional tərəfdaşlıq formatını genişləndirməyə imkan yaradacaqdır. Artıq qeyd etdiyim kimi, biz ölkəmizi müasirləşdirmək üçün əlimizdən gələni etməyə çalışırıq. Burada söhbət nəinki müasir infraqüvvə və layihələrdən, həmçinin müasir həyat üslubundan gedir.

Ölkəmizin böyük tarixi, ənənələri və mədəniyyəti vardır. Azərbaycan Şərq ilə Qərbin qovuşduğu yerdə yerləşir və əlbəttə ki, bu yerləşmənin təsiri həyatımızda, keçmişimizdə öz rolunu oynamışdır. Eyni zamanda, Azərbaycan çox dünyəvi ölkədir. Burada yüksək səviyyədə dini dözümlülük vardır. Biz çoxmillətli ölkəyik. Azərbaycanda müxtəlif millətlər bir ailə kimi yaşayırlar. Bu sahədə heç vaxt problemimiz olmayıb. Azərbaycan, həmçinin çox təhlükəsiz məkandır. Vəziyyət çox sabitdir. İnsanlar burada bütün azadlıqlardan bəhrələnilirlər. Qeyd etmək istəyirəm ki, bütün siyasi qüvvələrin güclü siyasi sistemin qurulmasına töhfə verməsinə yardım etmək üçün biz demokratik təsisatların inkişafının davam etdirilməsinə vacib sayırıq. Bu sahədə Avropa təsisatları ilə əməkdaşlığımız əhəmiyyətlidir. Biz sürətli iqtisadi inkişafımızı bundan sonra da davam etdirəcəyik. Bu inkişafda təkə enerji amili öz rolunu oynamır. Bununla belə, enerji amilinin inkişafımız üçün əhəmiyyətini azaltmaq düzgün olmazdı. Biz enerji resurslarının daşınmasında şaxələndirilmiş sistemin yaradılmasına nail olmuşuq. Neft və qaza gəldikdə, əsas sərmayələr xarici şirkətlər tərəfindən yatırılmışdır. Azərbaycan xarici sərmayələr üçün təhlükəsiz yerdir. Əlbəttə ki, enerji imkanları, ehtiyatları, artıq yatırılmış sərmayələr və boru kəmərləri sistemi bizə gələcəkdə bundan faydalanmaq və təbii sərvətlərimiz hesabına əldə edilmiş gəlirləri ədalətli qaydada bölüşdürmək imkanını yaradacaqdır. Bu resursların lazımi şəkildə idarə edilməsi nümunələrindən biri, artıq qeyd etdiyim kimi, yoxsulluq şəraitində yaşayanların sayının sürətlə azalmasıdır.

Bəzən neft və qaz hasil edən ölkələrdə, varlı və yoxsul təbəqələr arasındakı fərq artır. Lakin burada görürük ki, enerji layihələrimiz və əldə etdiyimiz gəlirlər, eləcə də bu layihələrin həyata keçirilməsi sosial rifaha aparır. Suveren Dövlət Neft Fondumuz dünyada ən şəffaf suveren neft fondlarından biridir. Bu sırf bizim qiymətləndirməmiz deyil, beynəlxalq təşkilatların verdiyi qiymətdir. Bu baxımdan, BMT Neft Fondumuzu xüsusi olaraq şəffaflığa görə mükafatla təltif etmişdir. Bu, həmçinin beynəlxalq aləmdə mühüm rol oynayan çox səmərəli və şəffaf strukturudur.

Üzləşdiyimiz əsas problem və çağırışlardan biri, bildiyiniz kimi, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən torpaqlarımızın davam edən işğalıdır. Bu işğal artıq iyirmi ildir ki, davam edir. Hətta Sovet İttifaqının süqutundan əvvəl Azərbaycan Ermənistanın təcavüzünə məruz qalırdı. SSRİ-nin dağılmasından sonra bu təcavüzün artıq ciddi nəticələri üzə çıxdı. Ərazilərimizin demək olar ki, 20 faizi işğal altındadır. Dağlıq Qarabağ və onun ətrafındakı 7 rayon erməni işğalı altındadır. Tarixən həmin yerlərdə yaşamış azərbaycanlılar oradan qovulmuşdur. Bu, etnik təmizləmə siyasəti idi. Ermənilər azərbaycanlılara qarşı müharibə cinayətləri törətmişlər. Ermənilər 1992-ci ildə Xocalıda 600-dən çox mülki şəxsi qətlə yetirərək, orada soyqırımını törətmişlər. Azərbaycanlılara, o cümlədən uşaq və qadınlara işgəncə vermişlər. Bütün bunlar sənədləşdirilib və bu, iyirminci əsrin sonunda törədilmiş ən böyük cinayətlərdən biridir. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən erməni qoşunlarının Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarından dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamənin qəbul edilməsi faktına baxmayaraq, işğal hələ bu gün də davam edir. Ermənistan ATƏT-in qərarlarına, vəziyyəti və nəyin baş verdiyini, təcavüz qurbanının kim olduğunu aydın şəkildə əks etdirən Avropa Şurasının qətnamələrinə də məhəl qoymur.

Gördüyümüz kimi, Ermənistan nəinki beynəlxalq hüququn təməl prinsiplərinə və adi insani davranışa məhəl qoymur, o cümlədən əsas beynəlxalq təşkilatların qərarlarına da riayət etmir.

Danışqlar prosesi artıq iyirmi ildir ki, davam edir. 1992-ci ildə ATƏT-in Minsk qrupu yaradılmışdır. Bu qrup artıq 18 ildir ki, fəaliyyət göstərir. Lakin götürük ki, nəticə yoxdur.

Hazırda biz danışıqların mühüm mərhələsindəyik. Hər iki tərəf vasitəçilərin hazırladıkları təkliflərə öz mövqeyini bildirməlidir. Artıq dəfələrlə qeyd edilmişdir ki, Azərbaycan, Rusiya, Fransa və Birləşmiş Ştatların bu yaxınlarda verdikləri təklifə prinsip etibarilə müsbət yanaşır. Əfsuslar olsun ki, Ermənistan tərəfi eyni yanaşmanı nümayiş etdirmir və o, sadəcə prosesi yubandırmaq, onu daimi etmək istəyir və status-kvonu mümkün olduqca uzun müddət ərzində davam etdirmək niyyətindədir. Buna görə, beynəlxalq təsisatlar və qurumlar tərəfindən Ermənistana güclü mesajlar olmadan, belə görünür ki, məsələni dinc yolla həll etmək çətin olacaqdır.

Azərbaycan məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyir. Belə olmasaydı, biz on səkkiz il danışıqlar aparmazdıq. Halbuki Azərbaycan öz torpaqlarını BMT-nin xartiyasına görə istənilən vasitə ilə azad etməkdə tam hüquqa malikdir. Lakin məsələnin sülh yolu ilə həllinə sadıqlıyımız Qafqazda sülh və sabitliyin mühüm amillərindən biridir. Əminəm ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsini həll etmədən Qafqazda sabitliyə nail olmaq mümkün olmayacaqdır. Problemi həll etmək üçün Ermənistan uzun müddət ərzində beynəlxalq ictimaiyyətin fəal səyləri ilə hazırlanmış rəylə razılaşmalı və işğalçı qüvvələrini ərazilərimizdən çıxarmağa başlamalıdır. Sonra isə, regionda sülh bərqərar oluna bilər. Onda, bütün kommunikasiyalar açılacaq və regiondakı vəziyyət dəyişəcəkdir. Əgər bu, baş verməsə və danışıqlar raundu nəticəsiz olarsa, sonrakı addımların nə olacağını əvvəlcədən demək çox çətin olacaqdır. Çünki münaqişənin bütün mümkün həll yolları artıq əvvəlki illərdə müzakirə edilmişdir. Bugünkü təkliflər isə Minsk qrupu, onun həmsədrlərinin və münaqişə tərəflərinin son beş il ərzində apardığı fəaliyyətin məhsuludur. Təkliflər hazırda konkret praktiki forma alıb. Bir daha deyirəm ki, əgər tərəflərdən biri konstruktiv yanaşmanı nümayiş etdirirsə və vasitəçilərin təklif etdiklərini qəbul edirsə, qarşı tərəf isə, bunları qəbul etmirsə, onda bu təklifləri verənlər müdaxilə etməli və prosesi necə irəliləydir aparmaq üzərində ciddi düşünməlidirlər. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bu, bizim ölkə üçün bir nömrəli məsələ və problemdir. Xalqımız bundan əziyyət çəkir. Yeddi yüz min azərbaycanlı öz torpaqlarında etnik təmizləməyə məruz qalmışdır.

Həmin ərazilərdə hər şey dağıdılmışdır. Bütün tarixi, dini abidələrimiz, hər şey yerlə-yeksan olunmuşdur. Beş il öncə ATƏT Qərb diplomatlarından ibarət faktaraşdırıcı missiyanın Dağlıq Qarabağ və işğal olunmuş digər rayonlara səfərini təşkil etdi. Onlar hesabat hazırladılar və orada aydın şəkildə bildirildi ki, hər şey dağıdılmışdır. Ermənistan işğal olunmuş ərazilərdə qanunsuz məskunlaşma siyasəti aparmışdır. Halbuki onların insan resursları məhduddur. Lakin onlar yenə də de-fakto yaşayışın olması vəziyyətini yaratmaq istəyirlər. Buna görə, hesab edirəm ki, ATƏT üçün mühüm vaxt yetişib və biz belə bir ideya ilə çıxış edəcəyik ki, artıq beş il ötüb, digər faktaraşdırıcı missiya təşkil olunsun. Belə olsa, müxtəlif təsisatların nümayəndələri həmin yerlərə gedib nəyin baş verdiyini görə bilər.

Bizdə belə bir məlumat var ki, qanunsuz məskunlaşma davam edir. Bu, tamamilə qəbuləlməzdir. Bir ölkənin ərazilərinin digər ölkə tərəfindən işğalı qəbuləlməzdir. Biz artıq gələcək inkişafın müxtəlif variantlarını müzakirə etmişik. Lakin gözləyirik ki, Ermənistan son təkliflərə öz mövqeyini bildirsin. Bu haqda niyə çox danışdım? Çünki bu, nəinki bizim ölkə, o cümlədən regional əməkdaşlıq və sabitlik üçün əsas maneədir. Bu münaqişə həll olunmadan regional əməkdaşlıq tammiqyaslı ola bilməz. Regional sabitlik qurula bilməz. Regional problemlərin həllinə yönəlmiş hər hansı təşəbbüs çox guman ki, baş tutmayacaqdır. Çünki məhz bu, əsas problemdir.

Ümid edirik ki, biz beynəlxalq təşkilatlardan dəstəyə və daha çox anlaşmaya nail olacağıq. Əfsuslar olsun ki, bu vaxta qədər biz hələ də öz mövqeyimizi müdafiə etməli, sübuta yetirməliyik ki, təcavüzün qurbanı məhz Azərbaycandır. Biz hələ də öz hüquqlarımızı qorumalıyıq. Yeddi yüz min insanın elementar insan hüquqları on beş ildən artıqdır ki, pozulmuşdur.

Fikrimcə, konfrasınızın həsr olunduğu mövzularla, o cümlədən Azərbaycan ilə Avropa təsisatları arasında münasibətlərin ümumi inkişafı mövzusu ilə yanaşı, işğal olunmuş ərazilərlə bağlı vəziyyət və bu problemin həlli yolu da hər zaman gündəliyimizdə olmalıdır. Bu məsələ diqqət mərkəzində olmalıdır.

Biz beynəlxalq hüquq normaları və həmçinin vasitəçilərin təklifləri əsasında münaqişənin həllində dostlarımızın dəstəyinə arxalanmalıyıq.

Beləliklə, mən bununla nitqimi bitirirəm və vaxtınızı çox almaq istəmirəm. Bilirəm ki, çox məşğul gün keçirmisiniz. Sizin bir çox görüş və müzakirələriniz olmuşdur. Ümidvaram ki, Bakıda asudə vaxtınız da olacaqdır. Hazırda, hava da yaxşılaşır. Biz baharın ilk anlarını artıq hiss edə bilirik. Ümid edirəm ki, siz ölkəmizə səfərinizdən razı qalacaqsınız. Bura artıq səfər etmiş şəxslərin öz dostları ilə görüşmək imkanı olacaqdır. Ölkəmizə birinci dəfə səfər edənlər, ümidvaram ki, şəhərimizlə daha yaxından tanış olmaq fürsətini

əldə edəcəklər. Sizi bir daha salamlayıram, sizə böyük uğurlar arzulayıram. Ölkəmizə gəldiyinizə və belə bir mühüm tədbirdə iştirak etdiyinizə görə minnətdaram.

X X X

Prezident İlham ƏLİYEV görüşə yekun vuraraq dedi:

-Xoş sözlərinizə görə çox sağ olun. Əminəm ki, bu gün keçirdiyimiz bu görüş və apardığımız müzakirələr aramızda daha yaxşı anlaşmanın yaranmasına xidmət edəcəkdir. Aydın ki, konfransın mövzusu seçkilər oldu. Lakin biz, daha əhatəli məsələləri nəzərdən keçirməliyik. Seçkilər bir prosesdir. Əminəm ki, onlar şəffaf və açıq proses formasında keçəcək və Azərbaycan xalqı bütün namizədlər üçün bərabər imkanları təmin edəcək azad mühitdə öz iradəsini ifadə edəcəkdir. Ən azı, Azərbaycan hökuməti bunu təmin etmək üçün əlindən gələni edəcəkdir. Lakin bu, prosesdir. Mühüm prosesdir. Bu, ümumi demokratik prosesin bir hissəsidir. Əminəm ki, biz digər məsələlərə də, yəni ümumi vəziyyətə, inkişafa və Avropa strukturları ilə Azərbaycan arasında güclü tərəfdaşlıq əlaqələrinə də baxmalıyıq.

Bu konfransın təşkili niyyətlərimizi aydın şəkildə nümayiş etdirir ki, biz bu məsələləri dost və səmimi mühitdə müzakirə etmək, tənqidi fikirləri dinləmək istəyirik. Biz tənqiddə açıyıq. Təkmilləşdirilməli sahələri hər zaman yaxşılaşdırmağa çalışırıq. Buna görə, hesab edirəm ki, bu münasibətlərin yeni inkişafı çox vədədicedir. Siz qeyd etdiyiniz kimi, bəzən biz ikili standart yanaşması ilə üzləşirik və bu, bizim üçün bəzən ağırlı məsələ olur. Lakin bu, həmçinin bizim üçün dərsdir. Çünki biz Avropa Şurasına üzv qəbul olunanda bizim üçün aydın idi ki, həmin vaxt Avropa Şurasının heç də bütün üzvləri Azərbaycanı həmin ailədə görmək istəmirdi. Lakin biz çox əzmkar idik. Bu, bizim düşünülmüş seçimimiz idi. On il əvvəl bu nailiyyət bir müstəqil ölkə kimi Azərbaycan üçün mühüm nailiyyət idi. Mən tamamilə əminəm ki, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının keçmiş üzvü kimi bu təcrübə çox müsbət və mühüm oldu. Biz bir çox şeyləri öyrəndik və eyni zamanda, ölkəmizi tanıdırdıq.

Bundan əvvəl Avropada bir çox insanlar Azərbaycan və buradakı reallıqlar haqqında heç nə bilmirdi. Bir çox müxtəlif məlumat və fikirlər var idi. Bəzən bunlar həqiqətə, bəzən isə qərəzli məlumatlara əsaslanırdı. Hər halda bu, çox faydalı təcrübə oldu və bizə əməkdaşlığın yeni mərhələsinə daxil olmaq imkanını yaratdı. Giriş nitqimdə qeyd etdiyim kimi, biz “Şərq tərəfdaşlığı” Proqramından böyük nəticələri gözləyirik. Ümid edirik ki, bu proqram nəinki Azərbaycan və Avropa ailəsini yaxınlaşdıracaq, o cümlədən onun xalqımız və avropalılar üçün çox praktiki görünən nəticələri olacaqdır. Biz uğurla əməkdaşlıq edə bilərik. Azərbaycan, əgər belə deyə biləmsə, Avropaya əliboş getmir. Biz regionda təhlükəsizliyə və proqnozlaşdırılmaya, eləcə də regional əməkdaşlığa töhfə verə bilərik. Avropanın sərhədlərindən kənarında yerləşən regionda biz mövqelərimizlə töhfə verə bilərik.

Enerji təhlükəsizliyi bu əməkdaşlığın, həmçinin çox vacib elementidir. Azərbaycan və Avropa İttifaqı bu sahədə çox sıx işləyir. Biz bizdən asılı olan bütün səyləri göstərməliyik ki, “Cənub dəhlizi”nin həyata keçirilməsinə töhfə verək. Ümid edirik ki, birgə səylərimiz əməkdaşlığın yeni mərhələsi ilə nəticələnəcəkdir. Bu gün əldə etdiyimiz nailiyyətlər yaxşıdır və artıq onlar böyükdür. Nəzərə alsaq ki, “Cənub dəhlizi” layihəsi, daha doğrusu, bir neçə layihəni əhatə edən bu dəhliz son on beş il ərzində burada - Azərbaycanda enerji inkişafı sahəsində görülmüş işlərə əsaslanır.

Bir sözlə, bu, çox geniş gündəlikdir və biz bu məsələlərə tərəfdaşlar, bərabər dostlar və bir-birinə yaxın olmaq istəyən tərəflər kimi yanaşmalıyıq. Fikrimcə, biz Azərbaycan olaraq hesab edirik ki, məqsədlərimiz üst-üstə düşür. Azərbaycan güclü siyasi sistem, güclü iqtisadiyyat yaratmaq və meyarları Avropa ölkələrində olan meyarlara uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə müasirləşir. Eyni zamanda, biz Avropa ailəsinin Azərbaycandan gözlədiyi nəticələri bilirik. Aydın ki, Avropa ailəsi öz sərhədlərində sülh, proqnozlaşdırma, əməkdaşlıq və dost mühitini görmək istəyir. Bütün bunlar burada mövcuddur. Eyni zamanda, biz anlayırıq ki, enerji təhlükəsizliyi məsələlərinin əhəmiyyəti artır. Biz bu işi çox yaxşı bilirik və hesab edirik tələbat da artacaqdır. Azərbaycan burada nəhəng ehtiyatlar, mövcud infrastruktur, güclü siyasi iradə və sadıqlıqla artıq mühüm rol oynayır. Bir sözlə, bu, ikitərəfli yoldur. Fikrimcə, hər iki istiqamət bizim üçün eyni dərəcədə vacibdir. Əminəm ki, “Şərq tərəfdaşlığı” Proqramının yenidən elan edildiyi bu mühüm mərhələdə bizə bir çox illər ərzində bu çərçivədə olmaq imkanını yaradacaq formatın olması çox vacibdir. Mənim səfərim zamanı Brüsseldəki rəsmilərlə və bu yaxınlarda iki komissarla müzakirələrimin bir hissəsi nəinki görülmüş işlərə, nəyin ediləcəyinə, növbəti addımlara, o cümlədən ümumiyyətlə, qarşılıqlı surətdə qəbul olunacaq uzunmüddətli aydın əməkdaşlıq və tərəfdaşlığın formalaşmasına həsr edilmişdir. Bizə gəldikdə, biz mümkün qədər irəliləyən doğru getməyə hazırıq.

Hesab edirəm ki, bugünkü görüş və sizin Azərbaycana səfəriniz bu əməkdaşlığın mühüm elementləridir. Ümidvaram ki, sizin və həmkarlarınızın iştirakı ilə müxtəlif formatda keçirilən belə görüşlər davam edəcək və bu, daimi proses olmalıdır. Mən ən azı istəyirəm ki, bu, mümkün qədər daimi proses olsun, çox müsbət məsələləri, eləcə də problem yaradan amilləri və onların həllini açıq şəkildə müzakirə etmək üçün aramızda çox fəal dialoq aparılsın. Biz bunu etməyə hazırıq. Bilirəm ki, həmçinin bizim Avropadakı dostlarımız bu əməkdaşlığı gücləndirmək istəyirlər. Əminəm ki, biz irəliyə doğru sürətlə gedişimizi davam etdirəcəyik. Ölkəmizə səfər etdiyinizə görə çox sağ olun.

**“GÜLÜSTAN” SARAYINDA DÜNYA DİNİ LİDERLƏRİNİN BAKI SAMMİTİNDƏ
ÇIXIŞ**

*Bakı şəhəri,
26 aprel 2010-cu il*

-Hörmətli şeyx həzrətləri!
Hörmətli zati-müqəddəsləri!
Hörmətli din xadimləri!
Xanımlar və cənablar!
Əziz qonaqlar!

Mən sizin hamınızı Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram. Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Dünya dini liderlərinin Bakı sammiti çox böyük əhəmiyyətə malik olan bir hadisədir. Təsadüfi deyildir ki, bu görüş məhz Bakıda keçirilir. Bakıda dünya dini liderlərinin görüşləri artıq ənənəvi xarakter almışdır. Əsrlər boyu Azərbaycanda müxtəlif millətlər, müxtəlif dinlərin nümayəndələri dostluq, qardaşlıq şəraitində, bir ailə kimi yaşamışlar. Azərbaycanda dini və milli dözümlülüyün çox böyük və şərəfli bir tarixi vardır. Biz çox şadiq ki, son vaxtlar Bakıda sivilizasiyalararası dialoqun gücləndirilməsi işinə böyük töhfə verən mötəbər beynəlxalq tədbirlər keçirilir. Biz keçən ilin noyabr ayında dini dialoqun gücləndirilməsi üçün böyük tədbir keçirmişdik. Azərbaycanın böyük dostu, zati-müqəddəsləri, Moskva və Bütün Rusiyanın patriarxi Kirill bu gün olduğu kimi, o tədbirdə də iştirak etmişdir. Bu, çox böyük və gözəl göstəricidir. Bu gün bütün dinlərin nümayəndələrinin, rəhbərlərinin Azərbaycana gəlməsi, dünən, bu gün və sabah birlikdə keçirilən və keçiriləcək müzakirələrdə iştirak etmələri böyük əhəmiyyətə malik olan bir hadisədir.

Mən şübhə etmirəm ki, bu gözəl görüşün çox gözəl nəticələri olacaq, dinlər, millətlər və ölkələr arasında daha da yaxşı anlaşmanın əldə edilməsinə xidmət göstərəcəkdir. Buna böyük ehtiyac vardır. Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, biz Bakının, Azərbaycanın dinlərarası dialoqun bir növ mərkəzinə çevrilməsinə də çox böyük ümidlərlə baxırıq. Bir tərəfdən, bunu Azərbaycanda dini və milli zəmində vəziyyətin çox yaxşı olmasının təzahürü kimi qiymətləndiririk. Bu, bizim üçün böyük şərəfdir. Digər tərəfdən, dinlərarası dialoqun praktiki nöqtəyi-nəzərdən gücləndirilməsi işinə Azərbaycan öz töhfəsini verə bilər, verir və verməyə davam edəcəkdir. Azərbaycan Avropa ilə Asiya arasında təbii bir körpüdür. Əsrlər boyu bu diyarda müxtəlif dinlərin, millətlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşamışlar. Bu gün Azərbaycanın müasir həyatında da bu iki vacib amil özünü göstərir. İyirmi ilə yaxındır ki, Azərbaycan İslam Konfransı Təşkilatının üzvüdür. On ilə yaxındır ki, Azərbaycan Avropa Şurasının üzvüdür. İslam bizim müqəddəs dinimizdir. Biz öz dini və milli ənənələrimizə çox sadıq. Çalışırıq ki, gənc nəsil də vətənpərvərlik ruhunda, milli ruhda tərbiyə alsın. Eyni zamanda, Azərbaycan bütün dünyaya açıq olan, bütün ölkələrlə əməkdaşlığa meyilli ölkədir.

Keçən il Bakı islam mədəniyyətinin paytaxtı seçilmişdi və bir il ərzində bununla əlaqədar çoxsaylı tədbirlər keçirilmişdir. Mən keçən dəfə də söyləmişdim, bu gün də söyləmək istəyirəm və ümid edirəm ki, gün gələcək, Bakı Avropa mədəniyyətinin də paytaxtı seçiləcəkdir. Beləliklə, Azərbaycan Avropa və Asiya, xristian və müsəlman dünyası ilə əlaqələrin inkişafı işinə daha da böyük töhfə verəcəkdir.

Qeyd etdiyim kimi, əsrlər boyu Azərbaycanda bütün millətlərin, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşamışlar, ölkəmizin inkişafına öz dəyərli töhfələrini vermişlər. Bu gün də bu proses uğurla davam edir. Azərbaycanda bütün azadlıqlar mövcud olduğu kimi, dini azadlıqlar da tam şəkildə təmin edilir. Azərbaycanda gündəlik fəaliyyət göstərən mindən çox məscid mövcuddur. On bir kilsə, altı sinaqoq və digər dini məbədlər fəaliyyət göstərir. Bu, bizi gücləndirir.

Ölkənin gücü təkcə onun iqtisadi imkanları ilə ölçülür. Baxmayaraq ki, Azərbaycanda bu istiqamətdə də böyük uğurlar əldə edilmişdir. Bizim gücümüz birliyimizdədir, Azərbaycanda hökm sürən sabitliyin möhkəmlənməsindədir, dini və milli sülhün mövcudluğundadır. Bu amillər ölkəmizi gücləndirir. Bu amillər ölkəmizi gələcəkdə də hərtərəfli inkişaf etdirmək üçün bizə kömək göstərəcəkdir.

Azərbaycan çoxmillətli, çoxkonfessiyalı ölkədir. Biz milli dəyərlərimizə çox sadıq. Ümumbəşəri dəyərləri bölüşürük. Eyni zamanda, əlbəttə ki, ölkədə gedən ümumi meyillər ölkənin müasirləşməsinə, modernləşməsinə xidmət göstərəcəkdir.

Bu gün Azərbaycanda işləmək və yaşamaq üçün bütün şərait mövcuddur: sabit ictimai-siyasi vəziyyət, artan iqtisadi imkanlar, bütün azadlıqların mövcudluğu, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması. Son 6 il ərzində ölkəmiz iqtisadi inkişaf baxımından dünyada birinciliyi saxlayır. İqtisadiyyatımız son altı ildə 2,8 dəfə, təxminən 300 faiz artmışdır. Ölkədə köklü sosial problemlər öz həllini tapmışdır. Yoxsulluq şəraitində yaşayanların sayı altı il ərzində 49 faizdən 11 faizə düşmüşdür. Bu onu göstərir ki, ölkəyə gələn maddi resurslar

ədalətli şəkildə bölünür. Sosial ədalət bizim fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərindən biridir. Əlbəttə ki, ədalət, sosial ədalət hər bir dində yüksək yerə malik olan bir anlayışdır. Ədalət olmadan insanlar razı ola bilməzlər. Ən böyük faciələrdən biri də məhz ədalətsizlikdir. Ədalətsizliyin aradan qaldırılması, ölkələr, xalqlar arasında daha da yaxşı münasibətlərin qurulması üçün dini liderlərin birgə fəaliyyəti çox böyük əhəmiyyətə malik olan məsələdir. Biz Azərbaycanda istəyirik ki, bölgəmizdə sülh, əməkdaşlıq təmin olunsun, heç bir qarşıdurma, heç bir ədavət olmasın. Azərbaycan dövləti regional əməkdaşlıq baxımından öz töhfəsini verir.

Mən ümid edirəm ki, dünya dini liderlərinin birgə fəaliyyəti nəticəsində, dünən, bu gün və sabah qəbul olunmuş və qəbul olunacaq qərarların icrası nəticəsində həm xalqlararası münasibətlər daha da yüksək səviyyəyə qalxacaq, eyni zamanda, bölgəmiz və dünyamız daha da əmniyyətli olacaqdır. Biz elə etməliyik ki, bütün münaqişələr tezliklə öz həllini tapsın. Elə etməliyik ki, insanlar bir-biri ilə xoş, mehriban ünsiyyətdə olsunlar. Bu işdə tək cə siyasətçilərin fəaliyyəti kifayət ola bilməz. Cəmiyyətdə yüksək hörmətə malik olan dini liderlərin sözlünə böyük ehtiyac vardır. Bu söz eşidilir. Bu gün Bakıdan səslənən sözlər, verilən bəyanatlar əlbəttə ki, dünyada da geniş əks-səda yaratmışdır.

Baxmayaraq ki, bu görüşdə müxtəlif mövzular haqqında fikir mübadiləsi aparılacaq, bu gün bütün dini konfessiyaların nümayəndələrinin bir masa arxasında oturması özlüyündə böyük bir hadisədir. Dünən mənə verilən məlumata görə, Təzəpir məscidində çox gözəl görüş keçirilmişdir. Bütün dinlərin nümayəndələri bir-birinin sözlərinə qulaq asırdılar, fikir mübadiləsi aparırdılar. Əlbəttə ki, bu gün də açıq, səmimi fikir mübadiləsi üçün çox gözəl şərait yaradılacaqdır.

Bununla bərabər, müzakirələrin mövzusunun biri də qloballaşma ilə bağlı olan məsələlərdir. Bu, əlbəttə ki, dünya üçün nisbətən yeni bir mövzudur. Ancaq çox sürətlə yayılan bir prosesdir. Əlbəttə ki, hər bir ölkə, hər bir xalq öz milli, mənəvi dəyərlərinin qorunması üçün öz tədbirlərini görməlidir.

Azərbaycan müasir, müasirləşən, dünya birliyinə sürətlə qovuşan ölkədir. Baxmayaraq ki, bizim dini, milli ənənələrimiz çox güclüdür, Azərbaycan dünyəvi dövlətdir. Təbii ki, qloballaşma prosesləri bizdən də yan keçə bilməz. Sadəcə olaraq, mən hesab edirəm, biz elə etməliyik ki, qloballaşma adı altında öz milli dəyərlərimizi unutmayaq. Biz milli dəyərlərimizə sadıq olmalıyıq. Hər bir ölkə, hər bir xalq üçün onun milli dəyərləri hər şeydən üstün olmalıdır. Bu dəyərlər, müxtəlif xalqların dəyərləri bir-biri ilə ziddiyyət təşkil etməməlidir. Ona görə biz qloballaşma deyəndə Azərbaycanda beynəlxalq əməkdaşlığı, xoş münasibətləri, dostluğu nəzərdə tuturuq. Qloballaşma adı altında xalqlara zidd olan, milli mentalitetə xas olmayan dəyərlər aşılammamalıdır. Hər halda biz buna hazır olmalıyıq ki, milli mənliliyimizi qoruyaq.

Azərbaycan xalqı böyük tarixə malik olan bir xalqdır. Ancaq müstəqillik dövrümüz o qədər də uzun deyildir. Baxmayaraq ki, əvvəlki dövrlərdə Azərbaycan müstəqil ölkə kimi yaşamırdı, biz öz milli dəyərlərimizi, ənənələrimizi qoruya bilmişik. Elə etməliyik ki, qloballaşmaya qarşı bəzi dairələrdə olan şübhələr ərisin, bu şübhələr aradan götürülsün. Bunu etmək üçün, əlbəttə, bütün dünya birliyi bu məsələ ilə bağlı yaqın ki, öz fikrini bildirməlidir. Bu anlayışa müəyyən düzəlişlər edilməlidir.

Biz öz milli və dini dəyərlərimizə sadıq. Biz gənc nəslə vətənpərvərlik ruhunda, milli ruhda tərbiyə etmək istəyirik və bunu edirik. Eyni zamanda, biz müasirliyə doğru uğurla addımlayırıq. Təhsil sahəsində böyük islahatlar aparılır. Əminəm, bu gözəl fürsət hər bir iştirakçıya imkan verəcək ki, öz fikirlərini səmimi, açıq şəkildə bildirsin. Bu fikir mübadiləsi bizi zənginləşdirəcəkdir. Eyni zamanda, əminəm ki, açıq və səmimi fikir mübadiləsi mövcud olan problemlərin də müəyyən dərəcədə aradan qaldırılması üçün gözəl bir fürsət olacaqdır. Mən bir daha bütün görüş iştirakçılarını səmimiyyətlə salamlayıram. Bir daha Azərbaycana “Xoş gəlmisiniz!” deyirəm. Sammitin işinə uğurlar arzulamaq istəyirəm. Ümid etmək istəyirəm ki, gələcəkdə də Bakıda, Azərbaycanda belə mötəbər, tədbirlər keçiriləcək və Bakı haqlı olaraq dünya dinlərinin dialoqu, inkişafı üçün dünya mərkəzlərindən birinə çevriləcəkdir. Diqqətinizə görə sağ olun.

**AZƏRBAYCAN-SERBİYA SƏNƏDLƏRİNİN İMZALANMA MƏRASİMİ BAŞA ÇATDIQDAN
SONRA SERBİYA PREZİDENTİ BORİS TADIÇLƏ BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN
BƏYANATI**

*Bakı şəhəri,
13 may 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Prezident!
- Əziz dostlar!
- Cənab Prezident!

İlk növbədə Sizi ölkəmizdə bir daha salamlamaq istərdim. Mən Sizin Azərbaycana ilk dəfə səfər etməyinizdən çox şadam. Bu, ikitərəfli münasibətlərimiz tarixində Serbiya Prezidentinin Azərbaycana ilk rəsmi səfəridir. Əminəm ki, bu səfər ikitərəfli münasibətlərimizin bundan sonra da sürətlə inkişaf etməsi üçün çox yaxşı imkanlar yaradacaqdır. Bizim münasibətlər çox uğurla inkişaf edir. Biz çox güclü siyasi dialoq qurmuşuq. Əminəm ki, bu gün ikitərəfli münasibətlərimizlə bağlı müzakirə etdiyimiz bütün məsələlər, qəbul etdiyimiz qərarlar və imzaladığımız sənədlər tezliklə icra ediləcəkdir. Bu, ölkələrimizə indikindən də daha yaxın olmağa imkan yaradacaqdır.

Bu gün biz ikitərəfli münasibətlərlə bağlı geniş əhatə dairəsi olan məsələləri, beynəlxalq münasibətlərlə və beynəlxalq vəziyyətlə bağlı məsələləri müzakirə etdik. Bir daha xatırlatmaq istərdim ki, bizim ölkələr beynəlxalq miqyasda bir-birini dəstəkləyir. Bu dəstək çox güclüdür və əminəm ki, bu, gələcəkdə də davam etdiriləcəkdir. Biz Serbiyanın ərazi bütövlüyünü tam dəstəkləyirik. Biz bir ölkənin razılığı olmadan onun sərhədlərinin dəyişdirilməsini tam yolverilməz hesab edirik və Kosovonun birtərəfli qaydada müstəqilliyini bəyan etməsi qeyri-qanuni bir addımdır. Əfsuslar olsun ki, bəzi ölkələr onu tanıyıb. Lakin mən əminəm ki, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə bütün ölkələr tərəfindən riayət edilməlidir. Biz həmin təşkilatlara beynəlxalq birliyin üzvü olmaq, bu təşkilatların norma və prinsiplərini, suveren hüquqlarımızı müdafiə etmək imkanına qadir olmaq məqsədi ilə daxil olmuşuq.

Bu gün biz, həmçinin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı Azərbaycan ilə Ermənistan arasında aparılan danışıqlar prosesini də müzakirə etdik. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış Dağlıq Qarabağ bölgəsi və Dağlıq Qarabağın inzibati sərhədlərindən kənarında yerləşən 7 rayonumuz 15 ildən artıqdır ki, Ermənistanın işğalı altındadır. Azərbaycanlılara qarşı aparılan etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində 1 milyon soydaşımız qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşüb. Torpaqlarımızın 20 faizi işğal altındadır və bu işğal uzun illərdir ki, davam edir. Uzun illərdir ki, Ermənistan BMT Təhlükəsizlik Şurasının işğal olunan ərazilərimizdən Ermənistan silahlı qüvvələrinin dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən 4 qətnaməsinə əməl etmir. Bu münaqişə yalnız beynəlxalq səviyyədə qəbul edilən normalar, ölkələrin ərazi bütövlüyü və sərhədlərin toxunulmazlığı prinsipləri əsasında həll edilməlidir.

Millətlərin öz müqəddəratını təyin etmək məsələsinə gəldikdə isə, hər şeydən əvvəl, qeyd etmək istərdim ki, ermənilər artıq öz müqəddəratlarını təyin ediblər. Onların Ermənistan dövləti vardır və ermənilərin məntiqi ilə onlar yaşadıkları bütün yerlərdə öz müqəddəratlarını təyin etməyə cəhd etsələr, o zaman dünyada çoxlu erməni dövləti olar. Eyni zamanda, Dağlıq Qarabağda hazırda yaşayan ermənilər və Dağlıq Qarabağa qayıdacaq azərbaycanlı əhali üçün suveren Azərbaycan dövləti çərçivəsində özünüidarəetmə uğurla təşkil edilə bilər.

Azərbaycan müxtəlif mədəniyyətlərin qovuşduğu çoxkonfessiyalı və çoxmillətli bir ölkədir. Müxtəlif etnik qrupların nümayəndələri, müxtəlif dini köklərə malik olan insanların hamısı ölkəmizdə eyni hüquq və azadlıqlara malikdirlər.

Bu gün biz, həmçinin ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlıqla bağlı məsələləri də müzakirə etdik. Bu əməkdaşlığı genişləndirmək və mümkün olduqca daha geniş sahələri əhatə etmək üçün qarşılıqlı istək mövcuddur. Əsas diqqət yönəltdiyimiz məsələlər sırasında enerji sahəsində əməkdaşlığı qeyd etmək istərdim. Düşünürəm ki, bu sahədə uzunmüddətli və geniş əməkdaşlığımız üçün çox yaxşı imkanlar vardır. Azərbaycanın enerji ehtiyatları, neft və qaz dünya bazarlarına şaxələndirilmiş marşrutlar üzrə nəql olunur. Biz şaxələndirmənin yeni istiqamətləri üzərində işləyirik. Azərbaycan artıq regionumuzda enerji təhlükəsizliyi məsələlərində öz rolunu oynayır. Ümidvaram ki, yaxın gələcəkdə Avropanın da enerji təhlükəsizliyi məsələlərində öz rolunu oynayacaqdır. Düşünürəm ki, bu baxımdan ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq qarşılıqlı, faydalı və çox səmərəli ola bilər.

Cənab Prezident, mən çox məmnunam ki, Sizi çoxlu iş adamları müşayiət edir və onlar ölkəmizdəki tərəfdaşları ilə görüşmək imkanı əldə edirlər. Əminəm ki, bu tərəfdaşlığın yaxşı nəticələrini yaxın zamanlarda görəcəyik. Biz Serbiyada, Azərbaycanda, ola bilər ki, digər ölkələrdə qarşılıqlı investisiya layihələrində maraqlıyıq. Biz iş adamlarımızın ölkələrimizdə, yerləşdiyimiz regionda biznes fəaliyyətləri üçün daha yaxşı

imkan yaratmaqdan ötrü səylərimizi birləşdirə, yerləşdiyimiz coğrafi mövqedən istifadə edə bilərik. Bir sözlə, əminəm ki, Azərbaycan ilə Serbiya arasında olan güclü münasibətlər ölkələrimiz və xalqlarımız üçün faydalı olmaqla yanaşı, regional səviyyədə daha yaxşı anlaşmaya da xidmət edəcəkdir. Balkanlar, Xəzər dənizi, Qara dəniz, Qafqaz - biz hazırda bu coğrafi bölgələrdə daha yaxşı anlaşmanın necə əldə olunması üzərində işləyirik. Əminəm ki, Azərbaycan və Serbiya ümumi tərəfdaşlıq və dostluq işinə öz uğurlu töhfəsini verəcəkdir.

Biz daha çox sahələri müzakirə etdik. Əlbəttə ki, mədəniyyət və humanitar sahələr çox önəmli sahələrdir. Biz bir-birimizi daha yaxından tanımalı, qarşılıqlı səfərləri intensivləşdirməliyik və artıq gələcək təmaslarımızın proqramını razılaşdırmışıq.

Cənab Prezident, bir daha Sizi və Sizi müşayiət edən nümayəndə heyətini ölkəmizdə salamlamaq istərdim. Ümidvaram ki, Azərbaycana səfəriniz faydalı olacaq və bu səfərdən məmnun qalacaqsınız. Sağ olun!

**İORDANIYA KRALI II ABDULLAHLA BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN
BƏYANAT**

*Bakı şəhəri,
16 may 2010-cu il*

- Əlahəzrət!
Hörmətli dostlar!
Hörmətli qonaqlar!

Əvvəlcə mən Əlahəzrəti ölkəmizdə salamlamaq istəyirəm. Çox şadam ki, bizim bu qədər yaxşı müzakirələrimiz oldu. Biz ikitərəfli münasibətlərə aid bir çox məsələləri əhatə etdik. Əlaqələrimiz çox yaxşıdır. Artıq bir neçə ildir ki, biz çox fəal əməkdaşlıq edirik və bu əməkdaşlığın yaxşı nəticələri vardır. Siyasi dialoqumuz çox fəal və dinamikdir. Biz mütəmadi olaraq görüşürük və dövlət liderlərinin qarşılıqlı səfərləri münasibətlərimizi daha da gücləndirir. Ümidvaram ki, biz gələcək illər ərzində iqtisadi əməkdaşlığa daha çox diqqət yetirəcəyik. Çünki biz daha çox işlər görməliyik. İşgüzar dairələrimizin nümayəndələri arasında artıq ilkin təmaslar vardır. Lakin hesab edirəm ki, potensialımızdan daha geniş şəkildə istifadə etməliyik. Biz bu səfər çərçivəsində iqtisadi əməkdaşlığımızın praktiki aspektlərini, müxtəlif investisiya layihələrini müzakirə etdik və onları yaxın gələcəkdə həyata keçirmək niyyətindəyik.

Ölkələrimiz arasında möhkəm mədəni əlaqələr də vardır. Münasibətlərimizin uzun tarixi mövcuddur. İndi isə biz ikitərəfli məsələlərə aid gündəliyin daha da genişləndirilməsi üçün görüləsi işlər üzərində düşünməliyik.

Əlahəzrət!

Sizin və ölkənin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində hər zaman açıq və birmənalı mövqeyinizə görə olduqca minnətdarıq. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı çərçivəsində Azərbaycana verdiyiniz dəstəyə görə dərin minnətdarlığımızı bildiririk. Bu, bizim üçün çox vacib idi. Çünki Siz də bilirsiniz ki, Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınan torpaqları uzun illərdir Ermənistanın işğalı altındadır. Ermənistanın apardığı etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində 1 milyondan çox azərbaycanlı öz torpaqlarında qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşüb. Ərazimizin 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır. Beynəlxalq təşkilatlar torpaqlarımızın azad edilməsi ilə bağlı bir sıra qətnamələr qəbul ediblər. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz və dərhal çıxarılmasını tələb edən 4 qətnamə qəbul edib. Əfsuslar olsun ki, onlar hələ də yerinə yetirilməyib. İslam Konfransı Təşkilatı qətnamələr qəbul edib. Həmçinin ATƏT və Avropa Şurasının qərarları Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qəti şəkildə dəstəkləyir. Təəssüflər olsun ki, Ermənistan tərəfi həmin qətnamələrə məhəl qoymur. Torpaqlarımız artıq uzun illərdir ki, işğal altındadır. Biz məsələni sülh yolu ilə həll etməyə çalışırıq. Danışıqları konstruktiv tərzdə aparırıq və bu baxımdan Ermənistan tərəfindən də eyni yanaşmanı gözləyirik. Belə olarsa məsələ yaxın vaxtlarda həll edilə bilər.

Əlahəzrət!

Mən Sizə və hökumətinizə Azərbaycanı bu məsələdə daim dəstəklədiyinizə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Biz isə öz növbəmizdə İordaniyaya beynəlxalq təşkilatlarda dəstəyimizi veririk. Ölkənizi dəstəkləməkdə davam edəcəyik. Xalqlarımız arasında münasibətlər çox yaxşıdır. Nümayəndə heyətlərimiz arasındakı münasibətlər də çox yaxşıdır. Fikrimcə, nümayəndə heyətlərinin üzvləri də bizdən, bizim münasibətlərdən yaxşı nümunə götürəcəklər və yaxşı əlaqələr yaradacaqlar.

Sizi ölkəmizdə qəbul etməkdən bir daha məmnun olduğumu bildirirəm. Mən Sizə və İordaniya xalqına sülh və rifah arzulayıram. Ümidvaram ki, ölkələrimiz arasında güclü tərəfdaşlıq münasibətləri gələcəkdə də uğurla davam edəcəkdir.

**TÜRKİYƏNİN BAŞ NAZİRİ RƏCƏB TAYYİB ƏRDOĞANLA BİRGƏ
MƏTBUAT KONFRANSINDA BƏYANAT**

*Bakı şəhəri,
17 may 2010-cu il*

-Hörmətli cənab Baş nazir, əziz qardaşım!
Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Əziz qardaşım, bir daha Sizi Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram, ölkəmizə xoş gəlmisiniz. Biz bu səfərə çox böyük önəm veririk. Çünki bu səfərin nəticələri iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafı üçün çox önəmlidir. Türkiyə ilə Azərbaycan arasında bütün sahələrdə əlaqələr çox uğurla inkişaf edir. Bu əlaqələr dostluq-qardaşlıq əsasında qurulubdur. Bizim çox zəngin birgə tariximiz, ortağ dəyərlərimiz vardır. Bu gün Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələr bu möhkəm təməl əsasında qurulur. Son iyirmi ilə yaxın müddətdə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələr daim yüksək səviyyədə olmuşdur. Bu gün bu gözəl ənənələr davam edir və bütün məsələlərdə əməkdaşlığımız yaxşı nəticələr verməkdədir.

Siyasi əlaqələr çox yüksək səviyyədədir. Baxmayaraq, iqtisadi sahədə hələ çox iş görülməlidir, ancaq onu da qeyd etməliyik ki, qarşılıqlı ticarət dövriyyəsi artır və ticarət dövriyyəsinin strukturu da müsbətdir. Energetika sahəsində aramızda olan əlaqələr təkcə ölkələrimiz üçün deyil, bölgə üçün çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Bizim birgə həyata keçirdiyimiz layihələr - Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum layihələri bu gün Azərbaycanın, Türkiyənin və digər ölkələrin enerji təhlükəsizliyini təmin edir. Şübhə yoxdur ki, biz enerji sahəsində əməkdaşlığı gələcəkdə bu gözəl təməl əsasında daha da gücləndirəcəyik. Bunu etmək üçün bütün imkanlar vardır.

Bütün başqa sahələrdə də əlaqələrimiz bizi qane edir. Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri, eyni zamanda, bütün türk dünyası üçün də mühüm rol oynayır. Biz türk dünyasının birləşməsi, türkdilli dövlətlər arasında əlaqələrin inkişafı üçün birgə səylər göstəririk.

Keçən il Naxçıvanda türkdilli dövlətlərin başçılarının zirvə görüşünün keçirilməsi və o zirvə görüşünün nəticələri türk dünyasının birləşməsinə xidmət göstərmişdir. Bu gün Bakıda biz həyatımızda çox əlamətdar hadisə kimi yadda qalacaq gözəl mərasimdə iştirak edəcəyik. Biz türk dünyasının böyük oğlu, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün abidəsinin açılışında bərabər iştirak edəcəyik. Bu abidənin açılışı böyük öndərin xatirəsinə verilən qiymətdir. Azərbaycan xalqının onun xatirəsinə göstərdiyi hörmətdir. Eyni zamanda, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafı, xalqlarımız arasında dostluq-qardaşlıq münasibətlərinin gücləndirilməsi üçün də bunun böyük əhəmiyyəti vardır.

Bu gün biz əlbəttə ki, regional məsələləri də geniş şəkildə müzakirə etdik. Xüsusilə bölgədə təhlükə mənbəyi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli yollarını bir daha müzakirə etdik. Mən hörmətli cənab Baş naziri danışıqların son vəziyyəti ilə bağlı məlumatlandırdım. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış sərhədləri uzun illərdir ki, pozulubdur. Ermənistanın Azərbaycana qarşı işğalçı siyasəti nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi işğal altındadır. Etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyon Azərbaycan vətəndaşı öz torpağında qaçqın-köçkün vəziyyətindədir. Bu, böyük ədalətsizlikdir. Beynəlxalq hüquq normalarının kobudcasına pozulmasıdır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası Ermənistan qoşunlarının Azərbaycan torpaqlarından çıxarılmasına dair 4 qətnamə qəbul edibdir. Bu qətnamələr icrasız qalıbdır. İslam Konfransı Təşkilatı, ATƏT, Avropa Şurası, digər beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən qərarlar qəbul edibdir. Ancaq əfsuslar olsun ki, danışıqlar prosesində heç bir müsbət irəliləyiş yoxdur. Azərbaycan bütün dövrlərdə özünü danışıqlar prosesində konstruktiv aparır. Eyni yanaşmanı biz Ermənistan tərəfindən gözləyirik ki, işğala son qoyulsun, Azərbaycan vətəndaşları öz doğma dədə-baba torpaqlarına qayıda bilsinlər və ondan sonra bölgədə genişmiqyaslı sülh yarana bilər.

Bir daha demək istəyirəm ki, bizim bugünkü görüşümüz həmişə olduğu kimi, dostluq-qardaşlıq şəraitində keçirilib. Nümayəndə heyətlərinin bütün üzvləri bir-biri ilə sıx əlaqədədirlər. Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri möhkəm təməl üzərində qurulubdur. Bu əlaqələr sarsılmaz əlaqələrdir. Bu əlaqələrin inkişafı üçün biz bundan sonra da çalışacağıq. Hörmətli Baş nazirin, əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycana bugünkü səfəri bu əlaqələrin inkişafı üçün də çox önəmli addım olacaqdır.

X X X

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyənin Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğan jurnalistlərin suallarını cavablandırıdılar.

X X X

Duyğu GÜVƏNC (Türkiyə): Hörmətli Əliyev, əgər Ermənistan yenilənmiş Madrid sənədinə razılıq verərsə, Türkiyə və Azərbaycan eyni anda Ermənistanla sərhədləri açacaqmı? İkinci sualım isə budur ki, Azərbaycan qazını Nabukkodda görə biləcəyikmi?

Prezident İlham ƏLİYEV: Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün uzun illərdir ki, səylər göstərilir. Azərbaycan bütün dövrlərdə məsələnin ədalətli, beynəlxalq hüquq normaları əsasında və sülh yolu ilə həllinin tərəfdarı olmuşdur. 1994-cü ildə atəşkəs rejimi bağlandı. Danışıqlar 16 ildir davam edir və deyə bilərəm ki, nəticəsiz davam edir. Buna baxmayaraq, Azərbaycan hələ də sülh prosesinə sadıqdır. O ki qaldı yenilənmiş Madrid prinsiplərinin əsasında verilən təklifə, bir daha demək istəyirəm ki, Azərbaycan tərəfi prinsip etibarilə, çox kiçik istisnalarla bu təklifi qəbul etdi. Biz eyni yanaşmanı Ermənistan tərəfindən də gözləyirik. Baxmayaraq ki, təklif rəsmən verildəndən sonra təxminən 6 ay vaxt keçibdir və Ermənistan tərəfindən müsbət cavab verilməyibdir. Biz bunu belə qəbul edirik ki, sadəcə olaraq Ermənistan tərəfi çalışır ki, vaxtı uzatsın. Məsələnin həlli üçün önəmli addımlar atmasın və beləliklə, bu danışıqlar prosesini daimi prosesə çevirsin. Əlbəttə ki, biz buna heç cür razılıq verə bilmərik. Danışıqlar prosesinin müəyyən çərçivələri olmalıdır. Eyni zamanda, vaxt çərçivələri olmalıdır. Minsk qrupu 1992-ci ildə yaradılıbdır. İyirmi ilə yaxındır ki, danışıqlar gedir. Bütün dövrlərdə danışıqların həlledici məqamlarında Ermənistan tərəfi addımlar atıb ki, danışıqları pozsun. Əfsuslar olsun ki, bu gün də biz eyni mənzərəni müşahidə edirik.

Ona görə Ermənistan tərəfi öz mövqeyini bildirməlidir. Ya Rusiya, Fransa, Amerika tərəfindən verilmiş təklifə müsbət cavab verəcək və o təqdirdə biz məsələnin həllinə yaxınlaşacağıq. Ya da ki, mənfi cavab veriləcək və beləliklə, danışıqlar prosesi pozulacaq və Ermənistan ilə Azərbaycan arasında yeni dövr başlaya bilər. Əgər Ermənistan tərəfi verilən təklifə müsbət cavab verərsə və bunun əsasında Azərbaycan torpaqlarından Ermənistanın işğalçı qüvvələrinin çıxması prosesi başlanarsa, Azərbaycan təbii ki, Ermənistanla bütün sərhədləri açacaqdır. Bütün kommunikasiyalar açılacaqdır və beləliklə, bölgədə tammiqyaslı sülh və təhlükəsizlik tədbirləri təmin oluna bilər.

O ki qaldı, Azərbaycan qazının ixracına, bilərsiniz ki, bu gün Azərbaycan qazı mövcud olan və tikintisi nəzərdə tutulan kəmərlərin əsas mənbəyidir. Azərbaycan uzun illərdir ki, öz neft-qaz potensialını işə salıbdır və böyük kəşfiyyat işləri aparılıbdır. Bizim neft-qaz imkanlarımız çox genişdir. Bu gün Azərbaycan qazı müxtəlif istiqamətlərdə qonşu ölkələrə nəql edilir. Biz çalışırıq ki, bu coğrafiyanı genişləndirək. Əgər bizə məqbul şərtlər verilərsə, əlbəttə ki, biz istənilən qaz layihəsinə qoşula bilərik. Bu gün çox sevindirici hal ondan ibarətdir ki, keçən ay Türkiyə ilə Azərbaycan arasında qaz satışı və nəqli ilə bağlı bütün məsələlər öz həllini tapıbdır. Yəni prinsip etibarilə biz bütün məsələləri razılaşdırdıq. İndi konkret texniki işlər aparılır ki, artıq saziş imzalamaya hazırlansın.

Bizim enerji siyasətimiz həmişə çox açıq və aydın olmuşdur. Biz şəxələndirmə siyasətini təmin edirik. Yəni Azərbaycan ixracın şəxələndirilməsi işində öz rolunu oynayır. Bizim təbii ehtiyatlarımızı nəzərə alıb demək olar ki, növbəti onilliklər ərzində Azərbaycan çox etibarlı qaz ixrac edən ölkə kimi özünü dünyada daha da geniş mənada təqdim edəcəkdir.

Qənirə ATASOVA (ANS, Azərbaycan): Mənim sualım Türkiyənin Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğanadır. Türkiyə ilə Ermənistan arasında imzalanan protokolların ratifikasiyasının gələcəyi ilə bağlı konkret fikrinizi bilmək istərdim. Ümumiyyətlə, bildiyimiz kimi, protokollarda Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı konkret məsələ nəzərdə tutulmur. Bu, o deməkdir ki, münaqişənin nizamlanmasında ciddi irəliləyişə nail olunmayınca, protokollar ratifikasiya oluna bilər?

Rəcəb Tayyib ƏRDOĞAN: İsveçrədə Türkiyə ilə Ermənistan arasındakı normallaşma prosesi adlandırdığımız anlaşmaların imzalanması hazırda məhz Ermənistan tərəfindən dondurulmuş vəziyyətdədir. Bizdə isə bu iş bildiyiniz kimi, parlamentə həvalə edilmişdir. Ancaq bizim parlamentə həvalə edilmiş bu normallaşma prosesi istiqamətindəki protokolla əlaqədar çox açıq və dəqiq bir ifadəmiz vardır. O da nədir?! Dedik ki, bu Dağlıq Qarabağ mövzusu, rayonlar məsələsi Ermənistan-Azərbaycan arasındakı problem öz həllini tapmadan Türkiyə Böyük Millət Məclisindən müsbət bir qərarın çıxması mümkün deyildir. Bu, çox açıq və dəqiq surətdə göz qabağındadır. Bunu Minsk qrupu həmsədrələrinin üçünə də söylədik, izah etdik. Onlar bu istiqamətdə daha fəal olmalı və Ermənistana da bu işin əhəmiyyətini, önəmini izah etməlidirlər. Madrid məsələsini də bunun üçün fəal şəkildə gündəmə gətirdik. Digər məsələləri də gündəmə gətirdik. Amma

Ermənistanın hələ də bu məsələdə həssaslığının olmadığını görürük. Bildiyiniz kimi, Soçi görüşündən sonra 4 ay vaxt keçməsinə baxmayaraq, hər hansı irəliləyiş yoxdur.

Seçil Özer (Türkiyə): Mənim cənab Ərdoğan bir sual olacaq. Bu gün Tehrandə tarixi bir addım atıldı. Uzun müddət Türkiyənin can atdığı bir məsələ idi. Nələr yaşandı və bu nöqtəyə gəldi? Bir də məlum olduğu kimi, Qərblə ölkələrinin sanksiyaları ilə bağlı bəzi fəaliyyətləri vardır. Bu addım həmin sanksiya çalışmalarına son qoyacaqmı? Sizin bu mənada Qərblə ölkələrinə, BMT-və bir mesajınız varmı?

Rəcəb Tayyib ƏRDOĞAN: Çox təşəkkür edirəm. Əvvəlcə təbii ki, üç xarici işlər nazirinin, həqiqətən çox mühüm söyləri oldu. Xarici işlər nazirimiz Davudoğlu, Braziliya xarici işlər naziri Amorim və İran xarici işlər naziri Mottəki, İranın təbii, xüsusilə, uran ilə bağlı bu prosesə rəhbərlik edən naziri hörmətli Cəlilinin sədrliyi ilə, həqiqətən 18 saatlıq gərgin fəaliyyət göstərdilər. Mən Tehrana gecə saat bir radələrində enərkən toplantını yenidən bitirmişdilər və orada onlardan nəticələri aldım.

Təbii ki, məsələ ilə bağlı birgə bəyanat yayımlandı. Bu bəyanatda istər Türkiyədə az zənginləşdirilmiş uranın təhlükəsizliyinin təminatı, yəni əminliklə Türkiyədə saxlanması, qalması və haradan gətirilməsi məsələləri əksini tapmışdır. Beynəlxalq Atom Enerji Agentliyi bu işin əlaqələndiricisi olacaqdır. Amma ABŞ, Rusiya, Fransa bu işdə öz yerlərini əhəmiyyətli şəkildə qoruyurlar. Burada məlum 120 kiloqramlıq yanacaq İranla verilməsi məsələsi vardır.

Ancaq bir ay ərzində İranın 1200 kiloqramlıq az zənginləşdirilmiş uranı Türkiyəyə təhvil verməsi və ondan sonra da bir il ərzində bu 120 kiloqramlıq yanacaq İranla verilməsi məsələsi vardır. Türkiyə bu 120 kiloqramlıq yanacaq haradan gəlibsə oraya təhvil verəcəkdir, bunu həyata keçirəcəkdir.

Təbii ki, burada Türkiyəyə olan inam çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İranın Türkiyəyə etimadı çox əhəmiyyətlidir. Eyni şəkildə prosesi dəstəkləyən və bu prosesə faydası olan Braziliyanın mövqeyi çox mühümdür. Buradan Braziliyanın Prezidenti cənab Lulaya da çox təşəkkür edirəm. Çünki, biz prosesi necə yaxından izlədiksə, onlar da bizim qədər yaxından izlədilər. Beləliklə də bu anlaşma orada dünyaya bəyan edildi. İnanıram ki, hər hansı bir sıxıntıya uğramadan prosesi izləyən dünya ölkələri də bu işə lazım olan dəstəyi verəcəklər. Beləliklə, dünyada sülh hər hansı bir sıxıntıya düşməz. Bu mövzuda deyəcəyim bu qədərdir.

Sanksiyalara gəldikdə isə, əgər, bütün dünya ölkələri bu söylərə müsbət mövqedən yanaşarlarsa, sanksiyadan söhbət gedə bilməz. Türkiyə ilk mərhələdən etibarən öz səmimi niyyətini göstərmişdir. Bu məsələlərlə bağlı olaraq BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının daimi və müvəqqəti üzvlərinin hər biri ilə görüşlər keçirmişik. Mənim əsas gözlədiyim birgə bəyannamədən sonra sanksiyanın söhbət mövzusu olmamasıdır. İstər mən, istər xarici işlər nazirimiz, istər hörmətli Lula BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvlərini və digərlerini tez bir zamanda məlumatlandırmağa başlayacağıq. Biz bu işə başlamışıq və bunu davam etdirəcəyik. Əsas məsələləri onsuz da bildirmişik. Bundan əlavə də ikitərəfli görüşlərlə bu prosesi davam etdirəcəyik.

Ceyhun QULİYEV (Azərbaycan Televiziyası): Mənim sualım Türkiyənin Baş nazirədir. Hörmətli cənab Baş nazir, bildiyiniz kimi, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu tikilməkdədir və Azərbaycan tərəfi məsələ qaldırmışdır ki, bu yol, eyni zamanda, Naxçıvana qədər də uzansın. Türkiyənin hazırda bu məsələ ilə bağlı mövqeyi necədir?

Rəcəb Tayyib ƏRDOĞAN: Planlaşdırdığımız kimi, qətiyyətli bir şəkildə bu fəaliyyəti davam etdiririk və etdirəcəyik. Bundan kimsə narahat olmasın. Çünki, Naxçıvanın bu problemini həll etmək bizim əsas vəzifəmizdir. Bildiyiniz kimi, iyunun 17-də hava yolu ilə daşınmalara başlayacağıq və böyük ehtimalla xarici işlər nazirlərimiz, inşallah, açılış mərasimində iştirak edəcəklər.

Türk Hava Yolları həftədə 3 dəfə İstanbuldan Naxçıvana səfərlər həyata keçirəcəkdir.

**BAKIDA TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ BANİSİ MUSTAFA KAMAL ATATÜRKÜN
ABİDƏSİNİN AÇILMIŞ MƏRASİMİNDƏ
NİTQ**

*Bakı şəhəri,
17 may 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Baş nazir, əziz qardaşım!
Hörmətli Əminə xanım!
Əziz qonaqlar!
Hörmətli dostlar!

Sizin hamınızı ürəkdən salamlayıram. Bu gün Bakının mərkəzində türk dünyasının böyük oğlu, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün abidəsinin açılışı münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm. Mən çox şadam ki, bizim üçün bu əlamətdar gündə mənim əziz dostum, qardaşım, Türkiyənin Baş naziri böyük heyətlə iştirak edir. Bu tarixi günü biz birlikdə qeyd edirik.

Böyük dövlət xadimi, böyük sərkərdə, böyük siyasətçi Mustafa Kamal Atatürk Azərbaycan xalqının qəlbində böyük iz buraxmışdır. Azərbaycan xalqı böyük öndərin xatirəsini həmişə öz qəlbində saxlayıb və bu gün də saxlayır.

Biz hamımız yaxşı bilirik ki, Mustafa Kamal Atatürk Azərbaycanı çox sevirdi, Azərbaycana xüsusi münasibət bəsləyirdi. Onun “Azərbaycanın kədəri – kədərimiz, sevinci – sevincimiz” tarixi kəlamı bizim üçün həmişə olduğu kimi çox vacibdir. Bu bir yoldur, o bir yol göstərib. İki qardaş xalq bu yolda bərabər addımlayır. Tarix belə gətirdi ki, müəyyən dövr ərzində bizi tarix və tarixi hadisələr ayırdı. Ancaq baxmayaraq ki, Azərbaycan müstəqil ölkə kimi yalnız 20 ilə yaxındır yaşayır, bundan əvvəlki dövrlərdə də bizim qəlbimiz, duyğularımız bir döyünürdü. Bir-birimizə olan dostluq, qardaşlıq münasibətlərini heç bir siyasi quruluş, yaxud da ki, siyasi təşəbbüs dəyişdirə bilməzdi. Təsədüfi deyildir ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, müstəqilliyimizi ilk tanıyan qardaş Türkiyə olmuşdur. O gündən bu günə qədər biz bütün dövrlərdə və bütün istiqamətlərdə birlikdə fəaliyyət göstəririk. Bizim aramızda dostluq, qardaşlıq münasibətləri çox yüksək səviyyədədir. Türkiyənin Baş nazirinin Azərbaycana bugünkü səfəri bunu bir daha təsdiqləyir.

Biz elə etməliyik ki, bundan sonrakı illərdə, əsrlər boyu həmişə bir yerdə olaq. Türk dünyasının böyük liderləri bizə bunu vəsiyyət etmişlər. XX əsrin əvvəllərində böyük Atatürkün məşhur kəlamları bu gün də öz aktuallığını saxlayır. XX əsrdə Azərbaycan xalqının böyük lideri Heydər Əliyevin kəlamları da bizim üçün həmişə yol göstərir. O demişdir ki, Türkiyə və Azərbaycan bir millət, iki dövlətdir. Biz bu tarixi şəxsiyyətlərin sözlərinə sadıq. Bu sadıqlığı ürəyimizdə saxlarıq. Elə etməliyik ki, gələcək nəsillər də bu dostluq, qardaşlıq şəraitində yaşasınlar, daim bir-birinə kömək etsinlər, daim bir-birinin qayğıları ilə yaşasınlar. Bu iki tarixi ifadə sadəcə olaraq sözlər deyildir. Onun arxasında çox dərin məna dayanır. Bu tarixi kəlamlar bizim yolumuzu işıqlandırır. Bizim yolumuz həmişə açıq olmalıdır, nurlu olmalıdır. Bunu təmin etmək üçün biz həmişə bir yerdə olmalıyıq.

Bu gün Türkiyə və Azərbaycan arasında əlaqələr, bizim birgə nümayiş etdirdiyimiz birlik təkə xalqlarımız, ölkələrimiz üçün deyil, bölgə üçün, dünya üçün önəmlidir. Türkiyə bu gün dünyada çox fəal və önəmli müsbət rol oynayır. Bölgədə gedən proseslərə Türkiyənin təsir imkanları artır. Türkiyə gündən-günə güclənir. Bu, bizi çox sevindirir. Çünki Türkiyə nə qədər güclü olarsa, Azərbaycan da o qədər də güclü olacaqdır.

Azərbaycan da, eyni zamanda, sürətlə inkişaf edir. Burada görülən tədbirlər, aparılan işlər bizi böyük dərəcədə gücləndirə bilmişdir. 1991-ci ildə müstəqilliyi bərpa edəndə Azərbaycanda vəziyyət çox ağır idi. Ölkə böhran içində idi. Ölkənin müstəqil həyatı əslində sual altında idi. Bu gün isə Azərbaycan ən dinamik inkişaf edən ölkədir. O ölkədir ki, öz maraqlarını qorumaqla bölgədə genişmiqyaslı əməkdaşlığın dərinləşməsi üçün praktiki addımlar atır.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələr çoxşaxəlidir, çox genişdir. Əlbəttə ki, bu əlaqələr çox möhkəm tarixi və mədəni köklər əsasında qurulubdur. Xalqlarımız arasındakı dostluq, qardaşlıq duyğuları bu əlaqələri möhkəmləndirir. Eyni zamanda, birgə həyata keçirdiyimiz layihələr, istər nəqliyyat, istər energetika, istər mədəniyyət sahələrində, istər humanitar sahədəki bütün addımlarımız bizi bir-birimizə daha da yaxın edir. Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri regional əməkdaşlıq üçün başlıca şərtidir və bizim maraqlarımız nəzərə alınmadan bölgədə heç bir təşəbbüs reallaşa bilməz.

Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri deyə bilərəm ki, türk dünyasının daha da sıx birləşməsi üçün həlledici rol oynayır. Keçən il Naxçıvanda keçirilmiş türkdilli dövlət başçılarının zirvə görüşü, görüşün nəticələri, əldə

edilmiş qərarlar bir daha göstərdi ki, biz hamımız çalışmalıyıq və çalışırıq ki, türk dünyasını daha da sıx birləşdirək. Əgər buna nail olsaq, onda bizim gücümüz böyük dərəcədə artacaqdır. Bizim bütün imkanlarımız var - təbii sərvətlər, coğrafi vəziyyət, əhali. Türk dünyasının birliyi bizim gələcəyimizdir. Azərbaycan və Türkiyə öz üzərinə düşən rolunu şərəflə yerinə yetirir. Türk dünyasının birliyinin əsasını Türkiyə və Azərbaycan təşkil edir. Bu reallıqdır. Mən əminəm ki, bugünkü mərasim dostluğumuzu daha da böyük dərəcədə gücləndirəcəkdir.

Böyük Atatürkün abidəsinin Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərinin mərkəzində ucaldılması bugünkü günü tariximizə bayram günü kimi yazacaqdır. Bu, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun bayramıdır, birliyin bayramıdır. Bu, böyük öndərin xatirəsinə Azərbaycan xalqının qəlbindəki duyğuların ifadəsidir.

Mən əminəm ki, bu gözəl, abad parkda Türkiyə və Azərbaycan vətəndaşları birlikdə gözəl günlər keçirəcəklər. Bakı sakinləri üçün də çox gözəl şərait yaradılıbdır, gəlib burada yaxşı istirahət edə bilirlər. Bu yerin seçilməsi də təsadüfi xarakter daşmır. Bu yerin seçilməsində deyə bilərəm ki, mənim də rolum olmuşdur. Burada biz bir neçə amili nəzərə aldığımız. İlk növbədə bu, şəhərin mərkəzində, Bakının tarixi yerində olmalı idi. Eyni zamanda, mən çox şadam ki, bu abidə Türkiyə səfirliyinin yaxınlığında yerləşir. Bura qardaş Türkiyənin kiçik bir parçası kimi Bakı şəhərinin mərkəzindədir.

Mən bir daha sizin hamınızı, Azərbaycan və türk xalqlarını bu gözəl hadisə münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istəyirəm.

Əziz qardaşıma mənim dəvətimi qəbul edib Bakıya səfər etdiyinə görə və bu gözəl mərasimdə iştirak etdiyinə görə öz dərin minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Sizi və bütün Azərbaycan xalqını əmin etmək istəyirəm ki, mən öz fəaliyyətimdə bundan sonra da Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin yüksək səviyyədə saxlanması üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Türkiyə-Azərbaycan birliyinin möhkəmləndirilməsi üçün öz səylərimi davam etdirəcəyəm və bütün işlərimdə çalışacağam ki, xalqlarımız bir-biri ilə daha da yaxından əməkdaşlıq etsinlər.

Bir daha, əziz dostlar, bu gözəl hadisə münasibətilə sizi təbrik edirəm! Yaşasın Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı!

**BAKIDA XVII BEYNƏLXALQ XƏZƏR NEFT, QAZ, NEFTAYIRMA,
NEFT KİMYASI SƏRĞİ VƏ KONFRANSINDA
NİTQ**

*Bakı şəhəri,
1 iyun 2010-cu il*

- Hörmətli xanımlar və cənablar!

Əziz qonaqlar!

Mən sizin hamınızı ürəkdən salamlayıram və Xəzər neft-qaz sərgi və konfransının açılışı münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Azərbaycan üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edən bu ənənəvi sərgi bu il yeni sərgi salonunda keçirilir. Bu gün biz, eyni zamanda, bu yeni sərgi salonunun açılışını qeyd edirik. Mən hesab edirəm ki, bu, çox əlamətdar hadisədir - ilk sərgi məhz Xəzər neft-qaz sərgisidir. Çünki Xəzər neft-qaz sərgisi müasir Azərbaycanda keçirilən sərgilərin arasında xüsusi yerə malikdir. Birinci dəfə bu sərgi 1994-cü ildə keçirilmişdir. O vaxt hələ Azərbaycanda sərgi keçirmək istəyində olan şirkətlərin sayı çox deyildi. Azərbaycan yeni müstəqil dövlət idi. Azərbaycanın gələcəyi haqqında dünyada müxtəlif fikirlər doluşırdı. Ona görə, bu sərginin 1994-cü ildə keçirilməsi, eyni zamanda, Azərbaycanın neft strategiyasının başlanmasına təsadüf etməsi çox əlamətdar hadisə olmuşdur. Ona görə mən hesab edirəm, bu, çox ədalətli haldır ki, bu möhtəşəm, gözəl Bakı Expo salonunda ilk sərgi məhz Xəzər neft-qaz sərgisidir.

1994-cü ildə Azərbaycan böyük işlərin astanasında idi. Ölkə iqtisadiyyatı o vaxt böyük çətinliklərlə üzləşmişdi. Ölkədə sabitlik yaradılması üçün addımlar atılırdı. Ancaq 1994-cü ildə Azərbaycanın, ümumiyyətlə gələcəyi haqqında birmənalı fikir yox idi: Azərbaycan hansı yollarla inkişaf edəcək? Azərbaycan iqtisadiyyatı nəyin hesabına formalaşacaq? Azərbaycan öz strateji inkişaf yolunu hansı istiqamətdə görür? Bütün bu suallar ölkə qarşısında durmuşdu. O illərdə edilən strateji seçim Azərbaycanın bugünkü uğurlu inkişafını təmin etdi. Çünki məhz o illərdə Azərbaycanın yeni neft strategiyasının başlanması, Azərbaycanın dünya birliyinə inteqrasiya etmək siyasətinin uğurla aparılması, ölkədə həyata keçirilən iqtisadi islahatlar, iqtisadiyyata cəlb edilən böyük həcmdə xarici investisiyalar - bütün bu amillər bugünkü inkişafı şərtləndirdi. Bu gün Azərbaycan dünya miqyasında uğurla inkişaf edən ölkədir.

Biz hamımız yaxşı bilirik ki, əgər 1994-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən o qətiyyətli addımlar atılmasaydı və “Əsrin kontraktı” imzalanmasaydı, bəlkə də Azərbaycanın inkişafı tam başqa istiqamətdə davam edərdi. “Əsrin kontraktı”nın imzalanması ilə Azərbaycan nəinki Xəzər hövzəsinin böyük, zəngin resurslarını dünya şirkətləri üçün açdı, eyni zamanda, Azərbaycanın uzunmüddətli və uğurlu inkişafını təmin etdi. 1994-cü ildə bizim planlarımız çox geniş idi. Biz bilirdik məqsədimiz nədir. Ancaq onu da bilirdik ki, bu məqsədə çatmaq üçün yolumuz hamar olmayacaqdır. Elə də oldu. Azərbaycan çox böyük sınaqlardan şəərəflə çıxdı və qarşıda duran bütün vəzifələri uğurla həll etdi. Investisiyaların cəlb edilməsi, xarici şirkətlərlə uğurlu və qarşılıqlı maraqlar əsasında yaradılmış əlaqələr, hasilatın artırılması, Azərbaycanın iqtisadi inkişafının təmin edilməsi, neft kəmərlərinin tikintisi və təbii ehtiyatların bu kəmərlər vasitəsilə dünya və Avropa bazarlarına nəql edilməsi layihələri bugünkü Azərbaycanın reallıqlarını böyük dərəcədə əks etdirir.

Bu gün böyük sevinc hissi ilə deyə bilərik ki, artıq Azərbaycan iqtisadiyyatı neft amilindən o qədər də asılı deyildir. Halbuki, bundan sonra da uzun illər ərzində neft və qaz amili Azərbaycanın həm iqtisadi maraqlarını təmin edəcək, həm dünyadakı mövqelərimizi möhkəmləndirəcəkdir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan xalqının rifah halının yaxşılaşdırılması üçün bu amil uzun illər öz rolunu oynayacaqdır. Ancaq bununla bərabər, bu gün Azərbaycanın qeyri-neft sektorunun inkişafı da çox sürətlə gedir. Buna təkan verən məhz neft siyasəti, neft strategiyası olmuşdur.

Neft strategiyasının uğurlu icrası Azərbaycanı dünyaya bir etibarlı tərəfdaş kimi təqdim etdi. Biz xarici şirkətlərlə artıq 16 ildir ki, uğurla əməkdaşlıq edirik. Bu əməkdaşlıq qarşılıqlı maraqlar əsasında qurulubdur və həm xarici tərəfdaşlara, həm də Azərbaycana böyük mənfəət gətiribdir. İşlərin əvvəlində isə bu planların reallaşması üçün bütün səylər göstərilmişdir. Ümid edirəm ki, Azərbaycanın bundan sonrakı inkişaf dövrü də uğurlu olacaqdır.

1994-cü ildə “Əsrin kontraktı”nın imzalanmasından sonra 1996-cı ildə “Şahdəniz” qaz yatağı üzrə kontrakt imzalanmışdır. O illərdə qaz amili, ümumiyyətlə, dünya neft və enerji siyasətində o qədər də mühüm yer tutmurdu. O layihəyə investisiyalar və kreditlər cəlb etmək o qədər də asan məsələ deyildi. Ancaq bu gün dünya enerji siyasətində deyə bilərəm ki, bu yanaşmada müəyyən və böyük dərəcədə dəyişiklik edildi. Qaz

amili daha da mühüm rol oynamağa başlamışdır və nəinki iqtisadi maraqları təmin edir, eyni zamanda, bəzi hallarda enerji təhlükəsizliyi məsələlərinə də məhz qaz amili çox mühüm təsir göstərir.

Azərbaycan isə o ölkədir ki, həm qaz, həm neft resursları kifayət qədər böyükdür. Bilirsiniz ki, Azərbaycan qədim neft diyarıdır. İlk dəfə sənaye üsulu ilə neft dünyada məhz Azərbaycanda hasil ediləndir. Dəniz yataqlarından neft ilk dəfə dünyada məhz Azərbaycanda hasil ediləndir. Bu yaxınlarda biz faşizm üzərində Qələbənin 65-ci ildönümünü qeyd edərkən, bir daha o illərə nəzər salarkən gördük ki, Azərbaycan nefti, Azərbaycan neftçilərinin gərgin zəhməti olmasaydı, o müharibənin nəticələri başqa ola bilərdi. Yəni, Azərbaycan qədim neft diyarı kimi dünyada özünü çoxdan təsdiq etmişdir.

Müstəqil ölkə, müstəqil Azərbaycan kimi biz özümüzü yenidən təsdiq və təqdim etməli idik. Biz bunu uğurla bacardıq. Bizim neft siyasətimiz çox açıqdır, aydındır və çox səmimidir. Bizim bütün öhdəliklərimiz, götürdüyümüz öhdəliklər yerinə yetirilir. Biz dünya enerji şirkətləri ilə etibarlı tərəfdaş kimi uğurla əməkdaşlıq edirik. Bu gün Azərbaycanın Dövlət Neft Şirkəti - SOCAR dünyanın aparıcı şirkətləri arasındadır və xarici şirkətlərlə uğurlu əməkdaşlıq bizə də bu yeni, müasir təcrübəni gətirdi. Bu gün artıq Azərbaycan şirkətləri başqa ölkələrə böyük həcmdə investisiyalar qoyurlar. Bu gün Azərbaycan şirkətləri milyardlarla ölçülən investisiyalar qoyur və bu proses bundan sonra da davam etdiriləcəkdir.

1990-cı illərin ortalarında isə qarşımızda digər vəzifələr dururdu: hasilata başlamaq, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yatağı üzrə işlərin sürətlə aparılmasına nail olmaq, neft kəmərlərini, ondan sonra qaz kəmərlərini yaratmaq. Bütün bu vəzifələr icra olundu. Bu gün Azərbaycanın neft və qaz hasilatı nəinki ölkə tələbatını ödəyir, eyni zamanda, bizim üçün çox böyük ixrac resursu da təşkil edir. Bu il Azərbaycanda neft hasilatı 52 milyon ton səviyyəsində gözlənilir. Qaz hasilatı təxminən 30 milyard kubmetrə bərabər olacaqdır ki, bu, Azərbaycanın daxili tələbatından 3 dəfə çoxdur.

Təbii ki, Azərbaycan enerji resurslarını neft və qaz kəmərləri ilə müxtəlif istiqamətlərə ixrac edir. İxrac coğrafiyamız ildən-ildə genişlənir və mənəm tam əminəm ki, biz yeni bazarlara da çıxacağıq. Çünki yeni bazarlarda Azərbaycanın təbii resurslarına ehtiyac vardır. Bizim də marağımız ondadır ki, neft-qaz potensialımızı maksimum dərəcədə realizə edə bilək. Bugünkü hasilat demək olar ki, ixrac imkanlarımızdan daha da çoxdur. Ancaq biz elə etməliyik ki, hasilatımızla daxili tələbat və ixrac imkanlarımız bərabərlik təşkil etsin. Buna nail olmaq üçün əlbəttə ki, bizə yeni bazarlar lazımdır. Yaxud da ki, mövcud olan bazarların genişləndirilməsi lazımdır. Azərbaycan hər iki istiqamətdə çox düşünülmüş, çox dəqiq və məqsədyönlü siyasət aparır. Məhz bu siyasətin nəticəsində bu gün Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, heç bir istiqamətdən asılı deyildir. Bizim üç neft, dörd qaz kəmərimiz vardır. Onlar enerji şaxələndirilməsini tam şəkildə təmin edir və enerji resurslarımızın istənilən istiqamətdə ixracının artırılması üçün bütün imkanlar vardır. Bu gün Azərbaycanda verilən tapşırıqlar əsasında görülən texniki işlər qaz ixrac imkanlarımızı böyük dərəcədə artıracaqdır. Biz bu sahəyə böyük investisiyalar qoyuruq və bu investisiyalar özünü doğruldacaqdır. Çünki bu, Azərbaycanın uzunmüddətli, bundan sonra onilliklər ərzində uğurlu inkişafını təmin edəcəkdir.

İnvestisiyalara gəldikdə, Azərbaycan investisiyalar üçün çox məqbul, çox cəlbedici ölkədir. 1995-ci ildən bu günə qədər ölkə iqtisadiyyatına 82 milyard dollar investisiya qoyulmuşdur. Onların, demək olar ki, yarısı neft-qaz sektoruna qoyulmuşdur. Əlbəttə ki, neft strategiyamızın ilk illərində investisiyalar daha çox neft-qaz sektoruna qoyulurdu. Bu, bəzi ekspertləri narahat edirdi ki, “Holland sindromu” yaşana bilər. Azərbaycan iqtisadiyyatı da birtərəfli qaydada inkişaf edə bilər.

Ancaq bizim düşünülmüş siyasətimiz və konkret addımlarımız göstərdi ki, Azərbaycanın seçdiyi yol düzgün yoldur. Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatı şaxələndirilmiş iqtisadiyyatdır. Əgər ümumi investisiya portfelinin yarısı qeyri-neft sektoruna qoyulubsa, bu onu göstərir ki, Azərbaycanda qeyri-neft sektoru da çox cəlbedici bir sahədir. Qeyri-neft sektoruna qoyulan həm xarici, həm daxili investisiyalar, həm dövlət büdcəsindən, həm də özəl sektordan ayrılan vəsait yeni bir vəziyyət yaratdı. Bu gün Azərbaycan enerji, yəni neft-qaz amilindən daha da az asılı vəziyyətdədir və getdikcə bu asılılıq daha da azalacaqdır. Bizim iqtisadi nailiyyətlərimizin statistikası bunu əyani şəkildə göstərir. 2009-cu ilin rəqəmlərini götürsək, Azərbaycanda son illər ərzində aparılan işlərin elə bil ki, nümunəsini görürük.

Çünki 2009-cu ildə dünya üzrə neftin qiyməti 3-4 dəfə aşağı düşdü, iqtisadi və maliyyə böhranı, demək olar ki, bütün ölkələrə mənfi təsir göstərdi. Buna baxmayaraq, Azərbaycan iqtisadiyyatı keçən il 9 faizdən çox artmışdır. Neftin qiymətinin kəskin şəkildə aşağı düşməsi Azərbaycanın inkişafına mənfi təsir göstərməmişdir. Biz bütün sosial proqramları, bütün infrastruktur layihələri icra etdik. Biznes imkanları daha da səfərbər olundu və biz bu çətin vəziyyətdən çox uğurla çıxa bildik. Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatı 2010-cu ildə də yüksək tempərlə inkişaf edir.

Bütün bu işlərin təməlinə düşünülmüş iqtisadi siyasətlə bərabər, şübhəsiz ki, neft strategiyamız dayanır. Bir daha qayıdıram 15 il bundan əvvəlki dövrə. Əgər o illərdə o cəsarətli və məqsədyönlü, qabağa hesablanan

addımlar atılmasaydı, bu gün Azərbaycanın vəziyyəti tam başqa ola bilərdi. Həm iqtisadi, eyni zamanda, siyasi vəziyyət də başqa ola bilərdi. Çünki, sırr deyil ki, iqtisadi imkanlar məhdud olan yerdə siyasi təşəbbüsləri irəli sürmək, öz milli maraqlarını maksimum dərəcədə müdafiə etmək və öz prinsiplial müstəqil siyasətini aparmaq çox çətin olur. Bu gün iqtisadi müstəqilliyimiz, böyük valyuta ehtiyatlarımız, iqtisadiyyatımızın uğurlu inkişafı bizə əlavə güc verir. O güc ki, bu gün bizə lazımdır. Çünki, biz hələ ki, gənc müstəqil dövlətik. Baxmayaraq ki, Azərbaycan iqtisadiyyatı artıq öz keçid dövrünü başa vurdu. Biz artıq keçid iqtisadiyyatı ölkəsi deyilik. Biz inkişaf edən iqtisadiyyatıq və bunu mötəbər beynəlxalq maliyyə qurumları da görür, təsdiqləyir. Böhran ilində Azərbaycanın kredit reytinginin artırılması özlüyündə bir göstəricidir.

Biz bütün bu imkanlardan istifadə edib gələcəyə baxmalıyıq, gələcək planlarımızı bu gün tutmalıyıq. Belə də edirik. Həm energetika sahəsində, neft-qaz sahəsində, həm də qeyri-neft sahəsində bizim uzunmüddətli strategiyamız, planlarımız, konkret addımlar paketi vardır. Biz öz siyasətimizi proqram üzrə qururuq. Buna görə, Azərbaycan həm böhrandan ən az itkilərlə çıxmış ölkədir, həm də siyasi sabitlik baxımından Azərbaycanda vəziyyət çox müsbətdir. Bu ümumi vəziyyət ölkəmizə investisiyaların axınını gücləndirir. Bu gün Azərbaycanda sərmayə təkcə neft-qaz sektoruna qoyulmur – turizm, infrastruktur, mehmanxanalar, sosial obyektlər, belə gözəl sərgi salonları. Bu sərgi salonu dünya miqyasında seçilən, gözəlliyi və funksional mahiyyəti ilə fərqlənən sərgi salonlarından biridir. Bu gün biz bu gözəl, möhtəşəm salonda bu tədbiri keçiririk. Azərbaycan iqtisadiyyatına qoyulan investisiyalar Azərbaycan xalqına xidmət edir. Nə qədər çox vəsait qoyularsa, iqtisadiyyatımız o qədər də çox artacaq, iş yerləri açılacaq və insanların rifah halı yaxşılaşacaqdır.

Biz bundan sonra da öz siyasətimizi bu vaxta qədər apardığımız yollarla inkişaf etdirəcəyik. Ölkəmizin iqtisadi potensialının maksimum şaxələndirilməsi üçün əlavə tədbirlər görülməkdir. O ki qaldı neft-qaz sektoruna, bu sahədə biz bu günə qədər bütün istədiyimiz məqsədlərə çatmışıq. Neft kəmərləri, qaz kəmərləri, hasilat, investisiyalar, yeni bazarlara çıxış və bu gün biz daha da böyük investisiyaları gözləyirik. Bu yaxınlarda “Çıraq” yatağında yeni böyük layihə başlanmışdır. Ümid edirəm ki, biz yaxın zamanlarda böyük “Şahdəniz-2” layihəsinin başlanmasına da nail olacağıq. Bunu etmək üçün hesab edirəm ki, hazırda bütün imkanlar vardır. Əgər biz buna nail olsaq, növbəti illərdə Azərbaycanın neft-qaz sektoruna ancaq bu layihə üzrə ən azı 20 milyard dollar sərmayə qoyulacaqdır. Bu sərmayə özlüyündə, yəqin ki, buna bərabər həcmdə sərmayənin qeyri-neft sektoruna da yatırılmasına gətirib çıxaracaqdır.

Əziz dostlar, mən bu gözəl hadisə, ənənəvi sərgi və konfransın açılışı münasibətilə bir daha sizi təbrik etmək istəyirəm. Konfransın təşkilatçılarna öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm ki, uzun illərdir Azərbaycanda bu gözəl, beynəlxalq tədbir keçirilir. Əminəm ki, artıq yaradılmış bu gözəl ənənə bundan sonra da davam edəcəkdir. Sərgiyə və konfransa uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

**BELARUS PREZİDENTİ ALEKSANDR LUKAŞENKONUN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİNİN
İŞTİRAKI İLƏ GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏ
ÇIXIŞ**

*Bakı şəhəri,
3 iyun 2010-cu il*

- Hörmətli Aleksandr Qriqoryeviç!
Hörmətli qonaqlar!

Sizi bir daha ürəkdən salamlamaq istəyirəm, Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Biz Sizin səfərinizə çox böyük əhəmiyyət veririk. Əminəm ki, bu səfər dövlətlərimiz arasında münasibətlərin daha fəal inkişafına xidmət edəcəkdir. Bizim münasibətlərimiz çox dinamik, müsbət inkişaf edir. Biz bir sıra müştərək layihələr üzərində işləyirik, özü də uğurla işləyirik. Nəzərdə tutduqlarımızın hamısını qısa müddətdə və keyfiyyətlə yerinə yetiririk. Buna görə də hesab edirəm ki, ölkəmizə Sizin səfəriniz ikitərəfli münasibətlərin inkişafına daha güclü təkan verəcəkdir. Çoxlu sənədlərin imzalanması planlaşdırılır, ölkələrimiz arasında hüquqi baza elə indi də kifayət qədər genişdir. Düşünürəm ki, nümayəndə heyətinin üzvləri də bu vaxtdan səmərəli istifadə edəcəklər. Mən bilirəm ki, ölkələrimizin hökumətlərinin üzvləri arasında fəal əlaqələr vardır. Bununla belə, həllini tələb edən məsələləri bir daha müzakirə etmək, məncə, faydalı olacaqdır. Düşünürəm ki, biz əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün yeni yollar, yeni, çox perspektivli sahələr – energetika, kənd təsərrüfatı, tikinti, turizm, yüksək texnologiyalar sahələrində əməkdaşlıq üçün yollar müəyyən edəcəyik. Əminəm ki, nəticələr çox yaxşı olacaqdır.

Bu gün biz Sizinlə bərabər geniş gündəlikdəki ikitərəfli məsələləri, regional, beynəlxalq məsələləri artıq ətraflı nəzərdən keçirmişik. Bizim dostluğumuz, eləcə də münasibətlərimizin bu cür səmərəli və müsbət inkişaf etməsi məni çox sevindirir. Azərbaycanda Sizin gəlişinizə həmişə şadıq və mən əminəm ki, Sizin budəfəki səfəriniz uğurlu olacaq, yaxşı nəticələrlə yadda qalacaqdır. Bir daha xoş gəlmisiniz.

**İSTANBULDA ASİYADA QARŞILIQLI FƏALİYYƏT VƏ ETİMAD TƏDBİRLƏRİ ÜZRƏ
MÜŞAVİRƏNİN ÜÇÜNCÜ ZİRVƏ TOPLANTISINDA
ÇIXIŞ**

*İstanbul şəhəri,
8 iyun 2010-cu il*

-Əziz qardaşım Prezident Abdullah Gül!
Hörmətli dövlət başçıları!
Hörmətli nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri!
Xanımlar və cənablar!

Əvvəlcə mən Prezident Gülə səmimi qonaqpərvərliyə və bu zirvə görüşünün əla təşkil edildiyinə görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Mən, eyni zamanda, Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin mühüm beynəlxalq foruma çevrilməsi istiqamətində göstərdiyi səylərə görə Qazaxıstan Prezidenti cənab Nursultan Nazarbayevə təşəkkürümü bildirirəm. Əminəm ki, bu təşkilatın gələcəyi çox perspektivli və parlaq olacaqdır.

Fürsətdən istifadə edərək, Aralıq dənizində günahsız mülki şəxslərin qətli ilə nəticələnən, humanitar yük gəmisinə edilən hücumla əlaqədar Azərbaycan xalqının türk qardaşlarımızla həmrəy olduğunu bildirmək istəyirəm. Biz bu hücumu qəti surətdə pisləyirik və Türkiyə ilə çiyin-çiyinə dayanırıq. Fürsətdən istifadə edərək mən, eyni zamanda, Azərbaycan xalqı adından türk qardaşlarımıza və qurban vermiş ailələrə dərin hüznə başsağlığı verirəm.

Azərbaycan regional əməkdaşlıq işində öz rolunu oynayır. Biz tam əminik ki, regional əməkdaşlıq, regionda proqnozlaşdırma və birgə fəaliyyət mövcud riskləri azaldacaq və xalqlarımız üçün proqnozlaşdırılan gələcəyi qurmaqda yardım edəcəkdir.

Asiyada təhlükəsizlik tədbirləri dünyadakı global təhlükəsizlik tədbirlərinin bir hissəsidir. Təhlükəsizlik tədbirlərinə kompleks yanaşma olmadan biz uğur əldə edə bilməyəcəyik. Terrorçuluğa qarşı mübarizə dünyada bütün terrorçu təşkilatlara qarşı olmalıdır. Yaxşı, yaxud pis terrorçu olmur. Buna görə terrorçuluğa qarşı səylərin birləşdirilməsi uğurun əsas ilkin şərtidir. Eyni zamanda, regional əməkdaşlıq və iqtisadi artım regionumuzda təhlükəsizlik tədbirlərinə böyük töhfə verəcəkdir. Bu səbəbdən, Azərbaycan regional əməkdaşlıq məsələlərində mühüm rol oynamağa çalışır.

Ölkəmizdə başlanılmış və uğurla həyata keçirilmiş müxtəlif layihələr olduqca geniş regional əməkdaşlıq üçün artıq möhkəm əsas yaradır. Mən xüsusən də enerji təhlükəsizliyinə aid olan layihələri qeyd etmək istəyirəm. Həmin layihələr ilk olaraq boru kəməri layihələri kimi başlandı, hazırda isə, bütün iştirakçılara fayda gətirən çox mühüm regional əməkdaşlıq nümunəsinə çevrilibdir.

Azərbaycan, həmçinin tarixi İpək Yolunun bərpasına töhfə verir və iştirak etdiyimiz dəmir yolu layihəsi Asiya ilə Avropanı birləşdirəcək və regionumuzda yaşayan xalqlara rifah gətirəcək olduqca geniş nəqliyyat qovşağını yaratmağa imkan verəcəkdir. Başqa sözlə desək, təhlükəsizlik səylərimizin birləşdirilməsini tələb edir, iqtisadi əməkdaşlıq və artım uğura aparın yol ola bilər.

Qeyd etmək istədiyim mühüm məsələlərdən biri də münafişlərin həllinə olan münasibətdir. Azərbaycan Ermənistanın davamlı təcavüzünün qurbanıdır. Demək olar ki, iki onillik ərzində torpaqlarımız, Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış əraziləri Ermənistanın işğalı altındadır. Həmin işğal nəticəsində bir milyon azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Ərazimizin iyirmi faizi Ermənistanın işğalı altındadır. Bu vəziyyət hələ də davam edir. Biz etnik təmizləmə siyasətinə məruz qalmışıq. Hazırda işğal olunmuş ərazilərdə heç bir yerli sakin yoxdur. Orada etnik təmizləmə aparılmışdır. Həmin yerlərdə bütün tikililər, o cümlədən binalar, evlər, məktəblər, ulu babalarımızın məzarları, məscidlərimiz və bütün tarixi irsimiz dağıdılıb. Biz beynəlxalq təşkilatların qərar və qətnamələrinin Ermənistan tərəfindən icrasını tələb edirik. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz və dərhal çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamə qəbul etmişdir. Lakin bu qətnamələr hələ də yerinə yetirilməyibdir. BMT-nin Baş Məclisinin qətnamələri, ATƏT-in qərarları, İslam Konfransı Təşkilatının qətnamələri, Avropa Şurası və Avropa Parlamentinin, eləcə də digər beynəlxalq təşkilatların qərarları yerinə yetirilməyib. Əgər beynəlxalq hüquq normaları işləmirsə, onda beynəlxalq ictimaiyyət üçün hansı durumdan söhbət gedə bilər? Əgər biz hamı tərəfindən qəbul olunmuş qətnamələri icra etmiriksə və bu vəziyyət davam edərsə, onda beynəlxalq münasibətlərin gələcəkdə necə təşkil olunacağı böyük sual doğurur. Öz əhəmiyyəti və ölçüsündən asılı olmayaraq, hər bir ölkə beynəlxalq hüquq normalarına əməl etməlidir. Beynəlxalq hüquq normaları bütün ölkələr tərəfindən əməl olunması üçün yaranıb. Biz beynəlxalq təşkilatların üzvüyük və onların qəbul etdiyi

qərarlara hörmətlə yanaşmalıyıq. Əgər həmin qərarlar qəbul olunursa və icra edilmirsə, onda beynəlxalq təsisatlara olan etimad da azalacaqdır.

Biz öz ərazi bütövlüyümüzü dinc yolla bərpa etməyə çalışırıq. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bütün dünya ictimaiyyəti və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tanınıb. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həlli Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpasına və ölkəmizdə erməni azlığına yüksək özünüidarəetmə və muxtariyyət statusunun verilməsinə əsaslanmalıdır.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan regionumuzda təhlükəsizlik tədbirlərinə verdiyi töhfəni gələcəkdə davam etdirəcəkdir. Biz öz söylərimizlə və hüdudlarımızdan kənar qoyulan sərmayələrimizlə regionun iqtisadi inkişafına töhfəmizi davam etdirəcəyik. Daşıma və enerji infrastrukturuna aid layihələr xalqları və dövlətləri birləşdirəcəkdir. İstehlakçılar, hasilatçılar və tranzit ölkələrin maraqları arasında müvafiq tarazlıq olmalıdır. Yalnız bu halda bütün layihələr hamımızın rifahına xidmət edəcəkdir.

Sonda mən bir daha ev sahibi Türkiyəyə səmimi qonaqpərvərliyə görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm və sammitin işinə uğurlar arzulayıram.

Diqqətinizə görə minnətdaram.

**TÜRKİYƏYƏ İŞGÜZAR SƏFƏRİ ZAMANI
İSTANBULDA AZƏRBAYCAN JURNALİSTLƏRİNƏ
MÜSAHİBƏ**

*İstanbul şəhəri,
8 iyun 2010-cu il*

-Cənab Prezident, Siz Türkiyədə zirvə toplantısı çərçivəsində çoxtərəfli görüşlər keçirmisiniz. Ümumiyyətlə, istərdik ki, bu zirvə toplantısındakı çıxışınız, bu görüşləriniz barədə məlumat verəsiniz.

-Görüşlərin hamısı çox yaxşı və uğurlu keçdi. Yəni, bu görüşlər deyə bilərəm ki, ənənəvi xarakter daşıyır. Biz öz tərəfdaşlarımızla mütəmadi qaydada görüşlər keçiririk. Bu fürsətdən istifadə edib müxtəlif görüşlər keçirildi. Həm Türkiyə Prezidenti və Baş naziri, Rusiyanın Baş naziri, Ukrayna və İran prezidentləri ilə apardığım danışıqlar çox yaxşı nəticələr verdi. Yəni, bu ölkələr ilə Azərbaycan arasında əlaqələr çox böyük tarixə malikdir və biz müxtəlif sahələrdə fəal çalışırıq. Həm ikitərəfli formatda, həm də beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq uğurludur. Bütün ölkələrlə əlaqələrimiz qarşılıqlı maraqlar və qarşılıqlı hörmət əsasında qurulub. Hesab edirəm ki, bu gün və dünən apardığım danışıqlar, keçirdiyim görüşlər, ümumiyyətlə, bu ölkələrlə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişafına xidmət göstərəcəkdir.

-Cənab Prezident, Siz Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı dəfələrlə bəyan etmişiniz ki, Ermənistan Madrid prinsiplərinə cavab verməsə, “yox” desə ölkənin mövqeyi, qəti iradəsi ortaya qoyulacaqdır. Amma Ermənistan cavab verməsə, nə baş verəcəkdir?

-Hazırda biz elə həmin o dediyiniz vəziyyətlə üzləşirik. Çünki Ermənistandan nə “hə”, nə “yox” cavabı gəlir. Ona görə indiki şəraitdə yaqın ki, vasitəçilər öz qəti sözünü deməlidirlər. Çünki bildiyiniz kimi, mən bu barədə dəfələrlə öz fikrimi bildirmişəm ki, Azərbaycan prinsip etibarilə yenilənmiş Madrid prinsipləri ilə razıdır. Düzdür, o təkliflərdə müəyyən məqamlar vardır ki, onlar bizi qane edə bilməz. Amma onlar daha çox texniki və redaktə xarakteri daşıyır.

Bütövlükdə prinsiplərə baxsaq, yenilənmiş Madrid prinsiplərində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası və işğaldan əziyyət çəkmiş bütün insanların öz doğma torpaqlarına qaytarılması məsələləri öz əksini tapır. Ermənistandan isə cavab yoxdur və hesab edirəm ki, həmsədr ölkələr bu məsələ ilə bağlı öz qəti fikrini bildirməlidirlər. Nə vaxta qədər Azərbaycan bu cavabı gözləməlidir?! Daha doğrusu, həmsədr ölkələrin özləri nə vaxta qədər bu cavabı gözləməlidirlər?! Çünki yenilənmiş Madrid prinsipləri bizim təklifimiz deyildir, bu, üç həmsədr ölkənin təklifidir. Yəni ümid edirəm ki, bu ölkələr öz təkliflərinə hörmətlə yanaşacaqlar və son aylar ərzində danışıqlar prosesində pozuculuq fəaliyyəti aparan Ermənistana ciddi siqnallar getməlidir. Əgər biz hamımız danışıqların davam etdirilməsinə maraqlıyıqsa, onda hər hansı bir addımlar atılmalıdır. Əgər bu olmasa və əgər Ermənistan tərəfindən ya vaxt uzatma taktikası davam edərsə, yaxud da ki, rəsmi qaydada bu prinsiplərə mənfi cavab verilərsə, o zaman Azərbaycan təbii ki, bu danışıqlarda və ümumiyyətlə bu prosesdə öz iştirakının perspektivi haqqında ciddi düşünməlidir. Biz bu barədə düşünürük. Biz müxtəlif variantları nəzərdən keçiririk və çalışacağıq ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü istənilən yolla bərpa edək. Mən şəxsən şübhə etmirəm ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunacaqdır. Məsələ ondadır ki, necə və nə vaxt?! Biz istəyirik ki, bunu tezliklə və sülh yolu ilə həll edək. Ancaq əgər Ermənistan tərəfi öz işğalçı siyasətini davam etdirmək istəsə və danışıqları sadəcə bir imitasiya prosesi kimi davam etdirmək istəsə, onda Azərbaycan əlbəttə ki, öz mövqeyində ciddi dəyişikliklər edəcəkdir.

-Cənab Prezident, dünən “Şahdəniz” qazının Azərbaycandan Türkiyəyə ixracı ilə bağlı saziş imzalandı. Ümumiyyətlə, bu sazişi Azərbaycanın enerji siyasətində mühüm bir tarixi hadisə kimi qiymətləndirmək olarmı? Bu layihənin perspektivləri ilə bağlı nə deyə bilərsiniz?

-Mən hesab edirəm ki, Azərbaycanın enerji sahəsindəki uğurları arasında bu sazişin öz xüsusi yeri vardır. Əhəmiyyət və mahiyyət baxımından bu çox nəhəng bir layihənin həyata keçirilməsinə gətirib çıxaracaqdır. Əgər bu məsələnin maliyyə tərəfinə nəzər salsaq görərik ki, ilkin hesablamalara görə bu layihənin həyata keçirilməsi üçün 20 milyard dollar sərmayə qoyulacaqdır. Nəzərə alsaq ki, 1995-ci ildən bu günə qədər Azərbaycanın neft-qaz sektoruna 40 milyard dollar sərmayə qoyulubsa, görərik ki, bu, nə dərəcədə böyük maliyyə resursları tələb edən layihədir. Digər tərəfdən, bu layihənin icrası bizə imkan verəcək ki, Azərbaycanın zəngin qaz potensialı tam şəkildə realizə edilsin.

Hazırda hasilatımız bildiyiniz kimi, mövcud bazarların imkanları ilə məhdudlaşır. Biz hasilatı rahatlıqla, qısa müddət ərzində artırma bilərik. Ancaq qaz sahəsində, bilirsiniz ki, hasilat mövcud bazarların imkanlarına birbaşa bağlıdır. Bu bizə imkan verəcək ki, 5 ildən sonra “Şahdəniz” yatağından əlavə ən azı 16 milyard kubmetr qaz hasil edilsin və nəql olunsun. Azərbaycanın artıq çox güclü və şaxələndirilmiş qaz ixracı

infrastrukturunun olduğunu nəzərə alsaq görərik ki, mövcud kəmərlərin genişləndirilməsi sayəsində biz istənilən istiqamətə istənilən həcmi ötürə biləcəyik. Bu bizə imkan verəcək ki, ölkəmizə böyük həcmdə valyuta axını təşkil edilsin. Digər tərəfdən, bildiyiniz kimi, qaz sahəsindəki əməkdaşlıq, əlbəttə ki, təkcə iqtisadi maraqlarla məhdudlaşmır. Bu, təbii ki, Azərbaycanın bölgədəki, qitədəki mövqeyini böyük dərəcədə gücləndirəcək bir amilə çevriləcəkdir.

Mən çox şadam ki, nəhayət, biz bütün məsələlər ətrafında razılığa gələ bildik. Həm Türkiyəyə əlavə qazın verilməsi məsələsi öz həllini tapıbdir, həm bundan əvvəlki dövrdə müəyyən qiymət fərqi ödəmək üçün lazımı tədbirlər nəzərdə tutulur, həm də ki, gələcəkdə əgər belə bir imkan yaranarsa, biz Azərbaycan qazını müxtəlif istiqamətlərə nəql edə biləcəyik.

Ümid edirəm ki, bizim bütün planlarımız həyatda öz əksini tapacaqdır. Bunu deməyə əsas verən odur ki, bu vaxta qədər enerji sahəsində nəzərdə tutulmuş bütün vəzifələr uğurla və vaxtında icra edilibdir.

-Cənab Prezident, Amerika Prezidentindən məktub almısınız. Bu məktuba Sizin münasibətinizi bilmək istərdim. Ümumiyyətlə, Sizin bu məktuba cavabınız olacaqmı?

-Əlbəttə, cavabım olacaqdır. Bu məktubda əks olunan məqamlar əminəm ki, Amerika-Azərbaycan əlaqələrinin perspektivlərini müəyyən edəcəkdir. Çünki məktubda həm bu vaxta qədər əldə edilmiş məqamlar öz əksini tapıb və həm də hesab edirəm ki, məktub daha çox gələcəyə ciddi bir addımdır. Məktubda sadalanan bütün istiqamətlər üzrə Amerika ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin çox böyük tarixi vardır. Əlaqələrimiz son bir-iki il ərzində formalaşmayıb. Bu əlaqələrin çox böyük tarixi vardır. Həm sülhməramlı əməliyyatlarda rolumuz, enerji sahəsində təşəbbüslərimiz, - hansılar ki, bax bugünkü sazişin də imzalanmasına gətirib çıxardı, - bütövlükdə Azərbaycan tərəfindən 1990-cı illərin ortalarında başlanmış enerji siyasətimiz dünyanın enerji xəritəsini dəyişirdi. Yəni, bunu biz etdik və bu gün biz bu müsbət təcrübə əsasında digər layihələr ətrafında çalışırıq və işləyirik.

Amerika ilə Azərbaycan arasında ikitərəfli münasibətlərin gündəliyi çox genişdir. Mən ümid edirəm ki, biz gələcək illərdə iki tərəfi razı sala biləcək əməkdaşlığa yeni, əlavə amilləri daxil edəcəyik. Məktub çox xoşniyyətlidir. Biz məktubda göstərilən bütün məsələlər ətrafında gələcək əməkdaşlığımızı davam etdirəcəyik.

-Cənab Prezident, Siz Vladimir Putin ilə də görüşdünüz. Düzdür, bunu nə qədər inkar etsə belə, Qarabağ münaqişəsinin həllində Rusiyanın da rolu vardır. Yəni, münaqişənin həllinin tezləşdirilməsində Rusiyanın iradəsindən də çox şey asılıdır. Bu görüşdə, həmin məsələlərə toxunuldumu?

-Əslində bildiyiniz kimi, bu məsələ ilə məşğul olan Minsk qrupunun həmsədr ölkələri ilə Azərbaycan arasında mütəmadi qaydada ikitərəfli məsləhətləşmələr aparılır. Həm Amerika, həm Fransa, həm də Rusiya nümayəndələri ilə müxtəlif səviyyələrdə məsləhətləşmələr aparılır. Heç bir ölkə bu məsələnin həllində öz rolunu inkar etmir, yəni onu hansısa yollarla fərqləndirmir. Biz də öz növbəmizdə, burada heç bir ayrı-seçkiliyə yol verə bilmərik. Bizim üçün bütün həmsədr ölkələr bir qrup şəklində mövcuddur. Yəni, biz onları belə qəbul edirik və əlbəttə ki, hər bir ölkənin öz imkanları vardır. Təbii Rusiya, yeganə ölkədir ki, Azərbaycan ilə qonşudur, yəni bu bölgədə yerləşir. Rusiya həm Xəzər, həm Qafqaz ölkəsidir, həm də ki, qonşumuzdur. Şübhəsiz ki, bu bölgədə yerləşən ölkənin özünəməxsus imkanları və təsir mexanizmləri vardır. Ancaq buna baxmayaraq, mən yenə də demək istəyirəm ki, biz heç vaxt bu üç ölkəni bu məsələ ilə bağlı bir-birindən ayırmamışıq, yəni Minsk qrupu vahid bir orqanıdır. Onun həmsədrləri də vahid mövqedən çıxış edirlər və onların verdikləri təkliflər fərdi xarakter daşmır. Yəni, bu, ümumi təkliflərdir.

Əlbəttə, biz bütün həmsədr ölkələrdən gözləyirik ki, onlar Ermənistan tərəfinə çox ciddi təsir edəcəklər. Çünki hazırda danışıqlarda yeni bir dövr başlayır. Bu dövr başqa dövrlərdən fərqlidir. Bütün başqa dövrlərdə, 1992-ci ildən, Minsk qrupunun yaranması tarixindən bu günə qədər danışıqlar aparılırdı. Baxmayaraq ki, danışıqlar müxtəlif təkliflər əsasında aparılırdı, bu bir proses idi. Bu gün biz o mərhələyə gəlmişik ki, artıq son Praqa prosesinin nəticəsi olan yenilənmiş Madrid prinsipləri əsasında hazırlanmış təkliflər masanın üstündədir. Azərbaycan tərəfi bunu qəbul edir, Ermənistan tərəfi bunu qəbul etmir. Qayıdıram sizin əvvəlki sualınıza, əgər bu belə davam edəcəksə, onda nə isə baş verməlidir. Nə baş verə bilər?! Burada çox da böyük seçim yoxdur. Ya məsələ belə asılı vəziyyətdə qalacaqdır. Yəni status-kvo davam edəcək ki, biz bunu heç cür qəbul edə bilmərik. Status-kvo dəyişməlidir. Ya danışıqlar bir görüntü üçün, imitasiya üçün davam etdirilməlidir ki, Azərbaycan heç vaxt buna da razı olmayacaqdır. Mən dəfələrlə demişəm ki, biz imitasiya naminə danışıqlarda iştirak etməyəcəyik. O vaxta qədər iştirak edəcəyik ki, nəticəyə çatmaq ümidimiz olacaqdır. Ya da ki, məsələ dondurulmuş vəziyyətdən çıxıb başqa bir müstəviyə keçəcəkdir. Yəni sirr deyil ki, bu da hərbi variantdır. O heç vaxt istisna olunmurdu, bu gün də istisna olunmur və biz bu variantda da hər zaman hazır olmalıyıq. Ona görə indiki dövrün öz məntiqi və öz əhəmiyyəti vardır. İndiki dövrdə həm Ermənistan, həm də həmsədr ölkələr tərəfindən atılacaq addımlar bax, bu məsələnin hansı yolla həll olunmasını müəyyən edəcəkdir.

Biz çox istəyirik ki, həmsədr ölkələr öz nüfuzundan, təsir imkanlarından istifadə edib Ermənistan tərəfinə ciddi siqnallar göndərməklə onları vadar etsinlər ki, yenilənmiş Madrid prinsiplərini qəbil etsinlər və biz bunun əsasında sülh müqaviləsi üzərində işə başlayaq.

- Cənab Prezident, Türkiyənin Baş naziri mətbuat konfransında bildirdi ki, Siz Aralıq dənizində baş verən hadisələrlə bağlı Türkiyəyə böyük dəstək olursunuz. Bu fikri Sizin öz dilinizdən eşitmək istərdik.

- Bu barədə mən bu gün çıxışında da öz fikirlərimi söylədim. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan bu qanlı hadisəyə reaksiya verən ilk ölkələrdəndir və bu belə də olmalı idi. Çünki biz hər zaman Türkiyənin yanındayıq. Biz bütün məsələlərdə Türkiyəyə həmişə dəstəyimizi əsirgəməmişik və bu gün də bu dəstəyi veririk. Beynəlxalq sularda mülki vətəndaşlara qarşı edilən bu qanlı hadisə, bu hücum əleyhinə öz səsimizi ucaltmışıq. Bu gün də mən çıxışım zamanı bunu bir daha ifadə etdim. Biz bu hücumu pisləyirik. Biz Türkiyə ilə, türk xalqı ilə öz həmrəyliyimizi ifadə edirik, şəhidlərin yaxınlarına başsağlığı veririk. Hesab edirik ki, ciddi araşdırmalar aparılmalıdır və cinayətkarlar məsuliyyətə cəlb olunmalıdır. Yəni burada bizim mövqeyimiz, bir daha demək istəyirəm ki, birmənalıdır, qətidir və bizimlə Türkiyə arasında qardaşlıq münasibətlərimizə, beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Biz əlbəttə, hesab edirik ki, Türkiyəyə müttəfiq sayılan ölkələr də eyni mövqedən çıxış etməlidirlər. Bilirsiniz, bu, bir həqiqət anıdır. Yəni bu çətin anlarda dostlar, əsl dostlar öz mövqeyini bildirmədirlər. Əgər hər şey yaxşıdırsa, yəni bu həyatda da belədir, çox adam yaxşı sözlər deyə bilər, amma çətin gündə, yəni seçim qarşısında olan günlərdə həm ölkələr, həm də ki, insanlar öz mövqeyini bildirmədirlər. İnsanlar üçün də, ölkələr üçün də mövqe çox vacibdir, yəni prinsiplial mövqe. Azərbaycan bütün zamanlarda, bütün məsələlərlə bağlı öz prinsiplial mövqeyini heç vaxt gizlətməmişdir. Bizə yaxın olan ölkələrə aid bütün məsələlərdə biz öz səsimizi ucaltmışıq və bu, haqq-ədalət səsi olmuşdur. Heç vaxt Azərbaycan hansısa qanunsuz hərəkəti dəstəkləməmişdir və eyni zamanda, qanunsuz hərəkətlərə biganə olmamışdır, xüsusilə Türkiyə ilə münasibətlərimizdə.

Eyni münasibəti biz Türkiyədən görürük. Yəni Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bu günə qədər həmişə Türkiyə bizim yanımızda olubdur, həmişə bizə ən böyük dəstəyi Türkiyə veribdir. Bu gün də bu, belədir. Bəzən Türkiyə ilə Azərbaycan arasında olan münasibətlərə müdaxilə etmək istəyən qüvvələr olur. Onlar bəzən bir görüntü yarada bilərlər, amma işin mahiyyətinə təsir edə bilməzlər. Əfsuslar olsun ki, Türkiyə mətbuatında və o cümlədən, bəzi hallarda Azərbaycan mətbuatında bu son bir il ərzindəki vəziyyətlə bağlı çox nalayiq və çirkin yazılar dərc edilmişdir. Biz buna heç cür yol verə bilmərik. Biz yol verə bilmərik ki, bizi istəməyən qüvvələr burada hansısa süni bir məsələni qabartmaqla Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinə zərər qədər zərbə vursunlar. Yəni bu mümkün deyil və bugünkü hadisələr, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin bugünkü vəziyyəti bunu əyani şəkildə sübut edir.

Bu yaxınlarda Türkiyənin Baş naziri Azərbaycana rəsmi səfər etmişdir. Səfər zamanı böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün Bakının mərkəzində abidəsinin açılışı olmuşdur. Yəni belə hadisələr çoxdur. Bizim aramızda olan əlaqələr, sözüün əsl mənasında, qardaşlıq əlaqələridir. Ona görə də biz hər an öz dəstəyimizi verməliyik və əminəm ki, bundan sonra da belə olacaqdır.

- Cənab Prezident, Soçi danışıqlarından sonra bildiyiniz kimi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması prosesində müəyyən durğunluq yaranıb. Bilmək istərdik ki, Sizin Ermənistan prezidenti ilə yaxın zamanlarda görüşünüz planlaşdırılırmı?

- Hələ ki, bu barədə heç bir təklif olmamışdır. Bildiyiniz kimi, Soçidən sonra, ümumiyyətlə, heç bir görüş keçirilməmişdir. Baxmayaraq ki, Soçidə Ermənistan prezidenti verilən təklifə münasibət bildirmək üçün iki həftə vaxt istəmişdir. Ancaq artıq altı ay keçibdir, hələ heç bir xəbər yoxdur. Ona görə belə bir görüş yaxın zamanlarda planlaşdırılmır. Hər halda, bu barədə bizə heç bir təklif verilməmişdir.

- Çox sağ olun, cənab Prezident, bu gərgin iş qrafikinizdə bizə vaxt ayırdınız. Çox sağ olun.

- Sağ olun. Mənim mətbuat nümayəndələri ilə görüşlərim, necə deyərlər, o qədər də fəal deyildir. Ancaq buna baxmayaraq, mən həmişə sizinlə görüşməyə hazırım, sadəcə olaraq, Bakıda yəqin ki, fürsət olmur. Ya da ki, mən demək istədiyim məsələlərə digər yollarla vaxtaşırı toxunuram, fikirlərimi bildirirəm. Mən sizin də fəaliyyətinizi yüksək qiymətləndirirəm. Qeyd edirəm ki, sizin dünənki sualınız da Aralıq dənizindəki hadisələrə Azərbaycanın münasibətini açıqlamaq üçün bir imkan yaratdı. Azərbaycan haqqında həqiqətləri çatdırmaq bizim ümumi işimizdir. Əfsuslar olsun ki, bəzi hallarda xarici mətbuatda bizə qarşı çox ədalətsiz və qərəzli mövqe nümayiş etdirilir. Bunun müxtəlif səbəbləri vardır. İndi mən onların çoxunu heç açıqlamaq istəmirəm. Ümumiyyətlə, buna bəlkə də əhəmiyyət verməməliyik. Ancaq digər tərəfdən, biz buna qarşı öz həqiqətlərimizi qoymalıyıq. Ölkəmiz haqqında reallıqlar, ölkədə gedən proseslər, ölkənin inkişafı diqqətə çatdırılmalıdır. Bəzi hallarda xarici kütləvi informasiya vasitələrində bu, ya danılır, ya da təhrif edilmiş şəkildə təqdim olunur və beləliklə istər-istəməz ölkə haqqında reallığı əks etdirməyən bir rəy formalaşır. Düzdür, biz

dövlət olaraq buna əhəmiyyət vermirik. Çünki mən hesab edirəm, əsas məsələ odur ki, biz öz işimizi davam etdirək. Əgər biz əminik ki, bu iş ölkəmiz üçün lazımdır, heç bir şeyə baxmadan bunu etməliyik. Azərbaycanın bugünkü reallıqları və əldə edilmiş nailiyyətlər onu göstərir ki, seçdiyimiz yol düzgün yoldur. Baxmayaraq ki, son illər ərzində müxtəlif tərəflərdən bəzi təzyiqlər, yumşaq desək, bəzi tövsiyələr oldu, yaxud hər halda cəhdlər göstərildi. Ancaq onların heç biri bizi əsas ana xəttimizdən döndərə bilmədi. Bizim yolumuz müstəqillik, inkişaf yoludur. Azərbaycan xalqı öz taleyini özü müəyyən edir və müəyyən edəcəkdir. Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, öz hesabına yaşayır və ildən-ilə daha da yaxşı yaşayacaqdır. Sadəcə olaraq, biz istəyirik ki, ölkəmiz haqqında reallıqlar dünya ictimaiyyətinə çatdırılsın. Ola bilər ki, bizim haqqımızda qərəzli mövqedə olan qüvvələr hələ bir neçə il öz fəaliyyətini davam etdirlərsin. Ancaq bizim reallıqlarımızı danmaq mümkün deyildir. Vaxt keçdikcə, imkanlarımız, xarici əlaqələrimiz genişləndikcə Azərbaycan haqqında real vəziyyəti danmaq mümkün olmayacaqdır.

Hər halda keçirdiyim bütün görüşlərdə, nəinki bu gün və bundan əvvəlki dövrlərdə, bütün xarici səfərlərdə, ən yüksək səviyyədə apardığım danışıqlarda mən Azərbaycan haqqında ancaq müsbət fikirlər eşitmişəm. Ən önəmlisi odur ki, Azərbaycan cəmiyyətində də, prinsip etibarilə, gələcək inkişafı ilə bağlı fikir ayrılığı yoxdur. Yəni Azərbaycan cəmiyyəti də bu məsələdə vahid mövqedən çıxış edir. Biz elə etməliyik ki, hər birimiz öz sahəsində, gündəlik həyatda ölkəmizin qüdrətini artıraraq, müstəqilliyimizi möhkəmləndirərək və Azərbaycan xalqının rifah halının yaxşılaşmasına çalışaq. Bu işlərdə bütün Azərbaycan xalqına uğurlar arzulayıram.

- Çox sağ olun, cənab Prezident!

**BAKIDA İSLAM İNKİŞAF BANKI QRUPUNUN
35-Cİ İLLİK TOPLANTISININ AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ
NİTQ**

*Bakı şəhəri,
23 iyun 2010-cu il*

- Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim!

Hörmətli İslam İnkişaf Bankının prezidenti doktor Əhməd Məhəmməd Əli!

Hörmətli qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Mən sizin hamınızı Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram. Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

İslam İnkişaf Bankının Müdirlər Şurasının illik toplantısının Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmiz üçün çox əlamətdar bir hadisədir. Əminəm ki, bu toplantı uğurlu keçəcək və toplantının nəticələri bankın üzvü olan ölkələr arasında əməkdaşlığın dərinləşməsinə xidmət edəcək, eyni zamanda, bankın perspektivləri haqqında geniş fikir mübadiləsi aparılacaqdır.

İslam İnkişaf Bankı ilə Azərbaycan arasında əlaqələr çox uğurla və sürətlə inkişaf edir. Bu gün bu barədə burada artıq rəqəmlər göstərildi. Uzun illərdir ki, biz bu səmərəli əməkdaşlıqdan böyük mənfəət götürürük və Azərbaycanın uğurlu iqtisadi inkişafında İslam İnkişaf Bankının xidməti çox böyük olmuşdur. Əminəm ki, gələcək illərdə də bu əməkdaşlıq dərinləşəcək və ölkəmiz qarşısında duran iqtisadi və sosial məsələlərin həlli üçün biz uğurlu əməkdaşlığımızı davam etdirəcəyik.

Əməkdaşlığımızın gözəl perspektivləri vardır. Azərbaycan öz inkişaf dövrünü yaşayır və bankın xətti ilə Azərbaycanda həyata keçirilmiş layihələr özünü doğruldur. Ölkəmizin hərtərəfli inkişafını təmin etmək üçün biz gələcəkdə də iqtisadi islahatlarımızı davam etdirəcəyik. Bir sözlə, mən qeyd etmək istəyirəm ki, İslam İnkişaf Bankı ilə Azərbaycan arasında bu günə qədərki əməkdaşlıq çox uğurlu olmuşdur. Biz bu əməkdaşlıqdan çox məmnunuq və ümid edirik ki, biz gələcəkdə də bu əməkdaşlığın dərinləşməsinə bərabər səylərimizi göstərəcəyik.

Hesab edirəm ki, bugünkü toplantı, eyni zamanda, bankın üzvü olan ölkələr arasında da əlaqələrin genişlənməsinə xidmət edəcək, islam həmrəyliyini gücləndirəcəkdir. Azərbaycan islam həmrəyliyinin gücləndirilməsi üçün öz səylərini göstərir. Baxmayaraq ki, biz müstəqil ölkə kimi nisbətən gəncik, biz artıq İslam Konfransı Təşkilatının çox fəal üzvünə çevrilmişik. İslam Konfransı Təşkilatının xətti ilə Azərbaycanda çoxsaylı tədbirlər keçirilmişdir və o tədbirlərin çox gözəl nəticələri vardır. İslam həmrəyliyinin gücləndirilməsi bizim ümumi işimizdir. Biz bu həmrəyliyi bir-birimizə verdiyimiz siyasi dəstəklə gücləndirə bilərik. Aramızda olan iqtisadi əlaqələrin inkişafı sayəsində bu həmrəyliyi daha da gücləndirə bilərik. Belə imkanlar vardır və İslam Konfransı Təşkilatının üzvü olan ölkələr arasında iqtisadi sahədə əməkdaşlığın genişlənməsi hamımızın marağındadır. Azərbaycan öz tərəfindən bu istiqamətdə səylərini davam etdirəcəkdir. Nəinki iqtisadi və siyasi sahədə, eyni zamanda, bütün başqa sahələrdə - mədəniyyət, humanitar sahələrində əlaqələrimizi gücləndirməliyik.

Böyük iftixar hissi ilə deyə bilərəm ki, 2009-cu il Bakı şəhəri islam mədəniyyətinin paytaxtı elan edilmişdi və bütün il boyu müxtəlif tədbirlər keçirilmişdi. Yəni, biz bütün istiqamətlərdə çalışırıq ki, müsəlman ölkələri arasında əməkdaşlığa öz töhfəmizi verək və bu səylərimizi davam etdirəcəyik.

Mən xüsusilə Azərbaycanın böyük dostu doktor Əhməd Məhəmməd Əlinin çıxışında səslənən fikirlərə öz münasibətimi bildirmək istəyirəm. Ona böyük minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan dövləti və xalqı haqqında çox xoş sözlər ifadə edib, eyni zamanda, ölkəmiz üçün ən ağır, ən birinci problem olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı fikirlərini bildirib. Bu, çox qiymətli və dəyərli fikirlərdir. Bu, əsl dostluq əlamətidir. Mən bu fürsətdən istifadə edərək, bütün müsəlman bacı-qardaşlarımıza Azərbaycanın haqq işinə öz dəstəyini verdiklərinə görə bir daha minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi uzun illərdir ki, ölkəmiz və bölgəmiz üçün böyük problemlər yaradır. Ermənistanın Azərbaycana əsassız torpaq iddiası nəticəsində Azərbaycanın dünya birliyi tərəfindən tanınmış ərazisinin 20 faizi hazırda Ermənistanın işğalçı qüvvələrinin işğalı altındadır. Bu işğal və etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyon Azərbaycan vətəndaşı öz doğma torpağında qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Bu işğal nəticəsində zəbt edilmiş ərazilərdə demək olar ki, bütün binalar, infrastruktur dağıdılıb, muzeylərimiz talan ediləndir, eksponatlar oğurlanıb. Əcdadlarımızın qəbirləri, tarixi

abidələrimiz, məscidlərimiz erməni vandalları tərəfindən dağıdılıb. İşğal edilmiş torpaqlar artıq ölü bölgəyə çevrilib. Bu ərazilərdə azərbaycanlılar əsrlər boyu yaşamışlar.

Ermənistanın işğalçı siyasəti bu gün də davam edir. Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında yerləşən bölgələr uzun illərdir ki, işğal altında saxlanılır. Dağlıq Qarabağ əzəli Azərbaycan torpağıdır və mən heç şübhə etmirəm ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəcəkdir. Munaqişənin həlli yalnız ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində mümkün ola bilər və bizim mövqeyimizi, yəni haqq-ədalət mövqeyini dəstəkləyən beynəlxalq təşkilatların çoxsaylı qərarları və qətnamələri vardır. Bu gün hörmətli cənab Əhməd Məhəmməd Əli bu barədə öz fikirlərini bildirdi. BMT Təhlükəsizlik Şurası, yəni beynəlxalq müstəvidə ən ali orqan tərəfindən bu məsələ ilə bağlı dörd qətnamə qəbul edilmişdir. Bu qətnamələrdə birmənalı göstərilir ki, Ermənistanın işğalçı qüvvələri Azərbaycanın ərazilərindən qeyd-şərtsiz çıxarılmalıdır. Bu qətnamələr icrasız qalıbdır.

İslam Konfransı Təşkilatı dəfələrlə buna oxşar qətnamələr qəbul edibdir. ATƏT, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası, bütün başqa beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və dəstəkləyirlər. Ancaq Ermənistan bu beynəlxalq hüquq normalarına məhəl qoymur. Ermənistan beynəlxalq təşkilatların qərarları ilə hesablaşmır və bu siyasətə, bu işğalçı siyasətə son qoyulmalıdır, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunmalıdır və işğaldan əziyyət çəkmiş bütün insanlar öz dədə-baba torpaqlarına qayıtmalıdır.

Bir də demək istəyirəm ki, ölkəmiz üçün bu, ən böyük və ən ağırlı problemdir və Azərbaycan dövlət müstəqilliyinə qovuşandan sonra bu problem bir nömrəli problem kimi qarşımızda dayanır.

Buna baxmayaraq, biz müstəqillik dövründə böyük və şərəfli yol keçə bilmişik. Azərbaycan müstəqilliyi əldə edəndə - 1991-ci ildə vəziyyətimiz çox ağır idi. Bir tərəfdən erməni işğalı, digər tərəfdən ölkə daxilində gedən xoşagəlməz proseslər, iqtisadi tənəzzül demək olar ki, ölkəni iflic vəziyyətinə salmışdı. Ancaq Azərbaycan xalqının iradəsi və böyük lider Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan o böhranlı vəziyyətdən şərəflə çıxa bilmişdir. 1990-cı illərin ortalarında sabitlik yaranmışdır, həm iqtisadi, həm siyasi sabitlik bərqərar olunmuşdur. Bu, bizə imkan verdi ki, sürətlə inkişaf edək. O gündən bu günə qədər Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı ölkə qarşısında duran problemlərin həlli üçün bizə şərait yaratdı.

1995-2010-cu illərdə ölkə iqtisadiyyatına 80 milyard dollardan çox sərmayə qoyulmuşdur. Bu sərmayə nəticəsində ölkə iqtisadiyyatının müxtəlif sahələri inkişaf etməyə başlamışdır. Bu gün iqtisadi inkişafımızı göstərən bəzi rəqəmlər səsləndi. Azərbaycan son illər ərzində iqtisadi inkişaf baxımından, sözün əsl mənasında, ən sürətlə inkişaf edən ölkədir. Ümumi daxili məhsulun, sənaye istehsalının artımı, investisiyaların cəlb edilməsi və ən önəmli yoxsulluğun demək olar ki, 4 dəfədən çox aşağı düşməsi bizim əsas nəticələrimizdir. Bu onu göstərir ki, seçdiyimiz yol düzgün yoldur. Biz sadəcə olaraq 20 ilə yaxındır ki, bazar iqtisadiyyatı şəraitində yaşayırıq. Bundan əvvəl - Sovet İttifaqının tərkibində yaşadığımız dövrdə Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatı yox idi. Ancaq buna baxmayaraq, artıq iqtisadiyyatımızın 85 faizi özəl sektorda formalaşır və özəl sektorun inkişafı bizim üçün prioritetdir. Biz özəl sektoru müxtəlif yollarla stimullaşdırmaq üçün tədbirlər görürük ki, Azərbaycanda güclü sahibkarlar sinfi yaransın. Artıq bunun nəticələrini görürük.

Biz çalışmışıq və çalışırıq ki, ölkə iqtisadiyyatının bütün sahələrini inkişaf etdirək. Qeyri-neft sektorunu inkişaf etdirək və bu istiqamətdə də böyük nailiyyətlər əldə edildi. Bunun ən gözəl göstəricisi ondan ibarətdir ki, həm iqtisadi və maliyyə böhranına, eyni zamanda, bildiyiniz kimi, dünyada neftin qiymətinin bir neçə dəfə aşağı düşməsinə baxmayaraq, keçən il Azərbaycan iqtisadiyyatı 9 faizdən çox artmışdır. Yəni, bu artım bu günə qədər görülən işlərin nəticəsidir. Artıq Azərbaycan iqtisadiyyatı çoxşaxəli iqtisadiyyatdır, bir sektordan asılı deyildir. Azərbaycan investisiya qoyuluşu üçün də çox əlverişli ölkədir. Həm daxili, həm xarici investisiyalar Azərbaycanda dövlət səviyyəsində qorunur və bu, bizə imkan verir ki, iqtisadiyyatımızı sürətlə inkişaf etdirək.

Biz beynəlxalq maliyyə qurumları ilə də sıx əməkdaşlıq edirik və bu əməkdaşlığın da gözəl nəticələri vardır. Ölkədə, ümumiyyətlə, iqtisadi və siyasi sabitlik mövcuddur. Hesab edirəm ki, uğurlarımızın əsas səbəbi məhz bundan ibarətdir. Çünki sabitlik olmayan yerdə iqtisadi inkişafdan, investisiyalardan söhbət gedə bilməz. Biz bunu yaxşı bilirik. Çünki müstəqilliyimizin qısa tarixində müxtəlif dövrlər olmuşdur və biz görürük ki, sabitlik pozulanda bu, öz mənfəi nəticələrini dərhal iqtisadi məsələlərdə də göstərir.

Bu gün Azərbaycan gələcəyə çox böyük ümidlərlə baxır. Biz ölkə iqtisadiyyatının gücləndirilməsi sahəsində əldə edilmiş uğurlarla kifayətlənməyəcəyik. Qarşımızda böyük hədəflər var ki, Azərbaycanı inkişaf etmiş ölkələrin sırasına daxil edək. Bu istiqamətdə artıq gözəl nəticələr vardır. Bu gün rəqəmlər səsləndirildi. Rəqabət qabiliyyətliliyinə görə Azərbaycan MDB məkanında birinci, dünya miqyasında isə 51-ci yerdədir. Biz hələ bu yolun başlanğıcındayıq. İqtisadi islahatlarımızın davam etdirilməsi və böyük layihələrin icrası nəticəsində ölkədə əlavə imkanlar yaradılacaqdır.

Bir sözlə, iqtisadi sabitlik imkan verir ki, biz siyasi cəhətdən də müstəqil siyasətimizi cəsarətlə aparaq. Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, müstəqil siyasət aparır. Bizim siyasətimiz Azərbaycan xalqının maraqlarına əsaslanır və eyni zamanda, bölgədə gedən proseslərə də müsbət təsir göstərir. Biz beynəlxalq və regional

əməkdaşlıq işlərində çox fəal iştirak edirik. Azərbaycanın təşəbbüsü ilə bölgədə uğurla icra edilən nəhəng enerji layihələri bunun bariz nümunəsidir. Bizim təşəbbüsümüzlə müxtəlif istiqamətlərə neft-qaz kəmərləri çəkildi. Bu gün bu kəmərlər həm Azərbaycanın iqtisadi maraqlarını təmin edir, bölgənin inkişafına xidmət göstərir, bölgədə gedən əməkdaşlığı dərinləşdirir və bütövlükdə, qitənin enerji təhlükəsizliyinə də öz müsbət təsirini göstərir. Biz enerji resurslarımızdan çox uğurla və məharətlə istifadə edə bildik və əldə edilmiş gəlirləri qeyri-neft sektoruna yönəlttik. Məhz bunun nəticəsində biz ölkə iqtisadiyyatında şaxələndirmə meyillərini daha da gücləndirdik.

Biz, eyni zamanda, bütün maliyyə sistemimizdə şəffaflıq prinsiplərini tətbiq edirik və bu istiqamətdə də böyük nailiyyətlər əldə edilə bilər. Azərbaycanın Dövlət Neft Fondu çox şəffaf bir qurumdur, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən mükafatlandırılıb və hasilatda şəffaflıq təşəbbüsünün fəal üzvü kimi Azərbaycan bu sahədə də liderlik göstərir. Azərbaycanın enerji resursları hələ uzun illər bizə imkan verəcək ki, iqtisadiyyatımızı gücləndirək. Ancaq bizim əsas vəzifəmiz bu kapitalı insan kapitalına çevirməkdir. Bu məqsədlə Azərbaycanda sosial və humanitar sahələrdə çox böyük tədbirlər görülür.

Sosial sahənin gücləndirilməsi üçün konkret proqramlar icra edilir. Təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, idman – bu sahələr bizim üçün prioritetdir. Gəlirlərin ədalətli bölüşdürülməsi bir tərəfdən cəmiyyətdə ədalət prinsiplərinin bərqərar olunmasını təsdiqləyir, digər tərəfdən bizə imkan verir ki, ölkə qarşısında duran vəzifələri daha da böyük səmərə ilə və keyfiyyətlə icra edək. Biz böyük infrastruktur layihələrini, xüsusilə nəqliyyat sektorunda layihələri icra edirik ki, onlar ölkəmizi gücləndirir və eyni zamanda, beynəlxalq mənə daşıyır. Bizim təşəbbüsümüzlə çəkilən dəmir yolları, açılan dəhlizlər bölgə üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisi nəticəsində Asiya ilə Avropa yeni dəmir yolu ilə birləşəcəkdir. Bu təşəbbüsü biz göstərmişik və ilkin maliyyə resurslarını biz səfərbər etmişik. Eyni zamanda, Şimal-Cənub dəhlizinin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan bu baxımdan da öz imkanlarını genişləndirəcəkdir. Bizim coğrafi vəziyyətimiz əlverişlidir. Ancaq infrastruktur layihələri olmadan bu coğrafi vəziyyət o qədər də böyük əhəmiyyət daşımır. Biz öz coğrafi vəziyyətimizdən uğurla istifadə etməliyik və edirik. Beləliklə, Azərbaycan öz tarixi missiyasını davam etdirəcəkdir. Tarixi İpək Yolu vaxtilə Azərbaycan ərazisindən keçmişdir. Biz bu gün müasir infrastruktur layihələri ilə, öz təşəbbüslərimizlə bu tarixi İpək Yolunu müxtəlif formalarda bərpa edirik. Qarşımızda duran vəzifələr çoxdur. Bu günə qədər əldə edilmiş uğurlar bizi daha da ruhlandırır. Çünki iqtisadi cəhətdən möhkəm və sabit olan ölkə əlbəttə ki, siyasi çəkisini də artırıcaqdır. Azərbaycanın bölgədəki rolu artır, dünyadakı mövqeləri möhkəmlənir. Biz beynəlxalq təşkilatlarda özümüzü çox etibarlı tərəfdaş kimi göstərə bilmişik. Qonşu dövlətlərlə bizim çox səmərəli, qarşılıqlı maraqlar və qarşılıqlı hörmət əsasında qurulmuş münasibətlərimiz vardır. Bu da hər bir ölkə üçün çox vacibdir ki, onun qonşuluğunda da işlər yaxşı getsin. Bizim gələcək planlarımız da aydındır. Biz öz işimizi proqram əsasında qururuq. 2004-2008-ci illərdə regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair birinci proqramın uğurlu icrası bizə imkan verdi ki, artıq ölkəmizin iqtisadiyyatını böyük dərəcədə şaxələndirək. Bu gün biz ikinci dövlət proqramını icra edirik. 2009-2013-cü illəri əhatə edən bu proqramın nəticəsində əminəm ki, ölkə qarşısında duran əsas infrastruktur və sosial məsələlər öz həllini tapacaqdır. Bizim proqramlarımız çox konkret xarakter daşıyır. Onların icra mexanizmləri, konkret cədvəli və ən önəmli maliyyə resursları vardır. Bu, bizə deməyə imkan verir ki, ikinci proqram da uğurla icra ediləcəkdir.

Bununla bərabər, bir daha demək istəyirəm ki, biz beynəlxalq maliyyə qurumları ilə də əməkdaşlığımızı dərinləşdirəcəyik. Xüsusilə, İslam İnkişaf Bankı ilə əməkdaşlığımızın çox gözəl perspektivləri vardır. Biz bir daha İslam İnkişaf Bankının rəhbərliyinə böyük minnətdarlıq hissi ilə müraciət etmək istəyirik. Minnətdarlığımızı bildirmək istəyirik ki, bizə kömək göstərildi, xüsusilə ölkəmizin ağır illərində bu əməkdaşlıq, bu yardımlar, bu kreditlər çox böyük mənə daşıyırdı. Bu gün də böyük mənə daşıyır və mən heç şübhə etmirəm ki, biz bu uğurlu əməkdaşlığı gələcəkdə davam etdirəcəyik.

Bir daha demək istəyirəm ki, bugünkü toplantı ölkəmizin həyatında xüsusi yer tutur. Bir tərəfdən bizim üçün böyük şəərəfdir ki, belə bir beynəlxalq tədbir Azərbaycanda keçirilir. Digər tərəfdən, mən bilirəm ki, qonaqlarımızın arasında Azərbaycanda ilk dəfə olanların sayı az deyildir. Bu da bizə, bizim hamımıza imkan yaradır ki, bir-birimizi daha da yaxşı tanıyaq, həm şəxsi əlaqələr yaradılsın, həm də nazirlər səviyyəsində əlaqələr daha da gücləndirilsin.

Azərbaycanın böyük tarixi, böyük mədəniyyəti vardır. Bu gün dostumuz doktor Əhməd Məhəmməd Əli Azərbaycanın tarixi haqqında çox dəyərli fikirlər söyləmişdir. Ancaq müstəqillik tariximiz o qədər də böyük deyildir. Ona görə bəzi hallarda Azərbaycan haqqında dünyada kifayət qədər məlumat yoxdur. Ancaq bu, müvəqqəti bir məsələdir. Vaxt keçdikcə Azərbaycanı tanıyanların sayı çox olacaqdır və ölkə haqqında dəqiq, qərəzsiz məlumat üstünlük təşkil edəcəkdir. Biz isə istəyirik ki, müsəlman aləmi arasında bu əməkdaşlığı daha da dərinləşdirək. Biz istəyirik ki, müsəlman ölkələri daim bir-birinə dəstək olsunlar. Bütün beynəlxalq təşkilatlarda bir-birimizin lehinə səsimizi ucaltmalıyıq. Biz bunu edirik, daha da böyük səviyyədə və daha da

böyük miqyasda etməliyik. Çünki bizim gücümüz birliyimizdədir. Bizim amalımız da birdir. Biz istəyirik ki, dünyada sülh, əmin-amanlıq, ədalət olsun. Biz istəyirik işğalçılar işğal edilmiş bütün torpaqlardan çəkilsinlər. İşğaldan əziyyət çəkmiş bütün insanlar öz doğma torpaqlarına, tarixi torpaqlarına qayıtsınlar ki, nəhayət dünyada ədalət bərpa edilsin. Ancaq bu, asan məsələ deyildir. Əfsuslar olsun ki, ədalətsizliklər də kifayət qədər çoxdur. Biz birgə söylərimizlə bu ədalətsizliklərə qarşı mübarizə aparmalıyıq. Öz haqq səsimizi ucaltmalıyıq. Digər tərəfdən, gücümüzü, müştərək gücümüzü iqtisadi imkanlarla artırmalıyıq.

Bu niyyətlə mən sizə bir daha öz hörmətimi bildirmək istəyirəm, sizi bir daha Azərbaycanda salamlayıram. Əminəm ki, Azərbaycana səfəriniz uğurlu, yaddaqalan olacaqdır. Bütün nümayəndə heyətlərinin rəhbərlərinə müraciət edib, xahiş edirəm ki, mənim səmimi salamlarımı və ən xoş arzularımı təmsil etdiyiniz ölkələrin dövlət və hökumət başçılarına çatdırasınız. Sağ olun.

GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏN SONRA GEORGI PIRVANOVLA BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN BƏYANAT

*Bakı şəhəri,
30 iyun 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Prezident!
Hörmətli qonaqlar!
Mən sizi ürəkdən salamlayıram, Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Cənab Prezident, Sizin səfəriniz Bolqarıstan-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafı üçün çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Mən əminəm ki, səfərin nəticələri əlaqələrimizi daha da irəliyə aparacaqdır. Aramızda əlaqələr çox möhkəm zəmində qurulubdur. Biz müxtəlif sahələrdə çox uğurla əməkdaşlıq edirik. Bu əməkdaşlıq gündəngünə genişlənir və dərinləşir. Bizim siyasi əlaqələr yüksək səviyyədədir və qarşılıqlı səfərlər, xüsusilə yüksək səviyyəli səfərlər bunu göstərir. Biz Sizinlə həm Azərbaycanda, həm Bolqarıstanda, digər ölkələrdə vaxtaşırı görüşürük, fikir mübadiləsi aparırıq. Çox şadam ki, bütün strukturlar, nazirliklər öz aralarında da çox səmərəli əlaqələr qura bilmişlər.

Bir sözlə, siyasi əlaqələrin möhkəm olması bizə imkan verir ki, müxtəlif sahələrdə əlaqələrin inkişafına da güclü təkan verək. Bu gün biz Sizinlə gündəliyimizin demək olar ki, bütün məsələlərini müzakirə etdik. Bir daha gördük ki, ikitərəfli gündəliyimiz çox genişdir və çoxmənalıdır. İqtisadi sahədə böyük potensialımız vardır. Ümid edirəm ki, gələcək illərdə bu potensial həyatda öz əksini tam şəkildə tapacaqdır. Qarşılıqlı investisiya layihələri, müştərək müəssisələrin yaradılması və birgə iqtisadi fəaliyyət əlaqələrimizi daha da gücləndirəcəkdir.

Biz bu gün Sizinlə energetika sektorundakı əlaqələrimizi geniş müzakirə etdik. Bu sahədə gözəl perspektivlər vardır və artıq konkret addımlar da atılıbdır. Keçən il Sofiyada Bolqarıstan ilə Azərbaycan arasında qaz sahəsində memorandum imzalanmışdır və artıq işçi qrupu memorandumun əsasında bir neçə görüş keçirmişdir. Bu görüşlər çox ümidvericidir. Bu gün biz Sizinlə həmin məsələləri daha da geniş şəkildə müzakirə etdik. Bolqarıstan ilə Azərbaycan arasında qaz sahəsində əməkdaşlıq, əminəm ki, çox uğurlu olacaq, həm ölkələrimizin maraqlarını təmin edəcək, eyni zamanda, regional əməkdaşlıq üçün də çox böyük töhfə verəcəkdir. Çünki Azərbaycan tərəfindən başlanmış və uğurla icra edilən neft-qaz layihələri bu gün artıq regional müstəviyə daxil edilibdir. Bu layihələrin regionun və Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün də çox böyük əhəmiyyəti vardır.

Azərbaycan öz enerji potensialını tam şəkildə reallaşdırmaq əzmindədir. Bunu etmək üçün bizə, əlbəttə ki, yeni istiqamətlər, yeni bazarlar lazımdır. Əminəm ki, istehlakçılar üçün də yeni mənbələr maraqlı doğurur. Beləliklə, bu sahədə maraqlarımız üst-üstə düşür. Əminəm ki, bu gün bizim tərəfimizdən verilən konkret tapşırıqlar bu sahədəki əməkdaşlığın reallaşmasına gətirib çıxaracaqdır. Beləliklə, Bolqarıstan ilə Azərbaycan arasında energetika sektorunda da çox uğurlu və uzunmüddətli əməkdaşlıq təmin ediləcəkdir.

Bu gün biz Sizinlə Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı və Avropa strukturları arasında mövcud olan əlaqələri müzakirə etdik. Bolqarıstan Azərbaycan ilə Avropa qurumları arasında əməkdaşlığın dərinləşməsi işində müsbət rol oynayır. Biz bu rolu çox yüksək qiymətləndiririk. Biz ümid edirik ki, "Şərqi Tərəfdaşlığı" Proqramının icrası nəticəsində Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında əlaqələr yeni səviyyəyə qalxacaqdır.

Bu yaxınlarda Avropa Parlamenti tərəfindən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qəbul edilmiş qətnamə Azərbaycanda çox müsbət bir hal kimi qiymətləndirilir. Bu qətnamə çox ədalətlidir, münaqişənin mahiyyətini tam şəkildə açıq və Azərbaycanın işğal edilmiş torpaqlarından işğalçı qüvvələrin çıxarılmasına dair konkret təkliflər orada öz əksini tapır. Bildiyiniz kimi, uzun illərdir ki, Azərbaycan torpaqları erməni işğalçılarının nəzarətindədir. Azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparılmışdır. Torpaqlarımızın iyirmi faizi uzun illərdir ki, işğal altındadır. Bu işğal nəticəsində bir milyondan artıq Azərbaycan vətəndaşı öz doğma torpağında qaçqın-köçkün vəziyyətində yaşayır. Biz istəyirik ki, məsələ beynəlxalq təşkilatların qətnamələri, qərarları əsasında və beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində tezliklə öz ədalətli həllini tapsın. Hər bir yeni qərar, xüsusilə Avropa Parlamenti tərəfindən qəbul edilmiş qətnamə və buna bənzər qətnamələr mövqeyimizi gücləndirir, bir sözlə, məsələnin ədalətli həllinə öz dəstəyini göstərir. Biz bu qətnamənin qəbul edilməsində Bolqarıstan nümayəndələrinin iştirakını da çox yüksək qiymətləndiririk. Bir sözlə, Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında əlaqələrdə Bolqarıstanın xüsusi yeri vardır. Biz həmişə, bütün dövrlərdə Bolqarıstandan dəstək almışıq. Bu dəstəyi bu gün də görürük və hiss edirik. Biz bu gün əməkdaşlığımızın müxtəlif sahələrini geniş şəkildə müzakirə etdik. Bir daha demək istəyirəm ki, müzakirə etdiyimiz bütün məsələlərdə mövqeyimiz üst-üstə düşür və bizim amalımız da birdir. Biz istəyirik ki, ikitərəfli

əlaqələr sürətlə inkişaf etsin, regional əməkdaşlıq - Xəzər dənizi-Qara dəniz regionlarının əməkdaşlığı daha da uğurlu olsun. Bölgədə sülh, təhlükəsizlik təmin edilsin, bütün siyasi və iqtisadi proseslər müsbət istiqamətdə davam etsin və beləliklə, bu bölgədə vəziyyət, xüsusilə, təhlükəsizlik tədbirləri daha da gücləndirilsin.

Mən əminəm ki, səfəriniz çox uğurlu keçəcək və səfərinizin nəticələri Bolqarıstan-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafına xidmət göstərəcəkdir. Hörmətli cənab Prezident, Sizi Azərbaycanda bir daha salamlayıram və bir daha Sizə “Xoş gəlmisiniz!” deyirəm.

**BATUMİDƏ GENİŞ TƏRKİBDƏ GÖRÜŞDƏN SONRA GÜRCÜSTAN PREZİDENTİ
MİXEİL SAKAŞVİLİ İLƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA
BƏYANAT**

*Batumi şəhəri,
18 iyul 2010-cu il*

- Çox sağ olun, hörmətli cənab Prezident, əziz dostum! İlk növbədə mənə Gürcüstana dəvət etdiyinizə görə Sizə öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Mən yenidən Batumidə olduğumdan çox məmnunam. Burada gördüyüm dəyişikliklər, inkişaf mənə bir dost kimi çox sevindirir. Bu, bilavasitə Sizin Prezident kimi fəaliyyətinizin nəticəsidir. Batumi gündən-günə gözəlləşir, abadlaşır, müasir binalar, mehmanxanalar tikilir, gözəl infrastruktur yaradılır. Mən iki il bundan əvvəl Batumidə olmuşam və müqayisə aparmaq üçün indi məndə kifayət qədər imkanlar vardır. Gördüklərim mənə çox sevindirir. Çünki Sizin uğurunuz bizim də uğurumuzdur. Sizin fəaliyyətiniz nəticəsində Gürcüstan xarici sərmayələr üçün çox cəlbedici ölkəyə çevrilibdir. Gürcüstana milyardlarla vəsait yatırılır və xarici şirkətlər tərəfindən göstərilən etimad çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu onu göstərir ki, Gürcüstanın uğurlu və sabit inkişafına böyük inam vardır.

Mən çox şadam ki, Gürcüstana investisiya qoyanların arasında Azərbaycan şirkətləri də vardır. Azərbaycan şirkətləri Gürcüstana böyük maraqla yanaşır, böyük həvəslə investisiyalar qoyurlar. Bu investisiyaların həcmi gündən-günə artır. Təbii ki, ilk investisiyalar energetika sektoruna qoyulubdur. Ancaq mən ümid edirəm ki, Azərbaycan şirkətləri başqa sahələrə də investisiyalar qoyacaqlar.

Bizim aramızda olan əlaqələr zəngin tarixə əsaslanır. Əsrlər boyu bizim xalqlarımız dostluq, qardaşlıq şəraitində yaşamışlar, bir-birinə kömək etmişlər və həmişə birlikdə olmuşlar. Bu tarixi yaddaş bugünkü gün üçün də çox vacibdir. Bu gün sürətlə inkişaf edən iki müstəqil dövlət – Gürcüstan və Azərbaycan öz aralarında bütün sahələrdə çox fəal əməkdaşlıq edirlər. Bizim əməkdaşlığımız çoxşaxəlidir, bütün sahələri əhatə edir və bayaq qeyd etdiyim kimi, möhkəm tarixi zəmin əsasında qurulubdur. Bizim vəzifəmiz ondan ibarətdir ki, xalqlarımız arasında mövcud olan ənənəvi dostluq, qardaşlıq əlaqələrini inkişaf etdirək, yeni məna ilə zənginləşdirək və beləliklə, Gürcüstan-Azərbaycan strateji əməkdaşlığının imkanlarından maksimum şəkildə istifadə edək.

Bizi birləşdirən böyük, nəhəng, dünya miqyaslı layihələr vardır. Biz bunları birlikdə icra etmişik. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Supsa, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərləri bu gün nəinki Gürcüstanın və Azərbaycanın maraqlarını təmin edir, eyni zamanda, enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi işinə də öz töhfəsini verir. Bu layihələrin uğurlu icrası nəticəsində biz dəmir yolu layihələrinə başladığımız. Bu gün müzakirə etdiyimiz məsələlərdən biri də elektrik enerjisi sahəsindəki əməkdaşlıqdır. Biz başqa sahələrdə də əməkdaşlığa çox böyük maraqla və həvəslə baxırıq. Əminəm ki, nəzərdə tutduğumuz bütün məsələlər öz həllini tapacaqdır. Bunu deməyə əsas verən odur ki, biz bu günə qədər müəyyən etdiyimiz məsələləri birlikdə, güclü koordinasiya şəklində həll etmişik.

Bu gün bölgədə mövcud vəziyyət və ikitərəfli əlaqələrimizin yüksək səviyyədə olması diktə edir ki, biz irəliyə baxmalıyıq, yeni layihələri aşkar etməliyik, onları icra etməliyik və beləliklə, Gürcüstanla Azərbaycan arasında əlaqələri daha da möhkəmləndirməliyik.

Mən bir daha demək istəyirəm ki, qardaş Gürcüstan torpağında olduğumdan çox məmnunam. Əminəm ki, Sizin rəhbərliyinizlə Gürcüstan bundan sonra da uğurla inkişaf etməyə davam edəcək və Sizin qoyduğunuz bütün vəzifələr uğurla icra ediləcəkdir. Sağ olun.

X X X

Sonra prezidentlər jurnalistlərin suallarını cavablandırdılar.

X X X

“RUSTAVİ-2” televiziya kanalının müxbiri: Bir qədər əvvəl sizin təkbətək və geniş tərkibdə görüşləriniz oldu. Siz konkret olaraq hansısa bir razılaşma əldə etdinizmi?

Prezident Mixeil SAKAŞVİLİ: Biz burada nəqliyyat dəhlizinin inkişafına zəmin yaradacaq dəmir yolu haqqında danışdıq və bildirdik ki, Çindən başlayıb Mərkəzi Asiyadan keçməklə Avropaya çıxışı daha da yaxşı şəkildə təmin edə bilərik. Biz burada əlaqələndirmə məsələsini qaldırdıq. Bütün bunların hamısı iqtisadiyyatımızın inkişafına, ölkələrimizə sərmayələrin qoyulmasına xidmət edəcəkdir.

Biz dəmir yolu xətti layihəsinin həyata keçirilməsində birgə işləyirik. Bu, çox böyük layihədir. Bu dəmir yolu bizim ölkələrin ərazisindən keçməklə Çindən Londona qədər uzana bilər. Bu, hətta Transsibir magistral xəttindən də uzun bir xətt ola bilər. Biz bunu həyata keçirəcəyik.

Eyni zamanda, 2012-ci ildə Bakıdan Batumiyə qədər avtomobil yolu layihəsinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu, Azərbaycandan Gürcüstan sərhədinə qədər dördzolaqlı avtomagistral yol olacaq və bundan sonra da davam edəcəkdir. Bu o deməkdir ki, Tbilisinin yanında yerləşən Rustavi şəhərindən çıxış daha da asanlaşacaqdır. Bu şəhərdən o şəhərə getmək üçün sadəcə 18 dəqiqə lazım olacaqdır. Bu avtomobil yolu ilə Azərbaycan sərhədinə çıxış daha da asanlaşacaq, hətta bu yoldan istifadə etməklə İstanbula da getmək mümkün olacaqdır. Bu avtomobil yolunun inşası nəticəsində dincəlmək, istirahət məqsədi ilə Batumiyə gələn azərbaycanlıların sayı da artacaqdır.

Azərbaycan şirkətlərindən biri Batumi şəhərində yüksək keyfiyyətli mehmanxana tikməyi qərara almışdır. Bu o deməkdir ki, mehmanxananın tikintisi zamanı yerli vətəndaşlarımızın bir çoxu işlə təmin olunacaq, eyni zamanda, şəhərimiz daha da gözəlləşəcəkdir. Yəni şəhərimizin gözəlləşdirilməsində bizim qonşularımız da iştirak edəcəklər.

Təbii ki, bu əməkdaşlığın əsası 1993-cü ildən sonra qoyulmuşdur. Mən Azərbaycanda gedən sürətli inkişafı və müsbət dəyişiklikləri xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Azərbaycan get-gedə çox mühüm regional mərkəzə çevrilir. Bu da özlüyündə çox vacib bir amildir. Nəinki Qafqaz regionu, həmçinin Avropa üçün də Azərbaycanın əhəmiyyəti gündən-günə artır. Azərbaycanın dünyada nüfuzu artır. Azərbaycan dövlətinin başçısının uzaqgörən siyasəti nəticəsində son illər bu ölkənin nüfuzu artmış, eyni zamanda Azərbaycanda bütün sahələrdə irəliləyişə doğru mühüm addımlar atılmışdır. Bütün bunlar bu ölkənin iqtisadiyyatının daha da şaxələndirilməsinə, inkişafına xidmət göstərmişdir. Biz Azərbaycandakı bu uğurları görürük və bu dəyişiklikləri müşahidə edirik. Bütün bunları əldə etmək o qədər də asan deyildir. Hamı bunu başa düşür ki, Azərbaycan çox mühüm strateji rola malikdir. Biz fərəh hissi keçiririk ki, Azərbaycan artıq qüdrətli bir ölkədir, onun nüfuzu get-gedə daha da artır.

Prezident İlham ƏLİYEV: Biz bütün sahələrdə uğurlu əməkdaşlıq edirik. Bizim dəmir yolu sahəsində planlarımız reallaşır, energetika sahəsində birgə başladığımız və uğurla icra etdiyimiz layihələr bu gün artıq regional müstəvidən çıxıbdir. Gürcüstan-Azərbaycan strateji dostluğu və müttəfiqliyi artıq dünya miqyasında çox mühüm amilə çevrilibdir. Bizim əlaqələrimizin möhkəmlənməsi, yeni məsələlərin həlli nəticəsində bölgədə daha da proqnozlaşdırıla bilən vəziyyət yarana bilər. Biz bu əlaqələrə sadıq. Bayaq qeyd etdiyimiz kimi, biz bu əlaqələrimizi dərin tarixi köklərə bağlarıq. Bu əlaqələr xalqlar arasında olan əlaqələrdir. Bizim xoşbəxtliyimiz ondan ibarətdir ki, tarix boyu gürcü və Azərbaycan xalqları dostluq, mehribanlıq şəraitində yaşamışlar, bir-birilərinə böyük rəğbətlə yanaşırlar. Xalqlar arasındakı münasibətlər də ikitərəfli münasibətlərə öz töhfəsini verir.

Əlbəttə ki, biz iqtisadi, sənaye, siyasi məsələləri çox ciddi şəkildə müzakirə edirik. Amma bununla bərabər humanitar sahədə əməkdaşlıq da böyük məna daşıyır. Azərbaycanda yaşayan gürcülər və Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar bizim ölkələrimiz arasında körpü rolunu oynayır. Onlar bizim ölkələrimizin dəyərli vətəndaşlarıdır, öz vətənlərinə böyük məhəbbətlə yanaşırlar və öz vətənpərvərlik borcunu şərəflə yerinə yetirirlər. Yəni ki, bizim aramızdakı münasibətlər hansısa bir sahə ilə məhdudlaşmır. Bu əlaqələrin dərin tarixi kökləri vardır. Biz bugünkü reallıqlardan, imkanlardan səmərəli şəkildə istifadə edirik. Elə etməliyik ki, bundan sonrakı nəsillər də bu fikir və duyğularla yaşasınlar ki, Gürcüstan və Azərbaycan əbədi dostluq və qardaşlıq şəraitində yaşasınlar.

AZƏRBAYCAN TELEVİZİYASI-nın müxbiri: Mənim sualım Gürcüstan Prezidentinədir. Cənab Prezident, Siz Azərbaycanın ölkənizə investisiya qoyuluşunun Gürcüstan iqtisadiyyatının inkişafına verdiyi töhfəni necə qiymətləndirirsiniz? Sağ olun.

Mixeil SAKAŞVİLİ: Bizim üçün ən ağır vaxtlarda Azərbaycanın göstərdiyi yardım həlledici idi. Bu, yalnız yardım deyildi, bu, çox uğurlu bir yardım idi. Bu, bizim ikitərəfli əməkdaşlığımızı gücləndirdi. ARDNŞ-in Gürcüstandakı fəaliyyəti, bizim limanlarımızda apardığı işlər çox vacibdir. Dəmir yolu layihəsi də bizim üçün çox mühümdür. Bütün bunlar Azərbaycan şirkətləri ilə birgə həyata keçirilən məsələlərdir. Bildiyiniz kimi, burada turizm infrastrukturunda da Azərbaycan şirkəti işləyir. Bu da bizim üçün vacibdir. Bütün bunlar təkcə siyasi səviyyədə deyil, ayrı-ayrı insanlar, fərdlər arasında əlaqələrin, eyni zamanda, humanitar sahədə bizim işbirliyimizin, maraqlarımızın bir göstəricisidir. Bütün bunlar bir-birinə təbii yolla bağlı olan məsələlərdir. Bu da bizim daha da dərin inteqrasiyamıza xidmət edir. Biz Azərbaycanın həyata keçirdiyi strateji siyasətin pragmatik, düzgün nəticələrini görürük və bu siyasət uzaqgörən bir siyasətdir. Bunun nəticəsində biz praktiki olaraq, hər gün yaxşı nəticələr əldə edirik. Bu nəticələr hətta hökumətlərin maraqlarından da kənara çıxır. Çünki biz bir-birimizə dostcasına, mehribancasına yanaşıyıq. Çalışırıq ki, bizi maraqlandıran məsələləri birgə həyata

keçirək. Bütün bunların arxasında bizim birgə ideyalarımız durur. Bütün bunlar bu tarixi prosesin bir elementidir.

Mən bu mətbuat konfransına görə bütün iştirakçılara minnətdarlığımı bildirirəm. Mən cənab Prezidentə minnətdarlığımı bildirirəm ki, Gürcüstana səfər edibdir. Mən ümidvaram ki, bizim bu şəhərimiz Sizin xoşunuza gələcəkdir.

**SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏN SONRA TÜRKİYƏ PREZİDENTİ
ABDULLAH GÜLLƏ BİRLİKDƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA
BƏYANAT**

*Bakı şəhəri,
16 avqust 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım!
Hörmətli qonaqlar!

Cənab Prezident, mən Sizi Azərbaycanda bir daha səmimiyyətlə salamlayıram, Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizin səfərinizin çox böyük əhəmiyyəti vardır. Mən şübhə etmirəm ki, səfər nəticəsində əldə edilmiş razılaşmalar Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı dostluq-qardaşlıq münasibətlərinin inkişafı üçün çox mühüm rol oynayacaqdır.

Bizim dostluğumuzun, qardaşlığımızın böyük tarixi keçmişi vardır. Əsrlər boyu xalqlarımız bir yerdə, dostluq-qardaşlıq şəraitində yaşamışlar, həmişə bir-birinə dəstək olmuşlar. Bu gün ölkələrimiz arasındakı əlaqələr ən yüksək səviyyədədir. Bu əlaqələrin xüsusi əhəmiyyəti vardır və əlaqələrimiz bütün sahələri əhatə edir. Siyasi, iqtisadi, mədəni sahələrdə - bütün sahələrdə aramızda çox ciddi iş birliyi, əməkdaşlıq aparılır və bütün istiqamətlərdə yaxşı nəticələr vardır.

Bu gün biz Sizinlə təkbətək görüşdə və nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə keçirdiyimiz görüşdə bütün bu məsələləri geniş müzakirə etdik, ikitərəfli münasibətlərimizi bir daha təhlil etdik, gələcək fəaliyyət haqqında fikir mübadiləsi apardıq və bir daha gördük ki, münasibətlərimiz, sözün əsl mənasında, qardaşlıq xarakteri daşıyır. Bu gün imzalanmış strateji tərəfdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında Müqavilə böyük tarixi əhəmiyyətə malik olan bir sənəddir. Bu müqavilə gələcək fəaliyyətimizi müəyyən edir və bundan sonra, onilliklər ərzində Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı dostluq-qardaşlıq münasibətlərini müəyyən edəcəkdir.

Qeyd etdiyim kimi, əlaqələrimiz çoxsaxəlidir, bütün sahələri əhatə edir. Bu gün biz Sizinlə iqtisadi və siyasi sahədəki əməkdaşlığımızı müzakirə etdik. Bu yaxınlarda Türkiyə-Azərbaycan biznes forumunun keçirilməsi iqtisadi sahədə çox mühüm bir hadisə idi. Biz nəinki qarşılıqlı yatırımların həcmi artırırıq, eyni zamanda, artıq üçüncü ölkələrdə birgə sərmayə qoyuluşu haqqında ciddi fikir mübadiləsi aparırıq və əminəm ki, bu sahədə yaxşı nəticələr ola bilər.

Neft-qaz sahəsindəki əməkdaşlığımızın böyük tarixi vardır. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərləri uğurla fəaliyyət göstərir və gələcəkdə bu fəaliyyət daha da geniş olacaqdır. Bu gün bu mühüm layihələr yeni vəziyyətin yaranmasına gətirib çıxarıbdır. Həm bölgədəki vəziyyətə müsbət təsir göstərir, eyni zamanda, gələcək çoxtərəfli regional əməkdaşlıq üçün də mühüm şərt kimi mövcuddur.

Bu gün biz bərabər həyata keçirdiyimiz dəmir yolu layihəsi üzərində işləyirik. Bu yol da həm Türkiyəni Azərbaycanla, eyni zamanda, Avropanı Asiya ilə birləşdirəcəkdir. Bu yolun tikintisi nəticəsində həm siyasi, həm iqtisadi maraqlarımız tam şəkildə təmin olunacaqdır. Buna bənzər digər layihələr mövcuddur, danışıqlar mövzusu və əminəm ki, iki xalqın ortaya qoyduğu iradə sayəsində biz bütün məqsədlərimizə çatacağıq.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr türkdilli ölkələr arasındakı əlaqələrə ciddi təsir göstərir. Bu sahədə də fikirlərimiz üst-üstə düşür. Keçən il Naxçıvanda keçirdiyimiz zirvə görüşü və o görüş zamanı əldə edilmiş razılaşmalar artıq reallaşır. Yaxın zamanlarda Türkiyədə keçiriləcək növbəti zirvə görüşü də əminəm ki, çox uğurlu olacaq və beləliklə, türkdilli ölkələrin əməkdaşlığı daha da genişlənəcəkdir. Bütövlükdə türk dünyasının birləşməsi üçün Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin xüsusi yeri vardır.

Biz bütün başqa sahələrdə qardaş, dost kimi əməkdaşlıq edirik, iş birliyi aparırıq. Bu, bizim strateji xəttimizdir. Dahi liderlərimiz bu yolu bizə göstərirlər. Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün kəlamı yadıma düşür. O demişdir ki, Azərbaycanın kədəri kədərimiz, sevinci sevincimizdir. Azərbaycan xalqının ümummilliliyi Heydər Əliyev demişdir ki, Türkiyə ilə Azərbaycan bir millət, iki dövlətdir. Bax, bu kəlamlar bizə yol göstərir və bu yolda biz çiyin-çiyinə irəliləyirik və böyük zirvələri fəth edirik. Mən əminəm və şübhə etmirəm ki, bundan sonrakı dövrdə də həmişə olduğu kimi, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr yüksələn xətlə inkişaf edəcəkdir.

Müzakirə etdiyimiz məsələlər arasında Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məsələsi də var idi. Bu barədə də biz çox geniş danışdıq və fikir mübadiləsi apardıq. Bildiyiniz kimi, uzun illər ərzində Azərbaycan torpaqları Ermənistanın işğalı altındadır. Bu işğal və etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpaqlarından didərgin salınıbdır, qaçqın-köçkün vəziyyətində yaşayır. Azərbaycanlılara qarşı Ermənistan tərəfindən etnik təmizləmə siyasəti aparılmışdır, bütün beynəlxalq hüquq normaları pozulmuşdur. Beynəlxalq təşkilatlar – BMT, Avropa Şurası, ATƏT, İslam Konfransı Təşkilatı,

Avropa Parlamenti məsələnin həlli ilə bağlı çoxsaylı qətnamələr, qərarlar qəbul etmişdir və onların hamısı Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpasını qeyd-şərtsiz tələb edir. Əfsuslar olsun ki, Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi məsələnin həlli üçün imkan yaratmır. Ancaq Azərbaycan bundan sonra da ərazi bütövlüyünün bərpası üçün bütün lazımı tədbirləri görəcək, öz siyasi və diplomatik səylərini artıracaqdır. Əminəm ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunacaqdır. Fərsətdən istifadə edərək, Sizə və bütün qardaş türk xalqına Azərbaycana bu məsələ ilə bağlı daim dəstək verdiyinizə görə minnətdarlığımı, təşəkkürümü bir daha bildirmək istəyirəm.

Bir daha əziz qardaşım, Sizi Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram, ölkəmizə xoş gəlmisiniz. Əminəm ki, səfəriniz çox uğurlu olacaqdır. Sağ olun.

X X X

Sonra dövlət başçıları jurnalistlərin suallarını cavablandırıdılar.

X X X

Uğur Alıcı (TRT): Birinci sualım hər iki prezidentdir. İki ölkə arasında münasibətlər tarixi əlaqələrə bağlıdır. Bu çərçivədə viza rejiminin aradan qaldırılması məsələsi səfər zamanı müzakirə olundumu? Digər sualım isə Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı Dağlıq Qarabağ probleminin həllindəki son vəziyyətlə əlaqədardır. Ermənistanın nizamlanma prosesi ilə bağlı göstərdiyi diplomatik yol çözümsüzlüyə istiqamətlənibmi? Təşəkkür edirəm.

Prezident İlham ƏLİYEV: Bu gün görüş zamanı gündəlikdə olan bütün məsələlər müzakirə olundu və çox ciddi fikir mübadiləsi aparıldı. Qeyd etdiyim kimi, bütün məsələlər çox səmimi və qardaşlıq şəraitində müzakirə olundu. Türkiyə ilə Azərbaycan arasında çoxsaylı müqavilələrin olması aramızdakı əlaqələrin inkişafı üçün hüquqi zəmin yaradır. Beləliklə, deyə bilərəm ki, bütün sahələrdə aramızdakı əlaqələri hüquqi sənədlər tənzimləyir. Viza məsələsi də bu gün müzakirə olundu. Bu məsələnin həlli üçün Azərbaycan da daxili prosedurlar keçməlidir. Bu məsələlər daxilə bir daha müzakirə edilməlidir. Bildiyiniz kimi, Türkiyə bütün türkdilli ölkələrlə vizaların birtərəfli qaydada qaldırılması üçün praktiki addımlar atmışdır. Biz bu addıma görə çox minnətdarıq. Ümid edirəm ki, bütün daxili prosedurlar başa çatandan sonra Azərbaycan tərəfindən də buna bənzər addım atılacaqdır.

O ki qaldı Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münacişəsinin həlli məsələsinə, mən deyə bilərəm ki, biz artıq həlledici mərhələdəyik. Çünki son 5-6 il ərzində aparılan danışıqlar müəyyən təkliflərin hazırlanmasına gətirib çıxarmışdır. Bu təkliflər Minsk qrupu tərəfindən rəsmi şəkildə Ermənistana və Azərbaycana təqdim edilmişdir. Təkliflər balanslaşdırılmış mahiyyət daşıyır. Təkliflərin qəbul olunacağı təqdirdə məsələnin dinc yollarla və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həlli mümkün olacaqdır. Təkliflərin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın işğala məruz qalmış bölgələrindən Ermənistanın işğalçı qüvvələri çıxarılır və Azərbaycan vətəndaşları öz doğma dədə-baba torpaqlarına qayıdırlar. Bununla bərabər, təhlükəsizliyin təmin olunması üçün bölgədə sülhməramlı qüvvələr yerləşdirilir. Ermənistanla Dağlıq Qarabağ arasında dəhlizin fəaliyyət göstərməsi və digər məsələlər nəzərdə tutulur. Yəni, məsələnin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycan torpaqları işğal altından çıxır və beləliklə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası nəzərdə tutulur.

O ki qaldı, Dağlıq Qarabağın son statusuna, bu, gələcəyin işidir. Azərbaycan tərəfi dəfələrlə bəyan etmişdir ki, Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan kənarında heç bir statusuna Azərbaycan heç vaxt öz razılığını verməyəcək və beynəlxalq hüquq normaları bu mövqeyi müdafiə edir. Əgər Ermənistan tərəfi konstruktivlik nümayiş etdirərsə və beynəlxalq normalara hörmətlə yanaşarsa, bütün beynəlxalq təşkilatların qətnamələrinə riayət edərsə və başqa ölkənin torpaqlarından öz işğalçı qüvvələrini çıxarsa, o zaman məsələ öz həllini tezliklə tapa biləcəkdir. O zaman Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh yaranacaq, bütün kommunikasiyalar açılacaq və bölgəyə geniş mənada əməkdaşlıq gələcəkdir. Biz bunu arzulayıırıq və Ermənistan tərəfindən konstruktiv addımları gözləyirik.

Abdullah GÜL: Bəli, hörmətli Prezident izah etdi, onun dediklərinə mən də eynilə qatılıram. Viza ilə bağlı məsələni təbii ki, müzakirə etdik. Hazırkı durumda Azərbaycanın bəzi mülahizələri vardır ki, bu məsələləri aidiyyəti qurumlarımız müzakirə edəcəklər və ümid edirəm ki, bu iş yaxın zamanlarda başa çatacaqdır.

Ermənistan-Azərbaycan münasibətləri ilə bağlı şübhəsiz ki, çox geniş müzakirələr apardıq, son vəziyyəti cənab Prezident ətraflı şəkildə izah etdi. Əminik ki, biz Qafqazı sabit əməkdaşlıq bölgəsinə çevirəcəyik. Bunun

üçün də bu problem həll edilməlidir. Bu münaqişə 18 ildir bu qaydada davam etmişdir, bundan sonra belə davam etməməlidir. Bunun üçün mütləq görüşmək, müzakirə aparmaq, bəzən açıq, bəzən gizli diplomatik fəaliyyət göstərmək lazımdır. Şübhəsiz ki, münaqişə Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll olunmalıdır. Bunu hər kəs bilməlidir. Çünki BMT-nin tanıdığı sərhədlərin hər hansı şəkildə başqa bir ölkə tərəfindən işğalı nə beynəlxalq hüquq tərəfindən qəbul edilə, nə də hər hansı şəkildə müsbət qarşılana bilər. Bu baxımdan bu problemin həlli üçün hamımız hər cür kömək göstərməyə davam edəcəyik.

Sevinc İsgəndərova (Space TV): Mənim sualım Türkiyə Prezidenti cənab Abdullah Gülədir. Hörmətli cənab Prezident, bundan əvvəl mediada 2010-cu il sentyabrın 11-17-də NATO çərçivəsində Ermənistanda keçiriləcək təlimlərlə bağlı Türkiyə-Ermənistan sərhədinin açılması ehtimalı barədə məlumatlar getmişdi. Bu məsələyə münasibətinizi bildirməyi xahiş edirik. Təşəkkür edirəm.

Abdullah GÜL: Bu mövzunu bir az əvvəl də müzakirə etdik. Qafqazın sabitlik və əməkdaşlıq bölgəsinə çevrilməsi üçün bütün problemləri müzakirə etməyimiz, bunları sülh şəraitində həll etməyimiz vacibdir. Bütün bunlar bölgədə daha geniş əməkdaşlığa, bölgədə sərhədlərin açılmasına, yeni yolların çəkilməsinə, daha böyük iqtisadi fəaliyyətə imkan verəcəkdir. Bunun üçün hamımız birlikdə bu fəaliyyəti həyata keçiririk. Bəzən siz görürsünüz, açıq müzakirə edirik. Bəzən də sizin görmədiyiniz, - diplomatiya belədir, böyük problemlər, çox mühüm problemlər belə həll olunur – səssiz, amma qətiyyətli fəaliyyətlə həll olunur.

Ümid edirəm ki, bölgədəki bütün problemlər həll ediləndən sonra daha geniş əməkdaşlıq məkanı ortaya çıxacaqdır. O zaman mövcud yollardan əlavə yeni yollar, yeni dəmir yolları çəkiləcəkdir. Bu bölgə inanılmaz şəkildə çox cəlbedici əraziyə çevriləcəkdir və bölgədəki bütün xalqlar daha firavan yaşayacaq, daha xoşbəxt olacaqdır.

**“GÜLÜSTAN” SARAYINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ADINDAN
TÜRKİYƏ RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ABDULLAH GÜLÜN
ŞƏRƏFİNƏ RƏSMİ ZİYAFƏTDƏ
NİTQ**

*Bakı şəhəri,
16 avqust 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım!
Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Mən Sizi, əziz cənab Prezident, Azərbaycanda bir daha ürəkdən salamlayıram. Sizə bir daha “Xoş gəlmisiniz” deyirəm. Biz Sizin səfərinizə çox böyük əhəmiyyət veririk. Bu, dostun, qardaşın səfəridir. Şübhə yoxdur ki, bu səfər Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərə çox müsbət təsir göstərəcəkdir. Gələcək əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi üçün bu səfərin çox böyük əhəmiyyəti vardır.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr xüsusi xarakter daşıyır. Bu, iki dost, qardaş xalq arasında olan münasibətlərdir. Əsrlər boyu xalqlarımız bir yerdə yaşamışlar, yaratmışlar, həmişə bir-birinə dəstək, dayaq olmuşlar. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bizi müstəqil ölkə kimi ilk tanıyan Türkiyə olmuşdur. O gündən bu günə qədər Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr çox sürətlə inkişaf etmiş, demək olar ki, bütün sahələri əhatə etmiş və bu gün strateji müttəfiqlik səviyyəsinə qalxmışdır.

Bu illərdə həm siyasi, həm iqtisadi sahələrdə, mədəni sahədə, bütün sahələrdə çox gözəl nəticələr vardır. Biz beynəlxalq təşkilatlarda daim bir-birimizə dəstək olururuq. Bütün beynəlxalq təşkilatlarda daim bir mövqedən çıxış edirik. İstər BMT, istər İslam Konfransı Təşkilatı, digər təşkilatlarda həmişə, bütün zamanlarda Türkiyə və Azərbaycan vahid mövqedən çıxış etmişlər. Bölgədə gedən proseslərə də baxışlarımız eynidir, heç bir fikir ayrılığı yoxdur. Daim məsləhətləşmələr aparırıq və regional əməkdaşlığın dərinləşməsi üçün Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr həlledici rol oynayır. Məhz bizim irəli sürdüyümüz təşəbbüslər nəticəsində bu gün bölgədə tam yeni və müsbət vəziyyət yaranmışdır.

Regional əməkdaşlıq prosesləri müsbət istiqamətdə davam edir. Bizim tərəfimizdən irəli sürülmüş konkret layihələr öz bəhrəsini verir, bölgəyə rifah və təhlükəsizlik gətirir. Bunların içərisində Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin xüsusi yeri vardır. Məhz bu kəmərlə vasitəsilə bu gün bütün bölgədə əməkdaşlıq dərinləşir. Regional çərçivədə bu kəmərin tikintisində iştirak etmiş bütün ölkələr öz xeyrini götürürlər.

Bu kəmərin tikintisi nəticəsində bölgədə geosiyasi və geoiqtisadi vəziyyət müsbət istiqamətə doğru dəyişmişdir. Bunun ardınca Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri və digər layihələr dostluğumuzu, qardaşlığımızı daha da möhkəmləndirdi. Bu gün bu, artıq mövcud reallıqdır. Bu reallıq bütün bölgədə gedən proseslərə müsbət təsir göstərir. Bizim - Türkiyə və Azərbaycanın təsir imkanları genişlənir. Mən əminəm ki, gələcək illərdə bizim mövqeyimiz daha da möhkəmlənəcəkdir. Bu, artıq bir yoldur, bir dəhlizdir. Bu dəhliz bizə yeni layihələri həyata keçirməyə imkan verir. Bu gün biz Sizinlə bu barədə geniş fikir mübadiləsi apardıq. Gələcək illərdə birgə fəaliyyətlə bağlı bütün planlar nəzərdə tutulub və qarşılıqlı addımlar atılacaqdır.

Mən çox şadam ki, strateji müttəfiqliyimiz, münasibətlərimiz bax, belə uğurla davam edir. Bu gün isə bu əlaqələrin gələcək inkişafı üçün çox mühüm və tarixi sənəd imzalanmışdır. Türkiyə ilə Azərbaycan arasında strateji tərəfdaşlıq və qarşılıqlı yardım haqqında müqavilə imzalanmışdır. Bu müqavilənin həyata keçirilməsi nəticəsində, şübhə yoxdur ki, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı dostluq, qardaşlıq əlaqələri daha da möhkəmlənəcəkdir. Bu müqavilənin çox böyük əhəmiyyəti vardır və əminəm ki, hamımız bu gözəl nəticələri görəəcəyik.

Bu gün biz, eyni zamanda, türkdilli ölkələrin birgə fəaliyyəti haqqında da geniş fikir mübadiləsi apardıq. Bu məsələ ilə də bağlı mövqeyimiz üst-üstə düşür. Biz bütün məsələlərdə işlərimizi qarşılıqlı anlaşma əsasında qururuq.

Sizi, əziz qardaşım, Bakıda görmək bizim hamımız üçün böyük şərəfdir, böyük xoşbəxtlikdir. Biz Sizi Azərbaycanın böyük dostu kimi tanıyıırıq. Əvvəlki vəzifədə çalışdığımız dövrdə Siz Azərbaycanda dəfələrlə olmusunuz. Prezident kimi bir neçə dəfə səfərə gəlmisiniz. Mənim Türkiyəyə səfərlərim də mütəmadi xarakter daşıyır. Belə də olmalıdır. Biz bir ailənin üzvləriyik. Bizim tariximiz münasibətlərimizin bugünkü və gələcək inkişafı üçün əsas şərtidir. Bu, böyük, möhkəm təməldir. Bizi birləşdirən tarix, mədəniyyət, din, dil, siyasi maraqlar – bütün bu amillər nadir vəziyyət yaradır. Hesab edirəm ki, Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər dünyada analoqu olmayan münasibətlərdir. Bu münasibətlər nəinki ölkələrimizi gücləndirir, eyni zamanda, bölgədə və dünyada gedən proseslərə də müsbət təsir göstərir.

Bir daha Sizi və Sizinlə bərabər Azərbaycana gəlmiş bütün bacı-qardaşlarımızı ürəkdən salamlayıram. Sizə və bütün türk xalqına xoşbəxtlik, yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

**SƏNƏDLƏRİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏN SONRA RUSİYA PREZİDENTİ
DMİTRİ MEDVEDEVLƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA
BƏYANAT**

*Bakı şəhəri,
3 sentyabr 2010-cu il*

-Hörmətli Dmitri Anatolyeviç!
Hörmətli qonaqlar!
Xanımlar və cənablar!

Bu gün Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin tarixində çox əlamətdar gündür. Bu gün siyasi və iqtisadi xarakterli mühüm sənədlər – dövlət sərhədi haqqında, sərhədyanı Samur çayının su ehtiyatlarının bölünməsi və onlardan səmərəli istifadə edilməsi haqqında müqavilələr, habelə qaz sahəsində əməkdaşlıq sferasında kontrakta əlavə imzalanmışdır. Əminəm ki, onlar bizim münasibətlərin inkişafının çox mühüm istiqamətlərini uzun illər, qarşıdakı onilliklər üçün müəyyən edəcəkdir. Bütün bunlar bizim münasibətlərin dinamik və səmərəli inkişafının əyani göstəricisidir.

Biz münasibətlərimizi strateji tərəfdaşlar arasında, qonşular və mehriban dostlar arasında münasibətlər kimi səciyyələndiririk. Rusiya Prezidentinin bugünkü səfəri, imzalanmış sənədlər, habelə apardığımız fikir mübadiləsi və danışıqlar bizim münasibətlərin dinamik, səmərəli və müsbət inkişafına əyani sübutdur. Biz bu münasibətləri çox yüksək qiymətləndiririk. Əminəm ki, bütün istiqamətlər üzrə əlaqələrimizin gələcək inkişafı da bu günə qədər əldə edilənlər kimi səmərəli olacaqdır.

Ölkələrimiz arasında çox sıx siyasi qarşılıqlı əlaqə vardır, çox tez-tez görüşürük, əlaqə saxlayırıq. Rusiya Prezidentinin, böyük bir dövlətin Prezidentinin son üç ildə Azərbaycana üçüncü dəfə səfər etməsini xüsusi qiymətləndiririk. Mən də tez-tez Rusiyaya – Moskvaya və başqa şəhərlərə səfərlər edirəm. Bu, bir-birimizə olan qarşılıqlı marağa, eləcə də bizim münasibətlərin mövzusunun çox geniş olmasına dəlalət edir.

Bizim münasibətlər ayrıca bir sahədə əməkdaşlıqla məhdudlaşmır. Bu münasibətlər çoxşaxəlidir – siyasi əlaqələri, iqtisadi kooperasiyanı, müştərək layihələri əhatə edir. Energetika sahəsində, neft-qaz əməliyyatlarında, elektrik enerjisi satışı, nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq böyük bir blok təşkil edir. Biz regional və dünya miqyaslı layihələr üzərində birgə işləyirik. Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi artıq bu gün öz potensialını göstərir və hazırda Rusiya və Azərbaycan həmin dəhlizin çox mühüm tərkib hissələridir. Biz Xəzərdə əməkdaşlıq edirik. Biz Qafqaz regionunda təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi sahəsində əməkdaşlıq edirik. Ölkələrimiz arasında hərbi-texniki və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq fəal inkişaf edir. Bu istiqamətlərin hər biri barəsində konkret faktlar və konkret layihələr əsasında çox danışmaq olar.

Dünən mən Rusiya Prezidentinin şərafinə təntənəli ziyafət zamanı qeyd etmişdim ki, biz humanitar sahədə əməkdaşlığa xüsusi diqqət yetiririk. Bu sahədə bizim çox yaxşı nəticələrimiz vardır. Bu gün ikitərəfli əməkdaşlığımız artıq ikitərəfli formatı aşır və beynəlxalq humanitar layihəyə çevrilir. Bu il humanitar əməkdaşlıq sahəsində Bakıda keçirilən Rusiya-Azərbaycan forumunun müsbət təcrübəsi artıq yaxşı nəticələr verir. Biz bu gün razılığa gəldik ki, Rusiya və Azərbaycanın himayəsi altında keçirilən bu forum gələn il artıq beynəlxalq statusa malik olacaqdır. Beləliklə, humanitar sahədə əməkdaşlığımız artıq bu gün ikitərəfli formatı aşır və gələcəkdə bu sahədə əməkdaşlıqda marağı olan ölkələrin və xalqların yaxınlaşması işinə xidmət edəcəkdir. Biz Azərbaycanda buna maraqlıyıq. Biz istəyirik ki, ölkəmizdə bütün xalqların nümayəndələri gələcəkdə də indiki kimi sülh, dostluq, qardaşlıq şəraitində yaşasınlar. Biz çox sevinirik ki, ölkələrimiz arasında humanitar əməkdaşlıq konkret real layihələrlə zənginləşir.

Başqa sözlə desək, münasibətlərimiz olduqca çoxşaxəli, çoxtərəflidir, praktiki olaraq bütün sahələri əhatə edir. Ən başlıcası isə, bu gün dövlət sərhədi haqqında müqavilə imzalandıqdan sonra münasibətlərimizdə həll edilməmiş hər hansı məsələ qalmır. Həmin müqavilənin bu gün Bakıda bu cür təntənəli şəraitdə imzalanması münasibətlərimizin, niyyətlərimizin səmimiyyətinə daha bir sübutdur. Bu müqavilə ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafında mühüm mərhələdir. Qarşıda bizi başqa işlər gözləyir. Bu gün biz münasibətlərimizin iqtisadi tərkib hissəsini necə zənginləşdirmək barədə, hansı yeni layihələri həyata keçirməyə hazırlaşmağımız, gələcəkdə fəaliyyətimizi necə əlaqələndirməyi planlaşdırmağımız barədə fikir mübadiləsi etdik. Energetika sahəsində artıq konkret addımlar nəzərdə tutulmuşdur.

Mən ilk növbədə, Rusiya Prezidenti Dmitri Anatolyeviç Medvedevə ölkəmizə səfər etdiyinə, bugünkü razılaşmalara gətirib çıxarmış müştərək işə görə bir daha təşəkkür etmək və əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, ölkələrimiz arasında münasibətlər gələcəkdə də dostluq, mehriban qonşuluq və strateji tərəfdaşlıq ruhunda inkişaf edəcəkdir.

X X X

Sonra dövlət başçıları jurnalistlərin suallarına cavab verdilər.

- Bu gün imzalanan əlavə sazişə görə, “Qazprom”un gələn il alacağı Azərbaycan qazının həcmi artırılmışdır. Eyni zamanda, məhz Azərbaycan qazı “Nabukko” boru kəmərinin başlıca doldurucusu kimi nəzərdən keçirilir. “Nabukko” isə “Cənub axını”nın bilavasitə rəqibidir. Bu iki məqam bir-biri üçün ziddiyyət təşkil etmirmi? Bir tərəfdən qaz sahəsində Rusiya-Azərbaycan münasibətləri möhkəmlənir, digər tərəfdən isə Azərbaycan rəqib layihədə iştirakdan imtina etmir. Ümumiyyətlə, qaz bütün layihələrə kifayət edəcəkmi? Sualım hər iki prezidentədir.

Prezident Dmitri MEDVEDEV: Bilirsiniz, biz iqtisadi maraqlarımıza diqqətlə yanaşmalıyıq. Biz anlamalıyıq ki, bir tərəfin və digər tərəfin mənafeləri mövcuddur. Bu maraqlar praqmatik xarakter daşıyır. Bu, ideal vəziyyətdə olan humanitar sahədə əlaqələr deyildir. Biz burada pul qazanırıq. Bu, normal haldır. Biz burada imkanlarımızı arzularımızla uyğunlaşdırmalıyıq. Bu, birincisi.

İkincisi, bu gün biz Azərbaycan Prezidenti ilə söhbət zamanı deyirdik ki, biz regionda sanballı oyunçularıq və maraqlarımız çox halda üst-üstə düşür. Çünki ölkələrimiz enerji ehtiyatlarının istehsalçıları və ixracçılarıdır. Buna görə də biz bir tərəfdən razılığa gəlməliyik, digər tərəfdən isə kooperativləşməliyik. Həmkarlarımızın imzaladığı qaz ticarətinin genişləndirilməsi haqqında müvafiq sənədlər bunu nümayiş etdirdi. Üçüncüsü, ən müxtəlif layihələr mövcuddur. Burada Rusiyanın mövqeyi həmişə elə olmuşdur ki, biz hər hansı layihələrə mane ola bilmərik və olmamalıyıq, bu, tamamilə qeyri-təbii işdir. Mənə elə gəlir ki, biz sadəcə əməkdaşlığın ən maraqlı sahələrini ayırmalı, birgə layihələrin cəlbədiciliyini nümayiş etdirməliyik. Gələcək layihələrə gəldikdə isə, necə deyirlər, qoy mənfəət gətirən, tərəfdaşlarımız üçün maraqlı layihələr qalib gəlsin. Heç kim heç kimi heç nəyə vadar etmir. Eyni zamanda, bu, iqtisadi cəhətdən səmərəli layihələr olmalıdır. Gələcək üçün enerji sahəsində münasibətlər qurarkən mən buna əsaslanırdım.

Prezident İlham ƏLİYEV: Mən də öz növbəmdə demək istəyirəm ki, Azərbaycan artıq 2007-ci ildən öz qazını beynəlxalq bazarlara çıxarır və Azərbaycanda hasil edilən qazın həcmi ilbəil artır. Ehtiyatlarımız yetərinə çoxdur. Azərbaycanda yalnız təsdiq edilmiş qaz ehtiyatı 2 trilyon kubmetrdən çoxdur. Potensialı isə biz real şəkildə təxminən 5 trilyon kubmetr həcmində qiymətləndiririk.

Buna görə də qaz bizə bir çox onilliklər kifayət edəcəkdir. Qaz sahəsində əməkdaşlığımız açıq və səmimi xarakter daşıyır. Biz bu sahəyə dostlarımız və tərəfdaşlarımızla münasibətlərimizi möhkəmləndirmək imkanı kimi baxırıq. Rusiya ilə bu sahədə əməkdaşlığımıza gəldikdə isə, bildiyiniz kimi, bu əməkdaşlıq nisbətən yaxınlarda başlanmışdır. Birinci sənədlər yalnız ötən il imzalanmışdır, lakin artıq qısa vaxt kəsiyində biz bu gün imzaladığımız müqavilə ilə Azərbaycan qazının Rusiyaya ixracının həcmi mahiyyətcə 4 dəfə artırırıq. Bu, böyük gələcəyi olan qarşılıqlı surətdə faydalı layihədir. Layihənin əhəmiyyətli üstünlüklərindən biri də budur ki, Azərbaycan ilə Rusiya arasında tranzit ölkə yoxdur. Biz qonşuyuq və bizi hazırda genişlənən qaz kəməri sistemi birləşdirir. Bizim tərəfimizdən Azərbaycan qazının Rusiyaya nəqli imkanlarının genişləndirilməsinə sərmayələr qoyulur.

Xatırladığımız başqa layihələrə və rəqabətə gəldikdə isə, biz qaz sahəsində fəaliyyətimizi hansısa əsaslandırılmamış rəqabət imkanı kimi nəzərdən keçirməmişik. Bu halda biz siyasi motivlərə deyil, yalnız iqtisadi və praktik motivlərə əsaslanırıq. Bu gün Rusiya və Azərbaycan şirkətləri arasında qaz sahəsində mövcud olan şərtlər bizi razı salır və mən ümid edirəm ki, Rusiya tərəfini də qane edir. Buna görə də əgər bütün maraqlı tərəflər buna məhz iqtisadi məqsədyönlülük nöqtəyi-nəzərindən baxsalar və bu layihələrin süni şəkildə siyasiləşdirilməsi minimum səviyyəyə endirilsə, əminəm ki, bütün maraqlı tərəflərin mənafeləri nəzərə alınacaqdır. Bir daha demək istəyirəm ki, biz Rusiya ilə energetika sahəsində ikitərəfli əməkdaşlığımızı uzunmüddətli və strateji əməkdaşlıq kimi nəzərdən keçiririk və bu, təkcə qaz sahəsini əhatə etmir. Bu, həm neft, həm elektroenergetika sahələrinə də aiddir. Gələcəkdə qarşılıqlı razılığa gəlsək, biz bütün energetika komponentləri üzrə Rusiyaya təbii ehtiyatların ixracını artırmaq niyyətindəyik.

- Sualım hörmətli Rusiya Prezidentinədir. Azərbaycan ictimaiyyəti Sizin Ermənistanı bu yaxınlardakı səfərinizə və orada Gümrüdəki Rusiya hərbi bazası ilə bağlı müqaviləyə dəyişikliklər haqqında imzalanmış protokola böyük maraq göstərir. Bu da aydın məsələdir. Siz bunu necə şərh edərdiniz?

Prezident Dmitri MEDVEDEV: Çox sağ olun. Təbii ki, mən səfərimin yekunlarını şərh edəcəyəm. Gizlətməyəcəyəm, biz Azərbaycan Prezidenti İlham Heydər oğlu ilə bu mövzunu müzakirə etmişik. Şübhəsiz ki, Rusiya üçün burada, Qafqazda sabitliyin qorunub saxlanması çox vacibdir. Rusiya Qafqaz ölkəsi, Xəzəryanı ölkədir. Biz ən yaxın qonşumuz və dostumuz Azərbaycan ilə münasibətlər quranda məhz buna əsaslanırıq.

Buna görə burada sülh və asayiş olması hamımızın marağına uyğundur. Mənim Ermənistan səfərim zamanı qəbul edilmiş qərara, yəni Ermənistanda Rusiyanın hərbi bazasının olması haqqında müvafiq sazişin qüvvədə olması müddətinin artırılması məsələsinə də məhz bu mövqedən baxmaq lazımdır. Burada hər hansı gizli və ya başqa mülahizələr yoxdur. Həmin baza sülhü və asayışı təmin etməyə, sabitliyi qoruyub saxlamağa, bu gün mövcud olan bütün mürəkkəbliklərin azalmasına xidmət edir və bağlanmış saziş çərçivəsində imkanlarımızı və səlahiyyətlərimizi həyata keçirərkən biz məhz bu mövqedən çıxış edəcəyik. Sazişdə heç bir prinsiplial yenilik yoxdur, onun yalnız bir mənası var: həmin bazanın orada olacağı illərin sayı müəyyən qədər artırılır. Mən əminəm ki, biz mümkün olan bütün imkanları burada, Qafqazda, Cənubi Qafqazda ümumi vəziyyətin sağlamlaşdırılmasına yönəldəcəyik. Mən öz tabeliyimdə olanlara – həmin bazanın təminatı məsələləri ilə məşğul olan müvafiq nazirliklərin, idarələrin rəhbərlərinə də məhz bu cür təlimatlar verəcəyəm.

Biz Azərbaycan Prezidenti ilə bu barədə kifayət qədər ətraflı danışmışıq. Biz gələcəkdə də burada, bizim regionda təhlükəsizliyin təmin edilməsinə aid bütün məsələlər barədə fəaliyyətimizi, fikir mübadiləsini sıx əlaqələndirəcəyik.

- Sualım cənab Əliyevdir. Siz dediniz ki, Xəzəryanı problemlər həmişə Sizin diqqət mərkəzinizdədir. Xahiş edirəm deyin, Xəzəryanı dövlətlərin Tehran sammitində növbəti zirvə görüşünün Bakıda keçirilməsi haqqında qəbul edilmiş qərarın reallaşdırılması hansı mərhələdədir? Bu sammitin Bakıda çağırılmasına hər hansı maneələr varmı?

Prezident İlham ƏLİYEV: Biz həmin məsələni bu gün Dmitri Anatolyeviçlə müzakirə etmişik, sammitin Bakıda keçirilməsinə heç bir maneə yoxdur. Xəzər dənizinin delimitasiyası ilə əlaqədar məsələnin tənzimlənməsi barədə mövqelərimiz üst-üstə düşür. Bildiyiniz kimi, bizim milli sektorların ölkələrimiz arasında bölünməsi barədə müvafiq saziş imzalanmışdır. Hesab edirik ki, bu, çox yaxşı formatdır və Xəzər dənizinin statusu ilə bağlı məsələnin hərtərəfli tənzimlənməsinə nail olmaq üçün möhkəm zəmin ola bilər.

Bu gün biz sammitin keçirilməsinin təxmini vaxtını da müzakirə etmişik və tərəfdaşlarımızla, Xəzəryanı bölgədəki qonşularımızla müvafiq məsləhətləşmələrdən sonra həmin vaxtı konkret müəyyən edəcəyik. Mənim bildiyimə görə, bizim başa düşdüyümüz mənada məqsəd həmin sammitin keçirilməsini 2011-ci ilə təxirə salmamaqdan, onu ən yaxın aylarda, 2010-cu ildə Bakıda keçirməkdən ibarətdir.

- Mənim sualım hər iki prezidentədir. Məlum olduğu kimi, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll edilməməsi və Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan tərəfindən işğalının davam etməsi regionda sülhün və təhlükəsizliyin bərqərar olması üçün çox böyük əngəl yaradır. Siz bu məsələnin tənzimlənməsinin perspektivlərini necə təsəvvür edirsiniz?

Prezident İlham ƏLİYEV: Bizim fikrimizcə, bu məsələ ən tez bir vaxtda tənzimlənməlidir. Çünki danışıqlar prosesi artıq neçə illərdir ki, davam edir. 1992-ci ildə bu məsələ ilə məşğul olan Minsk qrupu yaradılmışdır. 1994-cü ildən atəşkəs haqqında saziş bağlanmışdır. O vaxtdan atəşkəs rejimi mövcuddur. Lakin bütün bu illər ərzində münaqişənin tammiqyaslı tənzimlənməsinə təəssüf ki, nail ola bilməmişik. Azərbaycan əraziləri işğal altındadır. Azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti yeridilmiş, nəticədə Dağlıq Qarabağdan və Dağlıq Qarabağın ətrafındakı yeddi rayonun ərazisindən yüz minlərlə azərbaycanlı qovulmuşdur.

Beynəlxalq təşkilatların qətnamələri mövcuddur. BMT Təhlükəsizlik Şurası 4 qətnamə qəbul etmişdir. Həmin sənədlərdə işğalçı qüvvələrin Azərbaycan ərazisindən çıxarılması haqqında tələblər irəli sürülür. ATƏT-in Lissabon sammitinin qərarları, digər beynəlxalq təşkilatların qətnamələri mövcuddur.

Münaqişə həmin qərarlar və qətnamələr əsasında, beynəlxalq hüququn normaları və prinsipləri əsasında tənzimlənməlidir. Bu, Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin Moskvada imzalanmış Birgə Bəyannaməsində də əks olunmuşdur.

Ərazi bütövlüyü prinsipinin xalqların öz müqəddəratını təyin etmək hüququ ilə əlaqələndirilməsi məsələsi, bizim fikrimizcə, həll edilə bilməyən məsələ deyildir. Xalqın təyini-müqəddərat hüququ ölkələrin ərazi bütövlüyünün pozulmasını nəzərdə tutmamalıdır və ölkələrin ərazi bütövlüyü çərçivəsində uğurla həyata keçirilə bilər. Buna görə də biz hesab edirik ki, məsələnin məhz beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, beynəlxalq təşkilatların qətnamələri əsasında həllini tapmaq lazımdır. Azərbaycan torpaqlarının işğal edilməsinə son qoymaq, yüz minlərlə məcburi köçkünün öz əzəli torpaqlarına qayıtmasına və sülh şəraitində yaşamasına imkan yaratmaq lazımdır.

Ümid edirəm ki, erməni tərəfi konstruktiv yanaşma nümayiş etdirəcək və biz münaqişəni mənim dediyim prinsiplər əsasında tənzimləmək yolunu tapa biləcəyik.

Mən sizin sualınızdan istifadə edərək, Rusiya Prezidentinə bu prosesdə fəal iştirakına görə təşəkkür etmək istərdim. Dmitri Anatolyeviçin təşəbbüsü ilə Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri arasında altı görüş

keçirilmişdir. Bu fakt özlüyündə misilsiz xarakter daşıyır. Həmsədr ölkələrin liderləri tarixdə hələ heç vaxt bu cür fəallıq və ən başlıcası, effektivlik nümayiş etdirməmişlər.

Dmitri Anatolyeviçin iştirakı ilə tərəflərin yaxınlaşdırılması işində çox mühüm addımlar atılmışdır. Mən Rusiya Prezidentinə təşəkkür etmək, eyni zamanda, ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, o, gələcəkdə də bu istiqamətdə səy göstərəcəkdir. Biz bu gün bu məsələni müzakirə etmişik. Mən tam əminəm və inanıram ki, Rusiya Prezidentinin şəxsi iştirakı çox müsbət rol oynayır və onun iştirakı ilə aparılan danışıqlar daha səmərəlidir.

Prezident Dmitri MEDVEDEV: Mən demək istəyirəm ki, həqiqətən, son illər Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri arasında Rusiya Prezidentinin iştirakı ilə görüşlərin sayı hədsiz çox olmuşdur.

Bu yaxınlarda mən həmin mövzuda danışmışam. Mən demişəm ki, son vaxtlar görülən işlərə görə xəcalət çəkmirəm. Bu, dərin, düşünülmüş müzakirələrdir və biz belə prosesdə yetərinə çətinliklər olduğunu anlayırıq. İstənilən halda, bu sözlər müəyyən nəticələr verir. Danışıqlar davam edir və düşünürəm ki, əlaqələrin intensivliyi azalmamalıdır. Rusiya Minsk qrupu çərçivəsində vəzifələrini, həm də bu mövzuda ünsiyyəti davam etdirən qonşu ölkə kimi mənəvi vəzifələrini yerinə yetirməyə hazırdır. Şəxsən mən gündəlikdə qalan ən mürəkkəb məsələləri müzakirə etməyə hazırım. Ümidvaram ki, ölkələrimizin xarici siyasət idarələrinin iştirakı və şəxsən bizim iştirakımızla bu cür məsləhətləşmələr davam etdiriləcəkdir.

Mən xoş sözlərə görə Azərbaycan Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə minnətdaram. Rusiya öz vəzifələrini hökmən yerinə yetirəcək və zəruri nəticənin əldə edilməsinə hərtərəfli kömək göstərəcəkdir. Nəticə isə çox lazımdır. Bu nəticə regiona möhkəm sülh və təhlükəsizlik gətirməyə qadirdir. Heç şübhəsiz ki, Rusiya Federasiyası da bunda maraqlıdır.

**RUSİYA FEDERASIYASININ PREZİDENTİ DMİTRİ MEDVEDEVİN
ŞƏRƏFİNƏ RƏSMİ ZİYAFƏTDƏ
NİTQ**

*Bakı şəhəri,
3 sentyabr 2010-cu il*

-Hörmətli Dmitri Anatolyeviç!
Hörmətli Svetlana Vladimirovna!
Əziz qonaqlar!
Xanımlar və cənablar!

Dmitri Anatolyeviç, Sizi və nümayəndə heyətinizi Azərbaycanda səmimi qəlbdən salamlayıram. Sizin səfərinizə çox şadıq. Biz çox şadıq ki, son vaxtlar bu, Rusiya Prezidentinin Azərbaycana artıq üçüncü səfəridir. Mən də Rusiyada çox tez-tez oluram. Münasibətlərimizin bu cür dinamik inkişafı ölkələrimizin necə sıx qarşılıqlı fəaliyyət göstərməsinin əyani sübutudur. İkitərəfli məsələləri, regional problemləri müzakirə etmək, yetərinə geniş, bir çox sahələri əhatə edən münasibətlərimizin gündəliyinə nəzər salmaq üçün həmişə yaxşı səbəb vardır. Ən sevindirici hal isə budur ki, hər yeni görüşümüz, praktiki olaraq hər səfər münasibətlərimizdə yeni səhifə açır.

Münasibətlərimiz çox möhkəmdir, onlar xalqlarımızın çoxəsrlik dostluğuna əsaslanır. Bu, bizim üzərində dostluq, bərabər hüquqlu qonşuluq münasibətlərimizi qurduğumuz möhkəm təməldir. Biz çox fəal siyasi dialoq aparırıq. Biz regional məsələlərdə fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstəririk. Demək olar ki, regional xarakterli bütün məsələlərə dair baxışlarımız üst-üstə düşür, biz vahid mövqedən çıxış edirik. Çox ümid edirik ki, münasibətlərimizdə mövcud olan müsbət meyillər möhkəmlənəcək və inkişaf edəcəkdir.

Sizin səfəriniz çərçivəsində, hörmətli Dmitri Anatolyeviç, siyasi və iqtisadi xarakterli mühüm sənədlər imzalanacaqdır. Onlar gələcəkdə münasibətlərimizin möhkəmlənməsinə və bütün istiqamətlərdə inkişafına xidmət edəcəkdir. Biz çox şadıq ki, bu il iqtisadiyyatda böhranlı 2009-cu ilin mənfi meyillərini düzəldə bildik. Biz əmtəə dövriyyəsinin artmasını müşahidə edirik. Əminəm ki, artım davamlı olacaq və ona gətirib çıxaracaqdır ki, iqtisadi münasibətlərimiz çox keyfiyyətli və çoxplanlı olacaqdır. Əmtəə dövriyyəsinin strukturu yaxşılaşır və bu gün biz qarşılıqlı ticarətin birmənalı şəkildə böyük artımına səbəb olacaq layihələr üzərində işləyirik.

Biz təhlükəsizlik, regional əməkdaşlıq məsələlərində birgə fəaliyyət göstəririk. Biz qonşuyuq. Biz dənizdə də, quruda da qonşuyuq. Rusiya və Azərbaycan iki Xəzəryanı ölkədir, iki Qafqaz ölkəsidir. Əlbəttə, regionumuzda baş verənlər bizi narahat edir və həyəcanlandırır. Biz regionumuzda potensial və mövcud riskləri azaltmaq üçün çox fəal, səmərəli və səmimi işləyirik.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması da gündəliyimizin ayrılmaz hissəsidir. Mən, Dmitri Anatolyeviç, bu prosesdə fəal iştirakınıza görə Sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Sizin iştirakınızla Azərbaycan və Ermənistan rəhbərlərinin artıq altı görüşü keçirilmişdir. Moskvada münaqişənin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, qətnamələr və beynəlxalq təşkilatların qərarları əsasında həllini müəyyən edən mühüm bəyannamə imzalanmışdır. Ümidvaram ki, Sizin fəal vasitəçilik missiyanız davam etdiriləcəkdir və biz müsbət nəticələrə nail olacağıq.

Bu gün humanitar sahədə də fəal qarşılıqlı münasibəti qeyd etmək istərdim. Zənnimcə, bu istiqamətdə ölkələrimiz arasında münasibətlər qonşular və əsrlər boyu yanaşı yaşayan xalqlar arasında münasibətlərə nümunə ola bilər. Bu il biz Bakıda çox mühüm və mötəbər Rusiya-Azərbaycan ictimai forumunu keçirdik və onu illik Bakı beynəlxalq humanitar forumuna çevirmək barədə qərar qəbul edilmişdir. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanda rus dilinə, rus mədəniyyətinə çox qayğıkeş münasibət göstərilir. Ölkəmizdə təhsilin rus dilində aparıldığı 300-dən çox məktəb vardır, sovet dönmindəkindən də xeyli artıq dövrü nəşrlər dərc olunur, Rusiya Mədəniyyət Mərkəzi, Rusiya Kitab Evi, MDU-nun filialı fəaliyyət göstərir. Bütün bunlar bizi zənginləşdirir. Bütün bunlar münasibətlərimizin mühüm amilidir. Siyasi münasibətlərimiz, iqtisadi əlaqələrimiz, mənafelərimizin uyğunluğu necə olursa-olsun, münasibətlərimiz humanitar tərkibsiz natamam olardı. Mənə çox xoşdur ki, Rusiyada da, Azərbaycanda da irsimizə çox qayğıkeş münasibət vardır. Rusiyadakı Azərbaycan icması və Azərbaycandakı rus icması dövlətlərimizin tamhüquqlu vətəndaşlarıdır. Onlar da ölkələrimiz və xalqlarımız arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi işinə böyük töhfə verirlər.

Dmitri Anatolyeviç, Svetlana Vladimirovna, bir daha Sizi Azərbaycanda səmimi qəlbdən salamlamaq və bu badəni Sizin sağlığınıza, ölkələrimiz və xalqlarımız arasında münasibətlərin bundan sonra da möhkəmlənməsi şərəfinə qaldırmaq istəyirəm.

**“AZƏRBAYCAN-GÜRCÜSTAN-RUMİNYA İNTERCONNECTOR” (AGRI) LAYİHƏSİNƏ
HƏSR OLUNMUŞ DÖRDTƏRƏFLİ GÖRÜŞDƏ
ÇIXIŞ**

Bakı şəhəri,

14 sentyabr 2010-cu il

-Hörmətli prezidentlər!

Hörmətli Baş nazir!

Hörmətli qonaqlar!

Sizi Azərbaycanda salamlayıram. Sizi görməyə çox şadam. Hesab edirəm ki, bugünkü görüş uğurlu olacaq və biz yaxşı nəticələr əldə edəcəyik. Bu sammitin təşkilində bizim müvafiq qurumlarımız və nazirliklərimiz böyük işlər görüblər. Əminəm ki, bugünkü iclas, buradakı müzakirələr və imzalanacaq sənəd regional miqyasda tamamilə yeni bir vəziyyət yaradacaqdır. Əminəm ki, növbəti aylarda biz çox çalışacağıq ki, planlaşdırdığımızı həyata keçirək.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycan qədim neft ölkəsidir. Dünyada ilk neft Azərbaycanda hasil olunub və beləliklə, neft və qaz sahəsində bizim böyük ənənələrimiz vardır. Açıq dənizdə dünyada ilk neft də Azərbaycanda hasil olunub. Ötən əsrin ortalarında Sovet İttifaqında əldə olunan neftin böyük hissəsi Azərbaycanda hasil edilirdi. Lakin Sovet İttifaqı süquta uğradıqdan sonra ciddi çətinliklərlə üzləşmişdik. O zaman neft və qaz hasilatında böyük tənəzzül və özümüzü daha tam idarə edə bilməmək təhlükəsi var idi. Beləliklə, mövqelərimizi bərpa etməyin yeganə yolu xarici sərmayələrin cəlb olunması üçün ciddi çalışmaq idi. Bu istiqamətdə siyasətimiz uğurlu oldu və 1994-cü ildə ilk əsas neft müqaviləsi imzalandı. Bu, sonralar “Əsrin müqaviləsi” adlandırıldı və bizə neft və qaz sahəsinə milyardlarla birbaşa xarici sərmayə cəlb etməyə imkan verdi. Xəzər dənizində yeni tərəfdaşlıq ruhu yaratdı. Xəzər dənizi beynəlxalq sərmayələr üçün ilk dəfə açıq oldu və bu, tərəfdaşlarımızla qarşılıqlı maraqlar əsasında çox fəal və hərtərəfli əməkdaşlığa başlamağımıza şərait yaratdı.

Mən bütün bunların necə baş verdiyini və həmin əməkdaşlığın nəticələrinin nədən ibarət olduğunu qısaca xatırladıram. Zənnimcə, ən böyük nəticə neft və qaz sahəsində güclü əməkdaşlığın qurulması, enerji dəhlizlərinin yaradılması oldu ki, Azərbaycanın karbohidrogen ehtiyatları ilk dəfə Qərbi istiqamətinə nəql olunmağa başladı. İlk dəfə olaraq enerji infrastrukturunu Xəzər dənizini Qara və Aralıq dənizləri ilə birləşdirdi. Bu, təkcə karbohidrogen ehtiyatların hasilatı və satılması məsələsi deyildi. Bu, böyük məna kəsb edirdi və geniş regional əməkdaşlığa yol açdı və hazırda geniş beynəlxalq əməkdaşlığa çevrilmişdir.

Hazırda neft və qaz təchizatının şaxələndirilməsində əldə etdiyimiz yaxşı nəticələr tamamilə yeni mənzərə yaradır. Biz bu sərmayələri iqtisadiyyatı şaxələndirmək, digər sahələrə cəlb etmək və eyni zamanda, yeni layihələr üzərində çalışmaq üçün istifadə etməyə nail olduq. Bakı-Tbilisi-Ceyhan bu istiqamətdə ilk addım oldu. Cənubi Qafqaz adlandırılan qaz boru kəməri isə bizə qonşu bazarlara nəinki nefti, hətta qazı ixrac etməyə imkan yaratdı. Biz karbohidrogen ehtiyatların kənar təchizat asılılığından yaranan vəziyyətdən yaxşı xəbərdarıq. Çünki bir müddət biz də təbii qazı idxal edirdik.

Biz, eyni zamanda, Xəzər dənizinin şərqindəki tərəfdaşlarımız üçün tranzit ölkə olmuşuq. Bu gün də belədir və biz həm hasilatçı, həm də ixracatçıyıq. Biz mühüm regional layihələri həyata keçirmişik və indi də həyata keçiririk. Düşünürəm ki, hasilatçılar, tranzit ölkələr və istehlakçılar arasındakı maraqlar tarazlığı və regional əməkdaşlığın bu üç vacib seqmenti arasındakı qarşılıqlı anlaşma mühüm əhəmiyyət daşıyır. Fikrimcə, bu gün maraqlar tarazlığının təmin olunduğu bir vəziyyət yaranıb və hamı – hasilatçılar, tranzit ölkələr və istehlakçılar bundan yararlanacaqdır. Daha sonra ölkələrimiz də, xalqlarımız da bundan faydalanacaq və bu, regional əməkdaşlıqda yeni mərhələyə gətirib çıxaracaqdır.

Bu gün biz Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstandan gələn qonaqların iştirakını nəzərə alaraq, Qara dəniz-Xəzər dənizi əməkdaşlığından ciddi danışıq bilirik. Biz bu layihəyə bir neçə il bundan əvvəl Bakıdan Supsaya, Qara dənizin Gürcüstan sahilinə uzanan boru kəmərinin tikintisi ilə başladırıq. Bir qədər əvvəl qeyd etdiyim kimi, biz Xəzər dənizinin və Qara dənizin hövzələrini birləşdirdik. Əminəm ki, bu görüşün nəticəsi olaraq bu marşrutun genişləndirilməsi və yeni layihələr yeni imkanlar açacaq, ölkələrimiz arasında daha sıx əlaqələrin yaranmasına şərait yaradacaqdır.

Hesab edirəm ki, bugünkü sammitin keçirilməsinin əsas səbəblərindən biri təmsil etdiyimiz ölkələr arasında mövcud olan möhkəm əlaqələrdir. Bizim Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan ilə yaxşı ikitərəfli əlaqələrimiz vardır. Bu əlaqələrin genişlənməsinə, müxtəlif sahələrdə daha da inkişaf etməsinə əminəm. Hesab edirəm ki, enerji amili bu əlaqələrin mühüm elementidir, lakin biz təkcə enerji əməkdaşlığı ilə

kifayətlənməməliyik. Enerji sahəsində əməkdaşlıq iqtisadiyyatımızın bütün digər sektorlarına mühüm yol açacaq və təbii ki, biz siyasi əlaqələrimizin daha da inkişaf etdirilməsi üçün çalışacağıq.

Bu gün Azərbaycan neft və qaz ehtiyatlarını müxtəlif beynəlxalq bazarlara nəql edir. Uğurlu neft strategiyası və siyasətinin nəticəsi olaraq Azərbaycan artıq qaz ixrac edən ölkəyə çevrilib. Bu ixracatın istiqamətləri genişlənir və həcmi də artır. Bu il qaz hasilatının həcmi təxminən 28 milyard kubmetr olacaqdır və bu, bizə ənənəvi istiqamətlər üzrə ixracatı artırmağa imkan verəcəkdir. Bu gün biz qazımızı dörd qonşu ölkəyə ixrac edirik və həmin ixracatın həcmi artmaqdadır. Bizim təsdiq olunmuş böyük ehtiyatlarımız vardır. Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə təsdiq olunmuş qaz ehtiyatları təxminən 2 trilyon kubmetrdir, lakin reallıqda minimal potensial ehtiyatlarımız 5 trilyon kubmetrə yaxındır. Bu, şaxələndirilmiş ixracat strategiyası üçün onilliklərə, bəlkə də yüz ilə kifayətdir.

Mühüm məsələ odur ki, qazımızı müxtəlif bazarlara nəql etmək üçün artıq infrastrukturumuz vardır. Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz boru kəmərinin tikintisi regionlarımız arasında qaz sahəsində əməkdaşlığın inkişafı üçün böyük rol oynamışdır. Lakin bu, nisbətən məhdud həcmə malik olan ilkin bir addım oldu. Hazırda biz şaxələndirmənin hamımıza fayda gətirəcəyini nəzərə alaraq yeni marşrutların müəyyənləşdirilməsi istiqamətində çalışırıq. Bu işləri görmək üçün planlarımız və güclü siyasi iradəmiz vardır. Mən əminəm ki, bu gün müzakirə edəcəyimiz məsələlər regionun gələcək enerji xəritəsi üçün çox mühüm rol oynayacaqdır. Əslində, biz enerji xəritəsini dəyişdiririk. Biz hasilat, nəqletmə, ixracat marşrutları və yeni marşrutların yaranması imkanları haqqında ənənəvi anlayışları dəyişdiririk. Biz bu vəziyyəti dəyişdiririk, vəziyyət öz-özünə yaranmır. Bu, liderlərin siyasi iradəsidir və eyni zamanda, praktiki layihələr, səylərin əlaqələndirilməsi üzrə ciddi bir işdir. Mən əminəm ki, ölkələrimiz və ölkələrimizin rəhbərləri arasındakı anlaşma səviyyəsi, səylərimizin potensial əlaqələndirmə səviyyəsi tamamilə yeni bir şərait yaradacaqdır.

Qeyd etdiyim kimi, biz qonşu ölkələrlə enerji sahəsində fəal əməkdaşlıq edirik. Eyni zamanda, biz Avropa təsisatları ilə də sıx çalışırıq. Dörd il bundan əvvəl biz Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində strateji əməkdaşlığa dair memorandum imzalamışıq və bu təmaslar çox fəaldır. Mən çox şadam ki, bu gün Avropa İttifaqının iki üzv ölkəsi və Cənubi Qafqaz regionunun iki ölkəsi bu sammitdə iştirak edir. Uzun illər enerji sahəsində fəal əməkdaşlıq edən bu ölkələr indi bir komanda kimi çalışır. Mən çox istərdim ki, biz gələcəkdə də birgə çalışaq. Bu, bizə qaz potensialımızı reallaşdırmağa kömək edəcək, bizim üçün yeni bazarlar açacaq və eyni zamanda, imkan verəcək ki, Avropa istehlakçılarının Xəzər regionuna, onun karbohidrogen ehtiyatlarına çıxışını təmin edəcək layihələr üzrə birgə çalışaq. Fikrimcə, əgər biz bütün maraqları üst-üstə qoymağa nail olsaq, qarşımızda aydın mənzərə və çox vədədici gələcək olacaqdır. Əminəm ki, dünən həmkarlarımızla apardığım və bu gün cənab Baş nazirlə aparacağım danışıqlar bu əməkdaşlıq ruhunu gücləndirəcəkdir.

Bu gün biz AGRİ adlanan layihə üzrə bəyannamə imzalayacağıq. Bu yeni bir addır və ola bilsin ki, onun haqqında hamının məlumatı yoxdur. Lakin yeni olmaq arxada qalmaq demək deyildir. Düşünürəm ki, bizim yaxşı dinamika, sürət və sadıqlıqla indiyədək müzakirə olunan bütün layihələr arasında lider olmağa yaxşı imkanımız vardır. Biz Cənub dəhlizinə aid layihələr üzərində çalışmağa davam edəcəyik və fikrimcə, AGRİ layihəsinin çox yaxşı potensialı vardır. Çünki biz onu irəliyə doğru aparmaq üçün aramızda olan güclü sadıqlığı görürük. Əvvəl qeyd etdiyim kimi, biz artıq bir çox hazırlıq işlərini görmüşük, anlaşma memorandumu imzalanıb və bu gün mühüm sənəd imzalanacaqdır. Bu səbəbdən güclü sadıqlıqla, səylərimizi birləşdirməklə, əminəm ki, biz yaxşı nəticələr əldə edə biləcəyik. Fikrimcə, regionumuzda enerji əməkdaşlığının yeni səhifəsini açmağa bilirik və açmalıyıq, baxmayaraq ki, AGRİ layihəsi haqqında çoxlarının məlumatı yoxdur. Əminəm ki, bu sammitdən sonra AGRİ layihəsi regionumuzda və Avropada olan mühüm enerji və qaz layihələri arasında öz yerini tutacaqdır.

Beləliklə, çıxışımın sonunda bugünkü toplantıdan məmnunluğumu bildirmək istərdim. Əziz qonaqlar, dəvətimi qəbul etdiyiniz üçün sizə çox minnətdaram və əminəm ki, bugünkü tədbir yaxşı nəticələrlə güclü əməkdaşlığın başlanılması kimi tarixə düşəcəkdir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

X X X

Prezident İlham ƏLİYEV görüşdə iştirak edən dövlət və hökumət başçılarına onun dəvətini qəbul edib Bakıya gəldiklərinə görə təşəkkür etdi. Bildirdi ki, bugünkü toplantının ölkələrimiz arasında gələcək əməkdaşlığın səviyyəsinə və regionun ümumi inkişafına çox mühüm təsiri olacaqdır. Prezident İlham Əliyev Gürcüstan Prezidenti Mixeil Saakaşviliyə enerji sahəsində əməkdaşlıqla bağlı dediyi fikirlərə görə təşəkkür etdi. Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev ölkələrimizin iştirak etdiyi və Asiyanı Avropa ilə

birləşdirəcək Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsinin daha geniş tərəfdaşlığa şərait yaratdığını dedi. Prezident İlham Əliyev “Şərq tərəfdaşlığı” proqramı və Avropa təsisatları ilə olan ümumi əlaqələrə dair Azərbaycana göstərdikləri daimi dəstəyə görə Prezident Beseskuya və Baş nazir Orbana minnətdarlığını bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Rumıniya Prezidentinə ölkəmizin ərazi bütövlüyünə və beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycana verdiyi dəstəyə görə də təşəkkür etdi.

Prezident İlham Əliyev bir daha AGRİ layihəsinin əhəmiyyətindən danışaraq dedi:

- Öncə qeyd etdiyim kimi, AGRİ yeni bir layihədir və onun çox yaxşı potensialı vardır. Bugünkü toplantı, əməkdaşlığın ruhu və dünənki danışıqlarımız ölkələrimizin nə qədər yaxın olduğunu göstərir. Bu, istənilən layihənin uğurlu icrası üçün əsas amillərdən biridir. Əgər biz bu güclü siyasi əlaqələrə, şəxsi münasibətlərə qarşılıqlı asılılığı da əlavə etsək, - mən deyərdim ki, qarşılıqlı asılılıq enerji sektorunda uğurun əldə edilməsi üçün mühüm elementlərdən biridir, - o faktı da əlavə etsək ki, bir-birimizi istənilən formada dəstəkləyə bilərik və iqtisadiyyatlarımız rəqabət aparmayacaq, o zaman AGRİ layihəsi hamımız üçün faydalı olacaqdır. Beləliklə, biz artıq bu layihənin icrasının başlandığı andan güclü potensialın olduğunu görürük. Bu gün bütün zəruri addımlar atılacaqdır. Əminəm ki, texniki əsaslandırılmaya dair məsələlər, layihənin dəyərləndirilməsi və bütün mühəndis işləri vaxtında həyata keçirilərsə, o zaman yaxşı nəticələr əldə olunacaqdır. Bir daha xoş sözlərə, şərhlərə və iştiraka görə qonaqlarıma və dostlarıma minnətdarlığımı bildirirəm.

**AGRİ LAYİHƏSİNƏ DAİR BAKI BƏYANNAMƏSİ İMZALANANDAN SONRA
BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA
BƏYANAT**

*Bakı şəhəri,
14 sentyabr 2010-cu il*

- Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən hamını bu əlamətdar hadisə ilə bağlı təbrik etmək istərdim. Biz indicə AGRİ layihəsi üzrə mühüm bir bəyannamə imzaladıq. Bu layihə üzərində biz uzun müddət çalışmışıq. Bu layihənin nisbətən yeni bir layihə olmasına baxmayaraq, onun çox yaxşı gələcəyi vardır. Biz bu gün bunu müzakirə etdik. Ölkələrimizin liderlərinin, insanlarımızın, şirkətlərin və nazirliklərin təmsilçilərinin bizim bir araya gəlməyimiz üçün etdiyi səylər artıq yaxşı nəticələr verib. Biz böyük bir inkişafın başlanğıcındayıq və əminəm ki, bu inkişaf uğurlu olacaqdır.

Bu layihəni sürətlə irəliyə aparmaq üçün bizə lazım olan hər bir şey vardır. İlk növbədə bizim çox güclü siyasi iradəmiz vardır. Ölkələrimiz arasında həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli səviyyədə sıx əməkdaşlıq mövcuddur. Bugünkü sammit bunun yaxşı göstəricisidir.

Bizim böyük həcmdə təbii ehtiyatlarımız vardır. Azərbaycan “Şahdəniz” və digər qaz yataqlarında hasilatı artırmaq üçün öz töhfələrini verəcəkdir. Bizim etibarlı nəqliyyat və tranzit marşrutlarımız mövcuddur. Bizim dost qismində istehlakçılarımız vardır. Onların qaz təchizatının əlavə mənbələrinə ehtiyacları vardır. Əgər biz istənilən potensial enerji layihəsində bütün əhəmiyyətli elementləri bir araya qoysaq görərik ki, mənzərə çox vədədicedir. Zənnimcə, imzaladığımız bəyannaməni hansı sürətlə və səmərə ilə icra etməyimizdən, texniki əsaslandırmanı hansı sürətlə və səmərə ilə hazırladığımızdan və təbii ki, maliyyə ehtiyatlarının artırılmasından, bütün təcrübə və texniki bacarıqlarımızın istifadəsindən çox şey asılı olacaqdır.

Nəhəng enerji layihələrini irəliyə aparmaq və icra etmək təcrübəsi, əminəm ki, bizə uğur gətirəcəkdir. Bizim özəl təcrübəmiz vardır və bu gün biz sərmayələrin cəlb edilməsi, neft və qaz sahəsinə sərmayə qoymaq və maliyyə ehtiyatlarının artırılması üçün beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq məsələlərini, tikilən boru kəmərlərini və istehlakçı, tranzit və hasilatçı ölkələr arasında qurulan yaxşı əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə etdik. Bu maraqların tarazlığı, qarşılıqlı asılılıq layihələrin uğurla həyata keçirilməsi üçün mühüm elementlərdən sayılır. Başqa sözlə desək, layihəni həyata keçirmək üçün bizə lazım olan hər bir şərait vardır. Ümid edirəm ki, bugünkü imzalanma mərasimi və apardığımız danışıqlar, şirkətlərin və nazirliklərin nümayəndələrinə verdiyimiz göstərişlər gələcəkdə uğurun əldə olunması üçün öz rolunu oynayacaqdır.

X X X

Sonra dövlət başçıları jurnalistlərin suallarına cavab verdilər.

X X X

- Mənim sualım Prezident Trayan Beseskuyadır. Mən soruşmaq istəyirəm ki, Avropanın maliyyə vəsaitləri bu layihə üçün istifadə oluna bilərmə? Bunun Nabukkoya nə cür təsiri olacaq? Eyni zamanda, demək istəyirəm ki, Azərbaycan tərəfi də Nabukkoda iştirak etmək istəyini bildirmişdir. İndi isə mən Sizin yeni bir layihə ilə bağlı fikirlərinizi öyrənmək istərdim.

Trayan BESESKU: Gəlin sualınızın sonuncu hissəsindən başlayaq. Rumıniya texniki əsaslandırma işini hazırda aparmaqdadır və bunu ABŞ hökuməti öz inkişaf və ticarət agentliyi vasitəsi ilə maliyyələşdirir və burada söhbət Konstansada maye qaz terminalının tikintisindən gedir. Yəni, amerikalı tərəfdaşlar istəyir ki, araşdırma daha geniş şəkildə aparılsın ki, buraya Gürcüstan da daxil edilsin. Buna imkan da vardır. Ona görə, əvvəlcə demək istəyirəm ki, bunu maliyyələşdirmək və texniki əsaslandırma işini də vaxtında həyata keçirmək olar. O ki qaldı qiymət məsələsinə, mən bu haqda heç nə deyə bilmərəm. Yalnız onu deyə bilərəm ki, əgər layihə icra olunarsa, bu, ticarət və inkişaf agentliyi tərəfindən maliyyələşdiriləcək və mərhələlərlə həyata keçiriləcəkdir. Konstansa terminalı vasitəsilə ildə 10 milyard kubmetr, növbəti ildə əlavə 10 və üçüncü ildə əlavə 10 milyard kubmetr qaz ötürüləcəkdir. Bu isə ümumilikdə 30 milyard kubmetr təşkil edəcəkdir. Bu layihə, ilk növbədə bazaradakı mövcud tələbatdan, digər tərəfdən, təchizat mənbələrindən asılı olacaqdır. Təbii ki, layihənin birinci mərhələsinə gəldikdə, əminliklə qeyd etmək olar ki, bu, Azərbaycan qazı sayəsində həyata keçiriləcəkdir. Avropa maliyyəsi cəlb olunacaqdır ki, texniki əsaslandırma işi başa çatdırıldıqdan sonra artıq biz

daha ciddi şəkildə həmin bu sərmayənin maliyyə mənbələri haqqında danışıq bilək. Hazırda o öhdəliyi, o məsuliyyəti öz üzərimizə götürürük ki, biz dövlətlər olaraq layihənin müxtəlif mərhələlərinə hazırıq. Daha sonra isə, növbəti bir mərhələ kimi sərmayələri yatıracaq, terminalları istismar edəcək şirkətləri müəyyən edəcəyik. Bu, özəl şirkətlərə məxsus terminallar olacaqdır ki, biz bir növ özəl sərmayələri cəlb edə bilək. Biz istəyirik ki, işlər başlansın. Yəni, burada milli şirkətlərin, 4 ölkənin şirkətlərinin oynadığı rol ondan ibarət olacaqdır ki, onların Buxarestdə ümumi bir ofisi olsun və layihə çərçivəsində bunu irəliyə doğru apara bilsinlər. Mənim üçün bu layihəyə nə qədər vəsaitin sərf olunacağını demək çətinidir. Siz bilirsiniz ki, bu, ən ucuz və ən az vəsait tələb edən bir layihə olacaqdır. Bu, mövcud alternativ yollar arasında Xəzər dənizi və Mərkəzi Asiyadan enerji ehtiyatlarının Avropa bazarlarına çıxarılmasının ən asan yoludur. Qiymətlərə gəldikdə isə, bu, çox yaxşı rəqəbat qabiliyyəti olan bir layihə olacaqdır.

- Cənab prezidentlər, cənab Baş nazir, çox sağ olun. Sizdən bir daha bu layihənin şaxələndirmə və alternativ təchizat marşrutları nöqtəyi-nəzərdən əhəmiyyəti barədə soruşmaq istərdim, bu, hər kəs üçün enerji təhlükəsizliyinin təminatı hesab edilə bilərmi?

Viktor ORBAN: Sual ilk baxışda göründüyündən daha geniş sahələri əhatə edir. İlk növbədə, qlobal iqtisadiyyatda bir çox çətinliklər mövcuddur və bunlar gələcəkdə də olacaqdır. Buna görə də, biz Avropanın, məsələn, on ildən sonra necə olacağını deyə bilmərik. Şübhəsiz ki, Avropada və qlobal iqtisadiyyatda bir çox qeyri-müəyyən məqamlar vardır. Əsas məsələ siyasətçilərin və xalqların bu qeyri-müəyyənliklərə necə cavab verməsidir. Burada iki mümkün hal ola bilər. Birincisi, heç bir tədbir görməmək və qlobal maliyyə böhranının bitməsinə gözləmək. Digər variant isə, fəal olmaq və qlobal böhranla mübarizə aparmaqdan, yeni perspektivləri müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. İnanıram ki, bu baxımdan layihə çox vacibdir, çünki o, qeyri-müəyyənlikdə olan qlobal iqtisadiyyata yaxşı bir cavabdır. Bu, eyni zamanda, avropalılar üçün də yaxşı ismarıqdır. Bilirsiniz, bu, çox vacibdir, büdcələrin tarazlığı da çox vacibdir, lakin biz bununla kifayətlənməməliyik. Buna görə də biz işləri davam etdirməliyik. Hərəkət olmayan yerdə, biznes də olmur. Biznes olmadıqda, iqtisadi inkişaf da olmur. İqtisadi inkişaf olmadıqda isə, insanlar işsiz qalır. Doğrudan da, insanlar işsiz qalır. Avropa təcrübəsində siyasi sabitsizlik baş verə bilər. Əgər Avropada sülh və sabitlik şəraitində yaşamaq istəyiriksə, o zaman biz qeyri-müəyyənliklərə qarşı fəal olmalıyıq. Budur bu layihənin siyasi anlamı. Məhz buna görə mən fəal qrupun üzvü olmaqdan çox şadam. Kim tərəddüd etmir? Çətin vəziyyətlərin öz-özünə həllini tapacağını gözləməyin, çalışın gələcəyi özünüz yaradın. Məni həvələndirən məhz budur. Bu nöqtəyi-nəzərdən bizim ittifaq növbəti onillikdə Avropa iqtisadiyyatının sabitləşməsinə töhfələr verəcəkdir.

İlham ƏLİYEV: Əlavə etmək istərdim ki, şaxələndirmə enerji təhlükəsizliyinin mühüm elementlərindən biridir. Çünki Azərbaycan kimi dünyanın neft və qaz bazarlarına birbaşa çıxışı olmayan ölkələr, - mən burada böyük bazarları nəzərdə tuturam, - daim şaxələndirilmiş təchizat marşrutlarına ehtiyacın yarandığı vəziyyətlə üzləşirlər. Şaxələndirilmiş təchizat infrastrukturunu yarandıqda isə, müstəqil enerji siyasəti yürütmək imkanlarımız sürətlə artır. Deyə bilərəm ki, bir vaxtlar Azərbaycanın enerji daşıyıcılarının şaxələndirilmiş nəqliyə infrastrukturunu yox idi. Bizim sovet dövründə tikilən bir neçə neft və qaz boru kəmərimiz var idi və onlar fəaliyyət göstərmirdi. Müstəqillik illərində isə hasilata yatırılan sərmayələr nəqliyə infrastrukturuna qoyulan sərmayələrlə paralel aparılırdı. Məhz bu yolla Bakı-Supsa neft boru kəməri, sonra isə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəməri və daha sonra Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz boru kəməri tikilmişdi.

Hazırda böyük neft və qaz ehtiyatları, o cümlədən hasilatı olan Azərbaycanın nefti və qazı bütün istiqamətlərə nəql edən 7 boru kəməri vardır. Bütün bu boru kəmərlərini genişləndirmək üçün yaxşı imkanlar var, o cümlədən texniki cəhətdən yaxşı imkanlar vardır. Əgər özümüzün və qonşu ölkələrin təbii qazını daha çox nəql etmək zərurəti yaranarsa, biz əlavə boru kəmərlərini də tikə bilərik. Bizim üçün şaxələndirmə enerji potensialımızı reallaşdırmaq qabiliyyəti deməkdir. Biz tam dərk edirik ki, şaxələndirmə enerji ehtiyatları ilə özünü tam təmin etməyən ölkələr üçün proqnozlaşdırmanın mümkünlüyü və enerji təhlükəsizliyi deməkdir.

Bildiyimiz kimi, bu gün enerji təhlükəsizliyi ölkələrin milli təhlükəsizliyinin ayrılmaz bir hissəsidir. Bu mənada bugünkü tədbirin və bəyannamənin, keçirdiyimiz sammitin əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, biz söylərimizi birləşdiririk. Biz hamımız bu layihənin həyata keçirilməsində maraqlıyıq. Biz bu layihənin həyata keçirilməsi işinə siyasi söylərimizlə, maliyyə resurslarımızla və təbii ki, maliyyə bazarlarının imkanları ilə töhfə verəcəyik. Bu da həm hasilatçı, həm istehlakçı, həm də tranzit ölkələr üçün şaxələndirməni təmin edəcəkdir.

- Qazın Qafqazdan Mərkəzi Avropaya nəqli üçün bir neçə yanaşma mövcuddur. Siz məhz bu layihənin reallaşmasının şanslarını necə qiymətləndirirsiniz? Nəzərə alsaq ki, artıq Azərbaycan və Rusiya arasında qaz alqı-satqısına dair anlaşma imzalanıb. Mümkünsə ölkənin qaz ehtiyatlarını açıqlayardınız və AGRİ layihəsi hansı həcmdə qazla təchiz edilə bilər?

İlham ƏLİYEV: Bu gün biz bu məsələləri müzakirə etdik. Rəqəmlər bəllidir. Bu il Azərbaycanda qaz hasilatının həcmi 28 milyard kubmetrdir. Deyə bilərəm ki, daxili tələbat təxminən 10-11 milyard kubmetrə

bərabərdir. Qalan hissəsi isə ya ixrac olunur, ya da neft hasilatını artırmaq və eyni zamanda, qazın ehtiyatda saxlanması üçün yenidən quyulara vurulur. Bu gün bizim qaz hasilatımız ixrac etmə imkanlarımızla məhdudlaşır. Biz bu gün ixrac edə biləcəyimiz həcmdən daha az ixrac edirik. Bu səbəbdən biz yeni bazarlar, yeni istiqamətlər axtarırdıyıq.

Bu gün biz təkcə Rusiyaya deyil, digər qonşu ölkələrə də qaz ixrac edirik. Məsələn, Türkiyəyə qaz ixrac edirik. Bu il ixracın həcmi 6 milyard kubmetrdən çox olacaqdır. Biz bir neçə milyard kubmetr qazı ixrac üçün asanlıqla artırmaqla bilirik. Biz Gürcüstana qaz ixrac edirik, bu, təxminən 1 milyard kubmetrdən çoxdur. Bu, Gürcüstanın bugünkü tələbatıdır. Əminəm ki, bu həcm artacaqdır. Çünki Gürcüstanın iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf edir və biz həcmə artımına hazır olacağıq. Biz İrana da qaz ixrac edirik. Mövcud potensial və boru kəmərləri əlavə qaz təchizatını təmin edə bilər. Ötən il biz Rusiya ilə müqavilə imzaladıq və bu ilin əvvəlindən etibarən məhdud həcmdə - yarım milyard kubmetr qazı Rusiyaya nəql edirik. Lakin Rusiyanın Azərbaycan kimi yaxın ölkənin qazı ilə öz cənub bölgəsinin qaz təchizatına artan tələbatını və bizim qaz hasilatımızın artmasını nəzərə alaraq, Rusiyaya ixrac olunan qazın həcmi artırmağa qərar verdik. Bu il bu həcm 1 milyard kubmetrə çatdırılacaqdır. Gələn il isə bu həcmi 2 milyard kubmetrə çatdırmaq barədə razılığa gəlmişik.

Yenə də əlavə tələbat olarsa, həcmi artırmaq imkanımız vardır.

Düşünürəm ki, bugünkü qaz hasilatımızın və ixracatımızın səviyyəsi digər layihələrdə iştirakımıza maneə olmur. Biz Cənub Dəhlizinə aid layihələrə çox böyük əhəmiyyət veririk. Biz Cənub Dəhlizini bir istiqamət kimi qəbul edirik, baxmayaraq ki, Cənub Dəhlizi çərçivəsində bir neçə layihə vardır. Ən tanınmışı, yəqin ki, Nabukodur, çünki onunla bağlı bir çox görüşlər, sammitlər keçirilib, danışıqlar aparılıb. Deyə bilərəm ki, ötən il Azərbaycan enerji təhlükəsizliyi sammitində iştirak etmişdir və biz də Nabukko ilə bağlı bəyannaməyə imza atdıq. Digəri isə Türkiyə-Yunanistan-İtaliya layihəsidir, üçüncüsü, Transadriatik layihəsidir, növbəti isə AGRİ layihəsidir. Bütün bu layihələr Cənub Dəhlizinin bir hissəsidir və biz onların hamısını dəstəkləyirik.

Düşünürəm ki, bunların hamısının potensialı vardır. Biz bu işlərə başlamalıyıq. Biz Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəmərinin 1 milyon barrel hesabı ilə tikməyə başlayanda hasilatımızın həcmi 200 min barreldən də az idi. Biz mövcud hasilat potensialımızdan beş dəfə artıq həcmə malik olan boru kəmərinə sərmayə qoyduq. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru kəmərinin tikintisi başa çatdıqdan dörd il sonra bu boru kəməri demək olar ki, tam gücü ilə fəaliyyət göstərir. Əminəm ki, bu, AGRİ və digər layihələrdə də baş verəcək. Biz Avropa bazarında etibarlı və uzun müddətli qaz təchizatçısı olaraq qalacağıq.

- Mənim də sualım Azərbaycan Prezidentinədir. Cənab Prezident, ümumiyyətlə, Avropanın enerji təhlükəsizliyində Azərbaycanın rolu haqqında nə deyə bilərsiniz?

İlham ƏLİYEV: Bu gün biz bu məsələni ətraflı müzakirə etdik, uzun illərdir ki, biz bu istiqamətdə çalışırıq. Əvvəldə qeyd etdiyim kimi, enerji təhlükəsizliyi hamı üçün təhlükəsizliyi təmin etməli olan çoxtərəfli bir məsələdir. Bizim üçün Avropanın enerji təhlükəsizliyi Azərbaycanın yeni sahələrə daha çox sərmayə qoymaq və daha çox hasil etmək imkanları deməkdir. Bu gün sammit zamanı çıxışında bildirdim ki, Azərbaycanın təsdiq olunmuş qaz ehtiyatları 2 trilyon kubmetrdir, reallıqda isə bu, 5 trilyon kubmetrdir. Bu səbəbdən hasilatı artırmaq üçün bizə etibarlı, böyük və daha çox bazar lazımdır.

Bu gün biz Azərbaycanda qaz yataqlarına böyük sərmayələrin qoyulması ərafındaydıq. Bəzi hesablamalara görə, bu, təxminən 20 milyard dollardır. Deyə bilərəm ki, son 16 il ərzində Azərbaycanın neft və qaz sektoruna yatırılan sərmayələrin ümumi həcmi 46 milyard dollar olmuşdur. Bu, kifayət qədər böyük rəqəmdir. Lakin, təkcə 20 milyard dollar yalnız "Şahdəniz" yatağına yatırılacaq və bu bizə mövcud hasilatdan azı 16 milyard kubmetr əlavə qaz hasil etməyə imkan verəcək ki, bu da təxminən 40 milyard kubmetr təşkil edəcəkdir. Bu vəsaiti yatırmaq üçün bizə yeni bazarlar lazımdır. Çünki, qaz biznesində əvvəl gərək, bazar mövcud olsun, sonra isə sərmayələr qoyulsun. Bizim üçün Avropanın enerji təhlükəsizliyi alternativ və əlavə təchizat marşrutlarının təmin edilməsi baxımından avropalıların özündən heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. Baş nazir Orbanın qeyd etdiyi kimi, bu, hamını qane edən bir vəziyyətdir. Biz bu sahədə çox çalışırıq və planlaşdırdığımız bütün işləri böyük məsuliyyətlə, sadıqlıqla həyata keçirəcəyik.

Çox sağ olun!

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI VƏ TÜRKİYƏ RESPUBLİKASI ARASINDA
“YÜKSƏK SƏVIYYƏLİ STRATEJİ ƏMƏKDAŞLIQ ŞURASININ QURULMASI HAQQINDA
BİRGƏ BƏYANNAMƏ”NİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏ
BƏYANAT**

*İstanbul şəhəri,
15 sentyabr 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Baş nazir!
Əziz qardaşım!

Bu gün doğrudan da tarixi bir gündür və bu gün də bərabər olduğumuzdan çox məmnunam. Yenidən qardaş Türkiyədə olduğumuzdan çox məmnunam və əminəm ki, bu gün imzalanmış tarixi sənəd Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələrin gələcək inkişafını təmin edəcəkdir.

Siz qeyd etdiyiniz kimi, xalqlarımız arasında əsrlər boyu dostluq, qardaşlıq münasibətləri yaşayır. Bu münasibətlər bu gün zənginləşir, bu münasibətlər bu gün yeni səviyyəyə qalxır. Bu münasibətlər, əslində, iki ölkə arasında olan əlaqələrin təməlidir. Biz bu əlaqələri bu möhkəm təməl üzərində qururuq. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bu günə qədər Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr daim inkişaf edir, möhkəmlənir. Bu gün bu münasibətlər müttəfiqlik səviyyəsinə qalxmışdır.

Biz yaxşı xatırlayırıq ki, müstəqilliyimizi ilk tanıyan Türkiyə olmuşdur. Müstəqilliyimizin ilk günündən bu günə qədər Türkiyə daim bizim yanımızdadır. Bu gün biz müxtəlif sahələrdə uğurlu işbirliyi, əməkdaşlıq edirik. Bu əməkdaşlıq sürətlə inkişaf edir. Bu gün imzalanan sənədin bu əməkdaşlığın dərinləşməsi və genişlənməsi üçün çox böyük əhəmiyyəti vardır.

Siz bu gün Azərbaycan xalqının böyük oğlu, mənim atam Heydər Əliyevin kəlamlarını xatırladınız. Bu, bizim üçün çox dəyərlidir, çox əzizdir. Mən çox şadam ki, onun ürəkdən sevdiyi Türkiyədə bu gün, bu tarixi gündə onun kəlamları, əməyi xatırlanır. Mən əminəm ki, onun ruhu bu gün bu salondadır.

Eyni zamanda, bu gün biz türk dünyasının böyük öndəri, Azərbaycan xalqının qəlbində xatirəsi daim yaşayan ulu öndər Mustafa Kamal Atatürkün xatirəsini hörmətlə yad edirik. Onun kəlamları bizim münasibətlərimiz üçün işıqlı bir yoldur. Yəni, münasibətlərimiz bu möhkəm təməllər üzərində qurulur. Mən əminəm ki, indiki nəsillər, gələcək nəsillər bu dostluğu, bu qardaşlığı daha da irəliyə aparacaqlar, möhkəmləndirəcəklər. Biz elə etməliyik ki, bundan sonrakı nəsillər də bu bayrağı daim uca tutsunlar. Dostluğumuz, qardaşlığımız hər şeydən üstündür, əbədidir və əbədi olacaqdır.

Bugünkü mərasimin çox böyük əhəmiyyəti vardır. Bu gün imzalanmış sənəd əslində bu günə qədər görülən işlərə bir növ yekun vurur, strateji tərəfdaşlığımızın gələcək inkişafını müəyyən edir. Yüksək Səviyyəli Strateji Tərəfdaşlıq Şurasının yaradılması sadəcə adi bir müqavilə, saziş deyildir. Bu, bizə imkan verəcək ki, gələcəkdə bütün sahələrdə fəaliyyətimizi birlikdə quraq, əlaqələndirilmiş şəkildə aparaq və bütün sahələrdə daha da böyük nəticələrə çataq. Bu saziş bütün sahələri əhatə edir - siyasi əlaqələri, hansılar ki, bu gün ən yüksək zirvədədir. Ticarət əlaqələri, qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu, enerji, neft-qaz sahələrindəki əməkdaşlıq, nəqliyyat, dəmir yolu layihələri, mədəniyyət, humanitar sahələr - yəni elə bir sahə yoxdur ki, bu sazişdən kənar qalsın. Bu bizə imkan verəcək ki, Türkiyə ilə Azərbaycanın əlaqələri bundan sonra da uğurla, sürətlə və daha da mütəşəkkil qaydada irəliyə getsin və xalqlarımız daha da birləşsin, daha da sıx əməkdaşlıq etsin.

Bu tarixi gündə mən, ilk növbədə, qardaşım, hörmətli cənab Baş nazirə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm ki, onun səyləri və təşəbbüsü nəticəsində bu gün bu sənəd artıq imzalanmışdır. Eyni zamanda, hörmətli qardaşımın sözlərinə qatılıram. Bu sənədin üzərində çalışan bütün yoldaşlara, bütün dostlara öz minnətdarlığımı bildirirəm.

Bu sənəd hüquqi sənəddir, amma, eyni zamanda, bu sənəd çox səmimi sənəddir. Bu, sadəcə iki ölkə arasında müqavilə deyildir. Bu, ürəkləri, xalqları birləşdirən, bizim xoş niyyətimizi ifadə edən bir əsərdir. Bu əsər yaşayacaq və bizi daha da zəngin və xoşbəxt edəcəkdir. Sağ olun.

X X X

Sonra Prezident İlham Əliyev və Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğan jurnalistlərin suallarına cavab verdilər.

X X X

- Cənab Prezident, Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurası Azərbaycanın əsas problemi olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllinə hansı köməyi edə bilər? Ümumiyyətlə, biz Azərbaycan olaraq, türkdilli dövlətlərdən hansı köməyi gözləyirik?

İlham ƏLİYEV: Əlbəttə ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi daim Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı danışıqların mövzudur. Bu gün də bu mövzu ilə bağlı hörmətli cənab Baş nazir ilə geniş fikir mübadiləsi apardıq. Bildiyiniz kimi, Türkiyə bütün dövrlərdə Azərbaycanın haqq işini dəstəkləyir, bütün dövrlərdə, müxtəlif formalarda Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi üçün böyük səylər göstərir. Bu gün bu məsələ ilə bağlı gedən danışıqlar nəticəyə gətirib çıxarmalıdır. Nəticə də ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınan ərazi bütövlüyü bərpa edilsin. Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın əzəli torpağıdır. Əsrlər boyu xalqımız o ərazidə yaşamışdır, yaratmışdır. Azərbaycanlılar o bölgədən qovuldular. Dağlıq Qarabağda və ətraf bölgələrdə bir nəfər də olsun azərbaycanlı qalmadı. Onların hamısı etnik təmizləmə siyasətinə məruz qaldılar. Bizim bütün tarixi, dini abidələrimiz ermənilər tərəfindən dağıdılıb. Bu, böyük ədalətsizlikdir. Bu, beynəlxalq hüquq normalarına zidd olan bir addımdır. Əlbəttə ki, bundan sonra da Türkiyə ilə Azərbaycan münasibətlərində bu mövzu daim gündəlikdə olacaqdır.

Hörmətli dostum, qardaşım Baş nazirin sayəsində Türkiyənin güclənməsi, böyük dövlətə çevrilməsi bizi də gücləndirir. Bu gün Türkiyə on il əvvəlki Türkiyə deyildir. Türkiyə böyük, qüdrətli dövlətdir. Türkiyədə xalqla iqtidar arasında birlik vardır və bu amillər bölgəyə müsbət təsir göstərir. Türkiyə ilə hesablaşmaq mümkün deyildir, nə bölgədə, nə də dünyada. Türkiyənin gücü bizim gücümüzdür. Çünki biz qardaşlıq. Bu qardaşlıq bizim qanımızdadır. Bu qardaşlıq nəsil-dən-nəslə keçən qardaşlıqdır və əminəm ki, bu, əbədi olacaqdır. Ona görə Türkiyənin güclənməsi özlüyündə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həllində müsbət amil kimi özünü göstərir. Nəzərə alsaq ki, Türkiyə hökuməti bu münaqişə ilə bağlı məsələdə çox fəal və çevik siyasət aparır, əminəm ki, bu siyasətin müsbət nəticələri olacaq və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa ediləcəkdir.

- Hörmətli Baş nazir! Türkdilli dövlətlər birliyi başqa ölkələrin ərazisində yığcam yaşayan türklərlə hansı əlaqələri qurmağı planlaşdırır? İkinci sualım. Siz Türkiyə olaraq, Akdamar erməni dini kilsəsində bir mərasim planlaşdırırsınız. Amma Ermənistan bunu boykot etməyə çağırır. Siz bu məsələyə necə münasibət bildirərdiniz?

Rəcəb Tayyib ƏRDOĞAN: Əlbəttə, türk dilində danışan ölkələr arasındakı bu toplantı illərdir həyata keçirilən bir tədbir olaraq davam etməkdədir. Bu il təkrar toplaşmışıq. Bu il bunu, inşallah, daha da möhkəmləndirərək gələcəyə aparmaq üçün qətiyyət göstərəcəyik. Bunu gələcəyə istiqamətlənmiş işlərimizlə, xüsusilə Azərbaycan və Türkiyə arasındakı münasibətləri daha da inkişaf etdirərək davam etdirməyə çalışacağıq. Bildiyiniz kimi, Türkmənistan, Qırğızistan, Qazaxıstan da burada iştirak edir. Görülən bu işləri gələcək nəsillərə fərqli bir formada çatdırmağı, həqiqətən türk dilini öz aramızda danışa biləcəyimiz səviyyəyə gətirməyi arzu edirik. Doğrusu, mən açıq danışmağı sevirəm. Yəni, biz aramızda fərqli dildə deyil, türk dilində danışaraq bu işi həyata keçirə bilərik, bunun həsrəti içərisindəyik, bunu arzulayırıq. Bir az əvvəl İlham qardaşım ilə bu barədə danışdıq, buna nail olmalıyıq dedik. Arzu edirəm ki, bunu yalnız sözdə deyil, əməl də icra edərk.

Akdamarla əlaqədar suala gəlincə, bu, əslində bizim dünyaya baxışımızın bir ifadəsidir. Yəni, öz ölkələrində onlar bizə necə münasibət göstərir və bizim onlara münasibətimiz necədir? Hazırda ölkəmizdə erməni vətəndaşlarımız vardır. Bizim onların dini abidələrinə münasibətimiz necədir? Onların bizim abidələrə münasibəti necədir? Bizim hakimiyyətimizə qədər belə bir şey yox idi. İlk dəfə biz həmin kilsəni təmir etdik. Təmir edəndən sonra ildə bir dəfə bir mərasim icra edilməsinə icazə verdik. Bu, Trabzon şəhərindəki Sümela kilsəsində olduğu kimidir. Bu, əslində türkün tolerantlığının ifadəsidir. Bu tolerantlığı digər etiqad sahiblərindən gözləmək bizim də haqqımızdır. Arzu edirik ki, onlar da eyni tolerantlığı, eyni davranışı bizə qarşı göstərsinlər. Bizim etdiklərimizə etinasız qalmaqalarını düşünürəm və buna inanıram.

Biz də bir məsələ var. Bilmirəm, Azərbaycan dilində bunun qarşılığı var, ya yox? Biz deyirik ki, at dənizə, balıq bilməsə də, xalq bilər. Biz öz yaxşılığımızı etdik və bu məsələdə tolerantlığımızı göstərdik. İnanıram ki, onlar da bunu başa düşürlər.

- Mən Azərbaycanla əlaqədar mövzuya təkrar qayıtmaq istəyirəm. Vizaların aradan götürülməsi ilə əlaqədar müjdəni nə vaxt verəcəksiniz? Siz hər dəfə görüşərkən biz bununla əlaqədar hər hansı bir xəbəri eşidəcəyimizi gözləyirik. Amma bu məsələ hələ də gündəlikdə yoxdur. Görəsən bu, Azərbaycanın daxilindəki proseslərlə əlaqəli ola bilərmi və ya bu müqavilə ilə bunun təkrar gündəliyə salınmasından danışı bilərəm?

İlham ƏLİYEV: Bu məsələ ilə bağlı daim məsləhətləşmələr aparılır. Əminəm ki, bu məsləhətləşmələr yaxşı nəticə verəcəkdir. Keçən dəfə mən bu barədə fikirlərimi ifadə etdim ki, bu məsələ Azərbaycanda daxili prosedurlardan keçməlidir. Azərbaycanın müvafiq qurumları, nazirliklər, dövlət strukturları öz aralarında bu

məsələni həll etməlidirlər. Hazırlıq işləri başa çatandan sonra əlbəttə ki, bu məsələ ikitərəfli gündəliyə salınacaqdır və əminəm ki, müsbət həllini tapacaqdır.

Rəcəb Tayyib ƏRDOĞAN: Onsuz da bilirsiniz ki, bizdə bir problem yoxdur. Amma qardaşım, inşallah, bu məsələni ən qısa müddətdə həll edəcəkdir. Heç narahat olmayın.

**İSTANBULDA TÜRKDİLLİ ÖLKƏLƏRİN
DÖVLƏT BAŞÇILARININ X ZİRVƏ TOPLANTISINDA
ÇIXIŞ**

*İstanbul şəhəri,
16 sentyabr 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Prezident, əziz qardaşım Abdullah Gül!
Əziz dostlar, hörmətli dövlət başçıları!

İlk növbədə demək istəyirəm ki, qardaş Türkiyədə yenidən olmağımdan çox məmnunam. Əziz qardaşım Abdullah Gülə təşəkkür edirəm ki, bugünkü zirvə görüşü çox yüksək səviyyədə təşkil olunubdur. Türkiyə yenə də bu gözəl təşəbbüsü öz üzərinə götürüb və bu zirvə görüşü gözəl İstanbulda keçirilir. Bizə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə bir daha Sizə minnətdaram. Əminəm ki, zirvə görüşünün gözəl nəticələri olacaqdır və ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq, dostluq, qardaşlıq əlaqələri sürətli inkişafını davam etdirəcəkdir.

Keçən il Türk dünyasının qədim torpağı olan Naxçıvanda zirvə görüşünün keçirilməsi böyük hadisə idi. O dövrdən bu günə qədər – bu bir il ərzində hesab edirəm ki, aramızdakı əlaqələr daha da sürətlə inkişaf etdi. Aramızdakı dostluq, qardaşlıq əlaqələri həm ikitərəfli formatda, həm çoxtərəfli müstəvidə daha da gücləndi. Keçən ilki zirvə görüşü ərəfəsində Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyasının (TürkPA) birinci plenar iclası keçirilmişdir. Bakıda TürkPA-nın Baş Katibliyi yaradılmışdır. Artıq Katiblik uğurla fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda, Naxçıvan zirvə görüşü zamanı Azərbaycan tərəfi təşəbbüs irəli sürmüşdü ki, TÜRKSOY Fondu yaradılsın. Mən hörmətli həmkarlarıma minnətdaram ki, bu təşəbbüs dəstəkləndi və artıq bütün hazırlıq işləri gedir. Yaxın zamanlarda TÜRKSOY Fondu yaradılacaq və Azərbaycan bu Fondun fəaliyyəti üçün lazımi maddi dəstəyini verəcəkdir. Hesab edirəm ki, bu Fond nəinki türkdilli dövlətlərdə, bütün türk ellərində mədəni abidələrin bərpası, qorunması işinə öz dəstəyini verməlidir. Tarixi, mədəni araşdırmalar aparmalıdır. Mədəni sahədə, ölkələrimiz, xalqlarımız arasında dostluq, qardaşlıq əlaqələrinin inkişafı işinə böyük töhfə verməlidir. Bizi ortaq tarix, ortaq mədəniyyət birləşdirir. Xalqlarımız əsrlər boyu bir yerdə yaşamışlar, bir yerdə çalışmışlar, daim bir-birinə arxa, dayaq olmuşlar. Mən çox şadam ki, bu gün ölkələrimiz müstəqil dövlətlər kimi bütün sahələrdə uğurlu əməkdaşlıq aparır, bir-birinə dəstək olurlar. Biz çalışmalıyıq və çalışırıq ki, bütün beynəlxalq təşkilatlarda bir-birimizin mövqeyini gücləndirək, bir-birimizə siyasi dəstək verək və bütün işlərdə bir-birimizin yanında olaq. Bütün bu əməkdaşlığa və xoş niyyət göstərən bütün ölkələrə öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın ən ağırlı problemi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli işində əfsuslar olsun ki, heç bir irəliləyiş və nəticə yoxdur. Uzun illərdir ki, torpaqlarımız işğal altındadır. Torpaqlarımızın 20 faizi Ermənistanın işğalı altında qalır. Bu işğal və azərbaycanlılara qarşı aparılan etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpaqlarından didərgin salınıb. Bu, böyük ədalətsizlikdir, bu, humanitar fəlakətdir. Bütün beynəlxalq təşkilatlar, dünyanın aparıcı beynəlxalq təşkilatları Azərbaycanın haqq işini dəstəkləyir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi vardır və orada bilavasitə göstərilir ki, erməni silahlı qüvvələri Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz çıxarılmalıdır, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunmalıdır. ATƏT-in qərarları, İslam Konfransı Təşkilatının çoxsaylı qətnamələri, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası kimi təşkilatların qərar və qətnamələri məsələnin ədalətli və beynəlxalq hüquq normalarına uyğun şəkildə həll olunmasını tələb edir. Ancaq əfsuslar olsun ki, bu günə qədər bu məsələ ilə bağlı nəticə yoxdur.

Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tarixi və əzəli torpağıdır. Əsrlər boyu Azərbaycan xalqı bu torpaqlarda yaşamış, yaratmışdır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü beynəlxalq birlik tərəfindən tanınır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunmalıdır. Biz istəyirik ki, bunu tezliklə, danışıqlar, sülh yolu ilə həll edək. Azərbaycan çoxmillətli ölkədir. Azərbaycanda müxtəlif millətlərin, müxtəlif dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayırlar. Azərbaycanda heç vaxt dini, yaxud da ki, milli zəmində münaqişə, qarşıdurma olmamışdır. Azərbaycanda bütün xalqların hüquqları qorunur. Əlbəttə ki, erməni xalqı Azərbaycan torpaqlarında yaşamışdır, bu gün də yaşayır. Onların da hüquqları qorunur.

Xalqların öz müqəddəratını təyinetmə istəkləri ölkələrin ərazi bütövlüyünü pozmamalıdır. Yəni, bu iki anlayış arasında qarşıdurma yaradılmamalıdır. Beynəlxalq təcrübə və beynəlxalq hüquq belə mövqeyi, bu mövqeyi dəstəkləyir. Dağlıq Qarabağda yaşayan ermənilər və Dağlıq Qarabağa qayıdacaq azərbaycanlılar vahid Azərbaycan dövləti çərçivəsində yüksək özünü idarəetmə imkanlarına malik olan prinsiplər əsasında yaşamalıdırlar. Bu, beynəlxalq hüququn qaydalarıdır. Bu, normal insani davranışın qaydalarıdır.

Biz XXI əsrdə yaşayırıq, XIX əsrdə yaşamırıq. Biz sivilizasiyalararası dialoqun inkişafına çalışmalıyıq, xalqlar arasında dostluq, əməkdaşlıq meyillərini gücləndirməliyik. XXI əsrdə başqa ölkənin beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış ərazi bütövlüyünü pozmaq, o bölgədə etnik təmizləmə siyasəti aparmaq, Xocalı soyqırımını törətmək kimi cinayətlər cavabsız qalmamalıdır. Beynəlxalq birlik nəinki öz qətnamələri və qərarları ilə, praktiki addımlarla bu məsələnin tezliklə həll olunmasına çalışmalıdır. Hər halda bundan sonra da çalışacağıq ki, məsələ daim gündəlikdə, bütün beynəlxalq təşkilatların gündəliyində qalsın. Əlbəttə ki, biz dost, qardaş ölkələrin dəstəyinə görə minnətdarıq. İlk növbədə qardaş Türkiyəyə minnətdarıq ki, bütün dövrlərdə daim Azərbaycanın yanında olmuşdur. Bütün beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycana dəstək olmuşdur. Öz fikrini, öz mövqeyini açıq ifadə etmişdir. Türk dünyasında yaşayan və bizə dəstək olan bütün qardaşlarıma bu gün bu gözəl şəhərdən müraciət edib minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Türk dünyası böyük dünyadır. Vaxtilə türk dünyasının qədim və ayrılmaz diyarı olan Zəngəzur bölgəsinin Azərbaycandan qoparılib Ermənistanı verilməsi nəticəsində türk dünyası arasında olan coğrafi bağlantı pozulubdur. Biz xəritəyə baxsaq görürük ki, əgər o tarixi ədalətsizlik törədilməsəydi, bu gün vahid türk dünyası coğrafi baxımdan da bir məkan kimi yaşayacaqdı. Ancaq buna baxmayaraq, bizi birləşdirən tək coğrafi koordinatlar deyildir. Bizi birləşdirən aramızdakı münasibətlərdir, qardaşlığımızdır, ortaq keçmişimizdir, bu günümüzdür. İyirmi ilə yaxındır ki, ölkələrimiz müstəqil dövlətlər kimi yaşayırlar. Bu müddət ərzində ölkələrimiz gücləndi, formalaşdı, dövlətçiliyimizin əsasları quruldu. Bu gün Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkmənistan kimi ölkələr öz növbəsində Türkiyəni gücləndirir, necə ki, böyük və güclü Türkiyə bizi gücləndirir. Bizim gücümüz bizim birliyimizdədir. Biz çalışmalıyıq ki, bütün sahələrdə bu birliyi daha da möhkəmləndirək.

Mən xüsusilə Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələrin inkişafı üçün dünən imzalanan çox vacib sazişi bu gün vurğulamaq istəyirəm. Dünən Türkiyə ilə Azərbaycan arasında Yüksək Səviyyəli Strateji Tərəfdaşlıq Şurası yaradılıb. Əminəm ki, Şuranın fəaliyyəti çox uğurlu olacaqdır. Biz çalışmalıyıq ki, ölkələrimiz arasında münasibətləri bütün sahələrdə sürətlə irəliləyən aparaq. İqtisadi sahədə qarşılıqlı ticarətin təşviqi və genişlənməsi üçün əlavə tədbirlər görülməlidir. Qarşılıqlı sərmayənin qoyulması üçün əlavə imkanlar araşdırılmalıdır. Bu gün Azərbaycana qardaş ölkələrdən sərmayələr qoyulub, eyni zamanda, Azərbaycan şirkətləri türkdillə ölkələrə investisiyalar qoyurlar və bu proses getdikcə daha da güclənir.

Bu gün əziz qardaşım Abdullah bəy qeyd etdi ki, enerji təhlükəsizliyi məsələlərində biz birgə çalışırıq. Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərdə bu məsələ xüsusi çəkiyə malikdir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərləri demək olar ki, bölgənin enerji xəritəsinə böyük töhfə verdi, yəni enerji xəritəsini zənginləşdirdi. Bu yollar, bu dəhlizlər açıldıqdan sonra bu dəhlizlər vasitəsilə Xəzər dənizinin şərq sahillərindən təbii ehtiyatlar nəql edilir. Bu gün Qazaxıstandan, Türkmənistandan neft məhsulları Azərbaycan ərazisindən dünya bazarlarına, o cümlədən Türkiyəyə və Türkiyə ərazisindən dünya bazarlarına çıxarılır. Əminəm ki, gələcəkdə bu əməkdaşlığın daha da böyük faydası olacaqdır. Bu sahədə aramızdakı çoxtərəfli əməkdaşlığa böyük ehtiyac vardır. Xəzər hövzəsində yerləşən ölkələrdə zəngin təbii ehtiyatlar vardır. Türkiyə bizim üçün həm böyük bazardır, eyni zamanda, qardaş ölkənin tranzit imkanları da genişdir. Biz bu sahədə söylərimizi daha da artırısaq, bu, hər bir ölkənin gücləndirilməsinə xidmət göstərəcəkdir.

Bu gün biz dəmir yolu layihəsi üzərində fəal çalışırıq. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu nəinki Türkiyəni Azərbaycanla, Türkiyəni Orta Asiya ilə birləşdirəcək, Avropanı Orta Asiya ilə birləşdirəcəkdir. Bu yol həm iqtisadi cəhətdən çox cəlbedicidir, həm də ki, qardaş ölkələri birləşdirəcəkdir. Yəni, bütün bu layihələrlə əlaqədar artıq müvafiq tapşırıqlar veriləndir, işlər görülür. Mən şübhə etmirəm ki, gələcəkdə belə layihələrin sayı çoxalacaqdır. Ancaq artıq həyata keçirilən layihələr göstərir ki, birgə görülən işlər, müştərək təşəbbüslər bütün ölkələrə ancaq və ancaq xeyir və mənfəət gətirir.

Mən bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bugünkü zirvə görüşünə çox böyük əhəmiyyət verirəm. Mən çox şadam ki, vaxtilə yaradılmış, sonra pozulmuş ənənə artıq bərpa olunur. Yəni artıq bu zirvə görüşləri keçirilir. Keçən il keçirildi, bu il keçirilir. Əminəm ki, gələcəkdə də keçiriləcəkdir. Biz bu ənənəni artıq bərpa edirik. Ümid edirəm ki, gələcəkdə nəzərdə tutulmuş bütün məsələlər, planlar həyatda öz əksini tapacaq və ölkələrimiz arasında dostluq, qardaşlıq münasibətlərinin uğurlu inkişafı davam edəcəkdir. Sağ olun.

**NYU-YORKDA BMT BAŞ MƏCLİSİNİN 65-Cİ SESSİYASINDA
ÇIXIŞ**

*Nyu-York şəhəri,
23 sentyabr 2010-cu il*

-Cənab sədr!

Xanımlar və cənablar!

Əvvəlki nətiqlərə qoşularaq cənab Cozef Deysin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin 65-ci sessiyasının sədri vəzifəsinə seçilməsi münasibətilə onu təbrik etmək, bu cür olduqca məsuliyyətli işdə böyük uğurlar arzulamaqdan şərəf duyduğumu və apardığı məhsuldar işə görə onun sələfi doktor Əli Abdussalam Trekiyə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Mən, həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının fəaliyyətinin canlandırılmasında nümayiş etdirdiyi rəhbərlik məharətinə və işə sadıqlığına görə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının baş katibi, zati-aliləri cənab Pan Gi Muna dərin hörmət və minnətdarlığımı bildirirəm.

Cənab sədr,

Azərbaycan dünya xalqları üçün beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin təmin olunması, davamlı inkişafın təşviq edilməsi və fundamental azadlıqların irəliyə doğru aparılması sahəsində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının oynadığı əsas rolu qiymətləndirir.

Azərbaycan hesab edir ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı dünyanın hər bir yerində bir çox qlobal məsələlərdə, eləcə də hər bir üzv dövlətin istəklərinin nəzərə alınması və narahatlıqların aradan qaldırılmasında daha güclü və bacarıqlı olmalıdır.

Müharibə və işğalın ağır nəticələrindən əziyyət çəkən bir ölkə kimi Azərbaycan qəti şəkildə inanır ki, dövlətlər arasında yaxşı qonşuluq, dost münasibətləri və əməkdaşlığa aid beynəlxalq səviyyədə qəbul olunmuş beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə düzgün qaydada riayət edilməsi, eləcə də dövlətlərin üzərlərinə götürdükləri öhdəliklərin xoş iradə ilə yerinə yetirilməsi beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

Ermənistan ilə Azərbaycan arasında davam edən silahlı münaqişə beynəlxalq və regional sülhə və təhlükəsizliyə böyük təhlükədir. Münaqişə nəticəsində Azərbaycan ərazisinin beşdəbir hissəsi işğal edilmiş, ölkəmizin təxminən hər doqquz nəfərindən biri məcburi köçkün və ya qaçqın vəziyyətinə düşmüşdür. Ermənistan Respublikasının münaqişə zamanı çox ciddi beynəlxalq cinayətlər törədərək, etnik təmizləmə siyasətini həyata keçirərək və işğal edilmiş Azərbaycan ərazilərində monoetnik mədəniyyətin yaradılmasına çalışaraq, Azərbaycan ərazilərinin işğalına görə əsas məsuliyyət daşması beynəlxalq səviyyədə etiraf edilmişdir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası qəbul etdiyi dörd qətnamədə Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünə tam dəstəyini vermiş və torpaqların gücdən istifadə edərək ələ keçirilməsinin qəbul edilməzliyini vurğulamışdır. BMT, həmçinin Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanımış, işğalçı qüvvələrin Azərbaycanın işğal edilmiş bütün ərazilərindən dərhal, tam şəkildə və qeyd-şərtsiz çıxarılmasına çağırmışdır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisi və digər beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən ATƏT, Avropa Şurası, Avropa Parlamenti, İslam Konfransı Təşkilatı eyni mövqeni tutmuşlar. Əfsuslar olsun ki, beynəlxalq ictimaiyyətin yekdil mövqeyinə baxmayaraq, Azərbaycan əraziləri işğal altında qalmaqda davam edir.

Bu günə qədər münaqişənin mümkün qədər tez və davamlı həll variantını tapmaq məqsədi ilə vicdanla danışıqlar aparmaq əvəzinə, Ermənistan vəziyyətin ağırlaşmasına üstünlük verir ki, bu da öz növbəsində gözlənilməz nəticələrə gətirə bilər.

Münaqişənin tezliklə həll olunması istiqamətində göstərilən hazırkı səylərə baxmayaraq, Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərində aparılan işlər beynəlxalq hüququ kobud surətdə pozur və işğalın cari status-kvosunun daha da möhkəmləndirilməsinə, etnik təmizləmənin nəticələrinin saxlanmasına, zəbt olunmuş ərazilərdə məskunlaşmanın aparılmasına xidmət edir, o cümlədən münaqişənin dinc yolla həllinə ciddi maneə yaradır.

Belə ki, münaqişənin başladığı andan ötən dövr ərzində çoxlu sayda insanlar azərbaycanlıların qovulduğu işğal altındakı bölgələrə köçməyə həvəsləndirilmişdir. 2005-ci ildə ATƏT Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərinə faktaraşdırıcı missiyasını göndərmiş və həmin missiya orada insanların məskunlaşması faktını müəyyən etmiş, "Azərbaycanın işğal edilmiş ərazisində hər hansı digər məskunlaşmaqdan çəkinməyə" çağırmışdır.

Ermənistan işğal edilmiş ərazilərdə Azərbaycanın mədəni və tarixi köklərini nümayiş etdirən maddi sübutları yox etməyə çalışaraq, həmin yerlərin tarixi və mədəni simasını dəyişmək məqsədi ilə ardıcıl tədbirlər görməkdədir. Nəticədə, işğal olunmuş ərazilərdə Azərbaycanın elə bir tarixi və ya mədəni abidəsi, elə bir müqəddəs yeri qalmamışdır ki, ona zərər dəyməsin, yaxud orada vandalizm aktları törədilməsin. İşğal edilmiş ərazilərə insanların köçürülməsi, eləcə də tarixi və mədəni irsin məhv edilməsi, mənimsənilməsi orada aparılan qeyri-qanuni fəaliyyətin müxtəlif formaları ilə yanaşı, məcburi köçkünlərin mülkiyyət hüquqlarına da birbaşa zərər vurur.

Siyasi məsələlərə dair razılaşmanın olmaması, münaqişənin dondurulmuş vəziyyətdə qalması və uzun müddət davam edən danışıqlar münaqişə ilə bağlı beynəlxalq hüquqa və insan hüquqları sahəsində beynəlxalq qanunlara davamlı şəkildə bilərəkdən riayət edilməməsindən irəli gələn digər problemlərə diqqətin yetirilməməsi üçün bəhanə kimi istifadə edilməli deyildir.

Cənab sədr,

Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində və onun ətrafında silahlı münaqişənin tezliklə həll edilməsi bizim üçün başlıca vəzifə olaraq qalır. ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr ölkələri regiona sülh və sabitliyin gətirilməsində səylərini göstərirlər. Münaqişənin həlli erməni hərbi qüvvələrinin işğal edilmiş Azərbaycan ərazilərindən müəyyən edilmiş müddət ərzində çıxarılmasını, bütün kommunikasiyaların bərpasını, bütün qaçqın və məcburi köçkünlərin doğma yerlərinə qayıtmasını, beynəlxalq təhlükəsizlik zəmanətlərini, o cümlədən sülhməramlı qüvvələri, Dağlıq Qarabağın müvəqqəti statusunu nəzərdə tutur. Biz Dağlıq Qarabağın Azərbaycan Respublikasının tərkibində statusunun yekunlaşdırılması üçün xoş məramla danışıqları davam etdirməyə hazırıq.

ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri tərəfindən 2009-cu ilin dekabr ayında Ermənistan ilə Azərbaycana təqdim edilmiş mərhələli variant prinsip etibarilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin uzunmüddətli həllinə nail olmaqda əsas kimi Azərbaycan tərəfindən qəbul edilmişdir. Əfsuslar olsun ki, Ermənistan tərəfi həmsədrlərin təklifinə aydın cavabını hələ də uzadır.

Azərbaycan öz suverenliyi və ərazi bütövlüyü baxımından həyati əhəmiyyət kəsb edən məsələlər üzrə üzv dövlətlərin prinsiplial mövqeyini yüksək qiymətləndirir. Biz beynəlxalq ictimaiyyətin Azərbaycanın ədalətli mövqeyi ilə davamlı şəkildə həmrəy olmasına və mövcud çətinliklərin qərəzsiz, açıq və əhatəli şəkildə həllinə yönəlmiş Birləşmiş Millətlər Təşkilatı çərçivəsində irəli sürdüyümüz təşəbbüslərə mühüm dəstəyə arxalanırıq.

Xanımlar və cənablar!

Həll olunmamış Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə və işğal edilmiş ərazilərə baxmayaraq, Azərbaycan hökuməti ölkədə siyasi sabitliyin, demokratik inkişafın, iqtisadi çiçəklənmə və sosial rifahın təmin edilməsinə nail olmuşdur. Bu gün, Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyada ən sürətlə inkişaf edən ölkələrdən biridir. Yalnız son beş il ərzində Azərbaycan ümumi daxili məhsulunu təxminən üç dəfə artırmışdır.

Formalaşan Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat və enerji dəhlizləri boyunca əsas ticarət marşrutlarının kəsişməsində yerləşən Azərbaycanın strateji-coğrafi mövqeyi ölkənin enerji və infrastruktur qovşağına çevrilməsində mühüm amildir. Azərbaycanda təsdiqlənmiş böyük neft və qaz ehtiyatları vardır və ölkəmiz yeni yataqların kəşf olunmasında yaxşı perspektivlərə malikdir. Azərbaycanda karbohidrogenlərin beynəlxalq bazarlara daşınması üçün müasir infrastruktur artıq yaradılmışdır. Bu infraqurulturdan beynəlxalq enerji təhlükəsizliyini şaxələndirə və gücləndirə biləcək neft və təbii qazın ixracı üçün istifadə edilir. Bu, qaz təchizatı üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təbii qazın təsdiqlənmiş 2 trilyon kubmetr, potensial qaydada 5 trilyon kubmetr və hətta ondan da artıq həcmdə ehtiyatlara malik olan Azərbaycan dünyada qaz bazarının sabit inkişafının təmin edilməsi işinə töhfəsini verməyə hazırdır. Azərbaycanın olduqca fəal qaydada qonşuları ilə işlədiyi digər qlobal səviyyədə mühüm layihə regional dəmir yolu xəttinin çəkilməsini və inkişafını nəzərdə tutur. Bu dəmir yolu xətti Asiya ilə Avropa arasında bütün növ malların daşınması üçün böyük imkanlar yaradacaqdır.

Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünün çox fəal üzvü kimi Azərbaycan enerji gəlirlərini açıq və şəffaf şəkildə ölkənin inkişafı, xüsusən də insan kapitalının formalaşdırılması və yoxsulluğun aradan qaldırılması üçün istifadə edir. Beləliklə, biz yoxsulluq səviyyəsini 2003-cü ildəki 49 faizdən 2009-cu ildə 11 faizə qədər azaltmağa nail olduq. Mən qətiyyətlə inanıram ki, qarşıdan gələn illərdə Azərbaycan davamlı inkişaf sayəsində bu sahədə daha böyük nailiyyətlər əldə edəcəkdir.

Cənab sədr, Azərbaycan bütün dövrlərdə müxtəlif dinlər, etnik qruplar və fəlsəfələr arasında birgə yaşama və dözümlülük məkanı olmuşdur. Sivilizasiyalar İttifaqının Dostlar Qrupunun fəal üzvü kimi Azərbaycan dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun təşviqinə qarşılıqlı hörmət və anlaşma əsasında töhfə verir. Azərbaycan bu ilin yazında 32 dövlətin dini rəhbərlərinin Ümumdünya Sammitini təşkil etmiş, 2011-ci ilin aprelində Mədəniyyətlərarası Dialoq naminə Ümumdünya Forumunu keçirmək təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir.

Planetin istənilən guşəsinə təsir göstərə biləcək ən ciddi və uzunmüddətli çətinliklərdən biri iqlim dəyişikliyi. Biz Azərbaycanda 2010-cu ili “Ekologiya ili” elan etmişik və ətraf mühitin qorunması sahəsində müxtəlif xüsusi proqramlar qəbul etmişik.

Azərbaycan inkişaf edən və ən az inkişaf etmiş dövlətlərin, eləcə də təbii fəlakətlərdən əziyyət çəkən ölkələrin üzləşdiyi çətinliklərin aradan qaldırılması və zəruri ehtiyacların təmin edilməsinə xüsusi diqqət yetirərək, hamı üçün davamlı inkişaf və qlobal çiçəklənmənin təşviqinə tam dəstəyini nümayiş etdirir, dayanmadan səylər göstərir. Azərbaycan Birləşmiş Millətlər Təşkilatı çərçivəsində razılaşdırılmış inkişaf məqsədlərinin yerinə yetirilməsinə töhfəsini davam etdirəcəkdir.

Sağ olun.

**DAŞKƏNDƏ SƏNƏDLƏRİN İMZALANMA MƏRASİMİ BAŞA ÇATDIQDAN SONRA
ÖZBƏKİSTAN PREZİDENTİ İSLAM KƏRİMOVLA BİRGƏ MƏTBUAT ÜÇÜN
BƏYANAT**

*Daşkənd şəhəri,
27 sentyabr 2010-cu il*

- Hörmətli İslam Əbdüqəniyeviç, xoş sözlərinizə, qonaqpərvərliyinizə, səmimi qəbula görə sağ olun. Zənnimcə, nümayəndə heyətimizin üzvləri məni dəstəkləyərlər ki, biz burada özümüzü evimizdə olduğu kimi hiss edirik. Biz özümüzü dostlarımızın, qardaşlarımızın arasında, doğma torpağımızda hiss edirik. Sizin yaratdığınız bu ab-havanı biz yüksək qiymətləndiririk.

Azərbaycanın böyük oğlu Heydər Əliyev haqqında səmimi sözləriniz bütün azərbaycanlıların qəlbində rəğbət doğurur. Heydər Əliyev haqqında, onun Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi formalaşmasına imkan vermiş işləri haqqında xatirə qəlbimizdə yaşayır. Bu gün gördüyümüz işlər də Heydər Əliyevin xidmətləridir. Bu gün biz möhkəm zəmin üzərində dövlət qurur və onu gücləndiririk. Buna görə mən Sizə, atamla dostluq etmiş, onunla birgə işləmiş insana çox minnətdaram, Sizi bağlayan amillər çox idi. Bu sözləri eşitmək, qardaş Özbəkistanda Heydər Əliyevin xatirəsinin əziz tutulduğunu görmək mənə çox xoşdur. Bu, dövlətlərimizin bugünkü uğurlu inkişafının mühüm amillərindən biridir.

Azərbaycan dövlətinin başçısı Özbəkistanın qazandığı uğurlara toxunaraq dedi:

-Bir daha demək istəyirəm ki, müstəqillik dövründə ölkənin uğurları Azərbaycanda bizi çox sevindirir. Sizin rəhbərliyiniz altında, prinsiplial və müdrik siyasətiniz sayəsində Özbəkistan çox böyük nəticələr qazanmışdır. Biz Özbəkistanı qardaş, yaxın, dost dövlət hesab edirik. Bu dövlətlə bizi çox möhkəm tarixi, mədəni əlaqələr bağlayır. Bugünkü münasibətlərimiz də bu baza əsasında formalaşmışdır.

Prezident İlham Əliyev Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Özbəkistanın qəti və ədalətli mövqeyini xüsusi vurğulayaraq dedi:

- Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi məsələsində, eləcə də bütün münaqişələrin bütövlükdə beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri çərçivəsində həll edilməsində prinsiplial, ardıcıl, qətiyyətli mövqeyinə görə biz Özbəkistana çox minnətdarıq. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bütün dünya tərəfindən tanınmışdır. Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olması bütün dünya tərəfindən, BMT tərəfindən tanınmışdır. Təbii ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsinin başlıca şərtidir. Erməni tərəfin tez-tez istinad etdiyi xalqların təyini-müqəddərat hüququ məsələsinə gəldikdə isə, bu hüquq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində uğurla həyata keçirilə bilər. Bu prinsip ərazi bütövlüyü prinsipinə zidd deyildir və əgər Helsinki Yekun Aktının qərarına nəzər salsaq, orada aydın görünür ki, xalqların təyini-müqəddərat hüququ dövlətin ərazi bütövlüyünü pozmamalıdır. Xüsusən erməni xalqının artıq bir dəfə Azərbaycanın tarixi torpaqlarında öz müqəddəratını təyin etməsinə nəzərə alsaq, ikinci erməni dövlətinin yenə də Azərbaycanın tarixi torpaqlarında yaradılması tamamilə yolverilməz və qəbul edilməzdir.

Biz öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək üçün səy göstərəcəyik. Biz danışıqlar prosesindəyik, məsələyə konstruktiv münasibət nümayiş etdiririk və erməni tərəfdən də konstruktivlik gözləyirik ki, bu məsələ tənzimlənsin. Münaqişənin uzanması heç kimin xeyrinə deyildir və hesab edirəm ki, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə tamamilə müvafiq olan tənzimləmə yolunun tapılması bütün dövlətlərin mənafeyinə uyğundur. İslam Əbdüqəniyeviç, bizi dəstəklədiyinizə görə bütün Azərbaycan xalqı adından şəxsən Sizə və Özbəkistanın bütün qardaş xalqına bir daha dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın və Özbəkistanın dövlət başçılarının imzaladıqları birgə Bəyannamənin mühüm əhəmiyyətinə toxunaraq dedi:

- Bu gün biz mühüm Bəyannamə imzaladıq. Bu sənəddə, o cümlədən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsi məsələsinə də toxunulur. Bəyannamədə regional, beynəlxalq təhlükəsizlik, iqtisadi xarakterli digər mühüm məqamlar da qeyd edilmişdir. Biz bütün istiqamətlər üzrə münasibətlərimizi qətiyyətlə inkişaf etdirmək əzmindəyik və bu gün konkret nəqliyyat layihələrini, iqtisadi əməkdaşlıq məsələlərini hərtərəfli müzakirə etmişik. Ümid edirik ki, nəzərdə tutduqlarımızın hamısını həyata keçirəcəyik.

**UKRAYNA MİLLİ TELEKOMPANİYASINA, BU ÖLKƏNİN
“PROFİL-UKRAYNA” JURNALINA VƏ “DEN” QƏZETİNƏ
MÜSAHİBƏ**

Bakı şəhəri,

25 oktyabr 2010-cu il

- Cənab Prezident, Ukraynaya səfər gözlənilir. Ukrayna ilə Azərbaycanın strateji tərəfdaşlığı baxımından Siz hansı məsələləri müzakirə etməyi nəzərdə tutursunuz?

- Bizim ikitərəfli əlaqələrimiz uğurla və dinamik şəkildə inkişaf edir, qarşılıqlı siyasi əlaqələrimiz çox yüksək səviyyədədir. Ölkələrimiz uzun illər boyu, praktiki olaraq müstəqillik əldə edildikdən dərhal sonra çox sıx qarşılıqlı əlaqə saxlayır, iqtisadi sahədə ikitərəfli əməkdaşlıq genişlənir və çox yaxşı perspektivlər vardır. Ukrayna bizə çox yaxın və dost ölkədir. Bu cür ənənələri, artıq formalaşmış ikitərəfli münasibətləri nəzərə alaraq hesab edirəm ki, bu səfərim mühüm rol oynayacaqdır. Əminəm ki, səfər çərçivəsində biz ikitərəfli münasibətlərin geniş gündəliyini bir daha nəzərdən keçirəcək, əlaqələrimizin gələcək inkişaf yollarını müəyyən edəcəyik. Əlbəttə, iqtisadi qarşılıqlı fəaliyyət məsələləri xüsusən də böhrandan sonrakı dövrdə mühüm əhəmiyyət kəsb edir və biz iki ölkənin potensiallarından istifadə etməklə bir-birimizi çox fəal tamamlaya, bir-birimizi dəstəkləyə bilərik. Bizim iqtisadiyyatlar bir-biri ilə rəqabət aparmır. Ümid edirəm ki, ölkələrimiz arasında həm ikitərəfli, həm də regional formatda fəal əməkdaşlıq xətti, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlarda qarşılıqlı fəaliyyət xətti təsdiqlənəcəkdir.

- Oktyabrın əvvəlində Ukrayna-Azərbaycan Hökumətlərarası Komissiyasının son 4 ildə ilk iclası olmuşdur. İqtisadi əlaqələrin fəallaşması Ukraynada yeni siyasi komandanın hakimiyyətə gəlməsi ilə bağlıdır? Belə hesab etmək olarmı ki, iki ölkənin münasibətlərində yeni mərhələ başlanır? Sizin fikrinizcə, neftin nəql edilməsi üçün Avrasiya dəhlizi ideyası nə dərəcədə həyatqabiliyyətlidir? Odessa-Brodı xətti avers rejimində işləyəcəyi təqdirdə, Ukrayna hansı həcmə ümid edə bilər?

- Əvvəla onu deməliyəm ki, sizin dediyiniz yeni komanda istər Ukrayna, istərsə də bizim üçün yeni deyildir. Çünki Viktor Fyodoroviç Yanukoviç Ukrayna hökumətinə başçılıq etdiyi dövrdə biz fəal əməkdaşlıq edirdik və 2006-cı ildə o, böyük nümayəndə heyəti ilə birlikdə Azərbaycana səfər edəndə biz gələcək qarşılıqlı iqtisadi fəaliyyət üçün çox mühüm məqamları nəzərdə tutmuşduq. Biz bir-birimizi çoxdan tanıyırdıq və buna görə də Ukraynada yeni hakimiyyətlə əməkdaşlıq bizim üçün nə isə təzə bir şey deyildir. Mən əminəm ki, əvvəlki illərdə aramızda yaranmış münasibətlər bu gün həmin münasibətlərin konkret məzmun kəsb etməsinə şərait yaradacaqdır. Viktor Fyodoroviçin hakimiyyətdə olduğu dövrdə biz artıq üç dəfə görüşmüşük və ikitərəfli münasibətlərin perspektivlərini hərtərəfli müzakirə etmək üçün imkanımız olmuşdur. Buna görə də istərdik ki, münasibətlərimiz iqtisadi inkişaf və energetika sahəsində əməkdaşlıq məsələlərində konkret praktiki məzmun kəsb etsin. Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bizim münasibətlərə və qarşılıqlı siyasi əlaqələrə gəldikdə isə, onlar ən yüksək səviyyədədir. İstər BMT-də, istərsə də digər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində Ukrayna həmişə Azərbaycanı, biz isə həmişə Ukraynanı dəstəkləmişik. Yəni, ikitərəfli münasibətlər üçün möhkəm zəmin vardır. Bizə belə gəlir ki, indi məhz münasibətlərimizin iqtisadi aspektlərini konkretləşdirmək, gündəlikdəki məsələləri müzakirə etmək, hansı sahələrdə qarşılıqlı investisiyalara zərurət olduğunu müəyyənləşdirmək üçün yaxşı imkan vardır. Biz Azərbaycan şirkətlərinin Ukrayna iqtisadiyyatına sərmayə qoymaq imkanlarını çox ciddi şəkildə nəzərdən keçiririk. Artıq müəyyən planlar vardır, iki ölkənin müxtəlif infrastruktur layihələrində bizim şirkətlərin iştirak etməsi üçün beynəlxalq səviyyəli şirkətlər mövcuddur.

Əlbəttə, sizin dediyiniz məsələ - energetika və neft sahəsində əməkdaşlıq məsələsi, bildiyiniz kimi, həmişə gündəmdə olmuşdur. Biz öz tərəfimizdən bu layihədə iştirak etməyə hazırıq, çünki enerji resurslarının – istər neftin, istərsə də qazın nəqlinin şaxələndirilməsi məsələləri üzərində fəal iş aparırıq. Təbii ki, Ukrayna tərəfi arzu edərsə, bu məsələlər daha səmərəli və daha tez həll oluna bilər. Deməliyəm ki, müəyyən məsələlər artıq həll edilmişdir. “Sarmatiya” şirkəti yaradılmış, texniki-iqtisadi araşdırmalar aparılmışdır və Azərbaycan nefti praktiki olaraq Ukrayna zavodlarına göndərilir. Buna görə də bu işlərə yeni təkan vermək, hələlik pərakəndə halda olan bu layihələri sistemləşdirmək üçün bunu bir daha hərtərəfli müzakirə etmək və müəyyən qərarlar qəbul etmək lazımdır. Biz öz tərəfimizdən bu layihədə iştirak etməyə hazırıq, çünki artıq dediyim kimi, ixracımızı bundan sonra da şaxələndirmək niyyətindəyik.

-Müəyyən həcmələr barədə indi danışmaq olarmı?

-Prinsip etibarilə deyə bilərəm ki, bu gün bütün neft ixracı potensialımız müxtəlif boru kəmərləri - Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Supsa və Bakı-Novorossiysk kəmərləri ilə reallaşdırılır. Yəni, ixrac etdiyimiz bütün neft bu boru kəmərləri ilə çatdırılır. Beləliklə, bu gün bizim reallaşdırmağa yer tapa bilmədiyimiz hansısa əlavə

həcmindən danışmağa lüzum yoxdur. Hətta hasilatı artırısaq belə, - biz isə bunu etmək niyyətindəyik, - həmin boru kəmərlərinin mövcud imkanları nefti hər üç istiqamətdə nəql etməyə imkan verir. Ukrayna ilə bu sahədə əməkdaşlıq məsələsinə gəldikdə isə, Azərbaycanı Ukrayna ilə boru kəməri bağlamır. Buna görə də, bu gün Azərbaycandan neft Ukraynanın neftayırma zavodlarına Ceyhandan gəlir və bu, ümumiyyətlə desək, yaxın yol deyildir. Yəni, əgər neft həmin zavodlara Qara dəniz limanlarından gələrsə, layihənin iqtisadi səmərəsi daha çox olar. Buna görə də həmin layihənin iqtisadi aspektini çox ciddi hesablamaq lazımdır. Siyasi baxımdan Azərbaycan tərəfindən belə dəstək vardır.

-Hökumətlərarası Komissiyanın iclasının yekunlarına əsasən Ukrayna tərəfi ölkələrimiz arasında əmtəə dövriyyəsinə artıraraq 2 milyard dollara çatdırmağın zəruri olması fikrini söyləmişdir. Siz necə hesab edirsiniz, əmtəə dövriyyəsinə hansı malların və xidmət sahələrinin hesabına artırmaq olar və Ukraynanın bu ambisiyalı planları nə dərəcədə realdır?

- Zənnimcə, əgər biz energetika sahəsində bu cür sistem xarakterli fəal əməkdaşlığa başlasaq və hökumətlərarası komissiya çərçivəsində müzakirə edilən məsələləri nəzərə almaqla, eləcə də uzunmüddətli müqavilələr əsasında çox qısa müddətdə bu nəticəyə nail ola bilərik. Lakin bu, ən rahat yol olardı. Neftin qiyməti kifayət qədər yüksək olduğundan, nəql edilən neftin həcmi də çox sürətlə artırıla bilər. Yəni bu, bizdən siyasi iradə və sadəcə olaraq layihənin iqtisadi cəhətdən düzgün hesablanmasıdan əlavə hər hansı xüsusi səy göstərmək tələb etməzdi. Əmtəə dövriyyəsinə iqtisadiyyatlarda hələlik fəal qarşılıqlı əlaqə olmayan sahələr hesabına artırmaq bizim üçün daha maraqlı olardı. Bu, ilk növbədə kommunikasiya vasitələrinə, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına aiddir. Bilirik ki, Ukraynada bu sahəyə böyük diqqət yetirilir və

Azərbaycanda da bu istiqamətdə çox iş görülür. Kənd təsərrüfatı və emal sənayesi, qarşılıqlı investisiyalar sahələrində əməkdaşlıq, Ukraynada istər energetika ilə bağlı olan, istərsə də ona aidiyyəti olmayan müxtəlif investisiya layihələrində Azərbaycan şirkətlərinin iştirakı. Bizim biznes resurslarının səfərbər edilməsi. Hesab edirəm ki, bu münasibətləri daha düzgün qurmaq üçün iki ölkənin biznesmenlərinin bizim iqtisadiyyatlarımızın potensialını daha yaxşı öyrənmələri zəruridir. Yəni, Azərbaycanda xoşladığımız təbirlə desək, əgər biz qarşılıqlı əmtəə dövriyyəsinin həcmi qeyri-neft sektoru hesabına 2 milyard dollara çatdıra bilsək, zənnimcə bu, bizim hökumətlərin böyük xidməti olacaqdır.

- Neftlə bağlı olan qaz mövzusu barədə. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Rumıniyaya sıxılmış qaz göndərəcəkdir və hazırda Ukraynada qazın durulaşdırılması üzrə Odessada müvafiq zavod tikmək və Azərbaycandan sıxılmış qaz almaq məsələsi barədə fəal diskussiyalar aparılır. Xarici mətbuatda tez-tez deyirlər ki, Azərbaycanda sadəcə olaraq artıq qaz yoxdur. Bununla əlaqədar nə deyə bilərsiniz?

- Vaxt var idi ki, bizim neft ehtiyatlarımızla bağlı məsələlər də xarici ölkələrin bəzi KİV-lərində fəal müzakirə edilir və deyirdilər ki, Azərbaycanda neft yoxdur, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri heç vaxt tikilməyəcəkdir və üçüncü ölkələrin nefti olmadan bu kəmərin gücü ilə işləyə bilməyəcəkdir. Əlbəttə, biz o vaxt bildirdik ki, belə fikirlər həqiqətə uyğun deyildir. Biz bu gün Xəzərin, Azərbaycanın ehtiyatlarını dünya bazarları ilə, Aralıq dənizi sahilləri ilə birləşdirən yeganə enerji dəhlizi olan boru kəmərinə tikdik. Bu gün Azərbaycanın neft ehtiyatları bu boru kəmərinin potensialından tam istifadə etməyimizə imkan verir. Biz həmin boru kəmərinə tikməyə başlayanda Azərbaycanda neft hasilatının səviyyəsi təxminən 15-16 milyon ton civarında idi. Bu gün, həmin boru kəməri işə salınandan 4 il keçəndən sonra Azərbaycanda 50 milyon tondan çox neft hasil edilir. Buna görə də təbii ki, etibarlı ixrac yollarının mövcud olması neft-qaz sahəsinə sərmayə qoyuluşunu da şərtləndirir. Qaz məsələsinə gəldikdə, o, bazara daha çox bağlıdır, ona görə ki, nefti dünyanın istənilən nöqtəsində - ya boru kəməri, ya da dünya okeanlarına çıxış olan istənilən yerdə satmaq olar. Qaz isə bilavasitə istehlakçıya bağlıdır. Bu gün bizim dünya səviyyəsində qəbul edilmiş qaz ehtiyatlarımız da sifariş xarakteri daşıyan yazılara baxmayaraq, özümüzü çox inamlı hiss etməyə imkan verir. Qeyd etməliyəm ki, Azərbaycanda minimal, yəni təsdiq edilmiş qaz ehtiyatlarının həcmi 2 trilyon kubmetr, bizim geoloqların proqnozlarına əsaslanan real ehtiyatların həcmi isə 5 trilyon kubmetrə yaxındır. Yəni, bu, onilliklər ərzində, bəlkə yüz ildən artıq müddətdə böyük miqdarda qaz ixrac etməyimizə imkan verəcəkdir. Bu gün Azərbaycanda qaz hasilatının səviyyəsi təqribən 30 milyard kubmetrə, lap dəqiq desək, 28,5 milyard kubmetrə bərabərdir. Daxili qaz istehlakı təqribən 10-11 milyard kubmetrdir. Bu o deməkdir ki, qalan həcm ya ixrac edilir, ya yeraltı anbarlara, ya da təzyiqli saxlamaq üçün neft laylarına vurulur. Biz qaz hasilatını qısa müddətdə artıraraq 40 milyard, hətta 50 milyard kubmetrə çatdıra bilərik, lakin bunun üçün kontraktlar lazımdır. Buna görə də biz əsas diqqəti məhz yeni satış bazarlarının müəyyənəşdirilməsi məsələsinə yönəlmişik. Bu gün biz praktiki olaraq bütün qonşularımıza – Türkiyəyə, Gürcüstana, Rusiyaya, İrana qaz ixrac edirik və bu istiqamətlərdə həcmi artırmağa imkanımız vardır. Biz həm də yeni, o cümlədən sizin qeyd etdiyiniz yolları axtarıyıq.

- Bu ilin avqustunda Odessada Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin brendi ilə yanacaq doldurma stansiyaları yaradılmışdır. Bu istiqamətdə layihələrin miqyası nə dərəcədə genişdir? Məlum olduğu kimi,

Azərbaycan Ukraynanın ən iri silah alıcılarından biridir. Yaxın gələcəkdə hərbi sənaye kompleksində hansı layihələri həyata keçirmək niyyətindəsiniz?

- Mən çox şadam ki, Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti – SOCAR bu sahəyə artıq investisiya qoyur. Mənə məlum olduğuna görə, artıq 10-dan çox yanacaq doldurma stansiyası mövcuddur. Onu da bilirəm ki, bizim şirkət təkcə Odessada deyil, Ukraynanın başqa şəhərlərində də öz fəaliyyətini genişləndirməyi planlaşdırır. Təbii ki, bizim əməkdaşlığın bu sahəsinin gələcək inkişafı həmin layihənin nə dərəcədə uğurla həyata keçirilməsindən asılı olacaqdır. Azərbaycan neftinin artıq Ukrayna neftayırma zavodlarına göndərilməsini nəzərə alaraq, biz bu əməkdaşlığı inkişaf etdirmək niyyətindəyik. Fikrimcə, bizim münasibətlərin bu sahəsinin perspektivi yaxşıdır. SOCAR artıq yaxşı imicə malik olan beynəlxalq şirkət, bir sıra ölkələrdə investordur. Bu neft şirkətinin xarici ölkələrdə qoyduğu sərmayələr artıq bir neçə milyard dollara çatmışdır və tamamilə təbiidir ki, hansı ölkələrlə yaxşı ikitərəfli münasibətlərimiz varsa, biz həmin ölkələrə gedirik. Bizim Ukraynada işləmək arzumuzun səbəbi də bundadır. Bu istək qarşılıqlı olmuşdur. Buna görə də hesab edirəm ki, bu sahədə bizdə hər şey qaydasındadır. Biz enerji bloku çərçivəsində əməkdaşlığı artıq genişləndiririk.

Hərbi sənaye kompleksi sahəsində də yaxşı ənənələr vardır. Azərbaycan neçə illərdir ki, Ukraynadan hərbi texnika və silah alır. Biz bu əməkdaşlığın səviyyəsindən çox razıyıq, onun genişlənməsi üçün yaxşı perspektivlər vardır. Çünki bu gün maliyyə imkanlarımız müstəqilliyin ilk illəri ilə müqayisədə ölçüyəgəlməz dərəcədə çoxdur. Gələn il Azərbaycanın müdafiə xərcləri 3 milyard dollardan çox olacaqdır. Bu vəsaitin çox hissəsi məhz texnika alınmasına və ölkə daxilində texnika istehsalına sərf ediləcəkdir. Artıq dörd ildir ki, biz Azərbaycanda hərbi sənaye kompleksi yaradıırıq. Bu gün Azərbaycanda istehsal edilən hərbi təyinatlı məhsullar artıq beynəlxalq sərgilərdə nümayiş olunur və ixrac edilir. Onu da deməliyəm ki, Azərbaycanda yaratdıqlarımızın bir hissəsi ukraynalı tərəfdaşlarımızın köməyi ilə ərsəyə gəlmişdir. Bu sahədə bizim şirkətlər arasında müştərək müəssisələr vardır və biz bu əməkdaşlığı inkişaf etdirmək niyyətindəyik. Azərbaycanda istehsalı da, bizə lazım olanları Ukraynadan almağı da, ola bilsin ki, müəyyən mərhələdə üçüncü ölkələrin bazarlarına çıxmağı da nəzərdə tuturuq.

-Dağlıq Qarabağ problemi. Bu problem çox müzakirə edilir, Madrid prinsipləri, beynəlxalq vasitəçilik barədə xahişlər vardır, lakin münaqişə həll edilmir. Bu münaqişənin həll edilməməsinin səbəbi nədir, Azərbaycan yaxın perspektivdə tənzimlənmənin hansı yollarını təklif etmək niyyətindədir və bu məsələdə Ukrayna hansı rolunu oynaya bilər?

-Biz bu münaqişənin tənzimlənməsi işində tərəfdaşlarımızın dəstəyini alqışlayırıq. Mən qəti əminəm ki, bu münaqişənin tənzimlənməsinə yalnız beynəlxalq birliyin birgə səyləri ilə kömək etmək olar. Biz bu münaqişənin tənzimlənməsi ilə bağlı ardıcıl və prinsipial mövqeyinə görə Ukraynaya çox minnətdarıq. Bu mövqə beynəlxalq hüququn prinsip və normalarına, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə tam uyğundur. Mən bir daha xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan 2008-ci ildə BMT-nin Baş Məclisində işğal edilmiş ərazilərdə vəziyyət haqqında qətnamə irəli sürəndə səsvermə zamanı Ukraynanın bizi dəstəkləməsi Azərbaycanda böyük minnətdarlıq hissi ilə qarşılanmışdı. Bu münaqişənin nə üçün həll edilməməsinin səbəbinə gəldikdə isə, əsas səbəb Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi, Ermənistanın bu münaqişəni həll etmək istəməməsi, eləcə də status-kvonun saxlanması Ermənistanın mənafeələrinə xidmət etməsi barədə onun yanlış təsəvvürüdür. Erməni tərəfi tənzimlənmə prosesini hər vasitə ilə ləngitməyə çalışır. Bəzən artıq razılaşıdırılmış məsələlər Ermənistan tərəfindən yenidən müzakirə edilmək üçün mövzu kimi irəli sürülür. Beləliklə, bu prosesi sonsuz prosesə çevirmək cəhdləri göz qabağındadır. Yəni, Ermənistan özünü danışıqlarda iştirak edən ölkə kimi təqdim edir, əslində isə qərarlar qəbul etmək və qəti mövqə bildirmək lazım gələndə müxtəlif bəhanələrlə bu prosesi uzatmağa və artıq razılaşıdırılmış məqamları təzədən müzakirə etməyə cəhd göstərir. Əsas səbəb budur. İkinci səbəb ondan ibarətdir ki, beynəlxalq birlik, mən deyirdim ki, beynəlxalq təşkilatların şəxsində elə həmin beynəlxalq birliyin özünün qəbul etdiyi qərarlara çox laqeyd yanaşır. İlk növbədə, BMT Təhlükəsizlik Şurasının erməni işğalçı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisindən çıxarılmasını tələb edən dörd qətnaməsi, ATƏT-in Lissabon sammitinin qərarları və digər qərarlar, Avropa Parlamentinin, Avropa Şurasının, İslam Konfransı Təşkilatının qətnamələrində bu məsələ barədə beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində birmənalı fikir söylənilir. Ermənistan beynəlxalq hüquq normalarını kobud şəkildə pozur. Dünya birliyi tərəfindən Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanınmış Azərbaycan ərazisi 20 ilə yaxındır ki, işğal altındadır. İşğal edilmiş ərazilərdə hərbi cinayətlər törədilmiş, Xocalı şəhəri tamamilə məhv edilmiş, azərbaycanlılara qarşı soyqırımını törədilmiş, 613 nəfər dinc sakin, o cümlədən yüzdən çox uşaq qətlə yetirilmişdir. Yəni, bu qanlı hərbi cinayətlərin əksəriyyəti dünya birliyinin diqqətindən kənarda qalmışdır. Bu isə, təcavüzkarın Azərbaycan torpaqlarını bundan sonra da işğal etmək iştahasını artırmışdır. Məsələnin tarixinə gəldikdə, Dağlıq Qarabağ tarixən bizim ərazimizin bir hissəsi olmuşdur. Qarabağ sözünün özü Azərbaycan mənşəlidir, erməni dilində bu sözün heç bir mənası yoxdur. Sovet dövründə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin paytaxtı Stepanakert şəhəri idi. Şəhərə bu ad ötən əsrin 20-

ci illərində Stepan Şaumyanın şərəfinə verilmişdi. Bu şəhərin tarixi erməni adı yoxdur, əvvəllər o, indiki kimi Xankəndi adlanırdı. Bu məsələnin tarixi kifayət qədər məlumdur. Bu, XIX əsrin əvvəlində Azərbaycanla həmhüddud regionlardan erməni əhalinin Qarabağa kütləvi şəkildə köçürülməsinin nəticəsidir. Lakin bu gün həmin tarixi fon, əlbəttə, vacibdir və biz bunu heç vaxt unutmamalıyıq. Lakin daha vacibi odur ki, münafişə beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri çərçivəsində tənzimlənsin. Konkret desək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa edilməli, bütün işğalçı qüvvələr işğal edilmiş ərazilərdən çıxarılmalıdır. Bu ərazi isə təkəcə Dağlıq Qarabağ deyil, həm də onun ətrafındakı yeddi rayondur. Orada yüz minlərlə azərbaycanlı yaşayırdı. Onların hamısı oradan qovulmuşdur, biri də qalmamışdır. Əhalinin öz müqəddəratını təyin etməsi məsələsinə gəldikdə isə, bu, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində uğurla həll edilə bilər. Həmçinin Helsinki Yekun Aktında ərazi bütövlüyü və təyini-müqəddərat prinsiplərindən bəhs edilən hissədə də bu barədə deyilir. Yəni, bu prinsiplər bir-biri ilə ziddiyyət təşkil etmir. Bunun üçün erməni tərəfinin siyasi iradəsi, bir də bu məsələdə vasitəçilərin fəal mövqeyi çox zəruridir. Mən bu məsələni belə şərh edərdim və bir də onu demək istəyirəm ki, Azərbaycan öz ərazisinin bir hissəsinin itirilməsi ilə heç vaxt barışmayacaqdır. Biz öz ərazimizi bərpa edəcəyik. Çox istərdik ki, bu məsələ tezliklə, hərbi əməliyyatlara əl atılmadan həll edilsin.

-Cənab Prezident, son dörd ildə Azərbaycan mühüm iqtisadi artıma nail olmuşdur – 96 faiz. Bu, olduqca sanballı rəqəmdir. Buna necə nail olmusunuz?

-Mən hesab edirəm ki, bu cür coşğun inkişafı şərtləndirən əsas amil ilk növbədə, Azərbaycandakı siyasi sabitlikdir. Əcnəbi sərmayədarlar inanırlar ki, əvvəla ölkənin siyasi kursu ardıcıl davam etdiriləcək və ikincisi, xarici sərmayələr etibarlı şəkildə qorunacaqdır. Ona görə ki, iqtisadi inkişafın birinci mərhələsində xarici investisiyalar bizim üçün əsas rol oynamışdır. Biz də xarici investisiyalar üçün çox münasib rejim yaratmış, bununla da həmin sərmayələrin qorunmasını və ölkəyə ilkin kapital axınını təmin etmişik. İndiki mərhələyə gəldikdə isə deməliyəm ki, son altı ildə Azərbaycanda ÜDM demək olar ki, 3 dəfə, daha dəqiq desək, 2,8 dəfə artmış və bu, təbii ki, iqtisadiyyata və əhalinin sosial müdafiəsinə təsirini göstərmişdir. Yoxsulluq göstəricisi 49 faizdən 11 faizə düşmüşdür. Təqribən 900 min iş yeri yaradılmışdır. Başqa sözlə desək, biz iqtisadiyyata və infrastruktura çox sərmayə qoymuşuq. Hərçənd, mənim ölkəyə rəhbərlik etdiyim ilk illərdə çox müxtəlif məsləhətlər verilir, fikirlər söylənirdi ki, neft satışından əldə etdiyimiz vəsaitləri iqtisadiyyatı həddən artıq gücə salmamaq üçün onları ölkə hüdudlarından kənar saxlamaq lazımdır. Biz bu məsləhətlərə qulaq asmadıq və infrastruktura, ilk növbədə regionlara çox fəal sərmayə qoymağa başladığımızda, regionlarda çox güclü sosial və sənaye infrastrukturu yaratdıq. Beləliklə, əhalinin paytaxta axını dayandırıldı. Bakının hüdudlarından kənar, ucqar rayonlarda müəssisələr yaratmağa başladığımızda, biz çox fəal energetika siyasəti yeritdik, elektrik enerjisini və qazı idxal edən ölkədən onları ixrac edən ölkəyə çevrildik. 2006-cı ilə qədər biz bu məsulları idxal edirdik, indi isə ixrac edirik. Ümumiyyətlə, bütün bunlar böhrandan minimum itki ilə çıxmağımıza kömək etdi. Hətta böhranlı 2009-cu ildə neftin qiymətinin 4 dəfə düşməsinə baxmayaraq, bizim iqtisadiyyat 9,3 faiz artmışdır. Neft isə, hər halda əsas gəlir mənbəyimizdir. Yəni, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, ilk növbədə, siyasi sabitlik və əlbəttə hakimiyyətin həmrəyliyi, iqtisadi islahatlardır. Biz çox dərin iqtisadi islahatlar aparmışıq. Dünya İqtisadi Forumunun hesablamalarına görə, Azərbaycan MDB məkanında ən rəqabətqabiliyyətli ölkədir. Biz enerji amilinin prioritetliyindən imtina etmişik, yəni, diqqəti sahibkarlığa, kənd təsərrüfatına kömək məsələlərinə cəmləşdirmişik. Biz praktiki olaraq ərzaq mallarının əksər növləri üzrə özümüzü təmin edirik. Əvvəllər heç vaxt belə olmamışdı. Sovet dövründə Azərbaycana ərzaq məhsulları kənar, o cümlədən Ukraynadan gətirilir, Azərbaycandan isə şərab, meyvə, tərəvəz ixrac edilirdi. İndi biz güclü emal sənayesi yaratmışıq. Bununla da, yüz minlərlə insanı həm kənd təsərrüfatında, həm emal müəssisələrində işlə təmin etmişik. Biz özəl sektora güzəştli kreditlər verilməsi proqramını həyata keçiririk. Bu məqsədlə hər il çox güzəştli faizlərlə yüz milyon manatdan, yəni 120 milyon dollardan çox vəsait ayrılır. Biz Dövlət İnvestisiya Şirkəti yaratmışıq. Bu şirkət investisiyaları bizə lazım olan sahələrə cəlb edir. Əvvəlcə bütün pullar neftə, qaza yönəldilirdi. Əlbəttə, bu, vacib idi. Lakin indi bizim üçün əsas məsələ bu deyildir. Yəni, Dövlət İnvestisiya Şirkəti Azərbaycan üçün strateji layihələrdə 25 faiz paya malikdir. Beləliklə, o, xarici investisiyalar axınını bir növ stimullaşdırır. Müəyyən mərhələdə bu pay bazarda satılacaq, bununla da bazar iqtisadiyyatı prinsipləri tamamilə təmin ediləcəkdir. Mən bu amilləri əsas amillər kimi qeyd etmək istərdim. Onların sayəsində bizdə iqtisadi artım əvvəla yüksək, ikincisi, sabit olmuşdur. Əvvəlki illərdə ÜDM artımının 20-30-35 faiz fonunda keçən il bu göstərici 9,3 faiz olmuşdur. Hətta bu il bizdə iqtisadi artım 4 faizdən bir qədər çox olduğuna baxmayaraq, həmin 4 faiz 2006-cı ildəki 35 faizdən çox-çox sanballıdır. Mənim fikrimcə, yaqın ki, əsas səbəb budur.

-Dnestryanı münafişənin tənzimlənməsi haqqında. Bu, Dağlıq Qarabağ münafişəsinin həlli üçün stimulaşdırıcı ola bilərmi?

- Şübhəsiz. Əgər postsovet məkanında mövcud olan münaqişələrdən biri öz həllini taparsa, əminəm ki, bu, digər münaqişələrin həllinə təkan verəcəkdir. Oxsar cəhətlər çoxdur – həm təcavüzkar separatizm, həm etnik təmizləmə, həm ərazi bütövlüyünün pozulması, həm də işğal. Münaqişələrin tarixi və bu münaqişələrə cəlb edilmiş xalqların qarşılıqlı münasibətlərinin tarixi müxtəlif olsa da, oxşarlıqlar çoxdur. Lakin əlbəttə, biz istəyirik ki, bütün münaqişələr həll edilsin. Mən əminəm ki, əgər belə olsa bütün ölkələr bunun yalnız xeyrini hiss edəcəklər. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bizim üçün bir nömrəli problemdir. Yəni, ölkəmiz qarşısında istər bu gün, istər ortamüddətli, istərsə də uzunmüddətli perspektivdə mən bundan başqa elə bir problem görmürəm. Ona görə ki, iqtisadiyyat sabit inkişaf edir, ölkəmiz dinamikdir, müasirdir və nəinki regional məsələlərdə, hətta dünya miqyaslı işlərdə artıq müəyyən çəkiyə malikdir. Ona görə də əsas problem budur və buna baxmayaraq, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bizim iqtisadi inkişafımızı ləngitməmişdir, 9 milyon əhalisi olan ölkədə bir milyon qaçqın və daxili köçkün olduğu halda, biz belə uğurlar qazanmışıq. Təsəvvür edin ki, əgər bu problem olmasaydı biz nələrə nail olardıq. Axı, təkə müdafiə üçün, qaçqınların normal mənzillərlə, evlərlə təmin edilməsi üçün biz nə qədər vəsait xərcləyirik. Biz qəsəbələr, məktəblər, xəstəxanalar tikirik, yollar çəkirik. Biz bu işlərə yüz milyonlarla dollar xərcləyirik. Eyni sözlər Ermənistan da aiddir, o da regional əməkdaşlıq layihələrinə, iqtisadi inteqrasiyaya cəlb oluna bilərdi. Qarabağ münaqişəsi tənzimlənməyincə bu, olmayacaqdır. Onlar həm də Türkiyə ilə özlərinin münasibətlərinin tənzimlənəcəyinə xüsusi, mənim fikrimcə, tamamilə əsassız ümidlər bəsləyir, Ermənistan-Türkiyə sərhədinin açılacağını güman edirdilər. Lakin bu olmadı. Əvvələn, ona görə ki, sənin ərazi iddiaları irəli sürdüyün və bütün beynəlxalq təşkilatlarda qondarma “soyqırımı” ilə əlaqədar qara yaxmağa çalışdığın ölkə ilə münasibətləri normallaşdırmaq mümkün deyildir. Digər tərəfdən, Qarabağ münaqişəsi mövcuddur və bu münaqişə regionda əməkdaşlığı ləngidən əsas amildir. Buna görə də bu gün Ermənistanın qarşısında bir perspektiv vardır – ya bundan sonra da işğalçılıq siyasəti yeritməklə və beynəlxalq normaları pozmaqla özünü daha da küncə sıxmalı, ya da bundan imtina etməli, Azərbaycanla və digər ölkələrlə normal münasibətlər yaratmalı, ərazi iddialarından imtina etməlidir. Axı, Ermənistan təkə Azərbaycana və Türkiyəyə ərazi iddiaları irəli sürmür, regionda digər ölkələr də vardır ki, onlara qarşı bu cür iddialar hələlik, necə deyirlər, baqajda saxlanılır. Buna görə də həmin iddialardan imtina etmək lazımdır. Axı biz bu regionda yaşayacağıq, heç kəs heç yerə köçüb getməyəcəkdir. Varlı qonşunun düşmən deyil, dost olması daha yaxşıdır.

-Atanızdan aldığınız dərslərin hansı daha qiymətli olmuşdur? Siz Azərbaycan siyasətinə nə yenilik gətirmisiniz?

Digər bir sual. Siz Azərbaycanın geosiyasi yerini necə qiymətləndirirsiniz? Növbəti sual xanımınız haqqındadır. Sizin Prezident cütlüyünüz nəinki MDB məkanında, həm də dünyada ən parlaq cütlüklərdən biridir. Siz bir-birinizi siyasətə qışqanmırsınız ki? Bir-birinizlə necə dil tapırsınız?

- Bu gün bizim Azərbaycanda nail olduqlarımızın hamısının təməlini atam Heydər Əliyev qoymuşdur. O, Azərbaycanda rəhbərliyə gələndə qədər ölkəmiz sadəcə olaraq uçuruma yuvarlanırdı. Bizim ölkənin tarixində, 1918-ci ildə Rusiya imperiyasının parçalanması nəticəsində Azərbaycan müstəqil ölkə olmuşdu, lakin bu müstəqillik yalnız iki il davam etdi. Sonra obyektiv səbəblər üzündən və istər siyasətçilərin, istərsə də siyasi təsisatların müstəqil həyata hazır olmaması səbəbindən bu müstəqillik Azərbaycanın əlindən alınmışdır. Təxminən eyni vəziyyət təkrarlana bilərdi. 1991-ci ildə Sovet İttifaqı dağıldı, Azərbaycan müstəqil oldu, 1993-cü ildə biz bu müstəqilliyi itirə bilərdik, - həm erməni təcavüzü, həm Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi, həm də çox ağır siyasi proses, iqtisadi böhran barədə isə danışmağa dəyməz, - mahiyyət etibarilə buna doğru aparırdı. Bu məqamda Azərbaycan xalqı müdriklik nümayiş etdirdi. Hakimiyyətdə mürtəce və ekstremist, mən hətta deyirdim ki, bandit qüvvələr olduğuna baxmayaraq, Azərbaycan xalqı böyük cəsarət göstərdi və Heydər Əliyevi aşkar dəstəklədi. 1993-cü ildə o, Naxçıvandan qayıtdı və ölkəyə başçılıq etdi. O, dövlətçiliyin, bugünkü Azərbaycanın əsaslarını yaratdı. Buna görə də onun xatirəsi xalqımızın qəlbində yaşayır. Onun ölümündən sonra da Azərbaycan xalqının ona göstərdiyi ehtiram buna parlaq sübutdur. O, qeyri-adi, çox cəsarətli, uzaqgörən, prinsiplial adam idi, öz xalqını çox sevirdi və bizim taleyimizin sahiblərinə çevriləcəyimiz günü arzulayırdı. Bu arzular çin oldu. Bu gün mənim başlıca vəzifəm, – 2003-cü ildə mən bu vəzifədə işə başlayarkən bunu bəyan etmişdim, – bu siyasəti davam etdirmək, Azərbaycanı inkişaf, modernləşmə, tərəqqi yolu ilə irəli aparmaq, onu müasir, dinamik, azad ölkəyə çevirməkdir. Bu ölkədə insanların həyatı xoş keçməli, onlar

Azərbaycan vətəndaşları olması ilə fəxr etməlidirlər. Onlar bolluq şəraitində yaşamalı, yoxsullar, işsizlər olmamalıdır. Şadam ki, çox şey edə bilmişik. Mən dəfələrlə demişəm, müstəqillik təkə bayrağın və dövlət atributlarının olması demək deyildir. Müstəqillik sənin müstəqil siyasət yeritməyi bacarıb-bacarmamağından asılıdır. Xüsusən ona görə ki, əsrlər boyu bu ölkə başqa dövlətlərin və imperiyaların tərkibində olmuş, müstəqilliyə malik olmamışdır. Azərbaycanlılar nəsil-nəsil doğulur və bu arzu ilə dünyadan köçürdülər. Bizim nəslin qismətinə böyük şans düşmüşdür. Bizim onu əldən verməyə haqqımız yoxdur. Biz dövlətçiliyin, özünü

təmin etməyin, iqtisadi effektivliyin elə güclü təməlini qoymalıyıq ki, yüzilliklər boyu müstəqil, heç kəsdən asılı olmayan dövlət kimi inkişaf edək.

Azərbaycanın keçdiyi yola, bu gün dünyanın geosiyasi xəritəsində ölkəmizin tutduğu yerə nəzər salsaq, mən sizə tam əminliklə deyə bilərəm ki, bizim xüsusi yerimiz vardır. Bu gün bizim necə inkişaf etməli olduğumuz barədə Azərbaycan cəmiyyətində artıq qəti anlayış formalaşmışdır. Bizim cəmiyyətdə Azərbaycanın necə inkişaf etməli olması barədə diskussiyalar yoxdur. Bizim xalqın həmrəy mövqeyi belədir – ilk növbədə, müstəqil kursu qorumaq, Azərbaycan xalqının mənafelərini təmin etmək, hər şeydən əvvəl qonşu ölkələrlə yaxşı münasibətlərə malik olmaq. Bir də, modernləşmə, Azərbaycan cəmiyyətinin dünyəvi xarakterinin möhkəmlənməsi, iqtisadi və siyasi azadlıqlar, təhlükəsizlik. Xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, bu gün Bakıda gündüz, axşam, hətta gecə vaxtı da asudə gəzmək olar və bu, ölkəmizin ən böyük nailiyyətlərindən biridir – cinayətkarlıq səviyyəsi çox aşağıdır. Sosial problemlər, müəyyən məişət şəraiti və cəmiyyətdə müəyyən mənfi məqamlar insanları cinayətə sövq edir. Bax, Azərbaycan cəmiyyətində bu cür mənfi məqamlar yoxdur. Buna görə də məndən bəzən soruşanda ki, 10 ildən, 20 ildən sonra Azərbaycan necə olacaq, belə cavab verirəm – təxminən indiki kimi, lakin daha varlı, özünə daha çox güvənən, daha çox inkişaf etmiş, öz gələcəyini qarşıdurmada deyil, əməkdaşlıqda görən bir ölkə olacaqdır.

Mühüm məqamlardan biri kimi onu da qeyd edərdim ki, biz ölkəmizin qarşıdurma arenasına çevrilməsinə imkan verməmişik. Azərbaycanın coğrafi mövqeyinə və təbii ehtiyatlarına görə bizdən daha böyük və daha güclü olanların mənafeləri burada əsrlər boyu toqquşmuşdur. Nəticədə biz öz dövlətçiliyimizi itirir və asılı vəziyyətə düşürdük. Bu gün biz buna nail olmuşuq ki, Azərbaycan yalnız əməkdaşlıq üçün arenaya, ən pis halda isə qarşıdurma üçün deyil, rəqabət üçün arenaya çevrilə bilər.

Sizin sonuncu sualınızın cavabında deməliyəm ki, Azərbaycanda qadınlara həmişə böyük hörmətlə yanaşmışlar – həm ailədə, həm də cəmiyyətdə. Mən şadam ki, Mehriban da Azərbaycandakı bir sıra mühüm işlərdə fəal iştirak edir. Birinci xanım statusu bir növ ərin vəzifəsinə görə verilir, bunun arxasında dayanan bütün başqa şeylər isə həmin statusa malik olan insanın arzusu, iradəsi və mahiyyətidir. Mən çox şadam ki, Heydər Əliyev Fondu çox iş görür. Mehriban bu Fonda məhz ona görə başçılıq edir ki, Azərbaycanda vəziyyəti ağır olan insanların işləri daha yaxşı olsun. Heydər Əliyev Fondu dövlət strukturlarında cavab tapa bilməyən insanların son güman yeridir, yəni son pəncərədir – insanlar oraya üz tutarkən ümid edirlər ki, onları eşidəcəklər və belə də olur.

- Bir insan və siyasi xadim kimi şəxsən Sizin üçün Ukrayna nə deməkdir?

- Əlbəttə, siyasi, iqtisadi əlaqələr, investisiyalar – bütün bunlar vacibdir və bunlar ölkələrimizin və xalqlarımızın gələcək inkişafını müəyyən edir. Mən “Ukrayna”, “Kiyev” kəlmələrini eşidəndə bu sözlər məndə çox müsbət emosiyalar doğurur. Bu, ilk növbədə, bizim çox sevdiyimiz Ukrayna musiqisi, Ukrayna mədəniyyəti, Ukrayna xalqının siması deməkdir. Azərbaycanda ukraynalılara, Ukraynaya böyük rəğbət bəsləyirlər. Xalqlarımız tarix boyu – həm SSRİ dövründə, həm də müstəqilliklərini bərpa etdikdən sonra əməkdaşlıq etmişlər. Ukrayna bizim əsas tərəfdaşlarımızdan biridir. Bakıda Taras Şevçenkoya abidə qoyulmuşdur, Azərbaycanın Ukrayna icması bu yerdə toplaşır. Ukrayna haqqında danışanda məndə ukraynalılara xas olan azadlıqsevərlik ruhu assosiasiyası yaranır. Biz sizin ölkənizə, xalqınıza böyük rəğbət bəsləyir və arzu edirik ki, Ukrayna çiçəklənsin. Bunun üçün hər cür imkan, hər cür şərait vardır. Biz isə sizin nailiyyətlərinizə və qələbələrinizə sevinəcəyik.

**HƏŞTƏRXANDA AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
ABİDƏSİNİN AÇILIŞ MƏRASİMİNDƏ
ÇIXIŞ**

*Həştərxan şəhəri,
27 oktyabr 2010-cu il*

-Hörmətli Aleksandr Aleksandroviç!
Əziz dostlar!

Bu gün ölkələrimiz arasında münasibətlərin tarixində həqiqətən əlamətdar, tarixi gündür. Bu gün Həştərxanda, simasını dəyişən və modernləşən bu gözəl şəhərdə Azərbaycanın dahi oğlu Heydər Əliyevin abidəsi açılır. Heydər Əliyev bütün ömrü boyu öz xalqının rifahı naminə çalışmış, eyni zamanda, o, Rusiyaya, rus xalqına həmişə çox böyük məhəbbət bəsləmişdir. Onun ömrünün bir hissəsi Rusiya ilə bağlı olmuşdur. O, gənlik illərində Leninqradda, indiki Peterburqda təhsil almış, 80-ci illərdə Moskvada Sovet İttifaqı hökuməti sədrinin birinci müavini olmuş, Azərbaycan və rus xalqları arasında tarixi dostluq, qardaşlıq münasibətlərinin uğurla inkişaf etməsi üçün çox işlər görmüşdür.

Mən bu gün əziz həştərxanlılara, ilk növbədə, qubernator Aleksandr Aleksandroviç Jilkinə Heydər Əliyevin xatirəsinə belə xeyirxah münasibətə görə səmimi qəlbdən təşəkkür etmək istəyirəm. Bu, bizim üçün çox dəyərlidir. Biz Azərbaycanda bunu çox yüksək qiymətləndiririk. Bu cür münasibətə, Heydər Əliyevin abidəsi üçün şəhərin mərkəzində belə gözəl yerin ayrılmasına görə bütün Azərbaycan xalqı adından dərin minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Bu park Rusiya ilə Azərbaycan arasında dostluğun və qardaşlığın rəmzinə çevriləcəkdir. Bu park çoxmillətli Rusiyada, çoxmillətli Azərbaycanda yaşayan bütün xalqlar arasında dostluq mərkəzi olacaqdır. Bu gün qubernatorun Həştərxanda yaşayan azərbaycanlılar haqqında dediyi tərifli sözləri eşitmək mənim üçün çox xoş idi. Onlar Rusiyanın layiqli vətəndaşları, Həştərxanın layiqli sakinləridirlər və bizim ikitərəfli münasibətlərin inkişafında mühüm amildirlər.

Heydər Əliyev bütün ömrü boyu Azərbaycan xalqının daha yaxşı yaşamasına, Azərbaycanda müsbət proseslərin inkişaf etməsinə, islahatların həyata keçirilməsinə çalışırdı. Mən SSRİ-nin süqutunadək olan dövr barədə artıq danışmışam. Ən əsası budur ki, biz artıq vahid dövlətdə yaşamadığımız dövrdə - Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə gəlməsi ilə Azərbaycan və Rusiya arasında münasibətlər sürətlə inkişaf etməyə başladı. Bütün bu illər boyu biz bütün istiqamətlərdə çox müsbət inkişaf görürük və bu gün bu, bizə - həm Rusiya, həm də Azərbaycan rəhbərliyinə münasibətlərimizi strateji tərəfdaşlıq kimi səciyyələndirməyə imkan verir.

Biz qonşuyuq, o cümlədən Xəzərdə də qonşuyuq. Biz birlikdə Xəzərin bundan sonra da sülh, dostluq, əməkdaşlıq, qarşılıqlı anlaşma dənizi olaraq qalması üçün Xəzər regionunda çoxtərəfli fəal əməkdaşlığı təmin etməyə çalışırıq. Biz Rusiya Federasiyası ilə birlikdə Xəzərdə ərazi sərhədlərimizi artıq çoxdan müəyyən etmişik. Bu il Rusiya Prezidenti Dmitri Anatoliyeviç Medvedevin Azərbaycana səfəri zamanı biz quruda dövlət sərhədinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı məsələləri razılaşdırdıq. Bütün bu amillər regionumuzda ümumi atmosferə çox müsbət təsir göstərir. Bu gün iki Xəzər və iki Qafqaz ölkəsi kimi Rusiya və Azərbaycan regional əməkdaşlıq, regionda təhlükəsizlik tədbirlərinin möhkəmləndirilməsi, regionun inkişafı işində çox müsbət rol oynayırlar.

Mən əminəm ki, Rusiya və Azərbaycanın bölgədə sabitləşdirici rolu bundan sonra da regionun bütün ölkələri arasında daha tam anlaşmaya kömək edəcəkdir.

Bizi Rusiya ilə çoxəsrlik dostluq, əməkdaşlıq telləri bağlayır, bizi ümumi keçmişimiz birləşdirir. Bu gün, siyasi münasibətlərimizin ən yüksək səviyyədə olduğu bir vaxtda biz iqtisadi əlaqələrimizi fəal inkişaf etdiririk, energetika məsələləri fəal həll olunur, xalqlarımızın nümayəndələri arasında ünsiyyətə çox böyük həvəs vardır. Azərbaycanda rus mədəniyyətinə, rus dilinə böyük qayğı ilə yanaşılır. Həştərxanın Azərbaycan icması kimi, Azərbaycanın rus icması da öz ölkələrinin layiqli vətəndaşlarıdır və dövlətimizin inkişafına böyük töhfələr verirlər. Onlar həm də ölkələrimizi və xalqlarımızı daha da yaxınlaşdıran amildirlər.

Bu gözəl gündə mən xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, Həştərxanın necə inkişaf etdiyini, burada necə sürətli inkişaf getdiyini görmək mənim üçün çox xoşdur. Mən bu gün heyranlıq doğuran hər şeyi – sahilyanı ərazini, evlərin bərpasını, abadlaşdırma işlərini və sizin tarixi irsinizə neçə yanaşdığınızı göstərdiyinə görə Aleksandr Aleksandroviçə minnətdaram. Mən bu gün tarixi yerdə - Kremldə oldum, bərpa işləri aparılır, şəhər abadlaşdırılır. Bütün bunlar Rusiyanın inkişafının, habelə vilayət rəhbərliyinin öz şəhərinə, onun sakinlərinə, həyatın daha da yaxşılaşması, şəhərin daha da gözəlləşməsi işinə olan sevgisinin göstəricisidir.

Bakı və Həştərxan qonşu və qardaş şəhərlərdir. Bu gün mən buraya təyyarə ilə cəmi bir saata gəldim. Vaxtın necə keçdiyini heç hiss etmədim. Şəhərlərimiz arasında mövcud olan əlaqələr qədim tarixə malikdir. Bu gün onlar daha da möhkəmlənir, inkişaf edir. Əminəm ki, bu gün şəhərlərimizin, ölkələrimizin tarixində əbədi qalacaqdır. Əminəm ki, Rusiya ilə Azərbaycanı daha da yaxınlaşdırmaq üçün əlindən gələni etmiş Heydər Əliyevin obrazı ölkələrimiz və xalqlarımız arasında fəal əməkdaşlıq işində çox mühüm rol oynayacaqdır. Bir daha, ilk növbədə, şəhər sakinlərinə, rəhbərliyə, qubernatora, şəhər hakimiyyətinə, bu gözəl abidənin, bu parkın yaradılmasında əməyi olanların hamısına təşəkkürümü bildirmək və sizin hamınıza xoşbəxtlik və rifah arzulamaq istəyirəm. Çox sağ olun.

**KİYEVDƏ AZƏRBAYCAN-UKRAYNA SƏNƏDLƏRİNİN İMZALANMASI MƏRASİMİNDƏN
SONRA UKRAYNA PREZİDENTİ VİKTOR YANUKOVIÇLƏ BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSINDA
BƏYANAT**

Kiyev şəhəri,

28 oktyabr 2010-cu il

-Hörmətli Viktor Fyodoroviç, sözlərinizə görə çox sağ olun. Əvvəla, dost, qardaş Ukraynaya rəsmi səfərə dəvət etdiyinizə, mənə və nümayəndə heyətimin üzvlərinə qardaş Ukrayna torpağında göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkür etmək istəyirəm.

Çox hörmətli Viktor Fyodoroviç ilə bizi uzun illər ərzində birgə iş bağlayır. Biz bir-birimizi çoxdan tanıyırdıq. Münasibətlərimiz hələ biz dövlətlərimizin baş nazirləri olandan başlamışdır. Əminəm ki, ölkələrimiz arasında münasibətlərin indiki səviyyəsi, ən başlıcası isə bu münasibətlərin inkişaf perspektivləri xeyli dərəcədə dövlətlərin rəhbərlərinin nə qədər sıx əməkdaşlıq etmələrindən və ünsiyyətdə olmalarından asılıdır. Mən görürəm ki, tammiqyaslı əməkdaşlığı genişləndirmək üçün perspektivlər çox ümidvericidir.

Viktor Fyodoroviçin qeyd etdiyi kimi, biz bu gün münasibətlərimizin geniş gündəliyi üzrə çox konstruktiv, ətraflı müzakirələr apardıq, siyasi qarşılıqlı fəaliyyəti, siyasi məsləhətləşmələri, beynəlxalq təşkilatlarda bir-birimizi dəstəkləməyi, regional məsələlərdə, xüsusilə Xəzər-Qara dəniz hövzəsində inteqrasiya siyasəti məsələlərində fəal əməkdaşlığı genişləndirməyə tərəfdar olduğumuzu bir daha təsdiq etdik. Ölkələrimiz

Qara dəniz ilə Xəzər dənizini birləşdirən nəqliyyat-energetika dəhlizinin möhkəmləndirilməsi və genişləndirilməsi işində aparıcıdırlar və bununla da ölkələrimiz regional inteqrasiya, regional əməkdaşlıq proseslərində fəal iştirak edirlər.

Bu gün biz yanacaq-energetika kompleksi ilə bağlı məsələləri ətraflı müzakirə etdik. Çox şadıq ki, biz bu sahədə artıq konkret nəticələr görürük və həm neft, həm də qaz sahələrində əməkdaşlığın genişlənməsinə ümid bəsləyirik. Əminəm ki, energetika, neft və qaz nəqli marşrutlarının şaxələndirilməsi həm istehsalçılar, həm də istehlakçılar üçün energetika təhlükəsizliyi tədbirlərinin möhkəmləndirilməsi ilə bağlı daha geniş regional kooperasiya bu sahədə əməkdaşlığımızın nə dərəcədə səmərəli və məhsuldar olmasından asılıdır. Bəzən energetika təhlükəsizliyindən danışarkən, əsasən, enerji resurslarını alan ölkələr nəzərdə tutulur. Lakin istehsalçı ölkələrin də enerji təhlükəsizliyinə, uzunmüddətli müqavilələrə, proqnozlaşdırıla bilən bazarlara ehtiyacı vardır və həmin ölkələr yalnız bu yolla uzunmüddətli sərmayə siyasətini qura bilərlər.

Biz həm də çox şadıq ki, ölkələrimiz arasında əmtəə dövriyyəsi genişlənir, artır. Artım potensialı daha çox perspektivlidir. Düşünürəm ki, 2010-cu il bu baxımdan münasibətlərimizin tarixində dönüş ili kimi qalacaqdır. Çünki Viktor Fyodoroviçin qeyd etdiyi kimi, əmtəə dövriyyəsinin faizlə deyil, dəfələrlə artması artıq münasibətlərimizin bugünkü reallığıdır.

Bu gün biz sənaye kompleksini, ticarəti, humanitar əməkdaşlığı, hərbi sənaye kompleksi sahəsində, aerokosmik sahədə əməkdaşlığı əhatə edən məsələləri də ətraflı nəzərdən keçirdik. Biz daha fəal əməkdaşlıq etmək və fəaliyyətimizin konkret məzmun kəsb etməsi üçün iqtisadiyyatlarımızın, müəssisələrimizin potensialından maksimum istifadə etməliyik. Bir daha demək istəyirəm, bunun üçün bütün ilkin şərait – həm rəhbərliyin şəxsi münasibətləri, həm də bu gün müşahidə etdiyimiz kimi, nümayəndə heyətlərimizin üzvlərinin konstruktiv işgüzar münasibətləri vardır. Siyasi münasibətlər yüksək səviyyədədir. Ən başlıcası, bundan sonra da bütün istiqamətlər üzrə fəal işləmək və əməkdaşlıq etmək arzusu vardır. Əminəm, müəssisələrimiz bir-birinin imkanları barədə nə qədər çox informasiyaya malik olsalar, biz əmtəə dövriyyəsinə bir o qədər sürətlə artıracağıq və onun strukturunu təkmilləşdirəcəyik ki, o, birtərəfli olmasın və tək-cə enerji resurslarına istiqamətlənməsin. Viktor Fyodoroviçin qeyd etdiyi kimi, bizə də çox xoşdur ki, MDB ölkələri arasında Ukrayna bizim üçün əmtəə dövriyyəsinə görə ikinci yerdədir.

Təbii ki, humanitar əməkdaşlıq olmasa münasibətlərimiz heç vaxt dolğun olmayacaq və bizim bu məsələdə də fəxr etməyə haqqımız vardır. Bizim xalqlar arasında münasibətlər zəngin tarixə malikdir. Ölkələrimiz müstəqillik əldə etdiyi andan onların arasında həmişə xüsusi dostluq münasibətləri olmuşdu. Bu gün onlar strateji tərəfdaşların münasibətləri kimi səciyyələnir. Bizə çox xoşdur ki, ölkələrimizdə bir-birimizin mədəniyyətinə, dilinə çox qayğı ilə yanaşırlar. Azərbaycanda Ukrayna dili öyrənilir və bu müsbət proseslərin inkişaf etdirilməsinə böyük diqqət yetirilir. Azərbaycanda Ukraynanın böyük oğlu Taras Şevçenkoya, Lesya Ukrainkaya abidə qoyulmuşdur. Ukraynada Heydər Əliyevə abidə ucaldılmışdır. Bu gün mənə xəbər verildi ki, Kiyev şəhər soveti həmin abidənin yerləşdiyi parka Heydər Əliyevin adının verilməsi barədə qərar qəbul etmişdir. Mən müasir Azərbaycan dövlətinin banisinin xatirəsinə bu cür yüksək münasibətə görə Azərbaycan

xalqı adından, ilk növbədə Ukrayna Prezidentinə, eləcə də bu barədə qərar qəbul edənlərin hamısına bir daha təşəkkür etmək istərdim.

Bütün bu məqamlar da çox vacibdir, çünki onlar münasibətlərimizi daha da möhkəmləndirir, bizi daha da yaxınlaşdırır. Ukrayna bizə dost, qardaş ölkədir və mən əminəm ki, münasibətlərimizin gələcəyi məhz bu müstəvidə inkişaf edəcəkdir. Qonaqpərvərliyə görə ev sahiblərinə, çox hörmətli Viktor Fyodoroviçə bir daha təşəkkür etmək istəyirəm. Mən həm də burada jurnalistlərin qarşısında Viktor Fyodoroviçi istənilən münasib vaxtda Azərbaycana rəsmi səfərə gəlməyə rəsmən dəvət etmək istəyirəm ki, əlaqələrimiz daimi xarakter daşsın və biz bir-birimizi tez-tez görək. Sağ olun.

X X X

Sonra prezidentlər jurnalistlərin suallarını cavablandırıdılar

- Hər vaxtınız xeyir, cənab prezidentlər. Siz energetika sahəsində əməkdaşlıq məsələlərinə artıq toxundunuz. Azərbaycanın Ukraynaya neft satışının, Avropaya və Rusiyaya neft tranzitinin həcmi nə vaxtdan başlayaraq artıracığı məlumdurmu? Konkret olaraq hansı həcmlərdən söhbət gedir? Çox sağ olun.

İlham ƏLİYEV: Biz Ukraynaya neft satışını artıq çoxaltmışıq və keçən illə müqayisədə bu amil, ümumiyyətlə, bizim əmtəə dövriyyəsinin artırılmasında da başlıca rol oynamışdır. Bu gün Prezidentlər Şurasında bizə məruzə edilən məlumata görə, bu il, hələ ki başa çatmayıb, Ukrayna bazarlarına bir milyon tondan çox Azərbaycan nefti göndərilmişdir. Biz gələcəkdə satışın həcmi artırmaq niyyətindəyik. Çünki biz Azərbaycanda neft hasilatının həcmi artırmağı planlaşdırırıq. Perspektivdə Xəzər dənizinin şərq sahilində yerləşən, bizə qonşu ölkələrin nefti Azərbaycan ərazisindən keçməklə Ukrayna bazarlarına nəql edilə bilər və bu layihə də Qara dəniz və Xəzər dənizi regionu ölkələrinin daha tam inteqrasiyasına şərait yaradacaqdır. Bu barədə artıq mən danışdım. Bununla da, biz enerji resursları ilə çox zəngin olan Xəzər dənizini Ukrayna bazarları ilə, Avropa bazarları ilə əlaqələndirəcək daha bir, çox etibarlı enerji dəhlizi yaradacağıq. Bu, energetika sahəsində hamıya fayda gətirəcək genişmiqyaslı əməkdaşlıq olacaqdır. Mən hesab edirəm ki, neft təchizatı ilə bağlı bu əməkdaşlıq ölkələrimiz arasında yanacaq-energetika sahəsində münasibətlərin bütün kompleksinin inkişafında lokomotiv rolunu oynamalıdır. Enerji blokunun digər istiqamətləri ilə əlaqədar olan layihələr də, - biz bu gün onların barəsində də ətraflı diskussiya aparmışıq, - müəyyən dərəcədə bu əməkdaşlığın nə qədər uğurlu olmasından asılı olacaqdır. Başqa sözlə desək, mən belə hesab edirəm ki, 2010-cu il bu baxımdan da dönüş ili olmuşdur və biz bunu uzunmüddətli əməkdaşlığın yalnız yaxşı başlanğıcı hesab edirik.

Viktor YANUKOVIÇ: Mən İlham Heydər oğlunun dediklərinə daha bir neçə söz əlavə etmək istərdim. Ukrayna üçün çox vacibdir ki, biz neft emalı zavodlarımız üçün neft alırıq və onların işləməsinə təmin edirik, biz əlavə dəyər əldə edirik, iş yerləri açırıq. Bu, həm Ukrayna iqtisadiyyatı üçün, həm də sosial baxımdan çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Ukraynanın sifarişi ilə alınan neft məhsullarının lap cüzi bir hissəsini yüngül neft məhsulları təşkil edir. Bizim sonrakı bütün addımlarımız Odessa-Brodı kəmərinə neftlə doldurmağa və onu avers rejimində işə salmağa yönəldiləcəkdir. Biz hesab edirik ki, bu proqram bir neçə il ərzində tək-cə neft deyil, enerji daşıyıcıları satışını da xeyli artırmağa şərait yaradacaqdır.

-Mənim sualım hər iki prezidentədir. Sizcə Azərbaycan ilə Ukrayna arasında qarşılıqlı sərmayələrin perspektivləri necədir?

Viktor YANUKOVIÇ: Mən çox qısa cavab verəcəyəm ki, müştərək layihələrimiz hər iki tərəfdən sərmayə resurslarının yatırılmasını nəzərdə tutur. Başqa sözlə, biz bu məsələlərə tərəfdaşlar kimi yanaşacağıq və hər bir ayrıca halda birgə qərarlar qəbul edəcəyik. Şübhəsiz ki, sərmayə layihələrimizi, ilk növbədə, yerli məhsul istehsalçılarının dəstəkləməsində çox maraqlıyıq. Məqsədimiz budur. Ölkələrimizin iqtisadiyyatlarının strukturu rəqib olmamağa, bir-birimizi tamamlamağa imkan verir.

İlham ƏLİYEV: Mən Viktor Fyodoroviçin dedikləri ilə razıyam. Həqiqətən, iqtisadiyyatlarımız rəqabət aparan deyil, bir-birini tamamlayandırlar. Eyni zamanda, ölkələrimiz arasında siyasi münasibətlərin yüksək səviyyəsi qarşılıqlı sərmayələrin təşviq edilməsinin mühüm amilidir. Sərmayədarlar – istər dövlətin, istərsə də özəl sektorun nümayəndələri həmişə siyasi konyukturaya çox həssas reaksiya verirlər və ölkələr arasında uzunmüddətli möhkəm siyasi münasibətlər olduğunu görəndə, təbii ki, diqqətlərini məhz belə əlverişli siyasi iqlim olan tərəfə yönəldirlər. Yəni, bu, daha bir amildir.

Digər amil həm Ukraynada, həm də Azərbaycanda xarici sərmayədarlar üçün çox əlverişli mühitin yaradılmasıdır. Əminəm ki, bu sərmayə layihələrinin siyasi cəhətdən dəstəklənməsi daha çox şirkətləri Ukraynanı və Azərbaycanı sərmayə yatırımı üçün strateji məkan kimi nəzərdən keçirməyə təşviq edəcəkdir. Mənə çox xoşdur ki, Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti – SOCAR bu prosesi artıq başlamışdır. Qısa vaxt ərzində

Ukraynaya təxminən 80 milyon dollar sərmayə qoyulmuşdur. Bu, bizim ilk addımlarımızdır. Biz sərmayələrimizin həcmi artırmaq niyyətindəyik. Əminəm ki, onlar yalnız artıq reallaşmaqda olan təşəbbüslər və layihələr çərçivəsində bir neçə dəfə çoxalacaqdır. Viktor Fyodoroviç ilə bir qədər əvvəl danışdığımız kimi, yanacaq-energetika, neft-qaz sektorunda genişmiqyaslı əməkdaşlığa dair planlarımızı nəzərə alsaq, bu sərmayələrin necə sürətlə artacağını təsəvvür etmək mümkündür.

Bu gün nümayəndə heyətimizin tərkibində sənaye, iqtisadiyyat, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına görə cavabdeh nazirliklərin rəhbərləri də vardır. Biz bu sahələri də yaddan çıxarmamalıyıq, bəlkə də əksinə, onlara daha çox diqqət yetirməliyik. Çünki biz bir ölkədən digər ölkəyə sərmayələrin sektorlar üzrə bərabər bölünməsində maraqlıyıq. Ən əsası isə onlar ölkələrimizdə mövcud olan planlara uyğun gəlməlidirlər. Onlar ölkələrimizdə mövcud olan iqtisadi, sərmayə proqramlarının əksinə yox, onlara uyğun olsun, bir çox sosial məsələlərin həllinə, iş yerlərinin açılmasına və milli istehsal müəssisələrinin yaradılmasına da kömək etsin. Odur ki, bu perspektivlərə nikbinliklə baxırıq və əminəm ki, yaxın vaxtlarda yaxşı nəticələr görəcəyik.

**AZƏRBAYCAN VƏ UKRAYNA PREZİDENTLƏRİ ŞURASININ İKİNCİ İCLASINDA
ÇIXIŞ**

Kiyev şəhəri,

28 oktyabr 2010-cu il

- Möhtərəm Viktor Fyodoroviç, sözlərinizə və münasibətlərimizə verdiyiniz qiymətə görə çox sağ olun. Mən münasibətlərimizin tarixi, bu münasibətlərin inkişafının indiki səviyyəsi ilə bağlı fikirlərinizlə tamamilə şərikəm. Ümidvaram ki, mənim səfərim bütün istiqamətlərdə əlaqələrimizin daha da möhkəmlənməsi işinə xidmət edəcəkdir. Məni Ukraynaya rəsmi səfərə dəvət etdiyinizə görə Sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Əminəm ki, bu səfər yaxşı nəticələr verəcəkdir.

Xalqlarımız arasında dostluq, qardaşlıq münasibətləri mövcuddur. Əsrlər boyu biz fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstərmişik, dostluq etmişik, birlikdə işləmişik. Dövlətlərimiz müstəqillik əldə etdiyi andan biz həmişə tərəfdaş, dost olmuşuq. Bu gün bu tərəfdaşlıq strateji səviyyəyə yüksəlmiş, gələcək inkişafımızı və əməkdaşlığımızı şərtləndirir. Sizin qeyd etdiyiniz məsələlər bizim üçün, münasibətlərimiz üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ölkələrimiz arasında energetika siyasəti ilə bağlı məsələlər həmişə dostluq, konstruktivlik və qarşılıqlı fayda ruhunda həll olunmuşdur. İndiki mərhələdə bu əməkdaşlığı genişləndirmək üçün yeni ideyalar və imkanlar mövcuddur. Biz münasibətlərimizin energetika blokunun əmtəə dövriyyəsinə müsbət təsirindən çox razıyıq. Biz artıq konkret nəticələr görürük. Ancaq bizim bu gün neft və qaz sahəsində əməkdaşlıqla əlaqədar aparacağımız müzakirələr, təkbətək görüşümüzdə danışıqlarımız, düşünürəm ki, münasibətlərimizin bütövlükdə inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edəcəkdir. Əlbəttə, həm regional məsələlərdə, həm də beynəlxalq təşkilatlarda bir-birimizə göstərdiyimiz siyasi dəstək bu işdə möhkəm təməldir. Bu gün Xəzər dənizi və Qara dəniz hövzələrinin regional əməkdaşlığını Ukrayna və Azərbaycanın xüsusi rolu olmadan təsəvvür etmək mümkün deyildir. Buna görə də mən əminəm ki, aramızda mövcud olan geniş gündəlik, planlarımızın həyata keçirilməsi münasibətlərimizi daha da möhkəmləndirəcək və xalqlarımızı yaxınlaşdıracaqdır. Mən səmərəli işə və yaxşı nəticəyə ümid bəsləyirəm. Bir daha qonaqpərvərliyə görə təşəkkür edirəm.

**İRAN PREZİDENTİ MAHMUD ƏHMƏDİNEJADLA BİRGƏ MƏTBUATA
BƏYANATI**

*Bakı şəhəri,
17 noyabr 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Prezident!

Əziz qardaşım!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Mən hörmətli cənab Prezident, Sizi ürəkdən salamlayıram. Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Mən çox şadam ki, Siz Azərbaycana gözəl bayram günlərində səfər edirsiniz! Bu fürsətdən istifadə edərək Sizi və bütün qardaş İran xalqını, bütün dünya müsəlmanlarını müqəddəs Qurban bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istəyirəm.

Biz Sizin səfərinizə çox böyük əhəmiyyət veririk. Səfərin çox gözəl nəticələri vardır. Biz bu gün Sizinlə həm təkbətək görüşdə, həm geniş tərkibdəki görüşdə ikitərəfli əlaqələrimizin müxtəlif sahələrini geniş müzakirə etdik. Bir daha mövqeyimizi ifadə etdik ki, ikitərəfli münasibətlərin bundan sonra da inkişafı uğurla davam etməlidir. Biz bütün sahələrdə uğurlu əməkdaşlığımızın dərinləşməsi üçün səylərimizi qoymağa çalışırıq və buna nail oluruq.

Siyasi əlaqələrimiz yüksək səviyyədədir. Aramızda çox güclü siyasi dialoq aparılır. Biz Sizinlə mütəmadi qaydada həm İranda, həm Azərbaycanda, həm də başqa ölkələrdə görüşür, fikir mübadiləsi aparırıq. Xarici işlər nazirləri, digər nazirlər vaxtaşırı görüşürlər. Yəni, siyasi əlaqələrimizin inkişafı bütün başqa sahələrdə inkişafa səbəb olur və beləliklə, əlaqələrimiz daha da güclənir.

Beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlığımızın çox böyük əhəmiyyəti vardır. Biz BMT, İslam Konfransı Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatında bütün dövrlərdə çox uğurlu əməkdaşlıq edirik, bir-birimizi dəstəkləyirik. Bu dəstək gündən-günə güclənir. Bu gün biz bununla bərabər iqtisadi sahədə əməkdaşlığın dərinləşməsi üçün əlavə tədbirlərin görülməsi haqqında fikir mübadiləsi apardıq. Fikrimiz ondan ibarətdir ki, iqtisadi əlaqələrimizi daha da sürətlə inkişaf etdirməliyik. Bugünkü ticarət dövryyəsinin səviyyəsi nə İran tərəfini, nə də bizi qane edir. Əminik ki, ölkələrimizdə mövcud olan potensial bizə imkan verəcək ki, yaxın zamanlarda ticarət dövryyəsinə bir neçə dəfə artıraraq. Biz buna çalışırıq və müvafiq göstərişlər verilmişdir. Əminəm ki, bu gün enerji və nəqliyyat sahəsində imzalanmış Anlaşma Memorandumunun icrası nəticəsində ticarət dövryyəimiz də böyük dərəcədə artacaqdır. İmzalanmış memorandum çoxşaxəlidir. Orada bütün məsələlər, vacib, konkret layihələr əksini tapıb. Nəqliyyat sektorunda Şimal-Cənub dəhlizinin yaradılması və bu sahədə əlavə tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulur, birgə elektrik güclərinin yaradılması məsələləri öz əksini tapıb. Elektrik xətlərinin birləşdirilməsi, qaz sahəsində əməkdaşlıq, yəni, bütün enerji və nəqliyyat sektorunu əhatə edən məsələlər Anlaşma Memorandumunda göstərilibdir. Müvafiq tapşırıqlar verilibdir ki, biz tezliklə memorandumun icrasına başlayaq.

Enerji sektorunda əməkdaşlığın artıq gözəl tarixi vardır. Biz gələcəyə baxmalıyıq. Bu gün möhkəm təməl üzərində qurulmuş bu əlaqələr əlbəttə ki, inkişaf etməlidir. Yeni layihələr müzakirə olunur. Ümid edirəm ki, həm İran tərəfində, həm Azərbaycan tərəfində hazırda görülən işlər, qoyulan sərmayə gələcəkdə enerji sahəsində əməkdaşlığın daha da genişlənməsini təmin edəcəkdir.

Münasibətlərimizin çox böyük tarixi vardır. Xalqlarımız dost, qardaş xalqlardır. Əsrlər boyu xalqlarımız bir yerdə olmuşlar, bir yerdə yaşamışlar. Bizi bağlayan bu tarixi və mədəni əlaqələr bugünkü əlaqələrimizin möhkəm təməlidir. Biz münasibətlərimizi bu təməl üzərində qurmuşuq. Azərbaycan müstəqilliyə qovuşandan sonra ikitərəfli münasibətlərimiz çox sürətlə inkişaf etməyə başlamışdır. Münasibətlərimizin bugünkü səviyyəsi, mənəcə, ən yüksək səviyyədir. Biz bu səviyyənin qaldırılması üçün ardıcılıqla praktiki addımlar atırıq. Biz qonşuyuq, dostuq, qardaşıq. Biz bu bölgədə vacib rola malikik. Bu gün İran ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər nəinki iki ölkə arasındakı münasibətlər kimi formalaşmışdır, eyni zamanda, münasibətlərimizin bölgədə gedən proseslərə mühüm təsiri vardır. İran-Azərbaycan münasibətləri bölgənin inkişafı üçün önəmli amilə çevrilibdir. Bölgədə təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi üçün münasibətlərimizin xüsusi əhəmiyyəti vardır.

Bölgədə təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi məsələləri bu gün geniş müzakirə olundu. Mən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibətinin son mərhələsi haqqında cənab Prezidentə məlumat verdim. Bir daha demək istəyirəm ki, Azərbaycan məsələnin tezliklə, beynəlxalq hüquq normaları əsasında həll olunmasının tərəfdarıdır. Bu münasibətə öz həllini Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, İslam Konfransı Təşkilatı, ATƏT və digər beynəlxalq təşkilatların qətnamələri və qərarları əsasında, ölkələrin ərazi bütövlüyü çərçivəsində

tapmalıdır. Bu yeganə yoldur və Azərbaycan bu məqsədlərə çatmaq üçün səylərini davam etdirəcəkdir. Bütün dünya artıq çoxdan bilir ki, Azərbaycan torpaqları uzun illərdə Ermənistan tərəfindən işğal edilib. Torpaqlarımızın 20 faizi işğal altındadır. Bu işğal və Ermənistan tərəfindən aparılmış etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpağında qaçqın, köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. İşğal edilmiş torpaqlarda bütün infrastruktur dağıdılıb, bütün binalar yerlə yeksan edilib. Tarixi abidələrimiz, əcdadlarımızın qəbirləri, müqəddəs yerlərimiz, məscidlərimiz ermənilər tərəfindən dağıdılıbdır. Bu, böyük ədalətsizlik və qəddarlıqdır.

Mən ümid edirəm ki, Azərbaycan ərazi bütövlüyünü bərpa edəcəkdir. Bunu etmək üçün əlbəttə ki, biz daha da güclü olmalıyıq. Bu bərdə bu gün fikir mübadiləsi aparılmışdır. Deyə bilərəm ki, bu gün biz bütövlükdə çox geniş fikir mübadiləsi apardıq. Həm regional məsələlər, ikitərəfli münasibətlər, həm də Xəzəryanı ölkələr arasındakı əlaqələr haqqında geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır. Bu fikir mübadiləsi çox müsbət olmuşdur.

Mən bir daha, cənab Prezident, Sizi və nümayəndə heyətinizi Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram! Bir daha demək istəyirəm ki, Sizin səfərinizə Azərbaycanda çox böyük əhəmiyyət veririk! Mən əminəm ki, səfərin çox gözəl və uğurlu nəticələri olacaqdır!

**BAKIDA XƏZƏRYANI ÖLKƏLƏRİN DÖVLƏT BAŞÇILARININ
ÜÇÜNCÜ ZİRVƏ GÖRÜŞÜNDƏ
NİTQ**

*Bakı şəhəri,
18 noyabr 2010-cu il*

-Hörmətli dövlət başçıları!

Hörmətli qonaqlar, əziz dostlar!

Mən sizin hamınızı Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram, Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Bugünkü görüş çox əlamətdar hadisədir. Ölkələrimiz arasındakı dostluq, mehriban qonşuluq münasibətlərinin inkişafı üçün bu görüşün çox böyük əhəmiyyəti vardır. Ölkələrimizin xalqları əsrlər boyu bir yerdə yaşamışlar, yaratmışlar. Biz qonşuyuq, bizi dostluq, mehriban qonşuluq əlaqələri bağlayır. Mən çox şadam ki, bu gün bu əlaqələr daha da yüksək pilləyə qalxıbdir. Azərbaycan qonşuları ilə qarşılıqlı surətdə faydalı, işgüzar, dostluq münasibətləri qurubdur və bu münasibətlər getdikcə güclənir. Bugünkü Zirvə Görüşü regional əməkdaşlıq baxımından çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Əminəm ki, görüşün çox gözəl nəticələri olacaqdır.

Bizi birləşdirən Xəzər dostluq, əməkdaşlıq dənizidir. Mən əminəm ki, Xəzəryanı ölkələrin dövlət başçılarının növbəti zirvə görüşü Xəzərdə sülhün, təhlükəsizliyin təmin edilməsi, əməkdaşlığın dərinləşməsi üçün mühüm addım olacaqdır. Xəzər dənizinin hüquqi statusunun müəyyən edilməsi istiqamətində çox fəal işlər gedir, ekspert qrupları işləyir. Ümid edirəm ki, gələcək dövrlərdə bu istiqamətdə əməli nəticələr əldə olunacaqdır. Bu günə qədər Xəzərin hüquqi statusunun müəyyən edilməməsi aramızda olan dostluq əlaqələrinə heç bir təsir göstərmədi. Münasibətlərimiz çoxşaxəlidir. Əlbəttə, biz çox istərdik ki, Xəzərin hüquqi statusu tezliklə öz həllini tapsın və bu istiqamətdə söylərimizi davam etdirəcəyik.

Bununla bərabər, qeyd etməliyəm ki, hazırda Azərbaycan ilə Rusiya və Azərbaycan ilə Qazaxıstan, eyni zamanda, Rusiya ilə Qazaxıstan arasında Xəzərin sektorlara bölünməsi istiqamətində önəmli addımlar atılmışdır. Üç ölkə öz arasında bu məsələləri həll edibdir. Ümid edirəm ki, bu gözəl təcrübə gələcəkdə əsas kimi götürülə və Xəzər dənizinin hüquqi statusunun həll olunması işində hazırda mövcud hüquqi baza müsbət rolunu oynaya bilər.

Nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq dərinləşir. Azərbaycan həm Şimal-Cənub, həm Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizlərinin iştirakçısıdır. Bununla bərabər, biz ölkəmizdə müasir nəqliyyat infrastrukturunu yaradıırıq. Bu məqsədlə həm avtomobil yollarının tikilməsi, dəniz nəqliyyatının inkişafı, dəmir yolu nəqliyyatının yenidən qurulması və həm də yeni dəmir yolu xətlərinin çəkilməsi məsələləri prioritet mənə daşıyır. Bu yaxınlarda Bakıda yeni böyük ticarət limanının tikintisi başlanmışdır. Bu liman əslində bütün Xəzəryanı ölkələrin maraqlarına xidmət göstərəcəkdir. Birinci mərhələdə liman 10 milyon ton yükdaşıma-yükaşırma qabiliyyətinə malik olacaqdır. Sonuncu mərhələdə isə bu liman vasitəsilə 25 milyon ton yük nəql edilə bilər. Beləliklə, Azərbaycan bu limanı tikməklə ümumi işimizə töhfəsini vermiş olur.

Bununla bərabər, Bakıda yeni, müasir gəmiqayıma zavodunun tikintisi başlanmışdır. Ümid edirəm ki, tikintisi yaxın zamanlarda başa çatacaqdır və beləliklə, Xəzərdə istənilən həcmdə yükdaşıma məsələlərinin həlli üçün yeni, müasir infrastruktur yaradılacaqdır. Biz həm Şimal-Cənub, həm Şərq-Qərb dəhlizinin fəal iştirakçısıyıq və bundan sonra da çalışacağıq ki, nəqliyyat sistemlərinin birləşməsi üçün söylərimizi qoyaq. Bu gün, eyni zamanda, Xəzərin enerji resursları haqqında çoxlu söz-söhbət gəzir. Xəzərin çox zəngin təbii ehtiyatları vardır. Bütün Xəzəryanı ölkələr enerji resursları baxımından çox zəngin ölkələrdir. Ölkələrimiz nəinki öz tələbatlarını ödəyir, eyni zamanda, dünyanın enerji təhlükəsizliyinə çox önəmli töhfə verirlər. Ölkələrimizdə hasil edilən neft və qaz demək olar ki, dünya enerji bazarında həlledici təsirə malikdir. Biz çalışırıq ki, söylərimizi birləşdirək. Biz hamımız istehsalçıyıq və istehsalçıların maraqları əlbəttə ki, üst-üstə düşür. Biz enerji resursları sahəsində bir-birimizlə rəqabət aparmırıq, əksinə, uğurlu əməkdaşlıq edirik. Bu əməkdaşlıq ölkələrimizin bütün maraqlarına xidmət göstərir. Azərbaycan enerji resurslarının nəqli ilə bağlı çoxşaxəli fəaliyyət göstərir. Biz enerji təhlükəsizliyi məsələlərinə töhfəmizi verməyə çalışırıq. Azərbaycanın neft-qaz resurslarının dünya bazarlarına müxtəlif yollarla çatdırılması üçün bizdə müasir infrastruktur yaradılmışdır. Bu infrastruktur qonşu ölkələrin maraqlarının təmin edilməsi üçün də təqdim oluna bilər. Yəni, bir sözlə, biz tranzit imkanlarımızı qonşular üçün təqdim etməyə hazırıq.

Bu gün Xəzərin əməkdaşlıq dənizinə çevrilməsi üçün əlbəttə ki, iqtisadi əlaqələrin gücləndirilməsi çox böyük mənə daşıyır. Bu sahədə aramızda olan iqtisadi əlaqələr güclənir. Təbii ki, böhran nəticəsində ticarət

dövriyyəsi müəyyən dərəcədə aşağı düşübdür. Ancaq bu, müvəqqəti xarakter daşıyır. Əminəm ki, yaxın zamanlarda biz bütün sahələrdə uğurları bərpa edəcəyik.

Biz Azərbaycanda Xəzərin ekoloji vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün çox böyük proqramlar icra edirik. Deyə bilərəm ki, bu il Azərbaycanda “Ekologiya ili” elan ediləndir və çox böyük həcmdə ekoloji tədbirlər nəzərdə tutulur. Xüsusilə Xəzər dənizinin çirkab sularından və neftlə çirklənmiş hissənin təmizlənməsi, müasir kanalizasiya sisteminin quraşdırılması ümumi işimizə töhfəmizdir. Ekoloji məsələlər həmişə zirvə görüşlərində xüsusi yer tutubdur. Bu gün də əlbəttə ki, biz bu məsələ ilə bağlı fikir mübadiləsi aparacağıq. Bir sözlə, biz Azərbaycanda çalışırıq ki, Xəzərin ekoloji vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına töhfəmizi verək.

Biz Xəzərdə təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi üçün fəal çalışırıq. Bu gün imzalanacaq sənəd məhz bu məsələləri əhatə edəcəkdir. Xəzər sülh, əmin-amanlıq, sabitlik dənizidir və belə də qalmalıdır. Biz dənizdə təhlükəsizlik tədbirlərini öz gücümüz hesabına təmin edirik. Hesab edirəm ki, Xəzəryanı ölkələrin bu sahədəki əməkdaşlığı yüksək qiymətə malikdir. Bizim müvafiq dövlət qurumları bir-biri ilə həm ikitərəfli, həm çoxtərəfli formatda sıx əlaqədə olaraq Xəzərdə təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi üçün səylərini göstərirlər.

Əziz dostlar, mən hesab edirəm ki, ümumiyyətlə Xəzəryanı ölkələrin əməkdaşlığı yüksək qiymətə malikdir. Bir daha demək istəyirəm ki, hamımız dost ölkələrlik, bir-birimizlə qonşuyuq, bu bölgədə yaşayırıq. Bizim müştərək tariximiz vardır, xalqlarımız bir-birinə çox bağlıdır. Bizi həm tarix bağlayır, həm də bugünkü maraqlar birləşdirir. Əminəm ki, bugünkü Zirvə Görüşü ölkələrimiz arasında nəinki Xəzər mövzusu ilə bağlı, bütün əlaqələrin inkişafına çox mühüm töhfə olacaqdır. Bir daha sizin hamınızı ürəkdən salamlayıram və zirvə görüşümüzdə uğurlar arzulayıram.

**BAKIDA XƏZƏRYANI ÖLKƏLƏRİN DÖVLƏT BAŞÇILARININ ÜÇÜNCÜ ZİRVƏ
GÖRÜŞÜNÜN SƏNƏDLƏRİNİN İMZALANMASINDAN SONRA MƏTBUAT ÜÇÜN
BƏYANAT**

*Bakı şəhəri,
18 noyabr 2010-cu il*

- Hörmətli cənab Prezidentlər!

Hörmətli qonaqlar, hörmətli xanımlar və cənablar!

Bütün qonaqlarımızı Azərbaycanda bir daha salamlamaq, dəvətimizi qəbul edərək ölkəmizə gəldiklərinə görə həmkarlarıma təşəkkür etmək istəyirəm.

Əminəm ki, bu gün Xəzər hövzəsinin təbii ehtiyatlarından birgə istifadə edilməsi, Xəzərin ətraf mühitinin qorunması və bütövlükdə ölkələrimiz arasında qarşılıqlı faydalı dostluq münasibətlərinin inkişafı işində yeni mərhələ başlayır. Bu gün biz həm çoxtərəfli münasibətlərimizin, həm də Xəzərdə əməkdaşlığın gələcək inkişafına daha böyük təkan verəcəyinə əmin olduğum çox mühüm məsələlərin həllinə başlayırıq. Bizim ölkələri ümumi tarix, coğrafiya, iqtisadi maraqlar birləşdirir. Bu gün biz bunu çox konstruktiv və açıq diskussiyalar zamanı qeyd etmişik. Ölkələrimiz enerji ehtiyatları istehsalçılarıdır. Bizim ölkələrin ərazisindən çox mühüm nəqliyyat, kommunikasiya yolları keçir. Təbii ki, həm enerji siyasəti, həm nəqliyyat siyasəti, həm də bütövlükdə bizim regionda təhlükəsizlik və əməkdaşlıq məsələləri çox cəhətdən ölkələrimizin sıx qarşılıqlı fəaliyyətindən asılıdır.

Sammitimizin çox konstruktiv keçməsi məni sevindirir. Biz çox mühüm qərarlar qəbul edilməsinə nail olduq. Məsələn, təhlükəsizliyə dair indicə imzalanmış saziş bizim prioritetləri, Xəzərdə təhlükəsizliyi öz qüvvələrimizlə təmin etmək üçün əməkdaşlığımızın çərçivələrini çox dəqiq müəyyən edir. Xəzərdə təhlükəsizlik bizim ölkələrin təhlükəsizliyidir. Bir daha demək istəyirəm, ölkələrimizi çox sıx, yaxın münasibətlər birləşdirir. Bizim aramızda, istər ikitərəfli, istərsə də çoxtərəfli formatda həll edilə bilməyəcək heç bir problem yoxdur. Əksinə, bu əməkdaşlığı dərinləşdirmək və onu bütün sahələrdə genişləndirmək istəyi vardır. Bugünkü müzakirə və sammitin keçdiyi şərait ölkələrimiz arasında məhz bu cür dostcasına, mehriban qonşuluq münasibətlərinə parlaq sübutdur.

Təhlükəsizliyə dair saziş, habelə birgə bəyanat Xəzər hövzəsində əməkdaşlığın inkişafında növbəti mühüm mərhələdir. Bu, Xəzərə dair hazırda işlənib hazırlanma mərhələsində olan məsələlərin gələcəkdə razılaşdırılması işində çox mühüm addımdır. Xəzər dənizinin hüquqi statusuna dair bizim mümkün qədər tezliklə imzalamağa çalışdığımız saziş və diskussiyalar zamanı yaranmış konstruktivizm şəraitini, tərəflərin mövqelərinin başa düşülməsi və irəliləmək istəyi hələlik razılaşdırılmamış qalan məsələləri çox tezliklə razılaşdırmaq üçün əlbəttə, tamamilə nadir imkan yaradır.

Biz bildirdik ki, diskussiya apardığımız əsas məsələlərdən birinə, məhz Xəzər dənizinin hüquqi statusu məsələsinə dair mümkün qədər qısa müddətdə razılığa gəlmək bizim ümumi istəyimizdir. Bu məqsədlə konkret qərarlar qəbul edilmiş, işi intensivləşdirmək və növbəti sammitə mümkün qədər yaxşı nəticələrlə toplamaq üçün bizim qurumlara müvafiq tapşırıqlar verilmişdir.

Təhlükəsizliyə dair saziş, birgə bəyanat - müxtəlif nazirliklərin ekspertləri, nümayəndələri tərəfindən müəyyən müddət ərzində hazırlanmış, başqa sözlə desək, sammit ərəfəsində imzalanmağa hazır olan sənədlər idi.

Onu da qeyd etmək istərdim ki, diskussiya və konstruktiv fikir mübadiləsi prosesində əvvəlcədən hazırlanmamış məsələlərə dair qərar qəbul etmək zərurəti də yarandı. Bu, bir daha məhz konstruktivizm, bizim qarşılıqlı əlaqələri möhkəmlətmək və müəyyən müddət gündəlikdə qalmış, bir iclasdan digərinə keçmiş və indiyə qədər həll edilməmiş qalan məsələləri həll etmək əzmində olmağımıza dəlalət edir. Buna görə də hesab edirəm ki, bu, həm Xəzər problemlərinə münasibətimizin, həm də bizim regionda təhlükəsizliyin, ekoloji təhlükəsizliyin, enerji, nəqliyyat təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məsələlərinə çox mühüm töhfə vermək istəyimizin olduqca vacib göstəricisidir.

Mətbuat nümayəndələrinə məlumat vermək istərdim ki, biz Xəzər dənizində nərə balıqlarının müxtəlif növlərinin ovlanmasına 5 il müddətinə moratorium tətbiq edilməsi mexanizmini üç ay ərzində müzakirə edib təkliflər hazırlamaq barədə müvafiq idarələrə tapşırıq verilməsini qərara almışıq. Hesab edirəm ki, bu, ekoloji vəziyyəti xeyli yaxşılaşdırmağa və ümumi sərvətimiz olan nərə balıqlarının nadir növünü xilas etməyə imkan verəcək çox mühüm, fundamental qərardır.

Bundan əlavə, razılaşdırılmış qısa müddətdə hər bir ölkənin milli zonasının eni məsələsini müzakirə etmək və razılaşdırmaq barədə müvafiq idarələrə tapşırıq vermək qərara alınmışdır. Hesab edirəm ki, bu da

münasibətlərin möhkəmlənməsi və Xəzər hövzəsinin delimitasiyası ilə əlaqədar bütün məsələlərin tənzimlənməsi işində çox mühüm addımdır. Bir daha xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, bu məsələlərə dair qərarlar qəbul edilməsi əvvəlcədən nəzərdə tutulmamışdı. Onlar məhz konstruktivizm ruhunun, xoş məramın, qarşılıqlı anlaşmanın və əməkdaşlığımızı möhkəmlətmək əzmimizin nəticəsində qəbul edilmişdir. Buna görə də mən Bakı sammitinin yekunlarını çox yüksək qiymətləndirirəm. Mən prezident həmkarlarımın konstruktiv işinə, bugünkü görüşdə fəal iştirak etdiklərinə görə onlara təşəkkür etmək və ümid etdiyimi bildirmək istəyirəm ki, bizim müəyyən etdiyimiz və nəzərdə tutduğumuz bütün məsələlər müəyyən edilmiş müddətlərdə gerçəkləşəcək və növbəti sammitə də çox mühüm, münasibətlərimizin gələcək inkişafına kömək edəcək qərarlarla toplaşmağımıza imkan verəcəkdir.

Diqqətinizə görə sağ olun.

X X X

Sonda Prezident İlham ƏLİYEV çıxış edərək dedi:

- Mən bu gün haqqında danışdığımız nəticələrin əldə edilməsinə çox böyük töhfə verdiklərinə görə hörmətli həmkarlarıma bir daha təşəkkür etmək istəyirəm.

Hamıya cansağlığı, firavanlıq arzulayıram. Burada iştirak edənlərin hamısına, mətbuat nümayəndələrinə fəal işlərinə görə təşəkkür edirəm və hamımıza qarşımızda duran bütün məqsədlərə nail olmaqda qətiyyət arzulamaq istəyirəm.

Bir daha sağ olun. Görüşənə qədər.

**ASTANADA ATƏT-İN VII SAMMİTİNDƏ
ÇIXIŞ**

*Astana şəhəri,
1 dekabr 2010-cu il*

- Hörmətli cənab sədr!
Xanımlar və cənablar!

İlk öncə bu zirvə görüşünün əla təşkili, göstərilmiş səmimi qonaqpərvərlik və il ərzində ATƏT-ə sədrlik etdiyinə görə Prezident Nursultan Nazarbayev və bütün qazaxıstanlı dostlarımıza minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Mən diqqətinizi regionumuzdakı təhlükəsizlik məsələlərinə cəlb etmək istərdim. Ermənistan ilə Azərbaycan arasında hazırkı silahlı münaqişə beynəlxalq və regional sülh və sabitliyə əsas təhdid olaraq qalır. Ermənistan tərəfindən azərbaycanlılara qarşı aparılmış etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizi işğal olunmuş, 1 milyon azərbaycanlı öz torpaqlarında qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Ermənistan nəinki Dağlıq Qarabağı, o cümlədən Azərbaycanın digər 7 rayonunu işğal etməkdə davam edir. Ermənistan şəhər və kəndlərimizi, evlərimizi və müqəddəs yerlərimizi, ulu babalarımızın məzarlarını və məscidlərimizi dağıtmışdır. Onlar hərbi cinayətlər və Xocalıda soyqırımı törətmişlər və orada yüzlərlə mülki şəxs yalnız azərbaycanlı olduğuna görə Ermənistanın silahlı qüvvələri tərəfindən məhv edilmişdir. Xocalının günahsız qurbanları arasında 100-dən artıq uşaq olmuşdur.

Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tarixi hissəsidir. O, Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış hissəsidir. Bu gün Ermənistan işğal edilmiş ərazilər üzərində nəzarəti saxlamaq və məcburi köçkünlərin öz evlərinə qayıdışına mane olmaq məqsədilə gücdən istifadə edir. Buna baxmayaraq, Azərbaycan hər zaman sülh danışıqlarına sadıq qalmış, qalır və yenə də ümid edir ki, onlar nəticə gətirəcəkdir. Münaqişənin həlli yalnız beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə hörmətlə yanaşma, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsinin, ATƏT-in qərarlarının, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası və digər beynəlxalq təşkilatların qətnamələrinin həyata keçirilməsinə əsaslanmalıdır. Lakin Ermənistan münaqişənin mümkün qədər tezliklə uzunmüddətli həllinə nail olmaq məqsədilə vicdanla danışıqlar aparmaq əvəzinə, gözlənilməz nəticələri ola biləcək münaqişənin eskalasiyasına üstünlük verir. Ermənistan daimi olaraq atəşkəs rejimini pozur, işğal olunmuş ərazilərdə hərbi təlimlər keçirir, işğal edilmiş şəhər və kəndlərimizin tarixi adlarını dəyişməyə cəhd göstərir. Ermənistan qeyri-qanuni olaraq mülki şəxsləri işğal edilmiş ərazilərə yerləşdirir, vəziyyəti dönməz və sülh prosesini mənasız etməyə çalışır.

Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərdə aparılan qeyri-qanuni fəaliyyət ATƏT-in faktaraşdırıcı missiyasının 2005-ci ildə regiona etdiyi səfərdən sonra hazırlanmış məruzədə əks olunub. Ermənistanın danışıqlar prosesindəki davranışı bizi belə qənaətə gətirir ki, Ermənistan sülh istəmir, işğal edilmiş əraziləri azad etmək fikrində deyil, sadəcə bacardığı qədər status-kvonu saxlamaq və danışıqlar prosesini müddətsiz etməyi arzulayır.

ATƏT-in Minsk qrupu 1992-ci ildə yaradılmışdır, danışıqlar təxminən 20 ildir ki, aparılır, lakin heç bir nəticə yoxdur.

Azərbaycan Praqa prosesi çərçivəsində son altı il ərzində Minsk qrupunun həmsədr ölkələri tərəfindən hazırlanmış təklifləri qiymətləndirir. Biz danışıqları davam etdirməyə, onları mümkün qədər tez yekunlaşdırmaq və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə əsaslanacaq həll variantına nail olmağa hazırıq.

Sağ olun.

İSTANBULDA İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ XI SAMMİTİNDƏ ÇIXIŞ

*İstanbul şəhəri,
23 dekabr 2010-cu il*

-Hörmətli cənab sədr, əziz qardaşım,
Hörmətli həmkarlar,

İlk növbədə, Zirvə görüşünü yüksək səviyyədə təşkil etdiyinə və bizə göstərdiyi qonaqpərvərliyə görə əziz qardaşım, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Abdullah Gülə dərin minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Qardaş Türkiyə torpağında yenidən olmağımdan çox məmnunam.

Eyni zamanda, təşkilata ötən müddət ərzində rəhbərlik etmiş İran İslam Respublikasının Prezidenti, əziz qardaşım Mahmud Əhmədiyədə uğurlu rəhbərliyə görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Azərbaycan İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının fəaliyyətinə çox böyük önəm verir. Biz təşkilatda fəal iştirak edirik və təşkilatın güclənməsi çox müsbət haldır. Mən əminəm ki, gələcəkdə təşkilat dünya miqyasında getdikcə daha da önəmli rola malik olacaqdır. Bu rol artdıqca, əlbəttə ki, təşkilata üzv olan ölkələrin imkanları da genişlənəcəkdir.

Azərbaycan regional əməkdaşlıq məsələlərinə çox böyük əhəmiyyət verir. Biz regionda gedən proseslərin inkişafı üçün səylərimizi göstəririk. Konkret layihələrin icra edilməsi sahəsində - həm nəqliyyat, həm enerji sahəsində regionda yeni vəziyyət yaranmışdır və Azərbaycan çalışır ki, iqtisadi imkanlarını səfərbər edərək, bu genişmiqyaslı əməkdaşlığa daha da böyük töhfələr versin.

Ölkəmizdə iqtisadi proseslər müsbət istiqamətdə inkişaf edir. Son 7 il ərzində ölkəmizin ümumi daxili məhsulu təxminən 3 dəfə, büdcə xərcləri 12 dəfə artmışdır. Yoxsulluq isə 4 dəfə azalmışdır. Bu, bizə imkan verir ki, daha da böyük həcmdə maliyyə resurslarımızı ümumi məqsədlər üçün işə salaq. Beləliklə, regionda gedən iqtisadi əməkdaşlığa daha da güclü təkan veriləcəkdir. Hər bir ölkənin iqtisadi müstəqilliyini təmin etmək üçün, - xüsusilə indiki zəmanədə, - enerji təhlükəsizliyi məsələləri öz həllini tapmalıdır. Azərbaycan bu sahədə öz töhfəsini verir. Zəngin neft-qaz yataqlarımız nəinki ölkəmizin inkişafı, eyni zamanda, regional əməkdaşlıq üçün də müsbət rol oynayır. Azərbaycanın zəngin neft-qaz yataqları bizə imkan verir ki, təbii resurslarımızı qonşu dövlətlərə nəql edək. Bu gün ölkəmizdən dünya bazarlarına apararıq yeddi neft və qaz kəməri vardır. Azərbaycan öz potensialını bu kəmərlər vasitəsilə realizə edir, eyni zamanda, bu, qonşu, qardaş, dost ölkələrin enerjiyə olan tələbatının müəyyən hissəsini ödəməyə imkan verir. Azərbaycan etibarlı tərəfdaşdır, öz öhdəliklərini həmişə yerinə yetirmişdir və bundan sonra da yerinə yetirəcəkdir. Biz həm təchizatçı, həm də tranzit ölkə, etibarlı tərəfdaş kimi artıq uzun illərdir ki, özümüzü təsdiq etmişik. Əminəm ki, enerji təhlükəsizliyi məsələlərinin uğurla həll olunması nəticəsində hər bir ölkə daha da böyük inamla inkişaf edəcəkdir. Gələcəkdə dünyada enerji ilə bağlı məsələlər daha da ciddi müzakirə mövzusu olacaqdır. Bunu nəzərə alaraq, deyə bilərik ki, enerji təchizatçısı kimi Azərbaycan növbəti illərdə də öz müsbət rolunu oynamağa hazırdır. Bununla bərabər nəqliyyat sektorunda gedən proseslərə Azərbaycan çox müsbət yanaşır. Bizim icra etdiyimiz layihələr bölgədə yeni nəqliyyat infrastrukturunun yaranmasına gətirib çıxarmışdır. Azərbaycan Şimal-Cənub və Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizlərinin fəal iştirakçısıdır. Ölkəmizin coğrafi vəziyyəti bizə imkan verir ki, hər istiqamətdə öz müsbət rolumuzu artıraraq. Bu gün bölgədə inşa edilən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun istifadəyə verilməsi nəticəsində yeni "Dəmir İpək yolu"nun bərpaası mümkün olacaqdır.

Bu yol nəinki Azərbaycanı Türkiyə ilə birləşdirəcək, eyni zamanda, Avropanı Asiya ilə birləşdirəcəkdir. Beləliklə, iqtisadi səmərə baxımından bu yolun çox böyük önəmi olacaqdır. Biz bu layihədə çox fəal iştirak edirik. Ümid edirik ki, bu yolun tikintisi yaxın zamanlarda başa çatacaq və İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan ölkələr də bu imkanlardan əlbəttə ki, istifadə edəcəklər.

Bütün bu uğurlu iqtisadi və infrastruktur layihələrinin icrası ilə bərabər, qeyd etməliyəm ki, bölgədə sabitlik, sülh, təhlükəsizlik təmin olunmalıdır. Əfsuslar olsun ki, bizim ölkələrimizdə mövcud olan, həllini gözləyən münaqişələr, problemlər, təhdidlər imkan vermir ki, istədiyimizə tam şəkildə nail ola bilək. Hər bir ölkənin uğurlu siyasi, yaxud da ki, iqtisadi inkişafı sabitlik şəraitində mümkündür. Azərbaycanda siyasi sabitlik artıq çoxdandır ki, bərqərar olunmuşdur. Ancaq həll olunmamış münaqişələr, Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin hələ də Ermənistanın işğalı altında qalması çox böyük regional təhlükə mənbəyidir. Azərbaycanlılara qarşı Azərbaycanın əzəli torpağı olan Qarabağda və ətraf bölgələrdə etnik təmizləmə siyasəti aparılmışdır, bir milyondan artıq azərbaycanlı öz doğma torpağında qaçqın-köçkün vəziyyətinə salınmışdır, torpaqlarımızın 20 faizi Ermənistanın işğalı altındadır və bu ədalətsizlik uzun illərdir ki, davam edir. Baxmayaraq ki, beynəlxalq təşkilatlar, xüsusilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və onun Təhlükəsizlik Şurası məsələnin həlli ilə bağlı 4

qətnamə qəbul edib və o qətnamələrdə Ermənistan qüvvələrinin işğal edilmiş torpaqlardan qeyd-şərtsiz çıxarılması nəzərdə tutulur, hələ də Ermənistan tərəfi bu beynəlxalq hüquq normalarına əməl etmir və işğalçı siyasətini davam etdirir. İslam Konfransı Təşkilatı və digər beynəlxalq təşkilatlar buna bənzər qərarlarla çıxış etmişlər. Əlbəttə ki, bu, məsələnin ədalətli və hüquqi müstəvidə həll olunması üçün çox möhkəm zəmindir. Ancaq biz reallıqda hər hansı bir irəliləyiş görmürük və Azərbaycan uzun illərdir ki, bu işğaldan əziyyət çəkir. Biz bu vəziyyətlə əlbəttə ki, barışmayacağıq. Biz ərazi bütövlüyümüzü bərpa edəcəyik. Biz çalışırıq ki, bunu danışıqlar yolu ilə, sülh yolu ilə edək. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bütün dünya ölkələri tərəfindən tanınır, müzakirə mövzusu deyildir və heç vaxt olmayacaqdır.

Həll olunmamış münaqişələr digər tərəfdən iqtisadi inkişafımıza böyük əngəllər yarada bilmədi. Ancaq nəzərə alsaq ki, əgər bu münaqişə olmasaydı, əlbəttə, həm ölkəmizin inkişafı, həm regional əməkdaşlıq məsələləri daha da uğurla və sürətlə həll oluna bilərdi.

Mən bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatında bundan sonra da fəal iştirak edəcəkdir. Biz təşkilatın güclənməsinə töhfəmizi verməyə davam edəcəyik. Bu təşkilat artıq böyük beynəlxalq təşkilata çevrilibdir və əziz qardaşım, Türkiyənin Prezidenti Abdullah Gülün təklifinə də çox müsbət baxıram ki, təşkilatın Bankına əlavə üzvlərin qoşulması müsbət hal kimi qiymətləndirilir. Azərbaycan öz tərəfindən Banka tamhüquqlu üzv olmaq, səhmdar olmaq üçün bu dəvətdən istifadə edəcəkdir. Bir daha əziz qardaşım, Prezident Abdullah Gülə yüksək qonaqpərvərliyə, Zirvə görüşünü yüksək səviyyədə təşkil etdiyinə görə təşəkkürümü bildirirəm. Təşkilatımıza yeni uğurlar, qələbələr arzulayıram. Sağ olun.